IOSEPHI QVERCETANI MEDICI OPERA MEDICA:

SCILICET,

AD IACOBI AVBERTI VINDONIS *de ortu & causis metallorum contra Chymicos explicationem, Brevis responsio.*

DE EXQVISITA MINERALIVM, *Animalium, & Vegetabilium medicamentorum Spagyrica præparatione & usu, Perspicua tractatio.*

SCLOPETARIVS, SIVE, DE CVrandis *vulneribus, quæ sclopetorum & similium tormentorum ictibus acciderunt, Liber.*

ANTIDOTARIVM SPAGYRIcum *adversus eosdem ictus.*

LIPSIÆ,

Impensis Thomæ Schüreri, & Bartholomæi Voigt.

ANNO M. DC. XIV.

GENEROSISSIMO AC SPLENDIDISSIMO VIRO, IACOBO de la Fin, Regij ordinis Equiti Aurato, ejusq; Nobili cubiculario, D. de la Fin la Nocle, Pluuiers, Baroni d'Ambusson, &c. Iosephus Quercetanus. S.

MEmoriæ proditum est, Pythagoram, hominum vitam dixisse consimilem sibi videri ejus Panegyris ac mercatus Græciæ nobilissimi; quò nonnulli certandi, alij emendi & vendendi, alij verò spe-

ctandi tantùm causa se conferebant, Philosophos autem eos esse qui neque plausum & coronam, neq; quæstum & lucrum sectarentur, sed studiosè naturam rerum intuentes, vim illius effectricem accuratè animadverterent. Quod philosophandi meditandique studium tantis laudibus sapientes prisci extulerunt, vt eorum animos qui se totos huic disciplinæ consecrarent, quasi divinos, atque à terrestrium rerum contagione & humilitate ad vitam propè cœlestem sublatos admirarentur, colerent, summisque honoribus prosequerentur. Quippe quòd illorum studia vel propter vtilitatem vitæ opportunissima, vel propter incredibilem oblectationem jucundissima esse statuerent. Qua de causa

Plato

Plato tum demum præclarè cum rebus humanis actum iri ajebat, quū vel Philoſophi regnarent, vel Reges philoſopharentur. Quam igitur diſsimilis hujus noſtri ſeculi ratio! imò verò quàm fœda labes ac macula! quum ij ſe totos ad res Naturæ perſcrutandas, arcanaque illius cognoſcenda addixerunt, à pleriſque non modò ſannis & dicterijs exagitantur, verùm etiam de medio tollendi judicantur. Ex iſtiuſmodi hominum caterva, Aubertus, neſcio quis, nuper in medium prodijt, qui quorum neque induſtriam imitari, neque fœlicitatem aſſequi potuit, eos his epithetis Carbonariorum, Ciniflonum, Fumivororum ornavit: & ijſdem contumelijs ſummum illum abſtruſioris

Philoſophiæ parentem, Albertum Magnum, inſectatus eſt, atque in illam non minùs vetuſtam, quàm reconditam Phyſices partem (quæ vulgò Alchymia nuncupatur) multa eſt debacchatus, omneſque etiam ejus ſtudioſos propè luce indignos exiſtimat: quum tamen illa, non modò propter innumera ad vitam humanam tuendam remedia, quibus abundat, in pretio ſit, ſed etiam clariſsimorum & doctiſsimorum ſcriptis comprobata. Quorum alij, majorum memoria, præclara generi humano munera ex illius diuinæ artis myſterijs prodiderunt: alij hoc ſeculo, nihil quod ad illorum imitandam virtutem, ad vitam humanam ſuſtinendam & morbos depellendos pertineat, prætermittunt.

mittunt. Et ſanè ars illa ejuſmodi eſt, qualem tot ijque Doctiſsimi deſcripſerunt. Neque verò illi macula vlla propter Sophiſtarum & præſtigiatorum inſcitiam & improbitatem inurenda eſt: quum multos olim Philoſophiæ clariſsimum nomen profeſſos eſſe conſtet, qui iſtius artis magnitudine & dignitate illecti, communem vivendi rationem contempſerunt. Sed ad Aubertum redeo, qui haud ſcio, an cum quoquam meliùs comparari poſsit, quàm cum illo Phormione, qui cum de re militari coram Hannibale diſſeruiſſet, ad extremum elogio illo notatus ab ipſo dicitur: Multos ſe deliros ſenes vidiſſe, ſed qui magis quam ille deliraret, neminem. Quid enim inſcitius, quid

denique ineptius quàm ea de re vel in magno hominum conventu disserere, vel in publicum libellos edere, quam tibi neque disciplina neque vllo vsu notam esse fateare? Vt autem hanc artem omnium pulcherrimam ab istius qualiscunque hominis contumelijs vindicarem, perutile mihi visum est, libellum hunc ad illius dignitatem tuendam emittere, & hujus argumenta qualiacunque sunt oppugnare. Quum autem, vir Generosissime, animadverterem, te summo ingenio prædi-tum, & ex illustri genere natum, inter arma educatum, magnisque Regijs & Principum nostrorum negotijs obeundis occupatum: hujus tamen nostræ artis studiosum esse, optimum factu judicavi hunc

meum libellum ſub tuo clariſsimo nomine prælo committere: tum vt judicium meum, quod de animi tui magnitudine & dotibus fero, prædicarem: tum vt ex nominis tui ſplendore aliquam meo labori dignitatem compararem. Quem ſi tibi, tuique ſimilibus, ingenio & nobilitate præſtantibus gratum eſſe intellexero, dabo operam ne meo erga hanc antiquiſsimam artem ſtudio defuiſſe videar. Vale, & nos vt ſoles, ama. Calend. April. M. D. LXXV.

ODELETE DE L' AVTHEVR a Mesſire Iaques de la Fin, Cheualier de l'ordre du Roy, & Gentil-homme de la chambre de ſa Maieſté, Seigneur de la Fin la Nocle, &c.

A toy qui as dés ta ieuneſſe
Sur le double mont de Permeſſe
Beu dans la fontaine au cheual :
Qui as auec tes chanſons belles
Mené cent & cent fois le bal
Auec les neuf ſœurs immortelles :

A toy qui par plus grande gloire,
Et pour eternelle memoire
As cheri d'vn eſgal compas
Et les lettrez, & les Genſ-d'armes,
Tout ainſi qu'on voit, que Pallas
Ayme les liures & les armes :

A toy c'eſt, à qui ie dedie
Ces ſecrets de Philoſophie,
Qui ne craindront du detracteur
Deſormais la langue bauarde :
Pourueu que ta double valeur
Les prenne ſous ſa ſauue-garde.

A l'aſpre venin, à la rage
De l'enuieux, ton fort courage

S'oppo-

S'opposera, & ta vertu.
Et les dars mordans, qu'il estance,
Seront parez de ton escu,
Qui defendra ceste science.
Lors aux filles de la memoire,
Son nourrisson dira ta gloire,
Batissant dans cest vniuers
Mille colomnes pour trophée:
Et fera bruire par ses vers
L'honneur de toute ta lignée,
Eternisant d'vn vœu prospere
Trois tels enfans, nés d'vn tel Pere,
A qui le ciel n'a seulement
Eslargi d'anciene noblesse
Les titres prodigalement:
Mais bien d'vne heureuse vieillesse.
Mais à quoy penses-tu ma lyre,
Vouloir de leur maison descrire
Le los en ce liure, voué
A mon seul la Fin *que i'honore,*
Qui merite d'estre loué
Par toy de l'vn à l'autre More.

ET FLORIDA PVNGVNT.

ENE-

ENEMOND DE CHARBON-NEAV GENTIL-HOMME Dauphinoys, à l' Autheur ſon ami.

On voit reluire ici ta rare ſuffiſance,
Qui reiectant au loin les traicts de l' ignorance.
Nous a encor ouuert & tranché la cloſture
Des plus cachez ſecrets, que peut auoir nature,
Ton liure nous apprent cueillir des vegetaux,
Des animaux auſſi, & tous les mineraux,
Un celeſte pouuoir & leur vertu profonde,
Threſor des plus exquis qui ſont en tout le monde.

IN IOSEPHI QVERCETANI DE ORTV METallorum tractationem.

B. T. V.

V sibus humanis si nil prètiosius auro,
Auro uti si quis cum ratione potest.
Quercetane probans aurum quoque nascier arte,
Et certè haud nulla cum ratione probans,
Non Quercetanus vilis de nomine ligni,
Quin potiùs deinceps Aureus esto mihi.
Imò etiam quovis longè pretiosior auro,
Quod ratione probas, res modò monstret opus.

Ejusdem.

Posse etiam humanâ mutarier arte metalla
Quæ natu à suo non coquat una sinis.
Unus ait, negat alter. Ego malè credulus, ipsum
Hæreo dum nobis cernere detur opus.
At vos interea qui disceptatis amici,
Si veri & famæ vos trahit unus amor,
Ne, quæso, certate animis. Nam cernere verum,
Non equidem est ire, sed rationis opus.

A SON

A SON ACHATE, MEDECIN ET PHILOSOphe excellent.

SONET.

Mon Achate, croy moy, ie plaindroy' fort la peine
Que tu prens à monstrer que ce iazard corbeau,
Empruntant de plusieurs vn plumage assez beau,
Son liure a croacé sans propos, meu de haine:
Veu que sa seule voix foiblettement hautaine,
Monstre qu'il est encor' à chanter fort nouueau
Des Chymiques subiects, le seul pesant fardeau
Qui son cœur fort enflé d'enuie tousiours gene:
Sinon que ie compren, que c'est vn seul desir
De seruir au public, qui t'est venu saisir,
Ouurant les vrays secrets de la Philosophie:
Or tu sais que ie prise encor plus ton sçauoir,
Et qu'heureuse ie dy pour nous sa grand' folie,
Qui la cause a esté d'vn si grand bien auoir.

P. D. L. M.

VIRTVTE HONOS.

A D

AD MEDICVM QVENDAM A CHYMICIS PHILOSOPHIS ad Antichymicos transfugam, Dialogus.

Spagyrus interrogat, Alter respondet.

CHymica *qui hospitio nuper fugitive fovebas,* **Interr.**
Cur nunc immeritò dente furente petis?
Regula ne fallat vos, qua desertor oberrans, **Respon.**
Ordinis usque sui fertur acerba lues.
Constantem inconstans vt reddat Apostata legem,
Hostis factus atrox iam gregis ipse sui.
Sed quid te Sophiæ dotum hæc dulcissima læsit? **Interr.**
Aut quæ, insultando, commoda magna feres?
Quem mihi præripuit converso, ars fœnore quæstum **Respon.**
Hinc dulce, vlcisci, fortè levamen erit.
Sic rabidam sedo citra Rhabarbara bilem,
Quod capere & nequeo, carpere sic soleo.
Quin tamen & Criticos veritus, tot cultior Orbis **Interr.**
Præclara eximios quos habet arte viros?
At tot quæ indoctos alit, ipsa indocta, medentes, **Respon.**
Vulgi fama, sat est si modò nostra probet.
Huc nos respicimus; nobis hæc meta laborum,
Vt premat æs loculos. Quid moror hinc alios?
Hoc tamen usque tegens, jactabo, ad prælia gnavos,
Veri me studio prolicuisse Sophos.

O'sic

AD IACOBI AVBERTI VENDONIS DE ORTV ET CAVSIS METALLORVM contra Chymicos explicationem.

IOSEPHI QVERCETANI Armeniaci, D. Medici brevis responsio.

Ejuſdem de exquiſita Mineralium, Animaliũ & Vegetabilium medicamentorum ſpagyrica præparatione, & vſu, perſpicua Tractatio.

AC PRIMVM AD EIVS EPIſtolam convitiatoriam, qua Paracelſicorum, quos vocat, nonnulla remedia evertere conatur, Reſponſio.

RESPONSVRVS Auberti libello de origine metallorum & eorum cauſis, etſi reſponſione nõ magnoperè digno, illud in primis præterire nec debeo nec poſſum, vehementer mirari me iſtorum hominum audaciam, qui hanc artem penitus damnare & execrari audeant tot veterum,

eorumque maximorum virorum autoritate comprobatam, quales ſunt in primis Hermes Triſmegiſtus, Geber, Lullus, Arnoldus Villanovanus, ipſéque adeò noſter Auicenna, quorum teſtimonia, & autoritate, & argumentis vſu denique ipſo confirmata, graviora ſanè ſunt, quàm vt dicterijs aut ratiunculis iſtiuſmodi hominum elevari tam faciliè poſsint. Hoc quidem concedo, quorundam imperitorum ac etiam interdum improborum culpa & impoſturis factum, vt peſsimè audiant Chymici: Sed damnari propter abuſum res præſertim tantas, quantam hanc eſſe ſcio & defendo, profectò nec jure poteſt nec debet. Tot enim illa nobis Dei Opt. Max. opera patefacit, tot pandit naturæ arcana, tot antehac ignotas pharmacorum præparationes, herbarum denique, animantium, mineralium, ac omnium penè rerum abditos & in ipſo naturæ ſinu reconditos vſus depromit, vt in humanum genus ingrati ſint, qui ſepultam illam volunt. Ad Paracelſum verò quòd attinet, equidem mihi nequaquam propoſui ipſius Theologiæ patrocinium ſuſcipere, neque ipſi in omnibus aſtipulari vnquam cogitavi, tanquam in ejus verba juraſſem. Sed præter id teſtimonium quo Eraſmus illum quibuſdam epiſtolis ornavit, auſim ego dicere & tueri, multa illum

ſum penè diuinitus in re medica docere, & quæ nunquam ſatis admirari & prædicare grata poſteritas poſsit, de quibus alius dabitur, vt ſpero, dicendi locus. Ea verò tu, Auberte, vt omnes norint quo iudicio ſuſceperis oppugnanda, age de duobus illis agamus, quæ tibi in libelluli tui præfatione ſuſcepiſti exagitanda, homo ſanè, vti video peracutus. Horum vnum, nempe Laudanum, valde periculoſum: alterum, nempe aduſtorum oculorum cancri, ridiculum etiam credis. Ac primùm, quoniam putas non eſſe illud Dioſcoridis Ladanum, quæris quodnam illud ſit. Hoc igitur diſcas ex me, ſic à Chymiatris ipſum vocari laudabile certè medicamentum, & quod planè ſuo nomini reſponderit, ſi Laudanum dicas. Sed ex opio, inquis, conficitur. An verò illud eſt quod hunc ſtuporem animo etiam tuo inducit? Opium ſanè illi, ſed longè meliori præparatione quàm vulgò ſit vſu receptum, adhibetur: non ſine vini ſpiritu, infuſionis diambræ per menſes aliquot, non ſine eſſentia croci, caſtorei, corallorum, margaritarum, mumiæ, oleoque cinnamomi, caryophillarum, macis, & aniſi: ex quibus vt artis eſt rectè mixtis, fit illud præſtantiſsimum medicamentum ad arcendos omnes feruores, ſiſtendas defluxiones, doloreſque omnes mirum in modum ſedan-

dos: ita tamen hoc vt calorem nativum non extinguat, quem potius conſervat & tuetur, ſpiritus corroborando, tantùm abeſt vt ipſos ſtupefaciat, vel motum (quod eſt dictu ridiculum) partibus adimat: ſed mira quadam qua pollet facultate vires juvando, vt ex ſuperiorum deſcriptione, debitaque & non vulgari præparatione ac mixtione conjicere licet. Quid ſi dices, ſi addidero, adhiberi prætereà veram illam auri eſſentiam, varijs Doctiſsimorum Philoſophorum & Medicorum ſcriptis, antiquitus etiam commendatam? Ridebis, credo, ignotam tibi iſtã eſſentiam, plurimis tamen Philoſophis familiarem. At id ipſum aurum eſſe dico, temperatiſsimũ ad naturæ juvandum robur, & adverſus affectus melancholicos, ad exolutum ventriculum, ad cardiacos, & præter rationem mœſtos efficax remedium. Certè in ipſius eſſentia, quàm in tuo auro foliato, multò majorem facultatem ineſſe meritò credideris. Dabis & illud, mi Auberte, in eo puriſsimo, vim illam occultarum proprietatum majorem eſſe, quàm in tuis juſculis cum auro coctis. Nec tamen, puto, credes (hoc enim nimis eſſet abſurdum) aurum, quod ne ignis quidem ardore torreri abſumive poteſt,

(Vni enim (vt ſcribit Poeta) nil deperit auro
Igne, velut ſolum conſumit nulla vetuſtas,

Ac

Ac neque rubigo, aut ærugo conficit vlla :
Cuncta adeò firmis illic compagibus hærent)
à nativo calore decoqui aut devinci ita posse, vt cor, integra remanente illius substantia, ipso corroborari quodammodo queat: quum sit hæc Philosophorum sententia, Terram videlicet omnem esse mortuam, & spiritus rerum in corporibus solos agere.

Cæterum Laudanum ipsum quanvis opiaticum, non ita tamen convitiis est lacessendum. Id enim prius non correctum, periculi plenum existere, adeoque nimia sua frigiditate mortiferum, Paracelsici, qui veræ & antiquæ Medicinæ tamen sunt sectatores, satis assequuntur. Nec enim dubitat ipsorum quisquam, quin opium vt suam illam narcoticam vim penè amittat, à multis solo croco, castoreo, & myrrha emendetur. Quæ correctio quid prohibet, quin meliori etiam præparatione fiat? Nam aloë quoque, ne sui acrimonia venas exedat, abluitur & veratrum nigrum, aliàs valde timendum & periculosum, (vt à Chymiatris hoc etiam discas) vini spiritu & anisi oleo commodum sic vsui redditur, vt etiam tutò pueris administrari posit, ad hydropem & omnes melancholicos affectus. Non ergo ita temere & imprudenter sunt damnanda opiatica, ex quibus varia componuntur pharmaca ad vehemētes cru-

ciatus consopiendos colicorum, nephreticorum, pleureticorum, arthriticorum, ad somnum accersendum, ad tussim leniendam, sanguinis excretionem cohibendam, distillationesque omnes sistendas: quale & Philonium illud est vetustioribus etiam Medicis probatum. Sed & opiatica sunt necessaria in antidotis ad principes partes corroborandas, ad arcendam cujusvis veneni malignitatem & infinitos alios affectus: vt videre est in summa illa Theriaca ab Andromacho seniore descripta, quam etiam opij vnciæ tres ingrediuntur: itemque in Mithridatij quarta & vltima præparatione, quam Galenus, Aëtius, aliique Græci ex Antipatro & Cleophanto vetustioribus Medicis depromserunt, cujus etiam vires Theriacæ proximas descripserunt. Excipies fortasse non ita esse temperatam hujus Laudani nostri compositionem, vt illa est Theriacæ Andromachi. Illam igitur nosse te priùs oportuit, quàm reprehendere: quam tamen & ratio commendat, & experientia perutilem satis demõstrat. Quod vnicũ remedium te tuique similes habere satius esset ad multos curandos morbos, quã variis istis herbarũ decoctis vti, quib. per quam miseri multi excruciantur. Opio quidem seipsũ vitæ tædio interemisse Licinium Cęcinnæ pa-

trem

trem Plinius scribit: at nostro Laudano nemo reperietur, sat scio, qui suo damno vsus fuerit, quod tu tamen falsò & impudenter scribis. Imò multi Docti piique viri fidem facient, cum felicissimo successu, & ægrorum vtilitate non mediocri in omnibus defluxionibus, & incendiis sedandis, & aliis quibus præscribitur affectibus, non sine ratione exhiberi. Cujus præstantissimi medicamenti compositionem ac præparationem descriptam, tibi tuique similibus incognitam, prælo commisissem, nisi tua me cogerent scripta expendere, an margaritas expediat quibusvis conculcandas præberi. Venio ad alterum medicamentum, quod ridiculum vocas. Oculos cancri calcinatos quartana laborantibus à nobis exhiberi rides, ac præsertim quòd vna dosi sesquidrachmam hujus cineris, suæque mixtionis ad quartanæ curationem præscribamus: concludisque tandem tot cancrorum oculos suggerere vix posse totum Lemanum lacum. Quod certè est verissimum. Nullos enim is lacus continet cancros, Astacos autem plurimos: quod tu, mi Auberte, malè annotasti. Crustatorum enim quæ μαλακόστρακα Græcis dicuntur, sunt quatuor præcipuè genera. Vnum dicitur κάραβος, id est, locusta: alterum gammarum vocant, quem ἄστακον Galenus appellat: Tertium καρίδα, quem

Plin. li. 20. Nat. Hist. ca. 18.

ſa, quem ſquillam dicunt, & quartum Cancrum quem καρκίνον Græci nuncupant. Quorum diverſa eſſe genera doctis ſatis conſtat Aſtaci, quos cancros putaſti, qui Gallis dicuntur *eſcreviſſes*, locuſtis ſunt ſimiles parúmque aut nihil differunt, niſi tantùm chelarum brachiorúmque quorundam varietate. Corpus enim caudamque longam habent, in qua pinnæ quinque inveniuntur. Aſt ſolis cancris corpus eſt rotundum, vt qui nullam prorſus caudam habeant, quòd illis minimi ſit vſus: quandoquidem proximè terram vitam agunt, cavernaſque ſubire ſolent, neque plurimùm natant. Quod vt meliùs intelligas, poteris conſulere Ariſt. Plin. & præſertim Edoardum VVotthonum lib. 10. de different. animalium: Matthioli quoq; commentaria in Dioſcor. qui te omnes docebunt magnum præcipuè eſſe diſcrimen inter aſtacum, de quo tu imprudens loqueris, & cancrum fluviatilem aut marinum. Sed dices, non ita multùm curandum eſſe de verbis, iſtaque cruſtatorum animantium genera vt plurimùm inter ſe confundi. Eſto: Hæc etiam obiter dicta volui, quòd ijs egere te videam, & vt hinc noſtra clarior evadat diſputatio. Cancrorum oculos calcinatos in quartanis præſcribi duobus modis abſurdum putas, nempè quod ſiccitate & acrimonia augeant quar-

Plin. lib. Nat. Hiſt. 9. cap. 71.

ant quartanariorum affectum. Subtilis profectò argutia ac tanto Medico digna. Non ignoramus, mi Auberte, continentem causam siue febris quartanæ materiam, ipsum succum melancholicum esse, qui cùm proprijs ex causis multus cumulatur, nec calore natiuo regi potest, tandem putrescens hanc febrem incendit. Hunc melancholicum humorem faciunt Medici duplicem: Vnum naturalem, qui est quasi fæx & limus sanguinis: Alterum adustum, qui quorumvis humorum torrefactorum velut tartarum est concretum, aut cinis. Id fit præsertim ex bile flava, & melancholia adusta, quanvis & interdum ex pituita, torrefacta, si Arabibus credimus. Quum ergo melancholicus succus, qui frigidus est & siccus, harum sit febrium materia: illarum causam partim frigidam & siccam esse tecum fatebimur: At siccorum & acriorum omnium vsu illum augeri negabimus, vt falsum. Nam quum hic humor sua natura crassus sit, viscidus ac lentus atque is exuperans, potissimùm in liene, in mesenterio, & circum hypochondria coacervari soleat, & tandem temporis successu indurari: certè illum emoliendum, digerendum, rarefaciendum, attenuandum, incidendumque esse Medicorum doctorum

 dubitat

dubitat nullus: quæ autem pro hac intentione, minore pollent facultate χαλαστικὰ sive emollientia, aut μαλακτικὰ Græcis dicuntur: quæ maiore vi calidiora atque tenuiora sunt, ad secundum tertiumve ordinem ἀραιωτικὰ Græcis, Latinis rarefacientia dicuntur, quæ calore & mediocri siccitate solidas, compactasque materias solvunt ac diffundunt, scirrhosque omnes lienis & viscerum affectorum emolliunt, digerunt, ac dissipant. Quorum medicamentorum tempestivus præsertim vsus in quartanis & requiritur & valde laudatur. Sic cortex fraxini, capparis, radix brioniæ, cucumeris agrestis, ebuli, & iridis, calida omnia & sicca etiam aliqua tertio gradu, durities omnes emolliunt, & discutiunt assumpta, vel etiam apposita foris: lienes ipsos induratos liquefaciunt & absumunt. Sic de ammoniaco, bdellio, opoponace, galbano dicerem: quæ quanvis calida & sicca sint omnia, tamen magnam habere vim emolliendi ac digerendi tonsoribus ipsis notum est. Ergo emollientia & rarefacientia, quum ad quartanæ curationem conveniant, vt omnes fatentur, tempestivè sumpta, non ita absurdum putabis ac ridiculum, Iacobe, si quidam etiam vtantur cinere oculorum, & aliquando capitum cancrorum, aut illorum

defectu

defectu etiam gammarorum. Cineres enim illorum crustatorum animantium, oculorum præsertim, magnam etiam exsiccando habent vim attenuandi & resolvendi fæcem illam humoris melancholici, quam tartarum concretum, qui à te Paracelsici nuncupantur, appellant. Quòd si calcinationes istas, quibus nos sæpius vtimur, abhorres, idque cur fiat, expostulas: hoc discas, Auberte, ex Galeno de simpl. med. facult. lib. vndecimo, quum de sale verba faciens, talia refert. " Sal vstum digerit quidem potentiùs, quàm " vstionis expers, quantò scilicet subtiliùs i- " psum corpus, accepta ab igne facultate red- " ditur. Quum autem, vt eodem libro scri- *Cap. 11.* bit, quæ tenuium sunt partium medicamenta, iis quæ sunt crassarum partium plus habeant efficaciæ, etiam si parem sortita fuerint facultatem, nimirum quia meliùs penetrent, nos ea sola ratione vtimur calcinatis cancris, præsertim ad fæces & tartareum humorem exoluendum. Nam calcinatione, sal rerum extrahitur: sal autem sale solo resolvi potest, si bene intelligas: atque ita non contraria contrariis, sed similia similibus curari disces, quanvis alia nondum tibi perspecta ratione. Cur alioqui spongiarum calculos, cur adustum vitrum, cur inarefactum hircinum sanguinem, cur cochlea-

rum

rum cineres, cur calcinatum Iudacium lapidem, cur os sepiæ calculo aut renum tartaro, tanta vi prodesse diceres? Intelligo, Confugeres ad sacram asinorum anchoram, nempe proprietatum occultarum: quod tamen ipso sale fieri, qui illos resolvit, & per vrinas expellit, ratio ipsa docet. Quid ergo diceres de Troglodyte laudatissimo illo antiquorum medicamento ad eandem affectionem, cujus meminit P. Æginet. lib. 3. cap. 45. vbi hæc scripta reliquit. Hic inquam, totus sale conditus, crudusque frequenter commanducatus, calculos jam creatos per vrinam expellit, in posterumque generari prohibet. Quòd si integer comburatur cum pennis, cinis vniversus per se & cum piperis momento, ex mero & melle potus, idem potest efficere. Vides, quomodo etiam antiqui absurdis, vt scribis, illis cineribus vsi sint, & quibus in affectibus, nempe in calculis ipsis renum curandis, quorum tamen materia, humor est ita etiam crassus, vt calore lapidescat. Quantum autem calcinati cancri ad eundem affectum valeant, ab Hollerio & Matthiolo annotatum, atque millies certa experientia compertum fuit. Nec prætermittam inter cætera quæ huic affectui adhibentur medicamenta, crystallum quod primas tenet:

net: cryſtallum inquam, reverberatorio calcinatum, ex quo tandem extrahitur ſal, ex cujus reſolutione in humido, fit præſtantiſsimum oleum, ad omnes etiam delendas viſcerum obſtructiones perutile. Non eſt ergo quòd tam ridiculum putes è calcinatis cancrorum oculis depromptum remedium, nec ita in ipſum acerbitatis tuæ virus evomas. Hoc addam ex Galeno, omniumque veterum ſententia, eos ipſos calcinatos cancros totius ſubſtantiæ proprietate, canis rabidi morſibus mirabiliter efficaces eſſe. Rabiem autem etiam ſiccißimum eſſe affectum denotant ipſius Galeni verba, quæ refert ex Pelope ſuo Præceptore. Non abs re, inquit, cancer, quum animal ſit aquaticum, prodeſt à cane rabido morſis, quibus videlicet metus eſt, ne corripiantur affectu ſiccißimo, nempe rabie. Nunc ſupereſt vt de acrimonia, quam in cancrorum calcinatione invenis, verba faciam. Ea, inquis, quartanam auget. Atqui vereor, ne quid ſit etiam acris ſapor, te planè ignorare ex iſtis verbis docti exiſtiment. Acrem enim non eſſe cancrorum cinerem nobis facilè fuerit demonſtrare, ſiquidem acria eſſe calidißima omnibus Phyſicis eſt notum. Cujuſmodi conſtituuntur duplicia à Medicis. Alia enim edi poſſunt, alia eſui ſunt inepta: illa dulcem quandam,

De ſimpl. med. facul. ca. 30. lib. 7.

dam, saltem obscuram, admixtam habent qualitatem, ista mortifera sunt, si Galeno credimus, aut saltem omnia cuti nostræ imposita vlcus celeriter moliuntur. Et hæc verè acria dici possunt, vbi videlicet alienis qualitatibus non permiscentur, quorum terminus ac proprius finis est vrere, quemadmodum amari, abstergere, & dulcis, nutrire. Id autem cancrorum cinerem non efficere monstrant Galeni verba, quum de differentijs amari acrisque saporis disputat. Acrem enim, admixtam quandam humiditatem habere refert: amaros autem omnes non modò calidam habere facultatem, sed & siccam fatetur, cinerique (vti eos qui optimè comparet) adsimiles dicit. Qua ratione meliùs dixisses, oculorum cancrorum cinerem amarum quàm acrem esse, quorum cum absumitur ac defluit humor in vaporem à calore solutus, siccitas & cineratio efficiuntur: vnde non acrem, sed amaram acquirunt qualitatem, & substantiam quanvis terrestrem, tenuem tamen, quantò scilicet subtilius ipsum corpus accepta ab igne facultate redditur, vt suprà ex Galeno diximus, calidumque & siccum necessariò efficitur: proinde amarum quoque abstergere, comminuere, secare crassos viscososque humores, sicut cinis & ni-

De sim. pl. med. facul. li. 2. ca. 17.

De sim. pl. med. facul. c. 18.

Simpl. 11. c. 51.

& nitrum, non eſt dubium, vt docet Gal. quem meliùs aliâs poteris conſulere, ne etiam ipſorum primordiorum ignarus planè videaris. Sed quoniam aliquid & tibi condonandum video, age, concedo tibi ludens, acrem eſſe cancrorum calcem: quod autem quartanam ſui acrimonia augeat, id ego pernego. Nam quæſo te, mi homo, an non ſinapi, piper, allia, ab omnibus dogmaticis tùm Græcis, tum Arabibus, ab ipſoque Paulo Æginet. quartanariis adeò conceduntur, vt etiam pro victu præſcribantur? Et diatrion pipereon vel dioſpoliticon, quod appellant, an non inter medicamenta quartanæ cenſentur? Nec alienum etiam erit in medium proferre Hollerij celeberrimi Medici verba in hanc ſententiam, quum de victu quartanariorum diſſerit. Quod ad victum attinet, inquit initio è materia media intervallis quoque ab initio ad vigorem, rebus acribus, vt ſinapi, & ſalſamentis vti licet, quorũ & poſt vigorẽ tempeſtivus vſus eſt. Addit ſub finẽ: Nã ideò ſalſamenta imperantur, quia ſal incidit, attenuat, diſcutit excrementa, ſiccat, virtutẽ colligit & roborat. Hiſce omnibus puto tibi ſatis, omnibuſque eſſe perſpectum, quàm toto cœlo aberraveris: in contemnendo noſtro remedio, ex vera certè Dogmaticorum

Simpl.4. cap.18.

Lib. de Febrib.

doctrina

doctrina deprompto. Quoniam autem cætera quæ ipsi remedio adduntur simplicia ignoras aut saltem taces, ecce tibi gratificabor, & compositionem tradam. Recipit radicem aronis præparatam, item rad. acori vulgaris, & pimpinellæ præparatas, atque exsiccatas, oculos cancri calcinatos, (quorum pro vnaquaq; dosi non ingreditur medius scrupulus) semen nasturtij, & saccharum. Omnium fit mixtura: dosis est cochlear vnum manè, pro corroborando imbecilliori ventriculo, & ad pellendas viscerum obstructiones, duritiésque lienis optimum remedium: & quanvis familiare, sæpius tamen probatum, ac doctiss. plerísque Medicis hodiè vsitatum. Istud autem tam absurdum esse, ac quartanarijs obesse, Doctorum dicere puto neminem. Debuisti ergò, si volebas Paracelsi medicamenta redarguere, speciosius aliquid deligere, in quo magnitudinem ingenij tui exerceres, eruditionemque tuam probares. Sunt enim ista, quanvis, vt tu invidiosè vocas, Theophrastica, tamen rationi consentanea, ac docto cuivis Medico probanda. At tu illa fortassè nec divino Hippocrati, nec Galeno cognita fuisse dices, ideoque concludes rejicienda: sed illud tuo solo judicio, nulla tamen cum ratione. Non enim summam & doctrinam

& divi-

& divinam illorum eruditionem contemnimus, nec illorum piam violamus memoriã, quod dicimus illos in re medica quidẽ primos claruiſſe, non tamen omnium medicamentorum genera tentaſſe, aut illorum omniũ etiã facultatem cognoviſſe. Vita enim brevis, vt inquit Hippocrates, & ars iſta quæ circa experientiam etiam periculoſam verſatur, nimium longa. Nec puduit Galenum fateri, quum de Hydrargyro ſcribit 9. ſimpl. cap. 19. ſe nullum feciſſe ipſius periculũ neque quòd interimeret, ſi devoraretur, neq; vbi foris admoveretur. Neque eſt quòd putes Theophraſtum tot remediorũ inauditorum primum & ſolum fuiſſe inventorẽ, quorum notitiã ipſemet in ſuis libris fatetur ſe habuiſſe ex colloquio diverſorum doctiſs. tũ Philoſophorum tum Medicorum, Ægyptiorum & Arabum præſertim, apud quos ille diſcẽdi cauſa per aliquot annos etiam captivus remãſit, ex quib. tot pulchra remediorũ ſpolia tandẽ reportavit: quæ quidem omnia ſunt deprompta partim ex aromatum, herbarum, fructuum, florum, & ſeminum extractis veris oleis, & laxantium omnium eſſentiis, quorum etiam plus proficiet gutta, quã tot & drachmæ & vnciæ: quæ tamen etiã vt tota ſubſtantia operẽtur, ſeminari & ſuperiniici poſſunt proprio ſali, quod in multis

Aphor. 1.

præſtare licet,ſicut in aliis terra rejici debet, tanquàm planè mortua,& purgationi prorſus contraria. Ex variis quoque reſinarum, gummi,& cæterorum vegetabilium generibus deſumuntur variæ,pulchræ,& valde vtiles præparationes : quemadmodum & ex multorum animalium diverſis partibus, ex quibus rectè præparatis multa conflantur medicamenta valde ſalubria:vt ex vera præparatione mumiæ, Theophraſticis ſolis nota, laudatiſſimum fit medicamentum in peſtilentibus affectibus : ex oleo & ſale cranij hominis non humati ad Epilepſiam: ex oleo mellis & ceræ ad tophos,axungiarumq;aliis præparationibus ad leniendum & meliùs reſolvendum. Sic etiam ex moſcho,zibetta, caſtoreo,ex monocerotis cornu,ebore, cornu & oſſe cordis cervi, ad cardiacos & alios effectus : & ex aliis infinitis multa fiunt extracta,quorum omnium rectam edocult ars Chymica, quam damnas, præparationem. Non enim ex ſolis metallicis,non ex pretioſis lapidibus,& gemmis, vt ineptè multi putant,& toti orbi perſuadent, Theophraſtica deſumuntur remedia: quæ nec acria ſunt nec violenta, vt ignari & rerum imperiti clamitant,ſed dulciſsima,naturæque noſtræ familiariſsima, quam ſpiritum præſtantia conſervant, vivificant, ab impuritatibus,
ſolis

folis plerunque ſudoribus expurgant, tota denique ſubſtantia non parum proficiunt, vt Doctorum multi quotidiè felici cum ſucceſſu experiuntur. Sed de his plus quàm ſatis. Iam ergò ad ea quæ de metallis ſcribis, nobis progrediendum.

AD IACOBI AVBERTI VENDONIS DE ORTV & cauſis metallorum contra Chymycos explicationem.

IOSEPHI QVERCETANI Armeniaci, D. Medici brevis reſponſio.

Metallum eſſe corpus foſſile natura vel liquidum, vt argentum vivum: vel durum, quódque ignis ardore liquefieri poſſit, ſicut aurum, argentum, æs, plumbum, ſtannum: vel molliri, veluti ferrum, nonnulli ſcribunt. Alij autem propria nominis ſignificatione omnia quæ in viſceribus terræ effodiuntur, metalli nomine vſurparunt. Sic Oneſicritus ſcripſit in Carmania eſſe metallum rubricæ: In

Agric. lib. 8. de natura foſſil.

cæ: In Lybia circa Atlantem, salis, Herodotus. Hócque testatur Plin lib. 33. suæ nat. hist. Alii verò id quod liquatum in suam reducitur pristinam formam quodque ductile & malleo extendi potest, estque durum & impressile, propriè metallum esse dixerunt. Hacque ratione illa præsertim in sex diviserunt, in Aurum scilicet, Argentum, Æs, Stannum, Plumbum, & Ferrum. Addiderunt nõnulli Mercurium, non quòd actu sed quòd potentiâ metallum meritò dicatur. Hæc autem planetarum vocabulis Chymici nominare consueverunt, non vt ipsorum materiã ad planetas referant, quod ineptè putat Aubertus: sed partim moti similitudine quadã majorum ac præcipuorum syderum, qua ratione perfectiora duo metalla, Solem & Lunam appellaverunt: & propter duritiem ferri, Martem, quem belli & armorum DEVM Poetæ sunt commenti: ac argentum vivum propter maximum ac penè incertum motũ, Mercurium dixerunt: partim etiam Pythagoricorũ instar, vt arcana sua, involucris quibusdam ænigmaticis obtegerent. Cæterum nullã video rationem, cur stibium inter metalla propriè numerari debeat: quare ex illorum genere (pace Agricolæ dixerim, cujus autoritate nititur Aubertus) est excipiendũ: quum illorũ definitioni omnino repugnet.

Siqui-

Siquidem liquata metalla omnia ad suam redeunt formam propriam, ductiliaque, dura & impresſilia ſunt omnia: qua ratione à multis lapidib. liquabilibus, in quib. non eſt humiditas valide permixta cum ſicco terreſtri, ſecernuntur: quemadmodum & ab infinitis marchaſitarum generibus & ſemimetallis. Stibium autē liquefactum priſtinā omnino amittere formam rerū periti quotidiè experiuntur, & quum ipſum nec ductile eſſe, nec imprimi poſſe ipſo vſu conſtet, propriè metallū id dici nō poteſt. Veruntamen hoc affirmare placuit Auberto noſtro, in metallicis vſq; adeò erudito, vt adhuc ſomniet glaciale ſtannū, (quod verè biſemutū eſt, & cinereum illud plumbi genus de quo plura Agricola li. 8. de nat. foſſil.) ſtibium excoctum, ac Chymicorum regulū eſſe: quod planè eſt abſurdum. Nō enim ſtannum glaciale quod biſemutum rectè appellatur, ſtibium eſt vllomodo præparatum: neq; Chymicorū regulus, tartaro & nitro extractus, biſemutum dici poteſt, quod doctis, omnibuſque ſanæ mentis relinquo judicandum. Sed iſta parum ad rē, quum metalli nomine plura, vt diximus, non propriè tamen dicātur. Eſtq; ſanè Auberto iſtud condonandum, qui nullas fodinas vſquam conſpexit, vt de his rectè judicaret: nec Agricolæ ſententiā

percepit. Interim conqueritur ille, quòd Chymici metalla ipsa dividant, in perfecta & imperfecta: idq; ridiculum putat multis de causis. Primò, quòd quædam tradita à Gebero definitio, non minùs vni quàm alteri metallo conveniat, quum tamen, vt probè perfecta ab imperfectis discernerentur, vna his; altera aliis definitio fuerit statuenda. Quasi verò viri definitio puero non conveniat, quanvis ad viri ætatem nondum pervenerit, & aliis accidentibus videatur ab ipso, quemadmodum & inter se metalla, differre. Sic alia ac diversa esse deberet corallorum alborum & rubrorũ definitio, quanvis inter se differant, quòd ratione absolutæ coctionis & terminatæ, alba non attigerint perfectionis vltimum gradum: quorum tamen omnium vna & eadem est definitio. Sed vt suam melius comprobet Aubertus opinionem, quæcunque essentialem habent formam, quam singula metalla habere certum est, perfecta necessariò esse scribit: piamque & rerum parẽtem naturam in suo obeũdo munere haud quaquam cessare vel quiescere, nisi impediatur dum scopum sibi propositum attigerit. Addit, materiam ex qua naturale fit aliquid, & circa quam versatur natura, tantisper moveri dum essentialem suam sit assecuta formam. Ex his omnibus tandem concludit metalla rectè in

perfecta & imperfecta dividi non posse, neq; aurum aliis præstantius ac perfectius, etsi splendidius & temperatius, vllo modo dici debere: quæ omnia nunquam manca & futilia, nobis sunt confutanda. Atque vt omnia debito ordine persequamur, aurum ipsum à viris Philosophis perfectius cæteris metallis ac præstantius & purius meritò dici, nobis est demonstrandum, vt hinc concludamus, metalla in perfecta & imperfecta à Chymicis non sine ratione distingui. Ergo vt nitar etiam autoritate Agricolæ, à quo præsertim Aubertus ista sua omnia deprōpsit: is certè non solùm splendore, sed & colore, sapore, odore, pondere, ac potestate differre inter se metalla scribit lib. 5. de ortu & causis subterraneorum: & præcipuè de splendore (quem tu Auberte in auro & argento etiam adesse confiteris) verba faciens, inquit. Sed quò humor ipse fuerit subtilior, "densior, & purior, eò metallum est nitidius "& splendidius: qua de causa etiam hac par"te cæteris præstat aurum. " Cujus auri præstantiam ipse etiam Agricola quærit in differentiis odoris, saporis & ponderis. Imperfecta enim metalla, quum se in liquorem induerint, amara gustu percipiuntur, vt æs & ferrum. Amaritudinis autem causa est terra adusta, quam ea metalla participiant, vt ipse

Agricola testatur. Reliqua verò propter terram puram aut aquam vberiorem, non admodum sensili sapore liquores afficiũt: imò subdulci, vt aurum & argentum. Quinetiam quum ipsi auro terra insit purissima, & optimè cum sua aqua temperata, fumum perexiguum, vixque sensilem quum vritur, ex se emittit, & dulcem magis quàm fœtidũ. Præterea addit Georgius, auro, dũ igne purgatur, excrementum quasi nullũ inesse ob puritatẽ, reliquis multum: sed eò plus vni quã alteri, quò fuerit impurius. Est etiã auri pręstantia in ipsius vi ac potestate investiganda, quòd pręter ipsum & lunam, cætera in cineritio & copella in fumum evanescãt, ac violentia ignis intereãt: quod illis accidit, prout terra minus pura, minusque bona temperatio in ipsis reperitur, atq; id vni quàm alteri citiùs, vt ferro accidit, propter terrã impuram quæ multa ei inest. Sed quum aurum vnicum nullo igneo ardore consumi possit, vt inquit Aristoteles, nihilq; amittat sui ponderis, si aut exuratur aut examinetur: terrã ipsum habere purissimam & optimè cũ sua aqua commixtam oportet: vnde fit illius vt terra arceat & contineat humorem, ne eum expiret: cõtrà humor, tueatur terram ne accendatur, vt inquit Agricola: quod fit vt alij volunt, ex sicco & humido subtilissimis, &

3. Meteo. 6. cap.

non

non habentibus aliquod impurũ admixtum. Hac ratione aurum secundũ naturam rerum est purius reliquis metallis, & illa pretio suo vincit, quia simplicissimum & purissimum metallum est, & ab imperfectione elementorum propter suam formam remotissimum. Sic Plinius, uni rerum, inquit, nil deperit auro, igne: quod & cecinit Poëta, vt ex superioribus videre est. Atque ex his colligere licet, inter omnia metalla vnum esse aurum, non solùm splendidissimum, temperatissimumque, sed & perfectissimum, cujus respectu cætera metalla merito imperfecta dicantur. Nã semper tendit natura ad solam perfectionẽ, nempe ad auri confectionem, quod solũ inter metalla dicitur perfectũ. Nullum enim agens naturale, vt dicũt Philosophi, desistit ab actione in suã materia, nec separatur, nisi cum introductione formæ in illa materia. Ergo quãdiu agens est conjunctum materiæ, vel agit in materiam, id dicitur imperfectum, quoniam perfectio rei non est, nisi per introductionem formæ. Quum igitur in omnibus metallis aqua quædam viscosa, quam argentum vivum Philosophi Chymici propter conformitatem appellant, subjiciatur loco materiæ, & sulphur, quod ita quadam similitudine vocant, agentis & introducentis formam in illa materia, non poterit aliquod metallum dici perfectum,

Lib. nat. Hist. 33. cap. 3.

fectum, nisi à quo separatum fuerit ipsum sulphur. Sed quoniam reliqua metalla habẽt admixtum prædictum sulphur; in materia quo perimuntur, denigrantur, calcinantur, & comburuntur, (quod illis accidit solùm propter illam exhalationem siccam, nempe sulphur, quod sit materia apta ignitioni) hac de causa imperfecta omninò dicuntur. At è contrario, quoniam solum aurum est omninò ipso sulphure expoliatũ, quod satis per se denotat auri & argenti vivi affinitas: (omnia enim, vt scribit Plinius, ei innatant præter aurum, quod vnum ad se trahit) hac ratione est immune ab omnibus istis corruptionibus & in igne & extra ignem. Meritò autem dicitur solum perfectum & formatum secundum primam & veram intentionem naturæ: completum, quia pervenit ad vltimum finem in quo completur: purum, quia agens non est immixtum materiæ, sed ab ipsa separatum.

Lib. Nat. Hist. 33. cap. 6.

In hanc sententiam hæc scribit Aristot. Met. 3. cap. vltimo, de metallis verba faciens. „Quocirca inquit, & terrã in se continent & vrun„tur omnia, quòd siccam exhalationem habe„ant. At aurum vnum omnium nequaquam „vri solet. Sed his non contentus rationibus, respondebit Aubertus: Quæcunque essentialem sunt assecuta formam, ea perfecta esse necesse est: metalla autem singula suam substan-

tialem

tialem habere formam præter bardum aliquem ciniflonem, neminem negare dicet, & hac ratione omnia etiam esse perfecta concludet. Sed huic objectioni respondere nobis satis erit facile: Nã illæ res quidem quæ perstant in natura sua, perfectæ dicuntur in sua specie per suam formam substantialem: sed quædam perstant natura in sua specie, quæ tamen perficiuntur quoquo modo per suam formam substantialem, ad quam est quidam terminus motus, sed quia feruntur ad aliam substantialem formam vltimam, quæ omninò rem ipsam complet ac perficit: ideò dicuntur esse imperfecta, quandiu sub illa prima forma permanent, habita ratione vltimæ illius ad cujus assequutionem contendunt. Quòd si non habeatur ratio vltimæ illius formæ, sed in se solùm considerentur, sunt sanè perfecta in illa sua specie, per illam suam formam substantialem, prout exigit illa species. Hoc in generatione ovorum omnes vident, in qua est quidam terminus motus in acquisitione suæ formæ substantialis, quæ sic permanet. Sed quia ipsa ova sunt eò destinata à natura, vt non permaneant sub illa forma, sed ad generandam avem, & ita fit acquisitio substantialis formæ vltimæ: ideo dicuntur ova esse imperfecta sub forma ovi, perfecta autem res illa est post generationẽ avis, cùm ibi sit

ibi ſit finis ovorum vltimus. Hoc quoque eſt de metallis judicandum, quæ licet quandam ſint aſſecuta in ſua ſpecie eſſentialē formam, non poſſunt tamen dici perfecta, habita ratione auri, quod ſolum, vt diximus, perfectum eſt, quin pervenerint ad finem illum vltimū & abſolutum, nempe ad ipſius auri perfectionem, & aurum evaſerint. Et quemadmodum in generatione embrionis fit comparatio animæ vegetabilis ad ſenſibilem, & ſenſibilis ad rationalem, quia illæ ſunt ſicut diſpoſitiones ad rationalem & non ſicut formæ, ſic imperfecta alia metalla ad aurum ſe habere videntur. Itaque Chymici Philoſophi meritò diviſerunt metalla in perfecta & imperfecta. Nam quanvis metallorum differentia ſit in forma ipſa, non erit tamen propriè differentia ſpeciei, ſicut equi & hominis differentia, ſed ſumetur magis propriè penes materiam & partes ejus, ſcilicet ſecundum digeſtum & indigeſtum, completum & incompletum; quum illa ſint ejuſdem propriæ materiæ penitus, ſed indigeſta & incompleta, determinata ad aurum. Quòd autem ferrum, quia magis vſui hominum commodet, nobilius idcircò auro judicat Aubertus, id opinor, ne Medicis quidem vllis quantumvis indoctis, aurum tamen non ferrum captantibus perſuaſerit. Sed de auri præſtantia & perfectione

ſatis

satis à me dictum puto. At quoniam diximus omnia metalla ejusdẽ esse materiæ propriæ, quanvis non pariter in omnibus digestæ, qua in re vertitur quæstionis cardo, jam ad materiam illam metallorum perquirendam accedendum. Metallorum, quemadmodum & reliquorum mixtorum corporum, duplicem constituunt materiam Philosophi: vnam generalem & remotissimam, quæ sumitur ex elementis, tanquam ex omnium rerum primariis, ex quibus vt simplicissimis constant, & in quæ simplicissima resolvuntur. Horum autem elementorum qualitates virtutesque tantùm in se mutuò transire, omninoque misceri, Peripatetici in Stoicos contendunt: qui ipsorum substãtias totas esse totis permixtas contrà affirmare conantur. Sed missis lubricarum opinionum istis fluctibus, ad tutum & tranquillum portum nos recipimus, & in hac re Auberti comprobamus opinionem, existimantis in mixtis non essentialiter aut actu, sed potestate subsistere elementa: quod Galenus testatur lib. primo method. medendi, vbi elementa suis qualitatibus duntaxat tota totis misceri scribit. De secunda verò ac propria ipsorum materia, non vna, sed longè diversa est etiam multorum Philosophorum opinio. Alii enim halitum humidum, materiã metallorum proximam dixerunt, vt Aristoteles;

les: nonnulli aquam ab aliis elementis affectam, quod Agricolæ placuit, cujus opinioni assentitur noster Aubertus: alii cinerem aqua madefactum. Ad Chymici, quorum opinionem Aubertus pervertere conatur, argentum vivum ipsorum materiam dixerunt: addiderunt nonnulli sulphur. Quæ omnes opiniones breviter ac diligenter nobis sunt examinandæ, vt res clarior evadat, & immeritò Aubertum & alios in tot præclaros Chymicos Philosophos irruisse omnes intelligant. Aristoteles Philosophorum facilè princeps, eorum quæ fiunt intra terram & suprà potestate ac vi cœlesti, duplicem constituit materiam; halitum videlicet & vaporem, quorum mixtione in terræ penetralibus fieri & nasci omnia censet: eaque pro diversa natura materiæ bifariam distinguit, nempe in fossilia & in metallica. Fossilia sic dicũtur, quòd fodiantur è terra, & similia sint terræ effossæ, nec sunt liquabilia, vt lapidum genera, quæ ex sicca exhalatione ardore incensa, & humidum suo calore consumente, & quodammodo adurente conficiuntur. Alia sunt metallica, quorum quædam sunt fusilia aut liquabilia, quòd plus accedant ad naturam humidi quàm sicci, vt plumbum & stannum: & ita appellantur quòd faciliùs liquentnr, quã ducantur. Ductilia verò contrà, quæ majori cum

3. Met. c. vltimo.

tum difficultate fundantur, vt ferrum: quorum proxima materia est halitus vaporosus, qui frigore cogitur & concrescit in metallum secundum sententiam Aristotelis, quem tamen nosterAubertus credit reprehensione dignum. Nam,inquit,in rerum natura accidere haudquaquam id potest,vt ab vno extremo cõtrariove in alterum sine aliquo medio fiat transitus. Constat autem cõtrariis prædita esse qualitatibus tùm metalla,tum halitus, quòd hi tenuissimi, illa verò sint crassissima. Hinc concludit in metallorum ortu, halitus vaporesque necessariò priùs in humoré concrescere,quàm in metalla indurescere. Hæc ille ex Agricola deprompsit. Sed immeritò reprehensum Aristotelem defendit satis superque vir longè doctiss. Iacobus Schegkius comment. suis in lib. meteorωn Arist. vbi docet alium esse halitum siue vaporem ex quo aqua concrescat, & alium ex quo metalla: quum etiam alius sit ex quo pruina. Ponderosior enim & grassior est interdum, quàm is sit ex quo aqua. Qua ratione remotionẽ proponunt metallorum materiam,qui aquam illam esse dicunt, quàm qui halitum: quũ magna pars μεττωρῶν ex his halitibus & vaporosis materiis, caloris vi ex aqua & terra excitatis gignantur:quũ fœcunditas terræ & aquæ nulla sit absq; calore. Calor enim tanquam primam

Lib. 5 de ortu & causis subterr.

mam sobolem & fœtum, procreat duo hæc, in quorum natura parentum vigor, quatuor nempe elementorum repræsentatur, & conspirat genitalis quodammodo vis eorundem, qualitatibus duabus mascula vi agentibus, cæteris verò duabus quasi fœmineis patientibus; vtrisque verò tanquam patri temperationi cœlesti obedientibus. Vnde procreari inanima hęc consueverunt instrumento qualitatum primarum. Illud autem sensu ipso percipi potest: offerunt enim sese tam crassi vapores subterraneis in locis interdum, vt respirare fodientibus non liceat, atque interdum etiam propter crassitudinem, teste Galeno, suffocentur. Quòd si tam crassi sunt, quis credet contrariis prædita esse qualitatibus tùm metalla, tùm halitus, quo minùs etiã sine altero medio in solidam metallorũ materiam concrescere possint, quemadmodum & ponderosus vapor in pruinam? Deinde si ære pluisse & ferro, ac in superno aëre lapides etiam ac talia illa corpora concrescere & procreari, innumeri testantur, quomodo tandem hæc ex aqua & terra potiùs generabuntur, quibus commorandi in aëre locus nõ est, quàm ex halitu & vapore, qui & penetrare & consistere illic tenuitate & calore possunt? Quare metalla ex halitu potiùs quàm ex aqua oriri certum est: qui halitus, quoniam crassus

crassus est, facilè etiam concrescit. Sed quid plura de his ? quum omnia ex iis oriri in quæ vltimò reducantur omnibus Philosophis constet ? Metalla autem omnia præter duo perfecta, quæ ob majorem decoctionem, compactam magis ac fixam habent, materiam, nonne in halitum aut vaporem reducuntur, & in examine cineritij & copellæ omnimodò in auras evanescunt ? in fumum equidem, non qui convertatur in aquam, aut qui madefaciat, sed crassum, propter terreum admixtum, & qui frigore concrescat, & inspissetur. Quod certa experientia quotidiè cerni à pyrothecnicis & faciliùs etiam à Philosophis suis sublimationibus, percipi potest. Hoc ipsum probant Tutia, Cadmia, Pompholyx, & reliqua hujusmodi, quæ ex vaporibus metallorum sublata, parietibus fornacum adhærent, & in ipsis fodinis crassos eos esse denotant, nec aquam vllo modo repræsentant. Obtumescat ergò cum suo plumbeo argumento Aubertus, qui Aristotelis sententiam proscindere conatus est, nec de sibi ignotis temerè judicet, expertis credat, ac crassissimos existimet esse eos vapores, è quibus metalla primò concrescunt, & sine altero medio indurantur. Propugnato Aristotele, quam de cæteris doctiss. viris ac Philosophis ferat sententiam, videamus. Al-

D berti

berti Magni, Geberi, reliquorumque carbonariorum (hoc enim nomine summos illos viros præclarus hic noster censor exornat) sententiam Aubertus in eo refellit, quòd metallorũ proximam materiam argentum vivũ & sulphur esse dixerint, illosque à recta via aberrare nonnullis argumentis ostendere conatur. Primò quòd ad argentum vivum attinet, metallorum id esse materiam propriam dicit non esse verisimile, quòd in duritiẽ concrescere non possit. Egregium sanè argumẽtum, & dignum quod à suo autore toties repeteretur, cui tamen jam à nobis suprà respõsum accepit. Dicit concrescere non posse, quòd sit aëreæ substantiæ, argentum vivum: Atqui vaporem quem suprà ex Aristot. concludimus proximam esse metallorum materiam, quis aëreum esse respectu aquæ non fatebitur? & tamen eum concrescere posse quis inficiabitur? Aëreum igitur fateor esse argentum vivum, quod idcirco Philosophorum multi metallum non (nisi potẽtia) esse cẽsuerunt. Sed ita tamen aëreum esse dico, vt vaporem emittat crassissimum, quique frigore cõcrescat, vt videre est in mercurio sublimato, & multis aliis ipsius præparationibus, quibus fumos & vapores emittit, nõ ita tamẽ aëreos, quin condensentur. Sed quid dices de ipsis metallis imperfectis, quæ vt jã suprà monuimus,

mus,dum examinātur, in fumos & auras evanescunt? quid denique de illorum materia & forma in nihilum redacta? nonne vaporem crassum,quem nos dicimus argentum vivum, ipsorum materiam fateberis, quum in ipsum tandem metalla reducātur?Sed ex Aristotele hæc adfert Aubertus:Quę ad aquā pertinent, si plus aëris in se contineant quam aquæ, cōcrescere non possunt, vt oleum & argentum vivum.Metallorum autem materiam in duritiem cogi necesse est,alioqui metalli formam non induerent.Eorum ergò materia non erit argentum vivum, quum in duritiem haudquaquam concrescere possit. Sed hoc argumentum nihilò est efficacius priori:Pro concessis enim ponit, quæ nec ipse priùs aliquomodò probarit,& quę jam nos negavimus.Nā dedimus quidem illi argentum vivum aereæ esse substantiæ,cōcrescere verò ideò non posse,negamus: quum vapores contra ipsius sententiam concrescere demonstraverimus. Et quidem Aubertus arte induresce haud negat, sed in duritiem aut formam metallicam concrescere sive arte sive natura non existimat.Quasi verò existimare,sit rem demōstrare. Argentū igitur vivum metallorū esse materiam negat, causa verò quam affert, nempe quòd sit aëreæ substantiæ, nullius est momēti, siquidem vaporem esse aereæ substantiæ

respectu aquæ & nihilominùs tamen proximam materiam metallorum ex Arist. ostendimus. Itaque aërea sunt distinguenda: nam quæ prorsus ac simpliciter aërea sunt, à prædominio non possunt coagulari neque à calido, neque à frigido, quòd ipsorum humiditas aërea exsiccari non possit deficiente terrestri, qua ratione etiam ipso supernatant aquæ, teste Aristotele, vt oleum: & facilè inflammantur, quòd sint materia ignis, vt ipsum oleum, & ligna etiam quæ supernatant aquæ præter ebenum, quod terrestrius sit vt ex ipsius pondere judicari potest. At argentum vivum nec inflammatur, nec ignis est materia, imò ipsi instar aquæ adversissimum: nec leve est, imò ponderosissimum, vt in ipso etiam supernatent metallorum omnium solidissima quævis corpora, vno excepto auro propter amborum maximam, affinitatem: ex quibus constat alterius ipsum esse substantiæ quàm simpliciter aëreæ, olei instar. Ad hujus igitur argenti vivi similitudinem metallorum materiam proximam dixerunt Chymici Philosophi, ipsum esse argentum vivum generatum ex valida commixtione primæ omnium materiæ metallorum, ex humido videlicet viscoso, incombustibili incorporato terrestri subtili, æqualiter & fortiter commixto per minima, in cavernis terræ

terræ mineralibus. Huic verò ſagax natura (quum materia ſe ipſam non producat in eſſe) adjunxit agens proprium, nempe ſulphur, quod nihil eſt aliud, quàm pinguedo quædã terrę in fodinis propriis generata, ac per temperatam decoctionem condenſata; vt illud ipſum argentum vivum digerendo & coquendo in metalli formam convertat: Itaque ſulphur iſtud ad argentum vivum ſic ſe habet, ſicut maſculus ad fœminam, & ſicut proprium agens ad propriam materiam. Non quòd hoc argentum vivum & hoc ſulphur, vt ineptè quidam putant, in ſua natura per ſe in fodinis reperiantur, ſed quòd ſint hæc jam à natura commixta & in naturam terræ longiſſima concoctione redacta. Et hæc quidem eſt materia propinqua metallorum, quemadmodum in generatione hominis, cibus eſt propinquior materia quàm elementa, ſanguis, quàm cibi ipſi, & ſperma adhuc ſanguine ipſo eſt propinquius, tandemque continuata digeſtione materia recipit formam hominis. Sic quum ex quatuor elementis tanquam ex generali & prima materia, metalla fieri primò dicantur, hoc etiam ordine diſpoſito fiat neceſſe eſt, videlicet vt ex iis elementis fiant vapores, ex vaporibus aqua viſcoſa (quæ eſt adhuc materia propinquior vaporibus ipſis, ne Ariſtot. patrocinando nobis

ipsis contradicere putet Aubertus) & gravis immixta terræ tenuissimæ sulphureæ, quæ dicitur argentum vivum, ex quo tanquam propinquiore materia mediante mixtione & actione sulphuris extrinseci, fit aurum, vel metallum aliud secundum majorem aut minorem digestionem ipsius naturæ. Nam vt scribit Philosophus Metaph. 6. Quando aliquid fieri ex aliquo dicitur, fit aut ex medio & imperfecto extremum & perfectum, vt ex puero vir: aut ex extremo extremum, vt ex aqua, aer. Sed age, redeamus ad nostrum Aubertum. Is sulphur etiam metallorum materiam esse nō posse scribit. Verùm audiamus quibus rationibus hoc probet. Illud, inquit, secundum Aristotelem, ex halitu calido, vnctuoso & sicco nascitur: metalla verò ex alio halitu calido humidoque & parum vnctuoso generantur. Bellum certè, sed sophisticum argumentum, quo ex jam impugnatis à se opinionibus, sua probare nititur. Recordetur ergò, se priùs halitum contra Aristotelem, materiam non esse metallorum affirmasse: Nunc autem confiteri metalla ex ipsis halitibus generari. Ergò ipse sibi contradicit, vt illi mea refutatione non sit opus. Addit vt sententiam suam probet, sulphur humore mollescere instar salis: metalla verò solo igne forti liquari. Sed ex falso antecedente non potest valere consequens: Nullo enim modo solvitur sulphur in

aqua,ſed calore liquefit inſtar plumbi:& hoc ſaltem prius experiri debuerat, rerum ſubterranearum noſter perſcrutator, quàm vſque adeò audacter quod falſiſſimum eſt,aſſerere.Contorqueri igitur telum illud in ipſum poteſt, quod in Chymicos ſe conjeciſſe arbitrabatur.Sed enim aereæ & igneæ ſulphur dicit eſſe ſubſtantiæ; ideoque ipſum coagmentari cogique non poſſe. Ego verò contrarium ſuprà demonſtravi.Quare non eſt quòd aliud à me reſponſum expectet, quum neq; noſtrã coarguerit ſententiam, neque ſuam firmis rationibus demonſtrarit. Cæterùm vel illud vnum ſufficit, quòd omnes ſapientes Chymici clamant,nempe ſulphur hoc,quòd vocant, non eſſe ſulphur illud vulgi: quod comburit combuſtione nigredinis & aduſtionis, & cõburitur: quum eorum proprium ſulphur albificet,rubificet, coagulet, perficiat denique argentum illud vivum Chymicum etiam vulgo ignotum, in ſubſtantiam auri ſecundum naturam, aut lapidis Philoſophici & auri ſecundum artem. Hoc eſt verum ſulphur occultum, vnicaque tinctura, & umbra ſolis, & coagulum proprium argenti vivi ſui, quod diverſis nominibus & ſuis involucris & ænigmatibus Philoſophi adumbrarunt.Ex quibus patet Aubertum toto aberrare cœlo, omnibuſq; modis quum de ſulphure ſibi incognito

loquatur, meritò repudiandum: neque fuiſſe laceſſendos Philoſophos Chymicos, quòd dicant argentum vivum & ſulphur, materiam eſſe metallorum, vt qui de argento vivo & ſulphure non vulgaribus hoc intelligant. Sciunt enim hæc de quibus loquuntur, in metallorum fodinis in ipſa natura ſua non reperiri, ſed ex his ambobus ajunt fieri quoddam tertium commixtum, vt jam diximus, obtinens naturas, proprietates, & virtutes ipſorum, vt ex eo poſſit generari vnumquodque metallorum pro ipſius compoſitionis, digeſtionis, & loci diverſitate. Hæc ſufficient de metallorum proxima materia, quam Aubertus eſſe vult aquam, ab aliis elementis affectam: ſed cauſam cur ita ſentiat, obticuit, dicere contentus hoc ab aliis fuiſſe proditum, ſive in alienis ſcriptis à ſe repertum: quæ vox certè eſt hominis qui alterius fide, non autem ratione ſententiam ſuam demonſtret, quod veri Philoſophi ſolent. Sed jam ad ſe nos vocant effectrices cauſæ, quas conſtituunt Philoſophi duplices, totidemque patibiles. Calor enim & frigus dicuntur ab Ariſtotel. ποιητικὰ, quòd vim habeant ad movendum: humidum verò & ſiccum παθητικὰ, quorum cauſa, res perpeti magis aliquid, quàm agere ſolent, dicunturque affici à prioribus qualitatibus tanquam à nobilioribus ac natura eminen-

eminentioribus, & quorum efficacitate forma in rebus procreetur. Materia enim non per se cognoscitur, sed propter mutationem, quæ nulla esset solet sine perpessione, quemadmodum nec ipsa sine tactu, quæ per σύμφυσιν & concretionem, ac per introductionem actus & formæ aboletur. Cæterùm obseruandum est ex mixtura sicci & humidi, imprimis concreta dici corpora, deinde mollia aut dura; Quorum concretorum triplex est differentia. Nam vel est humor aqueus qui concrescit, vel est siccum quiddam terrenum, vel mixtum ex vtrisque. Hæc etiam aliàs funduntur, aliàs siccantur, aliàs humectantur, aliàs mollescunt. Incoagulabilia sunt autem, quæ sicca sunt & ignea, vt mel & mustum: & quæ sunt humida aërea à prædominio, vt oleaginosa. Quare hæc etiam non sunt elementa, neq; materia istarum perpessionum. Corporum autem quæ concrescunt & indurantur ex Arist. alia ex calore ita afficiuntur, alia à frigore: A calore quidem humorem exsiccante, à frigore verò calidum exprimente. Quæ igitur coagulantur à calido per absentiam humidi, soluuntur à frigido, quod humidum iterum ingredi facit, vt sal. Quæ autem caloris priuatione concrescunt, soluuntur à calido iterum ingrediente, vt metalla. Quicquid enim dissoluitur liquescens, aut

igne liquescit, aut aqua. Quæ liquefacit aqua, concreta fuerint à calido siccoque, id est igneo calore, oportet: quæ verò liquefacit ignis, aut quorum concretionem aliqua ex parte soluit, (vt cornu) à frigore coalescunt: si quidem contrariorum effectuum contrariæ sunt causę. Et quoniam calore liquescunt metalla, illa etiam frigore tanquam causa effectrice primò concrescant, necesse est: de quo Philosophorum Chymicorum nullus dubitat, quanvis, vt loquitur aliquando Aristoteles, experientia contrariū nobis demonstret: sal enim etiam calore concretum, igne ipso solvi potest & liquefieri, vt sum sæpius expertus, diciturque illud sal fusibile. Neque Albertus Magnus summus Philosophus reprehendi debuit à nostro Auberto, quòd vim metalla efficiendi referat ad calorem, quum de solo calore minimè intellexerit Albertus, vt ipse putat. Sciendum est igitur teste Aristotele, res causa frigoris pati magis dici, quā agere: quia videlicet frigus est proprium patientium elementorum, nempe aquæ & terræ, quæ ambo natura sunt frigida. Etenim non aliunde recipiunt frigus quemadmodum calorem, sed remotione caloris suapte natura refrigescunt, nec refrigerantur externa causa, sicut aër & ignis. Quare licet frigus in mixtis vim efficiendi obtineat: ad corrumpendum tamen magis valet, quàm ad

generandum. Idcircò non ita reprehendendi sunt Chymici, etiam si dicant naturam ad procreationem metallorũ egere subterraneo calore, tanquã effectrice causa efficaciori, qui misceat, mutet, disponat, digerat, ac coquat ipsorum materiam, ac tandem lõgo temporis protractu, ipsam in aurũ informet tanquam in vltimum finem. Neq; eos etiam criminari in eo oportuit, quod vim aliquam ad corporũ cœlestium influxum referant. Illorum enim sententiam confirmat Arist. lib de cœlo & mundo, & lib. de causis proprietatum elemẽtorum, his verbis: Quia prima, inquit, principia moventia ad generationẽ & introductione formæ in vnaquaque re, sunt stellæ & corpora super cœlestia per motum & lucem. Ipsa enim sunt, quæ primo movent mota ab intelligentiis, ad naturam generationis & corruptionis perficiendam ad cõservationem specierum, & ab iis datur forma & perfectio, & vt vult alio loco, sol & homo hominem generãt. Neque ex hac ratione rectè concludit Aubertus Chymiæ artem vanam esse, si vi stellarũm coalescant metalla, quum Chymicis hac vi cœlesti frui non liceat. Credunt enim illi cum Philosopho, si motu & luce corporum cœlestium, ipsorumque situ ac aspectu, introducuntur formæ in inferiora, idem per consequens & in metallis contingere.

Sed

Sed id fit tanquam ex causa generali ac valdè remota : propinquiorem enim, vt diximus, habent alteram efficientem causam, nempe calorem, cujus vi metalla concreta in visceribus terræ disponuntur, digeruntur, ac perficiuntur. His ergò explicatis videndum quò tendat Aubertus, & quinam sit vltimus ipsius scopus. Chymistarum laborem cassum ac irritum esse vult, quem in perficiendis metallis ipsi suscipiunt: negatque æs, stannum, ferrum, aut plumbum (quæ imperfecta ab ipsis dicuntur) vlla arte perfici, convertique in aurum & argentum posse. Ac primò quidem, inquit, constat illa quatuor metalla esse perfecta: Imò verò nos imperfecta esse paulò antè demonstravimus multis de causis: neque negari potest, quin arte & leviori præparatione, in sua specie illa perfectiora & præstantiora reddantur. Rectè igitur Arist. 4.
„ Meteor. cap. 6. Sed ferrum quoque inquit,
„ elaboratum liquatur, ita vt humidum fiat, &
„ rursus concrescat. Nec secus chalybem face-
„ re consuevêre. Ferri namque fæx subsidet, at-
„ que in imum secernitur: vbi autem sæpe de-
„ fæcatum fuit, ac purum, mundumque evasit,
„ fit chalybs. At ferrum eò præstantius est, quò minùs habet excrementi. Sed missam faciamus autoritatem, quum rationibus Philosophicis hoc ipsum anteà satis evicerimus, quibus satis

bus ſatis ſuperque ſolum aurum perfectum eſſe commonſtravimus, cætera verò omnia, imperfecta. Addit præterea Aubertus, vt impoſſibilem reddat tranſmutationis artem: Ea quæ arte perficiuntur & formantur, artificialia eſſe, metalla autem nominis notione ac eſſentiæ definitione, naturalia eſſe, Mineralia enim ſunt, inquit: Illa autem à ſolo naturali principio ducuntur, ergò naturalia ſunt, idque ex Ariſtotele. Naturalia enim effectionis ſuæ principium in ſe habent: quæ verò per artem efficiuntur, minimè, ſed extrinſecus & ab aliis obtinent. Addit vt ſummatim abſolvat, arte nullam naturalem indi formam, ex quo metalla nulla haberi artificialia concludit. Age igitur noſtrum eſt officium iſta evertere, vt tandem veram eſſe Chymicam artem demonſtremus, quæ naturam ipſam imitando metalla tranſmutet. Diximus ſuprà ea dici imperfecta, quæ ſunt in motu ad eam formam ad quam vltimò deſtinantur: perfecta autem, quum pervenerunt ad finem motus. Et quoniam ſolum aurum ad vltimum terminum motus perveniſſe, & formatum ſecundum veram naturæ intentionem jam nos oſtendimus: ideò ipſum ſolum perfectum, reliqua verò quæ ſunt in motu ad formam auri, imperfecta eſſe concluſimus: quorum tamen perfectionem ipſa natura ſemper

perfe-

persequitur in suo sinu, vt illa tandem, sed longo temporis protractu in aurum convertat. Hoc autem possunt metallici effossores testari, qui in centum pondo plumbi, reperiunt aliquot vncias argenti optimi, quod illis pro maximo lucro habetur. Sed & in fodinis nonnullis æris, invenitur quoq; aurum, sic & in argenti fodinis: quod vbi compererunt istarum rerum periti, vel quoties argentū imperfectum inveniunt, propter indigestionē, fodinas occludere consueverunt; suadentque vt per triginta annos aut plures ita dimittantur, donec fiat perfecta concoctio à calore subterraneo. Sic etiam scribit Plinius, in auro ipso argentum vario pondere inesse, alibi dena, alibi nona, alibi octava parte. In vno tantùm, inquit Gall. metallo, quod vocant Albicrarense, vicesima sexta portio invenitur, ideò cæteris præest, quod fit secundum minorem aut majorem naturæ digestionem, vt conjicere licet. Cùm enim est completa digestio, tunc aurum invenitur obrizum, purissimum, & verè perfectum. Ex quibus patet metalla quanvis sint in quodam termino motus, non tamen esse in vltimo, ipsaque in via & transitu esse ad aurum tanquam ad solū perfectum. Vbicunque etiam aliqua inventa est vena metalli, non procul invenitur alia: vnde etiam metalla Græcis ex Plinio videntur dicta

Hist. l. 3. cap. 4.

Hist. lib. 33. ca. 6

cta esse, quasi μετ' ἄλλα, quòd alia post alia inveniantur. Sed dicet in hanc sententiam Aubertus, Si per vlteriorem decoctionē imperfecta reducantur in aurum à natura, cur non expectatur à fossoribus illud tempus, præsertim cùm si hoc contingeret, multò vberiorē ex ea re quæstum sint habituri? Respōdemus, quædam esse quæ metallorum generationem diversam faciant, non solum in specie, sed proprietatibus & accidentibus secundum regiones & loca in quibus oriuntur. Quemadmodum & diversificantur animalia, vt scribit Aristot. 6. de animalibus. In Ægypto enim scorpiones non sunt venenati, aliis in locis contrà: & triticum temporis spatio secundū ipsa loca degenerat in siliginem, contraque siligo in triticum. Sic de metallis dicendum, quæ quanvis destinata sint à natura ad finem illum, nempe vt fiant aurum: tamen pro regionum & minerarum diversitate, ipsarumque corruptione, quædam possunt ad suum perfectionis gradum perduci, vt fiant aurum: quædam remanent in tramite imperfectionis, secundum etiam diversitatem digestionis & depurationis. Debiliore enim calore, natura quædam coagulat indigesta, vt plumbum & stannum: quædam adurente ac superfluo calore, vt æs & ferrum: quoddam contrà propter ipsius caloris penuriam & agentis defectum

defectum non concrescit, vt argentum vivum. Lunam denique calore satis temperato, longè verò temperatissimo Solem, ipsa natura producit, minimè egentem aliqua operatione qua perficiatur, vt qui sit assecutus vltimum finem & complementum. Nam, ut inquit Aristoteles secundo de cœlo & mundo: Bonum complementum illud vnum est, quod non indiget operatione, qua fiat bonum: & perfectio omnis rerum est in eo posita, vt suscipiant vltimum illius complementum. Quoniam ergò imperfecta metalla non pervenerunt ad illum vltimum finem perfectionis & complementum propter causas prædictas: ideò indigent operatione artis, cujus auxilio naturam ipsam imitando, illa tandem perficiantur, ac vltimum finem assequantur, ad quem ordinata sunt à natura, nempe vt fiant aurum. Nam vt scribit Philosophus secundo Physicorum. Omnimodò quidem ars aliqua perficit, quæ natura non potest operari; alia verò imitatur. Sic arte adjuta natura, flores fructusque suos arbores producunt, etiam hyberno tempore in regionibus frigidis, quòd ex se sola nequaquam præstaret natura, vt videre est Heydelbergæ in hypocausto Comitis Palatini, & multis aliis in locis. In toto autem Chymiæ opere, quod naturam omninò quiescere, & solam artem

artem subjectum movere dicit Aubertus, falsissimè dicitur. Nam ratione naturæ agentis, Chymia est opus naturale, siquidem materia illud ipsum est, quod decoquendo appetit, retinet, digerit, expellit, permiscet, corrumpit, generat & informat, præcepto Dei Omnipotentis, suo tempore lapidem, cum quo natura informat metalla per ipsam permixtionem. Ratione autem ministerii, Chymia, fateor, est opus artificiale, non quòd ars corrũpat, generet ac informet, sed hactenus solùm quod hoc totum subministret naturæ operanti, quod sola per se aliàs efficere nõ posset. Natura enim ad generandum aurum duplici modo operatur, vno, per se & primò, quum in mineris propriis & ex suis principiis aurum generat, quo modo impossibile est artẽ imitari naturã. Secundò operatur per se, sed non primò, videlicet quia primò generat aliquod imperfectorum ex iisdem principiis in suã minera, ipsumq; vltimò convertit in aurum: quo modo ars ipsam sequitur naturam, in eo quòd ex imperfectis metallis, sicut & natura ipsa, aurum tandem procreet. Ex his patet aliquid ex aliquo fieri dupliciter, scilicet mediatè, & immediatè, cũ secundũ Arist. li. 9. Meta. plures possint esse materię ejusdẽ rei, nempe mediata, & immediata, quanvis oporteat mediatam materiam vltimò reduci ad im-

mediatam: alio enim modo ex materiis diversis res diversæ producerentur. Quoniam igitur ars mediatam & immediatam eandem assumit materiam, quam & natura, illamque mediatam vltimò ad immediatam reducit, vt & ipsa natura, habetque vnum & idem agens, quod ipsum argentum vivum expoliet, ac tandem ipsum transformet:& si artis idem finis ac naturæ,nempe vt ex vnione istius formæ cum sua materia aurum tandem generet: non dubium est artem, naturam ipsam imitando, in omnibus ex imperfectis perfectum metallum conficere posse, quemadmodum & ipsa natura conficit,vt suprà diximus. Quorum cum causæ sint omnes eædem, necessariò & ipsa eadem esse, eosdemque producere effectus est necesse. Neque eos censeo excusandos, qui subjectum Chymicorũ Philosophorum quærunt in vegetabilibus: Illorum enim operatio est inanis, quoniam non potest fieri generatio,nisi ex proximis convenientibus & immediatis. Alij in rebus animalium operationes suas impendunt,præsertim in ovo, quòd opus suum,quadam moti similitudine ovorum, Chymici Philosophici ovum,appellarint: dixerintque ipsum ovum, quemadmodum & Elixir, quatuor elementa continere,cujus corticem terram appellant: pelliculam,aërem: albumen,aquam: & vitellum,

lum, ignem. Sic etiam iidem Philoſophi lapidem ſuum ænigmaticè dixerunt vnum eſſe in tribus, & tria in vno, quòd in ſe cōtineat corpus quod ſtat, animam quæ viuificat, & ſpiritum qui tingit. Hæc ænigmata qui non intellexerunt, ſibi perſuaſerunt ouum eſſe Philoſophorum lapidem, quòd tria in vno contineat, nempe corticem, vitellum, & aquam, ideoque tandem concluſerunt, ouum eſſe vnicam illam materiam à Chymicis requiſitam, non minùs quidem decepti quam alii, non animaduertentes minimè quadrare hanc materiam educendo inde metallo. Homo enim hominem generat, & beſtia beſtiam. Hoc quia expertus eſt ſuo cum detrimento (vt accepi) bonus Aubertus, qui oua Philoſophicè decoquendo, centenos aliquot decoxit aureos, cauillatur artem, quaſi illum fefellerit: immeritò quidem, quum ipſemet potiùs aberrarit, nec præſtare ipſius culpam ars teneatur. Genus enim debet jungi cum genere, & ſpecies cum ſpecie, & vnumquodque germen reſpondere ſuo ſemini, vt ſuprà diximus. Non deſunt alii qui ſui Elixeris materiam quęrant non in vegetabilibus aut animalibus, ſed in rebus ſubterraneis & propinquioribus. Dicunt enim artem naturam imitari, ideoque ex iiſdem principiis ex quibus & natura operatur, cenſent eſſe laborandum, ar-

gentumque vivum & sulphur, quæ audiunt metallorum proximam esse materiam, decoquunt. Sed perdunt miseri, oleum & operam, quum argentum vivum Philosophorum, non sit illud vulgare, nec etiam cõmune sulphur, vt jam dixi. Ecquis enim posset in mensura & proportione debita consequi intentionem naturæ? nemo profectò: Deinde argentum vivum si vel minimo igni admoveas, exhalat, ac etiam mixtum secernitur, & sulphur etiam non difficulter, quum tamen horum amborum conjunctio sit necessaria ad finem vsque digestionis in generatione metallorum. Sic falluntur quotquot in marchasitis, tutia, antimonio, arsenico, auripigmento, lapidem illũ quærunt, cùm sit vel sulphur inseparabile omninò, & tamen debeat separari vltimò, vt jam diximus, vel minori igne cum separetur, subjectum non esse Philosophicum satis denotant omnium Philosophorum scripta. Errant etiam qui marem Solem censent accipiendum, & fœminam Lunam, quæ duo amalgamant (liceat enim artis vocabulis vti) cum vulgari Mercurio, & ex tribus vnum faciunt, illaque decoquunt Chymicè, sublimãt, & ex illis tandem animam eliciunt, quam vltimò fixare conantur. Nam à Philosophorum scriptis discedunt, qui fatentur omnes vno ore, agens junctum esse & proportionatum

natum à natura in mineris,cum sua materia : dicuntque vnicam esse rem, in qua sunt quatuor elementa benè proportionata, vt ibi sit figens & fixum,tingens & tinctum, album & rubeum, masculus & fœmina simul composita. Est ergò, vt etiam suprà jam diximus, quædam tertia natura communis & alterata ex diversa commixtione, & digestione sulphuris & argenti vivi, in qua est vis mineralis ad generandum mixtum: quæ duo agunt & patiuntur ita inter se perpetuò, donec traducantur à forma corporum imperfectorum primò generatorum (non separato adhuc agente à sua materia)in formam aliam,& tandem pervenerint, continuatis digestionibus & purificationibus, ad vltimam illam & verè perfectam formam,quæ est forma auri,in qua est vltimus terminus motus, vbi etiam agens omninò à sua materia separatur. Hoc quid sit multi quærunt, paucissimi inveniunt, aut si invenerunt,præparationes ignorant & intentiones Philosophorum, quorum medicina ex illis solùm elicitur per artem, in quibus habitabat potentialiter per naturam, & in quibus perfectio primæ materiæ, omniaque metalla reperiuntur.

Philosophici lapidis operationes.

Hanc autem illi postquam invenerunt materiam,primò calcinandam censent, & ab omnibus suis sordibus purgandam, calorem

1. Calcinatio.

restituendo, humoremque innatum conservando. Nam in calcinatione Chymica nulla debet fieri corporis diminutio, imò potiùs multiplicatio.

II. Solutio. Deinde calcinatam materiam, ipsius crassitiem attenuando, in quandam liquidam substantiam ac in suam primam materiam reducunt, quam vocant aquam mineralem, quæ manus non madefacit. Tuncq; fit unum in genere, in numero non item: cujus Solem appellarit patrem, matrem Lunam, & mediatorem Mercurium: & alteratur corpus sua propria forma, sed nova illi inducitur immediatè, quum nihil in rerum natura omni spoliatum forma reperiatur.

III. Elemẽt. separatio. Hoc facto separant ex ipsa jam soluta quatuor elementa, illaque dividunt in duas partes, in ascendentem aut spiritualem, & inferiorem sive terrenam: quæ duæ partes sunt vnius tamen naturæ, nam inferior est fermẽtum ipsam figens, & superior est anima totam ipsam vivificans. Harum tamen divisio est necessaria, vt faciliùs transmutentur tandem inter se omnes, & pars terrena transeundo, in aquã, nigrescat, & aqua posteà trãseũdo in aërẽ, dealbetur, & aër in ignẽ convertatur.

IV. Conjunctio. Separatione elementorum facta, conjunctionem faciunt aquæ & aëris cum terra & igne, vt unumquodque elemẽtorum in altero disper-

dispergatur, servata proportione; tribuuntque hac ratione mari tres partes aquæ suæ, fœminæ verò novem: & tunc simile suo simili applaudit,& par pari gaudet, propter concupiscentiam adhærentiæ materialis maximè & formæ sulphureæ.

V. Putrefactio.

Hæc ita conjuncta putrefaciunt, humido tamen calore (ne igne accenso, mercurius separetur, vel in altum feratur propter naturam suam spiritualem(vt hac corruptione alteretur materia,& elementa naturaliter dividantur,& regeneratio subsequatur. Nihil enim nascitur vel crescit, ne inanimatum quidem, nisi putrefactione facta.

VI. Coagulatio.

Post putrefactionem, ad coagulationem accedunt, atque eodem calore temperatissimo perpetuò materiam alterante tam intrinsecus quàm extrinsecus operantur,donec materia albescat & perlarum referat similitudinem: fitque tum spirituum volatilium cum corporibus confixatio ac vera congelatio. Albam hoc spinam vocant Chymici Philosophi, & sulphur album incombustibile, quòd nunquam ab igne recedit.

VII. Cibatio.

Ab cibationem denique se conferunt, nẽpe ad subtilis ingrossationem & crassi subtiliationem, commiscendo aquam suam cum cinere,& lac suum cum terra foliata, moderatè quidem, vt sic albedo & rubedo,bonitas

& quantitas & virtus ipſius creſcat & augeatur, atque coquendo & iterum coquendo materia nutriatur.

VIII. Sublimatio. Tunc materiam ſublimant, ſublimatione tamen non vulgari, illamque ſic ab immunditiis omnibus expurgant, corpus extollendo, ac ipſum ſpirituale & ſpiritum corporalem ac fixum reddendo, ſalſedinemque ſulphuream minuendo, vt totum dealbetur ac citiſſimè liquefieri poſſit.

IX. Fermentatio. Abſoluta ſublimatione materiam fermentant, ſpiritum cum ſua terra dealbata, & calce tanquam cum ſuo fermento conjungendo, aut animam cum corpore incorporando. Non enim poſſunt oſtendere ſuas virtutes permanentes, accidentia ſpiritualia, niſi cum corporibus fixis conjungantur, tanquam cum fermento quod reducit ſibi appoſitum ad ſui naturam, colorem & ſaporem, per mutuam hanc & communem corporis & ſpiritus impreſſionem, ſine qua opus perfici non poteſt, quemadmodum nec paſta ſine fermento, fermentari.

X. Exaltatio. Ad majorem autem nobilitatem materiæ, illam exaltandam cenſent ſpiritum augendo, terramque ſublimando & ſubtilitando, per naturalem rectificationem, omnium elemētorum circulationem & veram graduationem ipſorum, donec ad perfectum amplexum reducantur.

Tunc

Tunc Salamandram suam solutionibus & coagulationibus reiteratis in virtute augent: & cum novo fermento in virtute & quantitate, idque in infinitum.

XI. Augmentatio.

Vltimò faciunt projectionem super imperfecta, ponderis vnius suprà plura, secundum medicinæ perfectionem. Quantò enim magis subtiliatur & tingitur, tantò abundantius operatur: & sic naturam imitando, imperfecta metalla perficiunt, ac in Lunam & Solem convertunt, ex propriaque ipsius materia purificata arte, & subtiliata, deinde decoctione & digestione fixata, donec in albũ, & tandem in rubrum prodeat colorem: volatilisque rursus facta, & iterum fixa, donec ingressum habeat & perfectè tingat, suam conficiunt medicinam, suumque pulverem, quẽ lapidem Philosophicum vocant: Idque variis operationibus, diversis rebus, pluribus vasis, multisque fornacibus, vt ex prædictis, artis imperiti fortè conjicient: quum tamen vero Philosopho, in toto hoc magno licet opere, sit vnica operatio, vnicaque via, res vna, vas vnum, solus ignis, solaque fornax, vt omnes illi vno ore fatentur. Hæc autem omnia obiter annotare volui, quò Magistri Auberti de Philosophorum lapide sententiam evertere (de rebus enim ignotis cuilibet fas est impe-

XII. Projectio.

 ritiam

ritiam suam prodendo, nugari) & ut nudam tum auri tum argenti formam abstractam à suo concreto (quod tamen ipse existimat) materiam non esse Philosophicæ medicinæ demonstrarem. Sed (inquit ille) ex quanam re componatur lapis, non curo: attamen quum ens non sit naturale, naturalem etiam formã induere non potest, sed artificialem solùm & fucatam. Possum ego hîc provocare ad multorum insignium virorum testimonium: sed ratione potiùs existimo nitendum esse. Dico igitur metalla verè trãsmutata, cognosci perfecta, non per formam ipsorum præexistentem aut introductã, (hoc enim est impossibile) sed per accidentia, proprietates, & passiones quæ sequuntur formas: Itaq; si in trãsmutato metallo illa omnia quæ in vero reperiũtur, in quovis examine, certè ipsa habere formam non fucatam, sed auri vel argenti mineralis judicandum est. Nam id quod efficit operationem oculi, est oculus, & è contrario, vt scribit Philosophus 4. Meteor. Præterea lapidẽ Philosophorum naturalem esse demõstravimus, ex ipsius efficiendi ratione: idque mediante agente naturali, scilicet igne, cum colore suo naturali, odore, & forma naturali: quæ sunt formæ accidentales, sequentes suam determinatam substantialem formam, arte administrante sibi materiã. Ars enim est connexa

nexa cum natura, quoniam artis principium est ipsa natura, vt scribit Philosophus 2. Phys. Qua ratione ars potest dici naturalis, naturaliaq; ipsius opera, naturales itidem formę. Naturales enim formæ dicũtur dupliciter: nempe aut quum natura sibi præparat materiam, & pręthereà introducit formam, vt in homine, & lapide: aut cùm ars sibi subministrat præparatque (non vltima tamen præparatione) materiam, quam natura tamen disponit & præparat ad vltimum vsque: formamque in eam introducit, vt in generatione cerusæ & minii videre est. Neq; novum est quòd ars in multis sequitur naturam, multaq; naturalia arte componi & perfici possunt: quod etiam innuit Arist. 4. Metaphysic. de Colchotare & Colchante verba faciẽs. Natura enim, inquit, in mineris atramentorũ generat atramenta: modum autem generationis ipse ostẽdit. Testatur tamen paulò pòst illa duo atramenta etiam arte cõponi & perfici posse. Ars enim, quum sit imitatrix naturæ, vt scribit 2. Metaphys. assumendo substantiam ferri aut ęris (ex quib. naturaliter illa fiunt) illamq; ministrando naturæ, solutionibus, distillationibus & coagulationibus reiteratis, illa tandem ingeniosè perficit, & ita perfectè quidem, vt habeant easdem proprietates & operationes activas & passivas, quales habent & mineralia

illa

illa duo atramenta. Idem & in confectione salis cernitur. Reperitur enim alius mineralis, vt in Polonia, alius est factitius, vt in Gallia: easdem tamen habens proprietates & passiones, quales mineralis, qua ratione & verè naturalis dici potest, & ejus forma etiam dici naturalis & verè perfecta. Sic quoque de metallis sentiendum. Nam quemadmodum propriæ materiæ defectus est potissimùm in causa, cur ex re quapiam non gignatur altera ei similis: sic si materia idonea inventa est, causa est præcipua cur ex vno alterum ei simile producatur. Itaque quoniam arti transmutatoriæ est possibile invenire eandem auri & argenti materiam omninò naturalem, id est tertiam illam naturam, argentum illud vivũ videlicet, cum sulphure suo coagulatum & commixtũ: sitque facilè ipsam naturam sequi & imitari in suis operationibus, quoniam ipsa suavissimo calore decoquit & digerit illam materiam, donec in vltimo termino motus, ab ipsa ejus agens separetur, nempe extraneum sulphur: consequitur ex parte & agentis & propriæ ac naturalis materiæ, artem dici & possibilem & verè naturalem. Sed tandem ad istud argumentum confugiet Aubertus: Si auri argentive speciem introduceret lapis ille Philosophicus, illud sibi assimilaret, atque alium hoc modo formaret lapidem Philo-

Philosophicum. Respondeo hanc metallorũ conversionem esse ipsorum reductionem ad quoddam medium, nempe ad temperationẽ, & æquabilitatem illam summam (quæ in solo auro reperitur) in substantia, colore, digestione, fusione, sonoritate, & aliis proprietatibus. Hæc sufficient hactenus à nobis disputata, non vt de existimatione Auberti cæteris in rebus quicquam detraham, sed vt eum, & qui ejus libellum dicteriis suis ornãdum putarunt, ostenderem tot acerbis convitiis immerentes proscidisse. Denique vt veritati patrocinarer, cujus & ipsum studiosum esse oportet, si bonus est, qualem eum esse arbitror. Neque enim hæc sunt à me excogitata, sed à doctiss. viris prodita, certissimisque argumẽtis confirmata: ne me quisquam existimet illorum sola autoritate vti, quæ tamen nec ipsa debuit ab Auberto contemni. Quis enim illos existimet vel temerè, vel mala fide illa nobis arcana, jurejurando etiam sancta, reliquisse? Hanc igitur ipsam Philosophiæ partem, quam vsque adeò acerbè lacessit, improbat, cavillatur, ausim ego contrà affirmare, nunquam satis laudari ac pro meritis prædicari posse, sive ipsa sola naturæ miracula, quæ ex abditissimo suo sinu eruit, juvet nos contemplari, sive vtilitates illius spectemus, quæ penè sunt innumerabiles, præter illa infinita quibus artes plu-

Vide Plin. lib. natural. Histor. 33. ca. 4. qui ex auripigmento aurum perfectũ factum fuisse scribit.

tes plurimas illustrat. Nam vt cætera prætermittam, vel solius lapidis Philosophici virtus ea est, ac præstantia, vt plerisque sanandis morbis sufficiat, & veras ac exquisitas medicamentorum præparationes commonstret: sed hæc iis sordere mirum non est, qui impurioribus sunt assueti, aut quibus vnica consuetudo jus facit. Ego verò istiusmodi homines commoneo, vel vt discant meliora, vel vt meliùs institutis non invideant, vel saltem ignota non reprehendant: sin minùs, nihil tamen eorum conatus morabimur, quia futurum scimus, vt obtineat veritas, & illas tandem tenebras suo fulgore dispellens, singula cujusmodi reipsa sunt patefaciat.

FINIS.

DE MINERALIVM, ANIMALIVM, ET VEGETABILIVM MEDICAmentorum Spagyrica præparatione, & vſu

JOSEPHI QVERCETANI ARmeniaci, D. Medici perſpicua Tractatio.

M. D. C.

Ad lectores benevolos.

PHarmaca quæcunque Hippocrates, quæcunque Galenus,
Arte Machaonia dius vterque dedit.
En, meliore tamen (veterum sim pace locutus)
Hîc nostrâ vobis arte parata damus.
Cætera rixosis data sint : nunc vnde juventur
Mitia, largimur mitibus ingenijs :
Qualia, nec simili methodo digesta, priores
Chymiatri, & nulla lance coacta, docent.
Ergo his quisquis eris, quæ (candide) candidus offert,
Vtere, IOSEPHVS, dum potiora parat.

A l'Autheur.

Vne fleur tes vers ont chanté :
Vne fleur icy, diaprée
De mille secrets, consacrée
Tu as à la posterité :
Or pour loyer Phebus ordonne
Que des deux la tienne on couronne.

P. G. E.

DE MEDICAMENTIS MINERALIVM, ET GEMmarum spagyrice præparandis.

De Auro. CAP. I.

MEdicamenta omnia desumũtur ex rerum Mineralium, Animalium, Vegetabilium præparatione. Inter mineralia vnum est Aurum omnium temperatissimum & perfectissimum, quod in foliola & tenues bracteolas redactum, ad naturam roborandam, ad exolutum ventriculum, ad cardiacos, & præter rationem mœstos, & ad omnes affectus melancholicos, ab omnib. Medicis Græcis & Arabibus exhibetur, vt suprà diximus. Quare & ipsum in electuariis de gemmis, exhilarantis Galeni (quamvis nonnulli falsò ipsi Galeno adscriptum esse sentiant) in Antidoto è cocco baphico sive Alkermes, in aurea Alexandrina Nicolai Mirepsi, in ejusdem electuario analeptico, diamargarit. Avicennæ, & pluribus aliis pharmacis præscribitur: quæ omnia secundum

ipsos cor exhilarant, melancholiam domant & maniam, spiritus viresque exolutas resarciunt, idq; sine vlla alia præparatione præstare solent. Ex auro autem Chymiatri ad eosdem, & plerosq; alios affectus incurabiles, præsertim ad lepram, ad cancrosa & phagedænica vlcera curanda, veram tincturam extrahunt: atque ita medicamentum verè salubre ex ipso conficiunt, quod per venas mesaraicas ad hepar, tandem ad cor, & per universum corpus facillimè transferri possit: quum aliàs vel parum aut nihil proficiat, quin imò multùm noceat, quòd à calore nativo nullo modò devincatur, cùm etiam ipsum, ignis vllo ardore torreri absumive nunquam possit. Sequenti ergo descriptione vera ejus tinctura elicienda est.

Tinctura Auri.

Tinctura Auri est ipsius color à corpore ita separatus, vt album omninò remaneat, fit autem ipsius præparatione per stybium, vt moris est, mortificatione reiterata per spiritum acerrimum, & sanguinem hydræ, vt in furno reverberij reddatur corpus leve ac spongiosum, & irreductibile, quod rursus reverberatur, donec in purpureum prodeat colorem. Ex quo cum glaciati corneoli alchoole, ipsi quatuor digitos supernatante, in matra-

matratio hermeticè clauſo,& per menſem in Balneo digeſto, ſeparatur color, qui ſpiritui commiſcetur:illoque ſeparato,vt artis eſt,remanet in fundo optatus liquor, qui poſteà tandiu circulari debet, donec fixetur. Hujus tincturæ drachma vna, mixta cùm vnica vna aquæ theriacalis optimæ, ad ſcrupuli vnius quantitatem manè jejuno ſtomacho ſumitur, continuandumque eſt decem dierum ſpatio: hoc medicamentum diaphoreticum eſt, per ſudores ſuperfluos & noxios expurgans univerſi corporis humores.

Auri album corpus, (quod eſt vera luna fixa extractâ vt priùs tincturâ) cum ſalibus reſuſcitativis & mellacida muria, vt artis eſt, præparata digeſtionibus,& exaltationibus ab experto Spagyro reducitur in mercurium intra paucos dies. Illo in vaſe convenienti impoſito,præcipitatur per ſe in furno Atanoris, febrili calore,proditq; in pulverem rubrum, cujus exhibentur gr. 8. cum vino aut aqua Theriacali ad hydropem curandam, & luem veneream,idque ſolis ſudoribus.

Si hunc auri mercurium,proprij ſulphuris debitæ proportioni ſuperinjicias, ſemines,& philoſophicè decoquas, facies medicinam omnium præſtantiſſimam ad lepram ipſam curandam. Sanguinem enim corruptum purificat, & ab excrementis omnibus corpus

universum solis sudoribus expurgat, ipsumque Iuvenile quodammodo reddit.

De Argento. CAP. II.

ARgentum, quod inter cætera metalla secundum obtinet perfectionis gradum, etiam temperatum est, & auri vires quadamtenus æmulatur, & ad eosdem affectus à Medicis exhibetur, præsertim ad Maniam, ad affectus omnes melancholicos, & ad cerebrum ipsum corroborandum. Ingreditur Elect. de gemmis, lætificantis Galeni, auream Alexandrinam, & omnia ferè antidota, quibus & aurum permiscetur. Neque alio modo præparatur, sed in foliola & ramenta solummodò redigitur. Spagyrici autem ex ipsa Luna eliciunt oleum, cujus exhibentur guttulæ duæ aut tres cum aqua florum betonicæ, salviæ, & melissæ ad caducum morbum, & ad cerebri omnes affectus, vt diximus. Sic autem præparant: fulminatam Lunam calcinant quater cum aqua salis metallici cristallini, donec in corpus rursus reduci non possit: pulverem dulcoratum reverberant, ex quo extrahunt proprium Alcali in Balneo M. cum cœlesti menstruo (nobis sic dicto) & vini alcoole, omnia simul circulant in pellicano quindecim dierum spatio ad perfectam vsque graduationem: separato

ſeparato menſtruo in Balneo, remanet in fundo oleum Lunæ fixum, quod eſt optimum medicamentum ad prædictos vſus.

De ferro. CAP. III.

FErro veteres, præſertim ſquama ſtomomatis, nempe Chalybis, vtebantur ad exſiccandum & adſtringendum: chalybemque hac ratione aqua extinctum pluries, ſubinde aquæ vehementem deſiccandi vim conciliare, quæ pota lienoſis conduceret, & vinum in quo etiam reſtinctum ipſum fuiſſet, cœliacis, dyſentericis, cholera infeſtatis, ſtomacho reſolutis, auxiliari Ægineta & Aëtius doctè ſcripſerunt. Squamam etiam ſtomomatis in pulverem redactam per ſe lientericis exhiberi, Aëtius lib. 14. meminit, præſertim ruſticis & robuſtioribus. Quod remedii genus hodie Medicis eſt ſatis vſitatum ad curationem ejuſdem affectus. Interim ipſorum nonnulli metallica damnant noſtra remedia, illaque rejicienda, tanquam lethifera concludunt. Ex metallis tamen antiqui Medici multa deprōpſerunt medicamenta interna, vt videre eſt, quibus multis etiam morbis medebantur. Quis jam igitur debitam ipſorum præparationem, & eſſentiarum extractionem improbabit? Quemadmodum ferrum non

Aegi. net. li. 7. Aët. lib. 10. ca. 11. & lib. 14 cap. 24.

mordacitatis expers, præparatione tamen spagyrica hanc amittit, quòd videlicet ex ipso subtilissima quædam substantia abstrahatur, aut in oleum reducatur, quod intrò tutius & majori cum vtilitate, ad prædictos affectus exhiberi potest, cùm à calore nativo
" pati possit, & vicissim in corpus agere. Hoc
" etiam testatur Galenus libr. 9. de simpl. med.
" facult. cap. 42. cùm de squama æris verba fa-
" cit. Omnes, inquit, sanè vehementer desic-
" cant. At inter sese diversæ sunt, tùm quòd alia
" magis, alia minùs exsiccat, tum quòd alia
" crassioris, alia tenuioris sit essentiæ. Addit
" postea. Omnes autem squamæ non instrenuè
" mordaces sunt. Ex quo clarum est, quòd essentiæ ipsarum consistentia non admodùm tenuis est, sed potiùs crassa. Siquidem inter ea quæ eandem vim obtinent, minùs est mordax, quod est tenuis. Ex ferro igitur, & potissimùm ex chalybe, subtilissimam Spagyrici extrahunt substantiam, quam etiam igne reverberii tenuiorem reddunt, suumque parant crocum Martis, ex quo tandem oleum conficiunt ad diarrhœam, lienteriã, dysenteriam, hepaticum fluxum, ad ventriculi corroborationem, & ad omnes hæmorrhagias internas & externas, præstantissimum & non mordax medicamentum, si conservæ rosarum aut symphyti permisceatur. Fit autem hoc modo. ℞. Lima-

℞. Limaturam chalybis, quam ablues pluries cum muria, pòst cum aqua dulci, tum demum superfunde acetum acerrimum, vt supernatet quatuor digitos: stent omnia ad solem per aliquot dies, novum subinde infundendo acetum, quo limatura subtilietur: hanc reverberabis per diem integrum aperto vase, donec prodeat vi ignis in pulverem rubicundissimum & levissimum, quo poteris vti. Vel ex illo, cum menstruo suo acerrimo, aut vini spiritu optimè præparato, elicies animam, vt ex ea conficias oleum: cujus guttula vna tantùm exhibetur cum decocto convenienti, aut permiscetur cum aliqua conservâ astringenti ad dictos vsus. Hoc modo etiam laudabile medicamentum ex marte præparatur. Calcina limaturam ferri igne violento cum floribus kibric, donec rubescat limatura, & evanescat tota terra fœtida. Hanc per diem integrum reverberato, tum prodit in pulverem purpureum & tenuissimum, quo ut dictum est, utere.

De Ære. CAP. IV.

IN emplastris & vnguentis suis ad chirurgiam tantum vtuntur Medici ære, diversis modis præparato. Æs enim vstum, & squamam æris recipiunt emplastrum Apostolicum Nicolai Ale-

xandrini,& viride æris, quod appellant, emplastrum divinum Nicolai Præpositi, vnguentum Apostolorum Avicennæ,& Aegyptiacum magnum Mesuæ: quæ quidem omnia vehementer detergunt, idque non sine mordacitate, quum acria sint: ex quibus tamen, reiteratis ablutionibus, antequam misceantur, acrimonia deponitur, & epulotica redduntur quodammodo medicamenta, putridis quoq; vlceribus, & sinubus expurgandis aptissima Chymiatri autem ad eosdem affectus, ad phagedænica, chironica, cacoethica, putridaque omnia vlcera curanda, alia præparant ex ipso ære medicamenta: multò tamen præstantiora, vt quæ sine vllo morsu, vlloque dolore operentur. Æs igitur calcinetur communi modo, tum ex ipso cum acida muria, vt decet præparata & alcolisata, extrahes viridem animam in Bal. M. donec amplius menstruum non virescat. Ipsum separa in Balneo: quod relictum est, resolve in humido, prodit in oleum Smaragdinum, ipsum circulato cum vini dulcedine, vt acrimoniam ipsius menstrui totam abstrahas, & habebis medicamentum præstantissimum ad prædicta vlcera curanda, si cum butyro misceatur.

Ex ære etiam calcinato, & reflexo crustuli azymi instar, cum vitreolato aquoso proprio menstruo, vt supernatet decem digitis, extrahitur

hitur vitriolium cæruleum, & pellucidum, si circulentur simul in vase vitreo quindecim dierum spatio, in Balneo, ac tandem menstruum, seorsim destillatione per cineres separetur. Illud æris vitriolum, dulcoratum convenienti lotione, & rubefactum calcinatione, prodest ad curanda maligna omnia vlcera, ad callos detrahendos, si in fistulam callo obduratam immittatur, & ad delendas sine dolore omnes carnis excrescentias: imò carunculam etiam in collo vesicæ existentem curat, si cum emplastro aliquo permisceatur, & cum tenui cereolo imponatur, vt decet. Misy, chalcitis, chalcanthum vulgare, Sory, & reliqua ejusmodi, ita rectè poterunt præparari, ad omnia maligna vlcera curanda, fistulasque potenter detergendas sine morsu & dolore. Amittent enim hoc modo vim, quam habent exedentem, & cathæreticam.

De Plumbo. CAP. V.

PLumbum facultatis esse refrigeratoriæ, autor est Galenus 9, simpl. ipsumque chironiis, quæ vocant, vlceribus, & cancrosis ac putredinosis, tum ipsum per sese, tum quibusdam aliis commixtum convenire: ex quo cerusa & minium arte fiunt, quibus Medici vtuntur ad inflammationes oculorum, quando refrigerandum est,

ſiccandum, repellendum & adſtringendum: & ex illis collyria ſua parant cum aquis refrigerantibus. Induntur etiam vnguento albo Rhaſis, citrino, & diapompholigos, nec non emplaſtris quæ ſuis propriis nominibus, de cerusa nempe & de minio, nuncupantur.

Galen. 9. ſimpl. Iſta omni morſu deſtituta vehementer ſiccant, iiſque cicatrice ad vlcera claudenda Medici utuntur. Addam nonnullos ſola lamina plumbea vti ad vlcera exſiccanda: Alii cremato vtuntur plumbo, quod validiùs vlcera exſiccet, & ſit ad rebellia commodius, ſecundum Galen. ſed ſequenti, meliori quidem præparatione, ipſum multò adhuc præſtantius ad eoſdem vſus redditur, ad exſiccanda ſcilicet & curanda maligna quævis vulnera & vlcera inveterata. Fit autem hoc modo.

℞. Plumbum optimè calcinatum, ex quo, cum cæleſti acido alcoliſato, præparato vt decet, extrahes eſſentiam in B. idque tantiſper facies, donec totum plumbum ſolvatur, & à lepra & omnibus ſuis impuritatibus hoc modo expurgetur. Separatur per B. menſtruo, quod remanebit in fundo vaſis, rurſus ſolves in vini alcoole tartariſato, & circulabis omnia ſimul per aliquot dies, vt menſtrui acrimoniam totam auferas: & hoc modo conficies ex plumbo dulciſſimum ſacharum & temperatum, ac noſtræ naturæ amiciſſimum, infinitis

finitis affectibus inserviens Id autem solvitur in oleum in humido, ad quævis vlcera maligna brevi curanda præstantissimum medicamentum. Ex ipso etiam fit Balsamus pretiosus ad ophthalmiam & oculorum inflammationes, dummodò priùs optimè dulcoretur, & præparetur. Sic facies de stanno, (cujus nullus est vsus, quod sciam, in veteri medicina.) de Lithargyro, de Tutia, de Cadmia vera, de Spodio, & Pompholyge: quæ omnia ita rectè possunt præparari, atq; mitia adeò reddi, vt citra morsum, maculas & excrescentias etiam oculorum tollant, inflammationes doloresque summos sedent, vlcera omnia sine dolore vllo curent, eaque cicatrice obducant.

De Argento vivo. CAP. VI.

DE Argento vivo varia Medici antiquitus experti sunt. Galen. ingenuè fatetur quidem, se nullum ipsius, aut intrò assumpti, aut foris admoti, fecisse periculum. Paulus Ægineta hæc de Mercurio refert lib. 7. Nonnulli verò concrematum Mercurium in cinerem, mixtumque aliis speciebus, Colicis & Iliosis in potione exhibuerunt. Recentiores crudo vtuntur ad necandos infantulorum vermes, vt ex Brassavolo meminit Matthiolus in cõment. in Dio-

lib. 9. sim. cap. 19.

in Dioscor. lib. 5. Multi autem Mercurio crudo vsi sunt ad curationem morbi Neapolitani, pilulasque conficiunt,quas vocant de Barberossa.Harum descriptionem tradit Rondeletius vir doctissimus, præceptorque meus,in suo libello de morboGallico.Pro externis autem affectibus, plurimi solo vtuntur præcipitato cum aqua forti præparato, quòd valdè conducit ad sananda cacoetha,& maligna vlcera,præsertim luis venereæ idque sine dolore,si optimè præparetur. Isto remedio vtebatur pater meus(piæ memoriæ)ac de re medica apud omnes nostros non parum meritus, ad delendas colli vesicæ carunculas: cujus remedii, quum mihi veram demonstrasset præparationem, eo sæpius sum vsus felici cũ successu ad eundem affectum, & vlcera vesicæ curanda. Quarum rerum fuit oculatus testis Steph.Carretonus,apud Armen. Pharmacopœus doctrina & experientia clarus, præsertim in quodam nobili viro vtriusque nostrũ amicissimo, qui quum per triennium ex gonorrhœa fœtida malè curata, vlcere periculoso, in collo vesicæ laborasset, tandem post tam crebros vsus Gajaci, (diætam facere dicunt,)& toties repetita remedia & assumpta, & injecta, eaque omnia ex consilio doctiss. Medici D. Isandonis, hoc solo remedio per cereolum imposito, intra dies quindecim planè

planè curatus fuit: & hæc obiter. Cæterùm vt ad Mercurium redeamus, sunt illa ferè omnia (nisi quòd etiam in vnguentis apponitur) remedia, quæ ex ipso parantur. Hujusque proprietates (etiam sine Galeni consilio) morbi multi alioqui incurabiles, medicos coëgerunt expiscari, quarum tandem magistra rerum experientia illos fecit certiores. Veritas enim, quæ consistit in ratione, debet ostendi ad sensum, & experimentum non nisi sensu ipso percipitur, quòd Galenus testatur sexto de sanitate tuenda. Oportet, inquit, vt primò „ secundum rationem consideranda considerentur, „ deinde experientia certificentur, vt „ ratio per experimẽtum confirmetur. Et idem „ in secundo ejusdem. Virtus rationis, experimenti „ virtutẽ ostendit. Quis enim aliter probaret „ cyaneum & armenum lapidem melancholicis affectibus prodesse? Apium nocere prægnantibus & epilepticis? Hermodactylos phlegma ex ipsis juncturis evacuare posse? Lapidem judaicum aut Lyncis, calculũ frangere? margaritas corroborare? Napellum esse venenum adeò lethale, nisi ex prædictarum rerum praxi & operatione, id tandem certa experientia fuisset comprobatum? eodem prorsus modo tandem experientia Mercuriũ ad plurimos affectus curandos aptum remedium esse compertum fuit. Huncque D. Ioubertus

bertus vir sanè doctiss. præcipitatum, ad curanda sclopetorum vulnera præstantissimum esse medicamentum, nuper est expertus, ex quo suum parat Triapharmacum. Neque mirandum est, cùm levioribus ipsis præparationibus etiam tam efficax reddatur, si longè melioribus summum acquirat inter medicamenta, ad multos eosque alioqui incurabiles, tum internos tum externos affectus curãdos, perfectionis gradũ. Quę tamen Mercurii pręparationes ita sunt arduæ & difficiles, vt sint, non solùm multis Medicis & Pharmacopolis incognitæ prorsus, sed etiam Spagyricorum Medicorũ sint pauci, qui ipsas verè assequantur. Est enim spiritus volatilis, auram quandã retinens Arsenicalem, corporique valde nocivam, ex quo tandem purificato, & fixo reddito, tam præstantia fiunt medicamenta, eademque adeò salubria, (cum sit proprium perfecti spiritus corpora vivificare) vt non nisi peritissimis & expertis credibile hoc videatur. Velim tantùm(ne à ratione aliena videatur nostra sententia) vt docti perpendant, naturam trium horum mercuriorum, mercurii vulgi, mercurii sublimitati, & mercurii præcipitati. Non est quisquam, nisi planè ignarus, qui non dicat mercurium sublimatum majus multò esse venenum, quàm aut crudum, quẽ etiam in pilulis, & ad necandos vermes intrò exhibent

exhibent medici, vt diximus: aut præcipitatum, de quo videtur loqui Paulus Ægineta, cũ de Mercurio in cinerem redacto verba facit (fit enim hac via aut saltem sulphure) qui in colicis olim, vt scribit, exhibebatur. Et multi hodie sine alia præparatione, quàm simplici ablutione, præcipitatum Mercurium exhibent ad curationem luis venereæ, quod & Mathiolus testatur. Neque videmus, quanvis ducat per superiora & inferiora, quod tamen instar sublimati mercurii officiat, cujus scrupuli dimidium hominem necare potest. Si hoc ipsum, quod quidẽ verũ est, concedatur, Mercurium nempe sublimatum majus esse venenum, quàm aut dum crudus est, aut præcipitatus, quî fit hoc rogo, quòd sublimatione (vna omnium Philosophorũ purificatione) tantam hic exaltatus spiritus acquirat malignitatem & vim venenatam? Respondebit aliquis, Aubertus noster fortasse, hoc non fieri sublimatione, qua res omnes purificari certũ est: sed ex admixtis, reportata secum quadã acrimonia. Hoc ergò perpendamus. Ex libra vna argenti vivi, libra altera vitrioli crudi & tantundem salis communis (non amoniaci, vt Mathiolus credidit) omnibus ad blandum ignem rectè mixtis, & ductis diu in marmore, aut mortario, vt bene incorporentur, redactisque in pulverem, ac inditis sublimatorio

torio vitreo, dando ignem per gradus quatuordecim horarum ſpatio, fit Mercurius ſublimatus. Si ex mixtis veneficam illam vim ſecum reportet, ex ſale & vitriolo hoc fiat, neceſſe eſt. Salem autem communem & vitriolum, more veneni non officere, ſingulis diebus infiniti experiuntur, qui in cibis ſalem comedũt, & in thermis, aquas vitriolatas pro potu hauriunt: quemadmodum & alij per totam Germaniam & Italiam ſpiritu ipſo & oleo Vitrioli ad Epilepſiam, ad calculi & aſthmatis curationem, idque magno cum commodo & admiranda vtilitate, vtuntur. Hæcque de vitriolo verba faciens, Dioſcorides refert: Latas ventris tineas necat, drachmæ pondere devoratum: adverſus hauſta fungorum venena, ex aqua potum auxiliatur: purgat caput aqua dilutum, & in vellere naribus inſtillatum. His ſatis conſtat, quòd ratione vitrioli (de ſale enim minus credendum) non ineſt tanta vis venenata in ipſo ſublimato Mercurio: Denique ſi tanta malignitas ipſi ineſſet ratione tum ſalis tum vitrioli, quòd ipſorum ſpiritus ſurſum ſecum ipſe reportet, hæc ipſa malignitas ineſſet mercurio præcipitato: nam aqua fortis cum quo fit ex vitrioli & ſalis petræ ſpiritibus conficitur, cum quibus vulgarem etiam ſuum Medici parant præcipitatum, quem etiam non aliter præpara-

Simp. c. Go. li. 5.

paratum ipſorum multi exhibent: qui quanvis ſui acrimonia, ob ſpiritus incluſos Aquæ ſtygiæ, violenter corpus ducat, non tamen mercurii ſublimati more efficere, infinitis doctiſque hominibus hodie ſatis notum eſt. Hæc ergò malignitas in mercurio ſublimato reperitur, quantò ſcilicet ipſe hac exaltatione ſubtilior, validiorque redditur, & minimo calore recendens. Aſt in præcipitato non fit idem: mortificatur enim, ac igne illo Philoſophico, nempe ſtygia, ita fixatur, vt etiam ignitionem patiatur. Neque tunc aura illa maligna (ſi quam contineat) poteſt tranſmitti ad ipſum cor, quod omni veneno natura ejus promptè petitur, quoniam fumidum illum præcipitatum mercurium, calor nativus reddere non poteſt, qui nulla ignis violentia etiam evaneſcit, vt certa experientia comprobatur. Fixatio ergò hujus ſpiritus, eſt ipſius, ne quid aut aſſumptum aut admotum officiat, vera præparatio. Quod plærique diverſis modis præſtare conantur (de his autem loquor, qui illius præparationem ad Medicinam tantùm quærunt) qui quidem putant ſola ſtygia bis aut ter fæcibus ſuis (quas caput mortuum vocant) affuſa, ac iterum diſtillata, veram præparationem tãti medicamenti ſe aſſequi poſſe. Sed non parum falluntur, quòd præſertim de auferenda corroſione ſunt parum ſoliciti,

aut hoc ipſum pręſtare prorſus ignorent. Neque certè præcipitatus mercurius ſatis vnquã vtile remedium eſſe poterit, quandiu corrodens vis ab aqua forti accepta, ipſum comitabitur: quæ tamen non communibus, vt multi putant, ablutionibus aufertur, ſed longè aliis præparationibus, aut dulcoramentis, quibus ignotis, nihil perfecti præſtari poteſt. Sequenti ergo modo procedendũ, præſertim in confectione Turpeti medicamenti admirandi.

Turpeti mineralis deſcriptio.

℞. Calcis terræ pellucidæ & fixæ, Talci optimè calcinati, (calcinationem alibi docebimus) ſingulorum libram vnam, fiat ex his forte capitellum, cum quo bulliat ſeptem horarum ſpatio libra vna mercurii, quinquies priùs exaltati, ac quaq; vice revivificati, vt artis eſt, ſicq; obtinebis perfectam mercurii purificationem, & fixationis verę initium ad omnia opera. Nam hæ calces adeò ſunt fixativæ, vt ſublimationibus ſuper ipſas reiteratis, tandẽ figatur Mercurius. Hunc præparatum Mercurium crudum ſolve cum regali fœtido ac proprio menſtruo. Solve etiam ſeorſim metallinæ Antimonii bene præparatæ drach. iij. Auri per ſtybium præparati, vt decet añ. j. has omnes ſolutiones in matracium vitreum impone, & obtenebrabitur vas, ſepeliantur in Athanore, dando lentiſſimum ignem donec clareſcant. Tunc aucto igne diſtilla per roſtratum

tum alembicum aquam ex fæcibus ad ſiccitatem, reponendo ipſam quater ſuper caput mortuum. Tunc novam aquam fixatoriam denuò affunde, quæ ſupernatet materiæ quatuor digitos: fac digerantur per duos aut tres dies, tum demum diſtilentur bis aut ter ſuper fæces, dando etiam ſub finem ignem ſublimationis, vt quę non ſunt verè mortificata, reſurgant ac exaltentur: quæ reſerventur ſeparatim, non enim inſerviunt noſtro operi. Maſſam illam mortuam cape, quam in pulverem reduc, hucq; in vaſe convenienti in ſecundo gradu reverberii per duodecim horas examinato, agitando ac movendo baculo pulverem, donec prodeat in ſalamandram rubicundiſſimam, ex qua acrimoniam omnem ac totum venenum ſic elicies.

℞. Phlegmatis vitrioli & aluminis an̄. ℔. ij. ſemis, aceti diſtillati. ℔. ij. calcis terræ noſtræ pellucidæ ac fixæ ℥ iiij. ſalis corneoli criſtallini, ℥ j ovorum albumina 20. diſtillentur bis ſuper fæces per alembicum. Hujus aquæ miſce libras tres cum libra vna pulveris tui Mercurii, vt ſuprà, præparati: & in alēbico diſtilletur aqua à fæcib. quater: vltima vice pelle ad ſiccitatē. Hoc facto, pulverē cōtunde ſuper marmore, & nova aqua fixatoria iterū affuſa, diſtillentur adhuc quater vt ſuprà: tum demū cum vini alchoole ſupra pulverem quinquies

distillato,novum semper affundendo, fixabis & dulcorabis tuum mercurium,quem præcipitatum,aut turbith minerale, quod viscidos & crassos humores expurget, Chymiatri nuncupant. Hujus exhibentur grana octo cum conserva bethonicæ, & aqua theriacali, debitis præcedentibus purgationibus ad curationem luis venereæ.

Cum drachmis duabus extracti Cucumeris agrestis, drachma vna extracti hermodactylorum,& scrupulo semis dicti præcipitati, fit mixtura, cujus scrupulus dimidius miscetur cum drachmis duabus aquæ theriacalis, & fit potio, quæ exhibetur podagricis quater & quinquies, pro vetustate sive duritie morbi, & ægrotantis viribus, Vere & Autumno. Nam sine vlla perturbatione, serosa excrementa mirum in modum expurgat,& ex ipsis juncturis educit. Ad hydropem curandam talis conficitur compositio, serosa excrementa purgans & viscera nutritionis corroborans. ℞. præcipitati præscripti scrupulum vnum, extracti alhandalis & elaterij. añ.scrupulum j.ß.extracti ellebori nigri optimè præparati, & rhabarbari añ. ℈ j. essentiæ corallorum rubrorum,& sandalorum citrinorũ añ. ℈ ij. spiritus vitrioli ℈ j. olei mastichini, & cinnamomi añ. ℈ ß. Excipiantur pulvere cubebarum & mucilagine gummi tragacanthi:

thi: formentur pilulæ. Dosis est, scrupulus semis aut vnus: exhibeatur bis in hebdomada, si vires ferant.

Si cum diaphoreticis permisceatur, sudores solummodò movet, & multis etiam hac ratione affectibus medetur.

Cum butyro solus permixtus, cancrosa, & phagedænica, præsertim luis venereæ vlcera curat, quemadmodum & fistulas & callositates omnes.

Ex triapharmaco & prædicto præcipitato fit emplastr. quod si cum tenui cereo in vesicę collum imponatur vt decet, curat ipsius vlcera, & carunculam omninò sine vllo dolore & periculo aufert. Aqua fixatoria pro dicto opere fit ex Climia, lapide Sedenegi, lapide perlato, marchasitarum sulphure rubicundo, lacerta viridi & rubra, halinitro, & sale aluminoso: ignis datur more stygiæ communis. Inter omnes gradationum aquas hæc est præcipua, & valdè fixatoria, si quis ilam verè assequatur.

Aqua fixatoria pro turpeto.

Ex Mercurio alia parantur remedia. Fit enim ipsius, priùs præparati vt decet, cum sole amalgama, quod inditur matratio oblongo collo, Hermeticè clauso, atque moderatissimo igne, viginti dierum spatio præcipitantur, & in pulverem subcroceum fixumque reducuntur. Signum perfectionis est, quando

vi ignis non exhalat,nec in aqua animalis revivificatur.Medicamentum istud diaphoreticum est, quod exhibetur ad prædictos affectus,præsertim ad curandam luem veneream solis sudoribus. Fit etiam ex Mercurio balsamus, cum aqua calcis testarum ovorum, & tartari itemque oleum, ad fistulas, vlcera omnia,& callositates præstantissimum.Hæc de Mercurio dixisse sufficiet, modò hoc vnum annotatum sit,solam perfectionem hujus medicamenti consistere in ipsius fixatione, & dulcoratione.

De Arsenico. CAP. VII.

INter septica medicamenta,quæ summa caloris acrimonia insitum nobis calorem aut dissipant, aut in igneum convertunt, simulque qualitate maligna primogenium humidum dissolvunt, & omnem partis substantiam tabefaciunt, putredinemque inducunt cum fœtore, Medici numerant arsenicum, sandaracham, & auri pigmentum: Ideoque valdè periculosum horum medicamentorum vsum in Chirurgia censent, neque aliquo modo necessarium, cum lethifera & naturæ nostræ adversissima sint.Hoc equidem meritò dixerint, si veras ipsorum præparationes ignorarint, quibus ad multos externos curandos affectus probatissima

ſima redduntur. Hæc enim medicamenta, lethifera exiſtere dicuntur qualitate maligna & acrimonia. Prava illa qualitas in ſpiritu ſive in aura illa fœtida & atro fumo, quem minimo calore emittunt, conſiſtit, at acrimonia in ſolo ſale. Hic fumus ater & venenatus, naturali etiam calore, cùm excitatur, materiam partis labefactat, ipſam corrumpit, & ſæpius, ac ſi quis venenum hauſiſſet, interimit, ſi non procul à principibus partibus illa apponantur, vulnerata præſertim cute. Quod mulieri cuidam accidiſſe, idque ſe vidiſſe, teſtatur Fernelius Medicorum noſtri ſeculi facilè princeps. Cùm igitur in fumo illo atro, qualitas illa maligna exiſtat, prorſus fixanda eſt: fixatione enim, vt diximus ſuprà, capite de Mercurio, venenũ omne ex ſpiritibus, vt Arſenico, Mercurio, Auripigmento, & reliquis adimitur: acrimonia verò pellitur, ſalis extractione. Quod propriis ablutionibus fieri etiam ſuprà diximus. Qua ratione Arſenicum non nocebit, quinimò pro topicis multùm proficiet ad vulnera venenata, ad lupos, fiſtulam, cancrum & gangrænam, ſi decenter præparetur, fixetur videlicet & dulcoretur. De qua vera præparatione videtur tacitè loqui Dioſcorides, cùm de illa metallica ſandaracha, quam initio capitis, ſulphur etiam redolere ſcribit hæc profert, Datur ex mulſo purulen-

Simpl. 5. cap 71.

,, ta extuſſientibus: addit, ſuſpirioſis cum reſi-
,, na, catapotio optimè exhiberi: Non præpara-
ta enim Sandaracham exhibere eſſet exitio-
ſum, cùm teſtetur Galenus ipſam vrentis eſſe
facultatis: cujus opinioni etiam Dioſcor. aſ-
ſentitur ſimpl. 6. cap. 29. Ergò præparato Ar-
ſenico, aut ſeptico quovis alio medicamento,
in Chirurgia potiſſimùm vti non erit abſur-
dum aut periculoſum. Cujus quidem Arſeni-
ci præparatio talis eſt. Arſenicum ter ſublima
cum ſale præparato, & lacerta rubra, & ſto-
momatis ſcamate, vt ipſum purifices: quod
deinde cum terrea muria fixabis, dando ignē
per gradus, viginti quatuor horarum ſpatio,
fietque maſſa nive candidior, & perlarum re-
ferens colorem, quam in calida ſolves, vt al-
kali inde extrahas: remanebit autem in fun-
do pulvis albiſſimus, quem exſiccatum fixa-
bis cum æquali pondere olei incerativi ex
talco confecti, eaque omnia in reverberio
colloca per diem integrum: rurſus in calidà
ſolve, & remaneat pulvis albiſſimus, fixus, &
dulcis, qui fluet in humido in oleum pingue,
butyri inſtar, anodynum. Nam quemadmo-
dum Arſenicum, ſi non præparetur, dolorifi-
cum eſt, & qualitate ſua maligna venenum:
ſic contrà fixatione hanc amittit, & doloris
eſt prorſus expers, ac venenatis curandis vul-
neribus conducens medicamentum, ſi hujus
admiſcea-

lib. 9. ſimp. ca. 53.

admiſceatur vncia vna cum duabus vnciis olei myrrhæ.

Nonnulli etiam Arſenicum ter ſublimant cum calce fixa, & colchotare, idq́; diſſolvunt in aqua ſtygia fixatoria & convenienti, diſtillantque aquam à fæcibus multoties, tum demum caput mortuum reverberant: quod prodit in pulverem albiſſimum & fixum, à quo extrahitur alkali cum vini alchoole,& ſic dulcoratur. Hujus medicamenti vſus eſt ad fiſtulas & cancros curandos.

De Sulphure. CAP. VIII.

SVlphur eſt pulmonum balſamus, quod Chymiatri ter & quater ſublimant cum colchotare, vt mundetur ab impuritatibus ſuis, ac ex ipſo ad curationem aſthmatis varia parant & vtiliſſima medicamenta, ſi ſaccharum admiſceatur. Ex ſulphuris etiam floribus & Therebintinato proprio menſtruo, in calore ſicco per aliquot dies digeſtis, extrahitur color inſtar rubini: Menſtruum ſeparatur, & remanet oleum ſulphuris rubicundiſſimum, quod circulari debet cum vino diſtillato & alcholiſato. Et hoc modo balſamus ex ſulphure extrahitur: cujus guttulæ tres aut quatuor exhibentur cum aqua hyſſopi ſuſpirioſis & purulenta extuſſi-

entibus. Sulphur tamen externis affectibus tantùm mederi veteres credidisse visi sunt, ipsumque trahendi vim obtinere, & calidi esse temperamenti, atque essentiæ tenuioris, Galenus & Ægineta scripserunt. Atque id ipsum adversus pleraque virulenta animalia conferre, præsertim turturem marinum, & draconem, vel siccum inspersum, vel admixtum. Videtur tamen Galenus probare vsum sulphurearum aquarum j. simpl. his verbis.

Galen. 9. simpl. cap. 35. Aegin. lib. 7.

„ Tum aqua inter cutem laborantibus, adver-
„ sissimum est & poculum & lavacrum aquæ
„ dulcis: nitrosarum verò & sulphurearum bi-
„ tuminosarumque omnium, perutile. Sulphur etiam devoratum cum ovo sorbili, asthmaticis conferre Dioscorides scribit. At Spagyrinani ex humeris gigantis longiùs prospexerunt, & plura antiquis etiam Medicis ignota sunt assecuti.

Ex sulphure denique paratur etiam per campanam, acidum oleum, quod est affectibus dentium remedium vtilissimum; vlcera etiam cancrosa curat.

De Vitriolo. CAP. IX.

Vitriolum efficacissimè humidas carnes conservare suo condimento, ac exsiccare, testantur Galen. & Ægineta. Dioscorides autem id ipsum adversus hausta fungorum venena, ex aqua potum auxiliari

Galen. 9. simpl. Aegin. lib. 7.

auxiliari ſcribit,vt jam diximus. Pro externis, ingreditur emplaſtrum dyachalcith ad vlcera curanda. Recentiores Medici, ex vitriolo oleum parant ad epilepſiam, & alios morbos, cujus Mathiolus meminit, & alii plerique. Nos ex vitriolo multa paramus remedia, ſpiritum nempe, oleum ſubdulce & acidum, colchotar,ſal & ochram.Spiritus pellitur per nonum alembicum, reaffundendo ſemper liquorem ſuper caput mortuum, tandemque ipſum circulando per octo dies in Bal. Is ad epilepſiam valdè conducit. Separato autem phlegmate ex colchotare rubro, vi ignis fit oleum acidum, quod dulcoratur circulatione cum vini ſpiritu, febribuſq; putridis, cum aqua cichorii aut ptiſana exibetur. Aciditate enim putredinem arcet, quemadmodum & ſyrupus è ſucco limonum, & obſtructiones pellit partium tenuitate. Quapropter ad delendas viſcerum obſtructiones, hepatis nempe & lienis, valdè efficax eſt. Miſcentur aliquando hujus guttæ aliquot cum cõſerva florum cichorii, fitque gratiſſimi ſaporis medicamentum ad extinguendam ſitim immodicam.Ignari interim iſtud remedium acre eſſe dicunt, ideoq; rejiciendum, ſed boni illi viri multùm falluntur,cùm id ſi optimè præparetur, ſubdulce ſit, & ſuccus limonum, cujus in Medicina vſus tamen probatur, ſit ipſo

multò

multò acidior, vt quo margaritæ ſolvatur, & vaſa etiam ſtannea erodantur. Neque minùs ſuccus ille ſolus exhibitus, quàm vitrioli oleum ventriculo noceret, conditus tamen ſaccharo, febrium ardentium putredinem, peſtilentiumque malignitatem cohibet aciditate: quod præſtare etiam ſine ventriculi læſione oleum vitrioli non per ſe, ſed convenientibus rebus commixtum infiniti Medici Spagyrici quotidie experiuntur: qui etiam pro externis inſipido & dulcorato colchotare vtuntur ad vlcera exſiccanda, & ad ſanguinis profluvium ſiſtendum.

De Antimonio. CAP. X.

NON ad externa tantum, ſed ad interna etiam ex Antimonio parantur medicamenta. Chymiatri enim ex ipſo ſummum extrahunt medicamentum, quod tincturam Antimonii vocant. Iſti enim Antimonii vires in humano corpore experturi, illius arcana perquirere non ſunt veriti, cùm præſertim perſpexiſſent illud eſſe auri expurgatorium quàm maximum, & omnes ipſius impuritates fugare poſſe. Qua ratione elaboraverunt in perquirendis Antimonii virtutibus, quò tentarent num in humano corpore expurgando talia præſtaret, quæ in

auro

auro mundando agere ipſum conſtat. Tandem optatum aſſecuti ſunt finem, ac experti fuerunt maximam hujus medicamenti præſtantiam ad reſtaurationem ſive renovationẽ corporis humani, præſertim ad morphæam, malum mortuum, lupum & vlcera omnia maligna curanda. Tinctura enim illa expurgat atrum ſanguinem & vitioſos quoſque humores, idque ſine evacuatione manifeſta, ſed ſola pravorum humorum correctione. Nequis autem exiſtimet, me de illo Antimonii vitro verba facere, quo hodie multi imperiti maximo cum damno vtuntur: pernitioſum enim eſt medicamentum, quòd ſui acrimonia, facultatem irritando expultricem per ſuperiora & inferiora, magna cum perturbatione ducit. Quod ego probare nullo modo poſsũ: non enim violentibus quibuſvis purgationibus morbi omnes curantur, ſed convenientibus. Nam, vt inquit Hippocr. 1. Aphor. „Si talia purgentur, qualia purgari debent, confert & „facile ferunt, ſin minùs, contrà. Caveant ergò „ab omnibus iſtis vitrificationibus veri Philoſophi, neque tincturas, aut medicamenta ſua in ipſis quærant. Sequenti igitur methodo vtendum.

Cape tantùm quod eſt purum in Antimonio, hoc ipſum extolle ter, dando ignem ſublimationis, quo ſublimetur totum ſine vllo capite

capite mortuo: sic obtinebis totum ipsius sulphur cum proportionato Mercurio, quod verum lilium dicitur: istud in reverberatorio vase hermeticè clauso decoque, dando gradus ignis donec albefiat, & rubini tandem color appareat, ex quo cum alcoole glaciati corneoli, vt supernatet octo digitis, extrahes pretiosam tincturam, quam circulabis in pellicano, ad perfectam vsque graduationem & fixationem.

Cum terrea muria fixatur etiam, ablutionibusque alkali extrahitur, remanent tandem flores antimonii albissimi, qui sudores potenter movent, si illorum exhibueris cum aqua cardui benedicti ℥ ß. ad febres intermittentes optimum est medicamentum.

Pro externis ex ipso Antimonio extrahitur rubicundissimum sulphur cum tartaro & nitro, aut cum solo capitello ex calce viva & cineribus parato, eliciturq; oleum multis modis, quæ omnia ad curanda cancrosa vlcera multùm proficiunt. Hæc de rerum metallicarum præparationibus à nobis dicta sufficiant. De quibus, accuratius & fusiùs, alio libro brevi Deo dante agemus, in quo sunt ista omnia majoribus vigiliis à nobis elucubrata.

De veris Gemmarum & pretiosorum lapidum præparationibus.

CAP. XI.

EX

EX variis lapidibus varia præparantur medicamenta saluberrima, præsertim ex pretiosis, qui & secundum totius substantiæ proprietatem, & secundum qualitates effectrices, syncopen tollere, putredinem sistere, corroborare, ipsumque ab omni veneni labe tueri ab omnibus Medicis creduntur, qua ratione ægris præscribuntur in affectib. pestilentibus, continuis & ardentib. febribus; Electuaria Analept. Nicol. Myrep. Dyamargarit. Antidotum è gemmis: Confectiones Hyacinthi & Alkermes. Quæ Margaritæ, Sapphirus, Smaragdus, Granati, Hyacinthus, Sarda, id est corneola, Iaspis & Corallus ingrediuntur: qui quidem lapides meritò cæteris præstare dicuntur, propter ipsorum & temperantiam, & splendorem summum, qui nec corrumpitur, nec aliquo ignis ardore deperditur, propter spirituum solam fixationem, quæ in ipsis satis percipi potest: qua ratione etiam auri vires quodammodo æmulantur in curatione morborum: dicunturque inter reliquos lapides pretiosi, quemadmodum & aurum pretiosius dicitur cæteris omnibus metallis. Horum autem lapidum facultas quanvis sit cardiaca, propriam tamen vnusquisque habet vim & particularem, ad diversos curandos affectus. Sapphirus enim

enim potus, ſpeciatim ictos à ſcorpione juvat: Hyacinthus quoque virulentarum beſtiarum ictibus medetur, & ſomnum conciliat: Smaragdus non potus modò, ſed & collo appenſus melancholicis affectibus confert, & cum comitiali morbo, tanquam cum hoſte, præliatur: Iaſpis vel collo appoſitus, modò os ventriculi attingat, vel annulo geſtatus ſtomachum adjuvat, cujus rei Gal. ſcribit ſe feciſſe periculum: confert etiam ad accelerandum partum ſecundum Dioſcoridem. Margaritæ ſyncopen tollunt: coralli aſtringendo ſtomachum roborant, & ſanguinis rejectiones magnopere ſiſtunt. Quibus omnibus pretioſis lapidibus, in pulverem tenuiſſimum redactis, vt alcool, ſine alia vlla præparatione Medici vtuntur, ad prædictos illos omnes affectus: quanvis ſanè vel quàm minimùm proficiant, præſertim ad cordis corroborationem, ſi ex ipſis ſpurior eſſentia prius non eliciatur, quod ſola ars Spagyrica præſtare docet. Secundum quam extrahetur corallorum tinctura, vt ſequitur, quæ non tantùm ad vſus prædictos exhiberi ſolet: ſed ad purificandum totum ſanguinem, ad morphæam, herpetes, & affectus omnes matricis curandos,

[Margin: G[illegible] [illegible] ſimpl. [illegible] 10.]

[Margin: Tinctura [illegible]]

Calcina corallos rubros & electos in igne reverberii, dando tamen ignem ſecundi gradus,

dus, ne tinctura ipsorum, ignis violentia exhalet: Calcinatos, pulverisato super marmore tenuissimè, eosque indas in matratium vitreum, desuper infundendo menstruum cœleste, distillatum cum proprio suo saccharo, vt supernatet 8. digitos: putrefiant omnia in B. vase hermeticè clauso per 10. dies, donec menstruum totam tincturam sibi asciverit: separato menstruo per B. remanet pretiosa tinctura in fundo, cujus exhibetur guttula altera cum aqua cichorij aut fumariæ. Menstruum illud cœleste, omnium gemmarum est verum menstruum, quas vera solutione solvit, & inde vera essentia elicitur. Hancque omnes docti medici corporibus magis sanandis proficere judicabunt, quàm ipsarum solus pulvis. Id etiam menstruum Adamantem (qui contra multorum opinionem venena etiam omnia irrita facit) mollem reddit & solvit, si ipsis superinjiciatur sal extractum ex sanguine hircino, & simul distillentur reiterata distillatione ter suprà caput mortuum. Adamantis autem præparationem prætermitto, quemadmodum & Rubini, quòd sint lapides maximi pretii & solis Regibus expetendi.

Essentia Margarit.

Margaritas etiam solves vera solutione cum prædicto menstruo: sed si eo careas, vtêris acido menstruo alcolisato cum debita proportione vini spiritus etiam alcolisati, succo

etiam limonum, & berberis depuratis,filtratis, & præparatis vt decet, eadem enim præſtant. Ablutionibus auferes ex Margaritarum anima aciditatem,ſi aliqua remanſerit ratione menſtrui. Exhibentur autem hujus eſſentiæ grana duo aut tria cum juſculo competenti, quod ſtatim lactis inſtar dealbatur, ad cordis corroborationem & vires reficiendas: Earum etiam eſſentia putredini cor obſidenti,peſtique & venenis obſiſtet. Eadem ratione ex prædictis aliis gemmis eſſentiam propriam elicies,veramque ipſarum præparationem poteris aſſequi ad multos curandos morbos.

Hoc modo etiam præparabis ſpongiarum lapillos,lapidem Iudaicum, Lyncis & criſtallos,ad calculos renum conterendos.

Eſſentiæ Boli Armenæ & ſigilli Lemnii, mirum in modum conferunt peſtilentibus affectibus : mortiferas quoque & venenatas potiones nocere prohibent.

Quòd ſi ad ſupprimendum ſanguinem his vtaris,nulla egent alia præparatione,cùm terræ ſit proprium condenſare, & aſtringere, quemadmodum & eſſentiæ vivificare. Sic de terra Samia. Sic de lapide Hæmatite dicto, & cornalino intelligendum, quod doctus Philoſophus facillimè aſſequetur.

D E

DE MEDICAMENTIS, QVÆ EX ANIMALIBVS DESVMVNTVR, SPAGYRICE præparandis.

De triplici Mumia. CAP. I.

Medicamenta quæ, ex Animalibus parantur, secundum obtinent perfectionis gradum: habent enim plus efficaciæ, quàm quæ ex vegetabilibus præparari solent, quæ & minori frigore & calore intereunt, & ipsorum facultas facillimè deperditur, vt vix quicquam proficiant ad curationes morborum, præsertim cùm vulgò non præparentur. Inter Animalia autem, Homo primas jure tenet, ex cujus triplici mumia, liquida videlicet, recenti, & sicca, aut transmarina, varia conflantur saluberrima remedia ad infinitos morbos curandos. Hæc vltima mumia Medicis vetustioribus tantùm cognita fuit; quæ nihil erat aliud, quàm humani cadaveris, thure, myrrha & aloe in sepulcro conditi liquamen: qua condiendi funera ratione, Syriaci, Ægyptii, Arabes & Iudæi olim vsi sunt, vt à corruptione cadave-

Fernel. meth. med. l. c. c. 3.

De his consule Strab. Avicennam & Serapio. ca. 104.

ra vindicarent. Quæ nativa mumia, Græcis Pissasphaltus, quòd illo bituminis genere mortuorum corpora condirentur, dicebatur, qua ipsi vtebantur peculiariter & intrò & extrà, ad sanguinem vndecunq; prorumpentem sistendum, ad cor & ventriculum roborandum, & ad alios infinitos affectus curandos: præsertim quando abjectis ossium fragmentis terra & carne exsiccata, liquorem concretum & collectum in cavis humani corporis partibus assumebant.

Sed vera illa & nativa antiquorum mumia hodie sumus destituti: carneq; exsiccata Medici & Pharmacopolæ in locũ ipsius utuntur: idque sine vlla præparatione, quanvis ex ipsa possit saltem elici essentia quædam purior, quæ quodammodo proprietates & vires veræ mumiæ potiùs æmulari queat, quàm terrea illa substantia sola, caroque exsiccata, quę vix quicquam ad corpora sananda proficere potest. Sic ergo illam vulgarem præparabis.

Præparatio Mumiæ siccæ.

℞. Mumiæ electæ contusæ & in frustula dissectæ ℔. j. spiritus vini alcolisati, & therebentinati clarui menstrui añ. vt supernatet quatuor digitos: indantur omnia convenienti matratio hermeticè clauso, & putrefiant in calore primi gradus per quindecim dies, donec menstruum instar rubini tingatur: separabis per Bal. menstruum, quod reservabis ad eos-

ſdem vſus, & in fundo remanebit tibi
iæ ſiccæ vera tinctura, quam circulare
ris, ſi voles cum vini ſpiritu per aliquot
& hac ratione puriorem ex ipſa mumia
tiam elicies: quæ ſummopere conducit
rationem omnium venenorum per ſe:
cum theriaca permiſceatur in peſte pręiſſimum
eſt remedium, quod ſatis laudan
poteſt. A corruptione omnia corpora
r: comodè etiam ad curationem phthi-
Aſthmatis exhibetur, ſi cum conſerva
ii & violarum permiſceatur: prodeſt et-
luribus aliis affectibus. Fæces verò quæ
nent, ad ſedandos dolores pro topicis in
entis apponuntur.

eſtat vt de mumia Chymiatris nota lo-
hanc conſtituunt duplicem, liquidam &
tem, illam ſic præparandam cenſent.

Mumiæ liquidæ puræ & electæ, alcoolis
añ. ℔. j. mixtis optimè & vitro inditis,
antur in fimo caléti, aut Bal. per xij. dies,
diſtillentur vt decet, reiterata bis diſtil-
e: rurſum digerantur per xx. dies & di-
tur tertia vice, relinquatur deinde vas
ore Balneí aut fimi, donec binæ eſſen-
ercipiantur, vna aurei coloris, & albi al-
Hæ eſſentiæ eligantur, circulenturque
ſimili menſtruo, in pellicano per plures
ſeparando ſemper fæces, & impurum à

Præparatio mumiæ liquidæ.

 ſubtili

subtili & puro, reiteratis digestionibus & rectificationibus, præstantissimum medicamentum fiet. Hujus exhibetur ℈ j. singulis mensibus in plenilunio Epilepticis: morbum enim mitigat, & pellit, estq; illius proprium alexipharmacum: sanguinem quoque purificat.

Præparatio mumiæ recentis. Mumiam autem recentem, & electã scinde per minima quantum fieri poterit, indatur matratio oblongo collo, affundendo menstruum olivarum, putrefac omnia per mensem integrum, vase clauso hermeticè, vt fiat solutio. Deinde aperto vase, transfunde materiam cucurbitæ vitreæ, quam colloca in Bal. vt vase aperto, exhalet Mercurius, quod fit cum incredibili fœtore: sic remaneat, donec nullus exeat fœtor & mumia tota dissoluta sit. Solutionem infunde in aliud vas, quod superest, digeratur denuo in Bal. donec prodeat in oleum crassum & fuscum instar syrupi. Quo facto circulabis omnia cum vini spiritu optimo in Bal. per xx. dies, separato tandem spiritu, remanebit in fundo rubicundum & odoriferum oleum, omnes Balsami naturalis habens proprietates, quodque venenatis omnibus & pestilentibus affectibus valdè conducit.

Tinct. Mumiæ. Cape hujus sic præparatæ mumiæ ℥.ij. vini alcoolis optimi ℔. ij. circulentur in vase circulatorio per mensem integrum: Menstruum distil-

distilletur per alembicum. Denuo digerantur, in vase hermeticè clauso, atque vt suprà quater reiterata, donec sui corporis naturam omnimodo materia prædicta amittat & in tincturam prodeat: quæ quidem tanta pollet facultate vivifica, vt nulla sit particula, quam ipsa non penetret, nullum vlcus, nullave corruptio, quam non curet, si ipsius exhibeas bis quotidie per aliquod tempus grana quatuor aut quinque cum decocto convenienti.

De Cranio humano.

CAP. II.

CRanium non humatum proprietate quadam Epilepticis prodesse, doctorum multi scripserũt: qua ratione nõ alienum fore putavi, si veram traderem ipsius præparationem. Non enim existimo doctorũ esse quenquam, qui dubitet efficacius multò ac vtilius fore istud remedium rectè præparatum, & in essentiam tenuem redactum, ad curandos illos affectus: præsertim si essentiam morbi, causas, & remedium tandem ipsum sedulò perpendat. Ad præparationem igitur me confero, cujus plus proficiet ℈j. quàm integrum cranium exsiccatum & pulverisatum: cujus essentia sic extrahitur.

Essentia Cranii humani.

℞. Rasuram cranii hominis non humati, cui

cui affunde ſpiritum vini ſalviati, vt ſupernatet ſex digitos, digerantur ſimul in Bal. per dies xiiij. vaſe clauſo, deinde diſtillentur per retortam, dando ignem per gradus more aquæ ſtygiæ, rurſus infunde diſtillationem capiti mortuo priùs contuſo, putrefiant per viij. dies, & deſtillentur vt priùs, idq; ter facias. Demum circulentur omnia ſimul per aliquot dies, ſeparatoque tuo ſalviato menſtruo, in fundo remanebit cranii eſſentia, coaguli inſtar, cujus exhibeas ℈ ſ. cum aqua florum tiliæ in paroxiſmo & ante paroxiſmum.

Vel raſuram non humati cranii decoque cum meliſſæ ſpiritu, & betonicæ decocto, affunde ſeorſim aquam, iterumque novam affunde, donec nulla vis cranii ampliùs remaneat. Tum aquas omnes in Bal. evapora. Remanet in fundo coagulum, quod iterum reſolve, evapora & coagula, tantiſper dum igne lentiſſimo materia in fundo remanens, ſublimari poſſit. Hoc ſublimatum multùm confert Epylepticis, & aluum ſine perturbatione, (quanvis copioſè) movet.

De viperis. CAP. III.

Gal. libello de Theriaca ad Pisonem. Aegi. li. 7.

GAlenus, & alii medici Græci plura ex Andromacho de præparatione viperarum docuerunt, ac ipſarum virtutes in curatione lepræ, præſertim

tim quòd totum corpus per cutem expurgēt, experti fuerunt: ex quarum carne (præcisis priùs capite & cauda, quòd sint partes virulentiores, & modicæ carnis compotes) decocta in cacabo cum aqua pura, anetho & sale, addito pane triticeo & arido, fingebant pastillos, qui ipsam etiam ingrediebantur Theriacam. Ex viperis autem præstantissimū parabis remedium ad lepram, pestem, & venenata omnia vulnera sequenti modo. Mense Iunio cape quatuor aut sex viperas, ex quibus & caudam & caput abjicies, cutem intestinaque detrahes: carnem verò minutim præcisam, indas cucurbitæ vitreæ, pēr tres aut quatuor dies, vt in calore Balnei vaporosi, vel fimi calidissimi sudorem ipsarum pellas: (cave tamen, ne fumi hujus aërem è viperarum exhalatu vitiatum & venenosum inspires.) Quo facto superfunde spiritus vini alcolisati, & terebinthinati solutivi añ. vt supernatet 8. digitis, digerantur vase occluso hermeticè in Bal. vel fimo calidissimo xij. dierum spatio, donec tota caro viperarum dissolvatur in prędicto menstruo, abjectis fæcibus separetur menstruum in calore Bal. & fiet coagulum, cui denuo affunde spiritum vini Caryophyllatum: fac circulentur in pellicano 10. dierum spatio, & separato menstruo remanebit caro viperarum optimè præparata, ac essentificata, cui

ta, cui misce sub blandum ignem, olei anethi & cinnamomi añ. ℈ j. ß. essentiæ croci & margaritarum añ. ℈ j. cum mucagine gummi tragacanthi finge pilulas, vel si vis cum pane triticeo arido & trito more veterum pastillos.

Hujus medicamenti exhibetur. ℈ j. ad lepram, pestem, & ad omnes venenatos affectus.

Ex viperarum cute, aut etiam serpentum spoliis exsiccatis & præparatis secundum artem, pulvis vulneribus serpentum & bestiarum virulentarum, appositus multùm confert. Item vulneribus cancrosis & malignis curandis.

De cornibus & ossibus cardiacis, Moscho, Zibitta, & Castoreo, præparandis.

CAP. IV.

OSSA vel comburuntur, vel decoquuntur cum vehiculis convenientibus, vt ex ipsis tandem elici possit purior essentia cum vini spiritu, quod fiet eadem methodo qua Cranium humanum, supra præparandum esse jam scripsimus. Igitur sic extrahes essentiam ex osse cordis cervi, quod hominis cor quadam substantiæ similitudine roborat, & ad cardiacam affectionem, syncopenq; imprimis

primis vtile eſt. In eo differt ejus preparatio à ſuperioribus, quòd cũ alcoliſato Chelidoniæ ſpiritu fiat, tanquam cum proprio menſtruo.

Pro illo oſſe, in eoſdem vſus cornu cervi ſubſtituitur, cujus eſſentia cum Hypericonis alcoole extracta, infantulis, lumbricis laborantibus, exhibetur.

Cornu Monocerotis, omnium præſtantiſſimum eodem modo præparabis: tuetur autem cor, & omnem veneni vim obtundit, peſtilentibuſque morbis confert. Proprium ipſius menſtruum eſt alcool Meliſſæ.

Ebur etiam ſic præparatur, cujus vires ſunt cordis robur tueri, & conceptionem juvare.

Ex Moſcho, qui languidas partes firmat, & roborat, lipotymiamque & vires reſolutas ſarcit, extrahitur prætioſa quædam eſſentia cum vini ſpiritu terebinthinato, tanquam cum proprio ſuo diſſolutivo.

Sic ex Zibetta.

Caſtorei quoque eſſentiam extrahes eadem ratione, cujus guttula, tremori, convulſioni, & omnibus nervorum vitiis, ſumma cũ vtilitate exhibetur cum decocto florum Anthos, ſalviæ, & betonicæ. Et foris apponitur in convulſione, præſertim ſi fiat, non exinanitione, ſed plenitudine, & quando quæ in nervis continentur præter naturam, evacuare

cuare oportet. Cum aqua pulegii, menses movet, partus & secundas ejicit: opiumque aliàs mortiferum emendat.

De pinguedinum & axungiarum præparationibus ac oleis.

CAP. V.

PRo topicis, ex Animalium omnium axungiis Chymiatri olea extrahunt per alembicum æneum igne lentissimo, in quibus major reperitur vis attenuandi, resolvendi & leniendi, quàm in solis axungiis non præparatis, quòd videlicet subtilium & tenuium partium magis reddantur. Quam sententiam confirmat Gal. 11. simpl. cùm de Castoreo hæc refert: Porrò, inquit, quoniam impensè subtilium est partium, ob id plus valet, quàm alia, quæ similiter vt ipsum, & calefaciunt & deficcant. Nam addit, Quæ tenuium sunt partium medicamenta, iis quæ sunt crassarum, plus sunt efficacia, etiamsi parem sortita fuerint facultatem, nimirum quia penetrent & in altum subeant admotorum corporum, potissimùm si ea densa fuerint, velut nervosæ partes. Quæ Galeni verba si perpendantur, non existimo fore quenquam, qui non comprobet extractiones & oleorum & essentiarum, quibus nos vtimur,

mur, illarumq; vſum in medendo nō laudet.

Sic extrahuntur olea ex Axungiis.

Hominis,	Anguillæ,
Taxi,	Capi,
Urſi,	Gallinæ,
Vulpis,	Anſeris,
Cervi,	Anatis,
Cati,	Vituli,

Porci,& ex omnibus medullis,quæ omnia reſolvunt,leniunt,& multis affectibus curandis proſunt.

Ex butyro eodem modo extrahitur oleum valdè anodynum ad eoſdem vſus & dolores omnes ſedandos.

Ceræ oleum ad reſolvendum, & attenuandum conducit, ſcirrhoſis, frigidiſque omnibus affectibus confert. Debet priùs liquari ad ignem, donec nullos ampliùs crepitus emittat, antequam vaſi imponatur. Si ad ſingulas ℔. addideris ſalſuginis terræ priùs exſiccatæ ℔. ß. extrahes prima vice oleum, candidum aquæ ſupernatans.

De varijs animalium partibus. CAP. VI.

Ex variis etiam diverſorum animalium partibus, varia deſumuntur vtiliaque remedia: quæ minimis egent præparationibus, ſed quæ tamen in officinis reſervari debent, propter ſummam quā obtinent

obtinent in medendo facultatem. Nam cancrorum fluviatilium calcinatorum ad albedinem cinis, adversus morsum canis rabidi laudatur.

Cancrorum etiam oculi, calcinati in reverberio, exhibentur feliciter calculo laborantibus:& ad omnes pellendas viscerum obstructiones conferunt: quod in Aubertum jam suprà ostendimus.

Vermium terrestrium aqua distillata confert ad hydropem,& ad infantulorum vermes necandos: appositi etiam vivi prosunt panaritio.

Item aqua stercoris bubuli mense Majo collecti Hydropicis etiam prodest, & ad curanda cancrosa vlcera.

Vermium mille pedum pulvis, ad effectus oculorum.

Vrina quoque Cati distillata, ad surditaté.

Ossa, maximè Lupi exsiccata & in pulverem redacta, ad morbum intercostalem, ad ictus & puncturas.

Hirundinum aqua epilepticis.

Aqua spermatisRanarum,ad repellendum & sistendum sanguinis omne profluvium, & faciei ruborem.

Coagulum Leporis, cum hydromelite potum, ad comitialem morbum.

Ossa quædam parvula, quæ inveniuntur in prio-

prioribus leporis pedibus, ad vrinas potenter movendas prosunt, si pulvis illorum cum vino albo exhibeatur,

Os sepiæ ad eundem affectum feliciter præscribitur.

Pulvis jecoris Ranarum exsiccatus, in accessione febrium, præsertim quartanarum, rectè assumitur.

Nec prætermittam inter cætera remedium specificum & experientia sæpius comprobatum, ad calculum renum, quod paratur hoc modo: Mense Martio lapilli quidam in bovis ventriculo inveniuntur, qui si assumantur cum vino albo, calculum solvunt. Mense etiam Majo in vesica fellis tauri lapillus reperitur, qui si vino imponatur, colorem croceum mutato paululùm sapore, contrahit. De hoc vino quotidi[illegible]ecenti affuso, singulis diebus ægri bibant, donec lapis vino impositus omninò consumptus sit. Hac ratione calculum comminui, & tandem consumi experientia multis constat.

Plura alia ex partibus animalium parantur remedia, quæ nec per se damnari à multis ignaris, nec illorum præparationes rejici debent, quòd ipsis incognitæ sint. Quæ quidem omnia facillimè assequentur aliquando, si modò ea prima fronte non damnent, quæ nō norint: & impossibilia sibi jam ea credant (non

(non capaces rerum tantarum) quæ tamen inveſtigando & ſedulam manum operi adhibendo, non ſine admiratione, & vtilitate ægrorum non mediocri, certiſſima & vero Medico digna comprobabunt.

DE MEDICAMENTIS, QVÆ EX VEGETABILIBVS DESVMVNTVR, SPAGYRICE PRÆPARANDIS.

De vino. CAP. I.

A Stirpibus & arboribus multa depromuntur medicamenta, ex ipſorum videlicet fol[illegible], floribus, ſeminibus, fructibus, radicibus, corticibus, lignis, ex ſuccis prædenſis, concretiſve liquoribus & gummi, de quibus copioſè antiqui diſputarunt: veras tamen præparationes ipſorum obticuerunt, aut fortaſſis ipſas ignorarunt, de his autem nunc mihi datur dicendi locus. Atque vt à vino exordiar, duo ex ipſo præſtantiſſima conficiuntur menſtrua, quæ reliquarum ferme omnium rerum eſſentias facillimè extrahunt. Vnum vini ſpiritus ſecundum artem præparatus dicitur: Aliud acetum

acetum diſtillatum & alcoliſatum vocatur. Ex priori menſtruo per reiteratas diſtillationes & phlegmatum ſeparationes oleum ſpiritui ſupernatans elicitur, multis rebus conducens,& corpora priùs, vt decet, calcinata ſolvens, ſi in proprio ſale ſeminetur, digeratur,& inde tandem diſtilletur. Aliud autem vel proprio etiam ſale, vel melle acuitur, aptiuſque ad ſolvendum redditur.

Præparationes Tartari.

Cæterum Vini fæx, variis modis præparatur ad internos & externos affectus. Tartarũ enim crudum ſi pellatur per retortam vitreã, cum ſuo recipiente, more ſtygiæ, producit magnam copiam ſpirituum alborum, qui tandem in aquam & oleum craſſiſſimum & fœtidum convertuntur:ſeparatur autem oleum illud ſpiſſum ab aqua,per infundibulum, quod quidem vlceribus exſiccandis & curandis confert. Aqua autem, ſi cum colchotare bis aut ter diſtilletur,ita purificatur, vt fœtorem prorſus amittat: ad pellendas autem omnium viſcerum obſtructiones,lienis præſertim & hepatis, atque ad omnes morbos tartareos valdè conducit. Cui medicamento, ſi vim & facultatem adaugeri velis, ipſum circulabis cum vini ſpiritu in Bal. per 4.dies,deinde ſeparato menſtruo perBal.remanebit tibi ſpiritus Tartari, ad prædicta, optimus.

Si autem caput mortuum nigerrimum cal-

 cinaveris

cinaveris ad albedinem in reverberio, cum calida sal extrahes ex ipso per filtrum, quod coagulatum ad ignem, in humido resolvitur in aquam sive oleum, ad faciei maculas & vlcera detergenda. Parantur ex Tartaro infinita alia medicamenta, de quibus aliàs, & brevi, Deo favente, dabitur disputandi locus.

De extractione liquorum ex plantis, seminibus, floribus, radicibus, &c.

Cap. II.

Herbarum essentia.

CHelidoniam contusam indas cucurbitæ vitreæ optimè obturatæ, ad digerendum per quindecim dies, in putri calido vtero: post apposito rostrato alembico, primò, lento igne aquam separabis ad siccitatem capitis mortui, quod contundes, ipsi re affundendo elementum aquæ priùs distillatum, vt supernatet 4. digitis: obturato vase putrefiant omnia in Bal. per octo dies, pòst distillentur rursus dando ignem per gradus, donec nulli prorsus prodeant spiritus: hanc autem secunda distillatione aquam & aërem obtinebis, phlegma, si voles; separabis per Bal. quod reserva. Terram autem sive caput mortuum reliquum, calcina igne lento per dies aliquot: quod tandem calcinatum & dealbatum imbibe phlegmate reser-

reservato: putrefac in Bal. & distilla per alembicum, donec materia in lapillos albos prodeat, qui reiteratis solutionibus & coagulationibus cum aqua propria cristallini fiunt, sicque terra optimè purificatur: quæ quanvis alba sit, ignem tamen & tincturam intrinsecam continet. Huic ergò superinjicito priora duo elementa, vt suprà reservata, & circulentur simul in Bal. donec appareat & supernatet oleum, quod vera dicitur essentia, infinitis prædita facultatibus.

Eadem methodo Melissæ, Salviæ, Valerianæ & reliquarum ejusmodi omnium veras poteris assequi præparationes.

Olea florum.

Sic etiam facies de floribus omnibus, vel hac via, si addideris pro lib. florum lib. *6*. aquæ pluvialis vel distillatæ, digerendo omnia per aliquot dies, posteà illa distillando per alembicum cum suo refrigeratorio. Præsertim autem essentiam elicies ex floribus qui sequuntur, Chamæmeli, Meliloti, quę olea valdè anodyna sunt: Stœcados, Anthos Betonicæ, hæc cerebri affectibus medentur: Absynthii, Menthæ, ista ventriculo prosunt: Genistæ, Tamaricis, quæ lienis affectibus conducunt: Thymi, Epithymi, Origani, quæ melancholiam domant: & ex similibus priùs ad solem, vt decet, exsiccatis, quorum proprietates omnes facillimè medicus assequetur.

Olea seminũ, & radicũ.

Item de seminibus in pulverem redactis, vt Anisi ad flatus discutiendos, Fœniculi ad affectus oculorum & suffusiones.

Vnâ eâdemque prorsus viâ essentia radicum extrahetur, Angelicæ scilicet, Bistortæ, Gentianæ, Tormentillæ, Caryophyllatæ, quæ pestilentibus affectibus conferunt: Cyperi, Acori, Costi, ad roborandum ventriculum: Dictami ad sedanda parturientium tormina: Helenii, Eryngii, Glycyrrhizæ, Irid. Illyricæ, ad pulmonum affectus, Pæoniæ, Epilepticis conducens.

Olea fructuũ.

Ex fructibus sic etiam fiunt olea, vt ex nuce Cupressi, baccis Lauri Iuniperi, quæ moderatè calefaciunt & roborant.

Ex amaris & dulcibus quoq; amygdalis, idq; per Balneum, pro Asthmaticis, Nephriticis, Iliacis, & ardoribus vrinæ curandis, si ipsius oñ.ij. aut iij. exhibeatur. Quæ quidẽ olea nostri Pharmacopolæ præstant vel ignis expressione, aut saltem cum aquæ vaporibus.

Olea aromatum.

Sic ex Cinnamomo, cujus oleum corroborat, prostratasque vires reficit: ex nuce Moschata, Pipere, quorum olea assumpta vel admota, imbecilliori ventriculo conducũt, matricemq; confortant: & ex Caryophyllis elicies olea, quæ vna prorsus & eadem methodo cum aqua distillantur, ipsique supernatant: separantur autem per infundibulum: solum oleum

oleum Caryophyllorum fundum petit, quoniam est inter reliqua minus aëreum: aquam tamen membrorum pellit, & melancholicum purificat sanguinem, & convenit imbecillitati visus, si hujus guttula vna aut altera manè primo vini haustu assumatur.

Croci autem essentia, quæ ad omnes roborandos spiritus conducit, fit cum vini spiritu, qui super ipsum injici debet toties, donec tincturam totã attraxerit, & remaneat terra subalba, cui calcinatæ priùs vt decet, indas essentiam extractam cum suo menstruo, omniaq; circulato in Bal. tum demum pelle per cineres. Quo facto separa vini spiritum in matratio, & in fundo remanebit croci essentia, infinitas habens proprietates, si guttula cum liquore aliquo, vel jusculo aut vino permisceatur: spiritus prostratos reficit & roborat mirũ in modum. Sic elicitur essentia Camphoræ.

Olea Corticũ & lignorum.

Ex corticibus & lignis omnibus, præsertim calidis, vt ex Gajaco, Iunipero, Sambuco, & similibus, per descensum oleum extrahitur, fœtidum tamen, quo vtimur in externis affectibus.

Sic fit oleum Gagatis ad matricis affectus valdè vtile.

Quòd si quis ex præscriptis herbis & floribus aquam extrahere solummodò velit: primò omnia contundat in marmore, deinde

putrefactis priùs per aliquot dies in fimo, distillet in Bal. vaporoso per alembicum vitreum: aqua autem ad diversos vsus reservetur.

Oleorũ officinariorum vera præparandi methodus, pro topicis.

Pro externis autem, ex Rosis, Violis, Nymphæa, Papavere albo, Hyoscyamo, Mandragora (quæ omnia inflammationes & ardores extinguunt, phlegmonas sedant, membra roborant, densant, fluxiones sistunt, deliria compescunt, & somnum accersunt) virtutem totam melius elicies mediante oleo olivarum, quàm sit in vsu officinariis, si sequenti vtaris methodo.

℞. Oleum omphacinum, quod ablue aqua communi distillata, ipsumque purifica in Bal. donec nullas ampliùs fæces se ponat: deinde hujus olei sic præparati cape ℔.j. rosarum rubrarum recentium vnguibus expurgatarum & tritarum in marmore ℔.j.ſ. indantur omnia in matratio vitreo bene obturato, vt putrefiant in fimo præparato & calenti per 12. dies: Post expressis omnibus, & abjecto magmate, recentia & trita in marmore folia oleo reservato, denuo immittantur, ac in matratio obturato putrefiant, vt prius in putri vtero calido per 12. dies, idque reiterabis tertiò, vt perfectum & optimum oleum assequaris. Sic cætera olea refrigerantia pro topicis medicamentis optimè conficies.

Sic olea cydoniorum & myrtillorum, quæ refri-

refrigerant & aſtringunt,adeoque,ventriculo, jecori, cerebro, & inteſtinis imbecillioribus accommoda ſunt.

Eadem via olea Chamæmeli & Liliorum, quæ nervos corroborant, modicè reſolvunt, & dolores apprimè ſedant, niſi quòd cum oleo dulci maturo, præparato vt dixi, fiunt.

Ex mentha autem, abſynthio, nardo, lentiſco,& reliquis quæ modicè calefaciunt,ventriculum, & alias partes illita corroborant, concoctionemque juvant, cum omphacino extrahitur eodem modo oleũ: ſed priùs præparatur cum propria ipſorum aqua & vino aſtringente, & ab omnibus fæcibus depurari debet in Bal.per aliquot,dies vt dictum eſt.

Quòd ſi quis potentiùs per ipſa olea calefacere, attenuare & digerere velit, ſumat æquas partes olei in Bal. depurati, & ſpiritus vini.

Si ex baccis Lauri & ſimilibus, præſtantiora elicies olea, ſi per menſem in fimo calido omnia digerantur,deinde exprimantur,& ad vſus reſerventur:conferunt autem frigidis cerebri & nervorum affectibus, flatuſque diſcutiunt.

Præſtantiora autem multò omnia hæc calidæ qualitatis olea fient,ſi per ſe cum ſolo vini ſpiritu per Bal.vaporoſum extrahantur, ſine olei additione. Oleum enim(vt inquit Ga-

„ len.1.simpl.ca.15.tametsi facilè inflammetur,
„ non tamen admodum celeriter nos excalefacit, nimirum lenta crassaq; substantia sua
„ tenaciter iis inhærens,quæ primùm contigit:
„ proindeque longissimè omnibus perdurat,
„ quibus fuerit illitum,scilicet nec ab ambiente facilè aut extenuari aut digeri potens, nec
„ intrò in corpus promptè transumi.

De Lachrymarum, liquorum, & gummi omnium extrahendis oleis,& veris præparationibus.

CAP. III.

PHarmacopolæ ex masticis oñ. iij. & olei omphacini ℔. j. cum oñ. iiij. aquæ ros. parant oleum, quod ad ventriculum heparque corroborandum, & ad lienteriæ vomitusq; curationem Medici præscribunt. Quę quidem præparatio ridicula planè iis habetur, qui ex ℔. j. masticis sua arte elicient oñ. 10 olei purissimi, cujus duæ guttulæ,vel assumptæ cũ vino aut jusculo, vel admotæ affectæ parti, plus proficient ad prædictos affectus curandos,quã ℔.j. olei nõ mastici,sed potiùs olivarum, quo Medici nostri nescio quã ratione, hodie vtuntur. Sequenti igitur modo masticis oleum parabis.

Oleum masticis. Reducatur ℔. j. masticis in pulverem, quẽ indas vasi vitreo, superfundendo aquæ communis

munis distillatæ & aquæ vitæ añ. vt supernatent 4. digitis, occluso vase putrefiant in fimo per aliquot dies, pòst distillentur sepeliendo alembicum intra arenam, aut batiturã ferri, dando ignem per gradus: primò distillabit cum menstruo oleum flavescens: illud seorsim reserva, & augendo ignem prodibit oleum rubicundum, tum demum fortiori igne, crassum, & adustum sapiens: quòd si cum vini spiritu à priori separato circuletur, & rursus distilletur, tum habebis verum oleum affectibus externis vtilissimum, præsertim ad corroborandum ventriculum & intestina imbecilliora: oleum autem flavescens, quòd primò distillatum est, exhibetur cum vino aut proprio decocto ad eosdem affectus, & ad defluxiones prohibendas. Separatur facillimè tota aqua vitæ, & potest ablui oleum si velis. Et si timeas ἐμπύρευμα illius, cum aqua rosarum aut simplici, præstantissimum parabis medicamentum. Ex ℔. j. elicies hac via olei puri vnc. 10. Sic ex Thure oleum facies vulnerarium.

Item ex Terebinthina: sed istud elicitur levissimo etiam calore, præsertim per Bal. vaporosum, quem ego distillandi modum magnoperè probo. Hoc oleum est calidum ac tenue alteque penetrans, plus quàm ipsa Terebinthina: frigidisque nervorum & articulo-

Oleum Terebinthi.

culorum affectibus medetur.

Oleum Coloph. & picis. Olea quæ ex Colophonia & Pice parantur, valent ad eosdem affectus: fiunt autem vt oleum ceræ.

Oleum hederæ. Sic etiam ex hederæ lachrymis oleum elicies, ad vrinas potenter movendas.

Oleum myr. Sarcocollæ & cancami. Ex Myrrha, Sarcocolla & Cancamo sive Lacca, quæ vulneribus consolidandis: & carne replendis conducunt, parantur etiam præstantissima, variaque Balsama vulneraria, cum oleo Terebint. & Hypericonis.

Oleum styr. & benjoini. Item facies olea ex Styrace cal. & Benjoino, quod prodest ischiadicis.

Oleum Euphorbij. Eodem modo oleum Euphorbii, quod cerebri & nervorum affectibus multùm conducit, surditati, aurium tinnitui, paralysi, tremori, spasmo: cujus prætereà si guttula cum convenientibus, immittatur naribus, pituitam elicit.

Oleum Bdellii & reliquorum gummi. Ex Bdellio autem sic oleum parabis. Bdellium temperetur in aceto distillato per xij. horas, vt totum dissolvatur: quo facto per setaceum transcoletur & seponantur ipsius fæces. Quod purum est, indas retortæ vitreæ addendo pulveris silicum calcinatorum mediam partem, & apposito recipiente, dabis ignem per gradus xij. horarum spatio: atque inde prodibit oleum efficacissimum.

Sic de Ladano, Galbano, Opoponace, Sagapeno,

gapeno, & Ammoniaco, olea conficies, quæ podagricos tophos emolliunt, & duritics omnes hepatis, lienis, & cæterorum membrorum potenter dissolvunt, si simul omnia vel distillentur, vel per se singula, præscripta methodo parentur. Iam superest, vt de simplicium purgantium spagyrica præparatione agamus.

De causis & ratione Spagyricæ præparationis simplicium purgantium.

CAP. IV.

MEdicamenta purgantia, humores qui in corpore præter naturam continentur attrahere, non communi quadam & promiscua vi, sed totius substantiæ similitudine ac proprietate, insitaque familiaritate. Hippoc. lib. de Natura humana scribit: cujus sententia Gal. confirmat contra Asclepiadē & Erasistratū, qui censebant purgãtia medicamenta, non humorem vnũ quempiam attrahere, sed quemcunque attigerint, in suam naturam convertere & transmutare, atque promiscuè, hirudinis aut cucurbitulæ modo, serosos & tenues humores tanquam purgationi aptiores, prius quã crassos trahere posse. Sed cùm omnis attractio aliàs caloris vi, aliàs fuga vacui, aliàs totius substantiæ similitudine

Lib. de purgãt. med. fac.

tudine fiat, id vna qualitatis familiaritate aut totius essentiæ similitudine, vt scribit Gal. completur: quæ quòd planè percipi, neque verbis exprimi possit, Græcis ἰδιότης ἄῤῥητος, id est proprietas quæ efferri non potest, nominatur. Sic paleas succinum prolectat, & magnes ferrum: Qua ratione etiam rhabarbarum dicitur bilem propriè evacuare, Agaricus pituitam, & Senna atram bilem: quanvis præter istam peculiarem purgandi vim, vnumquodque generalem quandam, alios humores detrahendi, facultatem obtineat: quod est judicandum ex multorum medicamentorum compositione, quibus vtimur variis humoribus expurgandis, quæ sola & per se ad purgandum non sufficerent, nisi simplicia illa communi quadam evacuandi facultate mutuas inter se operas conferrent, & communi quadam vi facultatem irritarent expultricem. Oportet enim (inquit Galenus) vt cõmixta sibi invicem medicamenta consentiãt, neq; vlla in re discrepent. Horum autem medicamentorum alia sunt cholagoga, quæ flavam bilem imprimis evacuant, alia phlegmagoga, quæ phlegma, alia verò melanagoga, quæ atram bilem, deinceps verò reliquos humores educunt. Sunt & alia medicamenta quæ per venas intestinorũ & ventris, sanguinem ipsum dejiciũt, quæ quidẽ impropriè ita vocan-

Lib. quos pur. cõve. quibus & quomodo.

vocantur, cùm venena sint, nec solum purgent, quinimò homines perimant, teste Galeno, cujusdam hominis historiam referente, qui herbam invenerat, quę assumentibus, primò sanguinem, tum demum vitam adimebat. Sed hæc ab omnibus rejicienda sunt: Sola enim & vera sanguinis evacuatio fit per Chirurgiam aut venæ sectionem, non per illa medicamenta, quæ acrimoniá & qualitate quadam maligna, ac lethifera proprietate venas ipsas exedunt & sanguinem, vitæ thesaurum, non sine magna spirituum violentia, & naturæ perturbatione attrahẽdo ejiciunt.

Libro de purg. medica. fa. cap. 6.

Cæterùm istorum medicamentorum purgantium tres constituuntur ordines. Primus est malignorum, in quibus vis quędam & substantia venenata inest, nisi præparentur vt decet, in quo numerantur.

Inter Radices. { Elleborus, Turbith, Hermodactylus, Esula, Cucumer agrestis, Asarum, Thymelæa, Chamælæa.

Inter Lachrymas. { Scammonium, Euphorbium, Sagapenum.

Inter

Inter fructus & semina, { Colocynthis, Lathyris.

Inter lapides, { Armenus, Cyanus.

Quæ medicamenta, si quando purgandi finem non assequuntur, corpori multum nocent, vt scribit Galenus. Secundus est benignorum, quæ sic dicuntur, quòd blandè & suaviter, ac sine vlla molestia humores noxios, non quidem universi corporis, sed partium duntaxat quorundam vacuent, aluumque leniendo subducant, atque minimum ab alimenti natura deficiant, cujusmodi sunt

Lib. 3. cap. 5. med. facult. ca. 24.

Inter herbas, { Malua, Mercurialis, Violæ, Rosæ, Brassica, Beta,

Serum lactis, Pruna, Manna, Thebinthina & Cassiæ medulla, quæ nulla alia egent præparatione, quàm vulgari, vt tutò exhiberi possint.

Tertius est mediocrium, in quo sunt Aloe, Agaricus, Cnicus, Senna, &

Radices, { Rhabarbari, Polipodii, Iridis, Raphani sylvestris,

Me-

Mechoacam &
Eupatorii Mesuæ: quæ duo simplicia postrema nuperrimè innotuerunt: & prioris vires radix vitis nigræ omninò æmulatur. Mediocra autem omnia illa dicuntur, quòd humores tantùm supervacaneos, alendoque corpori minimè idoneos, sine magno labore evacuent, præsertim si bene præparentur, debitaque ipsorum dosis observetur. Omnium autem horum simplicium facultatis purgatricis causa hæc est, quòd quædam portio tenuior à calore nativo excitata, per apertos ductus irrepit in minores venas, ab his in majores refluit è quibus per jecur in intestina devoluitur & in renes ipsos, subsequiturque tunc humorum per aluum evacuatio, qui etiã aliquando per vrinas excernuntur, in quibus tum color tum odor manifestus assumpti medicamẽti apparet, quod in Rhabarbaro & senna quivis experiri poterit. Cũ igitur horũ medicamentorum vapor (quem nos essentiã vocamus) calore nativo exagitatus, ex terrestri parte exurgens, humorem quiescentem attenuet, naturamque partis adversa qualitate stimulet, eamque proritet ad excernendum, ipsa etiam terrestri substantia sive fæce in ventriculo & intestinis inhærente, quis adeò stupidus qui horum medicamentorũ spagyricam præparationem non laudet? qua nos essen-

essentiam illam verè purgatricem elicimus, qualitatem malignam auferimus, aut saltem obtundimus propriis menstruis, quæ proprietatibus suis concordent, & cum ijs symbolum habeāt: fæcem sive terrā separamus tanquam mortuam, & nocivam, quòd propter crassitiē tunicis ventriculi adhærens, ipsum multùm offendat. Quod ex Hippocrate testatur Galenus his verbis: Nam purgans, inquit, medicamentum, vt exiguum fuerit, in fundum vētriculi descendat, oportet: in descensu verò stomachus & quicquid circa ventriculum sanū est, non solùm medicamenti qualitate, sed etiam substantia inter deglutiendum appulsa inficitur, & magnoperè læditur. Deinde quæ tenuioris sunt essentiæ, promptius propriam exercent actionem, quàm quæ crassioris, teste Galeno multis in locis. Item cùm idem dicat. 1. simpl. ea quæ parvam sortita sunt molem corpoream, magis agere quàm quæ magnam, laudanda est nostra essentiarum extractio, qua tum ista omnia præstantur, permanente tamen propria purgandi humoris facultate in medicamēto, tum quòd eò validius redditur medicamentum, quò videlicet terra vel fæx inutilis ex ipso separatur: & admistis suis propriis menstruis qualitas omnis maligna adimitur. Quod etiā præstandum esse scribit Gal. cùm admiscenda refert ea semina medicamen-

lib. quos purgare conve. &c. c. 6.

cap. 11. & li. 2. simpl.

lib. quos purg. dec &c. cap. 8.

camentis, quæ malignitatem ipsorum retundant, opus eorum non impediant, quæque attenuare & incidere valeant, vt & crassos humores secare, & vias per quas educi debent, patefacere possint: quæ omnia debitè fieri ex nostris præparationibus docti omnes poterunt judicare. Sed dicet aliquis essentiarum extractionem non adeò necessariā, cùm præcipiat Actuarius (cujus sententiæ assentitur Paulus) iis qui afficiuntur imbecilliori ventriculo, lathyridis grana xv. vel xx. ad summum integra deglutienda esse, eaque etiamsi minimè terantur, minimeq; in corpus permeent, multùm tamen purgare, refert: qui locus nostram non oppugnat sententiam, quinimò confirmat: quum paulò pòst, iis qui efficacius purgandi sunt, ea præcipiat mandenda esse. Quibus satis constat in tenuiori etiam medicamenti comminutione majorem inesse vim, quàm in tota mole, & in ipsa essentia multò adhuc quàm in reliquis, validiorem inveniri: quod in Rhabarbaro ipso perspici potest, cujus infusum potentius purgat, quàm tota substantia. Quo fit vt non dubitem imbecilliori ventriculo ipsa lathyridis grana potiùs integra, quàm alio quovis modo comminuta præscribi, cùm ipsa lathyris vires esulæ proximè æmuletur secundum Gal. hæc autem medicamenta adeò acria & vehementia sunt, vt & per

Lib. 7.

Simpl. med. 7.

per inferiora & superiora, magna cum perturbatione, evacuent: eoque magis ventriculum lædunt, quò violentiùs agunt: Corpus autem, vt scribit Galenus, admodum exile facilius alteratur, & mutatur ab eo cui admotum est: quod autem grandius est, non nisi temporis spatio, ac vix tandem etiam sensibilem alterationem sustinet. Nam eò citius experiemur pipere nos calefieri, quantò accuratius in minima fuerit comminutum: quod & de medicamentis purgantibus nobis est judicãdum. Ideo illorum decoctis aut infusis vulgò, nos verò ipsorum essentiis vtimur, idq; saluberrimè, & sine vlla ventriculi aut reliquarum partium læsione. Quinimò vehemẽtiora illa, atq; aliàs metuenda medicamenta ita rectè à veris spagyr. præparantur, vt ab ipsis & maligna qualitas & acrimonia propriis correctivis prorsus retundatur: sicq; planè in curatione multorum morborum, benignorum vicem gerant. Sic Ellebori nostra essentia bene præparata hodiè multis in locis administratur, & pueris tutò exhibetur, quòd corpus sine vllo labore ducat. Interim nõ desunt multi, qui has ignotas sibi essentias dãnant, ipsarum vsum improbant, ac in ipsas livoris sui virus palàm evomunt. Quorum hominum cõvitia & imperitiã mirari desino, à Comico edoctus, Hominibus illis injustius & iniquius nil

Simpl. 1. cap. 12.

nil quicquam inveniri posse,qui nihil rectum putent esse nisi quod ipsi faciũt. Cæterũ erũt alii qui rationibus devicti, tãdem has nostras essentiarum è rebus omnib. extractiones cõmendabunt: hoc vnum tamen metuent in ipsis, empyreuma videlicet insitum, accepta quadam ab igne adventitia qualitate, ideoq; ipsarum vsum improbabunt,in febribus præsertim, & in calidis affectibus curandis: quibus se artis Spagyricæ imperitos,atque de rebus ignotis temerè judicium ferre, satis ostẽdunt. Essentiæ enim ferè omnes eliciũtur solo Bal.aut fimi tẽperatissimo calore, propriis ad id & convenientib. vehiculis sive mediis, quæ menstrua nobis dicuntur, quòd totã rerum vim insitam attrahant,opera & artificio periti Spagyrici, separando quod terrestre & mortuum est,quodque impurum & fæculentum à puro auferendo, & essentiam illam vivificam tantùm colligendo, cujus facultas quasi solutis vinculis exurgens, altiùs se promit, & vires multò quàm anteà majores profert,& corporib. sanandis efficaciores. Quòd si menstrua nostra omnia calida esse dicant, plurimum falluntur: succus enim limonum nostro modo præparatus,menstruum margaritarum est, quòd ipsas solvit & in tenuiorem essentiam vertit, qui tamen succus non est calidus,neque calida margaritarum essen-

 tia,

tia,quæ remanet ipso separato menstruo. Nō enim quicquid tenue fuerit,id & calidum dici debet,vt scribit Galenus: nam & aquam ipsam tenuioris esse essentiæ argumento est, quòd promptissimè per pilos & vestimenta fluat,& tamen talis cùm sit, neque nos natura sua calefacit, neque proprium ignis nutrimentum est,imò omninò ipsi adversatur. At respondebunt vini alcool, essentiā, sive ipsius spiritum(quo menstruo nos sæpius vtimur ad eliciendas reliquarum rerum essentias) calidissimum esse:esto, an propterea id periculosum aliquo modo dicetur,quum separetur ex quavis rerum essentia semper proprium mēstruum,ipsiusque vis omnis adimatur, & simplex quodvis medicamentum aucta tantùm virtute cum suis propriis qualitatibus remaneat?Deinde vt ad purgantia redeamus, quis ipsa latentem coloris excitandi potestatem habere inficiabitur? quibus tamen ea admisceri debent, quæ retundendo ipsorum malignitatem,attenuare, & incidere valeant, & medicamenti purgationem imbecillam aut tardam celerare,ac efficaciorem reddere, idque ex Galeni sententia. Ob id Elleboro,pulegium, vel saturejam, vel aliquid ex iis quæ subitò transeunt, & stomacho non inimica Paulus admisceri debere refert. Item omnes medici cinnamomum & spicam Nardi Rhabarbaro:

Lib. quos purgar. &c. c. 8.

barbaro: raphanum, & cuminũ hermodactylis: Cnico cardamomum: Aloe nucẽ moſchatam, maſtichem, & caryophyllos: Agarico, Turpeto, & ſennæ, zinziber: quæ quanvis calida ſint, tamen purgantibus imiſcentur, quæ etiam exhibentur tutò febrientibus, nõ quòd febris gratiâ, fervidæ qualitatis medicamentum porrigatur, ſed quòd hinc vtilitas major ſubſequatur in extirpandis humoribus febrem excitantibus: Vtilitas enim, inquit Galenus, major erit moleſtanti humore detracto, quàm nocumentum ipſum expurgantibus neceſſariò corpori illatum, quòd fiet adhuc commodius ſi quicquid lædebat, idque ſine moleſtia detractum fuerit, medicamentis præparatis & correctis: quod vulgus medicorum præſtat, quanvis ſimplicium mixtorum caliditatem, quibus vtuntur in corrigendis ſuis purgantibus, non auferant, quæ tamen exhibere calidis affectibus etiam non verentur. At noſtrum Alcoolis vini menſtruum quanvis dicant calidum, ita tamen ſpirituale, (ſi vocabulis artis vti liceat) vt minimo calore exhalet, & à ſuo ſoluto omninò ſeparetur, quod arte ita à fæcibus ſecernitur, vt purior ac tenuior tantũ eſſentia remaneat quæ etiã promptius propriam exercet actionem, ſive refrigerandum ſit, ſive calefaciendum, aut etiam purgandum, idq; minori cùm
 pericu-

periculo,duabus de causis: primùm quòd celerius medicamentorum essentia per viscera permeet, & ita asperæ ac terrestres ipsorum partes interioribus hęrentes,vlcerare nō possint, in quam sententiam hæc Paulus de Colocynthide refert. Levigetur, inquit, accuratè, quoniam asperitates ipsius intraneis adhærentes,vlcera concitant, & nervos consortii lege afficiunt: Tum etiam quòd ex istis essentiis nociva omnis qualitas (si tota prima præparatione auferri non possit) aliarum tamen exquisitarum essentiarum permixtione omninò adimatur, aut saltem facilius obtundatur:Sic essentia Aloes(aliàs ad purgandum tardior) celerrimè evacuabit, & ne illa venas aperiat, nimia tenuitate, oleo nostro mastichino facilius corrigi poterit, vt tutissimè exhibeatur.Sed audiamus quid de his omnibus præparationib.Mesues sentiat,qui cum Paulo & Avicenna scribit cōminuendāColocynthidē esse,propter prędictas rationes nostras,his verbis: Longā,inquit,decoctionem sustinet, estque, vt mihi cum Serapionis filio videtur cōtra filii Zezar sententiam, pulverisanda tenuissimè,vt ejus facultas malefica,aliā illi exquisitè permixtā, plenius obtundatur, vtque viscera celeriùs permeet, neque in ipsis ob partium minus tritarum crassitiē cesset: qua fortassè fit, vt in visceribus pigra retineatur & ea

Lib. 7. cap. 4.

& ea vlceret, præsertim cùm sensu perceptibiles fuerint ejus particulæ. Quis autem ista omnia commodius, & cum vtilitate majore compleri nostris essentiis, quàm tenui solo pulvere negabit? Neminem credo, præter aliquem Acesiam stercorarium, & artis medicæ prorsus ignarum. Superest vt purgantium extracta & illorum præparationes tradamus, & omnia ordine persequamur.

De Elleboro. CAP. V.

℞. Rad. Ellebori nigri Autumnali tempore collectarum recentiũ ℔.j. decoquantur cum aqua anisi & pulegii (ex quibus oleum Chymice extraxeris) in vitreo vase bene clauso in Bal. ferventissimo per integrum diem quo facto, comprimendo succum omninò extrahe, fæces autem abjicito, quod reliquum est indas alembico vitreo, vt menstruum separetur, & remanebit in fundo alembici viscida quædam substantia, cui affunde spiritum vini optimi, qui materiæ supernatet quatuor digitis, ponantur omnia in matratio oblongo collo & bene obturato, digeranturque in Bal. per duos aut tres dies: quod clarum & pellucidum est, tamen amarum, affunde alio vasi, novumque denuo vini spiritum infunde, faciendo vt priùs, donec totam essentiam reiteratis digestionibus at-

Extractum sive essentia Ellebori.

traxeris, semper fæces seponendo vt artis est: quo facto separa priùs menstruum cum calore Balnei, ipso separato fac circulentur cum novo vini spiritu, infusionis maceris, per aliquot dies: Rursus optimè separato vehiculo, remanebit in fundo essentia Ellebori, mediocris consistentiæ & fusci coloris, hanc ad multos vsus reservabis.

Hujus essentiæ scrupulus j. cui aliquot guttulæ olei anisi & menthæ admistæ fuerint, exhibetur jejuno stomacho cum decocto competenti vel aqua lumbricorum, hydropicis. Item cum aqua betonicæ, cerebri affectibus, vt maniæ, melancholiæ, vertigini, epilepsiæ & paralysi confert: bilem enim vtramque pituitam sine vlla molestia, corpus denique totum excrementis corruptis expurgat, quod quidem Hippocr. authore, incolume & velut juvenile reddit. Neque solum noxios humores & excrementa è vasis attrahit, sanguinem purificando, sed à toto corpore & cute ipsa: qua ratione Elephantiæ, Cancro, Erysipelati, malo mortuo, & Phagedænis valdè conducit. Paulus ad eosdem affectus radicis Ellebori nigri mulsa & aqua maceratæ (modò jejunium præcessisset) circiter drachmam vnam exhibebat. Nescio autem, cur nostris temporibus hoc remedium in vsu esse desierit, & tanquam summum aliquod venenum vitetur,

Lib. 7. cap. 4.

tur, antiquitus tamen adeò commendatum, nisi fortasse Medicorum inscitiæ tribuatur, quum medicamenti hujus & reliquorum malignitas, facillimè vera ipsorum præparatione adimatur, vt jam diximus. Hocque testatur bonus Hipp. cùm etiam de albo Elleboro verba faciens, hæc refert: Sanis, inquit, corporib. " Elleborus est molestus (quemadmodum & o- " mnem medicationem, ipsis periculosam alibi " dicit) arte autem & industria castigatus, quã- " do & cui oportet, rectè propinatur, & salubri- " ter agit. Sed dicent isti, tempore Hippocratis vel corpora robustiora, vel Elleborum in illis oris nullam habere qualitatem malignã, (diversæ enim qualitatis redduntur simplicia secundum regiones & loca) neque symptomata excitare terrenda vt in nostris regionibus: in quam sententiam Mesue de Elleboro hæc refert. Albus igitur, quia hujus tempe- " statis corporibus est molestus, quin & velut " venenum præsertim suffocans, vitetur. Ad- " dit, Nigri autem virtus ad nostra vsque tem- " pora est tolerabilis, licet etiam difficilis. Puto " hac sola sententia Medicos nonnullos ita terreri, vt contenti aliquorum scriptorum lectione, incognita damnent, & quorum nullam experientiã habent, sine vlla ratione improbent medicamenta: quod & absurdum est & Medico omninò indignum. Tandem respon-

Aph. 16. lib. 4.

Lib. 2. cap. 20.

debunt, Medicos tum Græcos tum Arabes violentis illis medicamentis vsos fuisse, quòd levioribus, Rhabarbaro videlicet, Cassia, Manna, & similibus carerent, quæ tutò exhiberi possunt, & vtiliora sunt. Sed ô egregiam laudem, quam ipsi ex istis medicamentis in curatione multorum morborum referunt. An nesciunt Rhabarbarici, extremis morbis extrema remedia (ex Hippocrate) adhiberi, atque aliquando attrahenda esse excrementa in venis sanguini commixta, non à solis concavitatibus partium, sed à toto corpore & à remotis etiam partibus? Cerebrum ipsum denique aliquando & totum caput & sensuum instrumenta, & nervos, visceraque reliqua multis in affectibus esse expurganda? Quod cum leviora ista medicamenta non præstent, fortiora sunt eligenda, vt Elleborus præsertim niger (quanvis hodie etiam plerosque summos Medicos in Germania & Italia, albo feliciter vti compertum habeam.) ex quo si eliciatur essentia vt docuimus, illa poterit exhiberi cum ægrorum admiranda vtilitate & Medicorum laude, diuturnis morbis, & quibus in summa superficie superfluitates emerserunt, vt lepris & impetiginibus: maxima enim illi essentiæ vis inest & peculiaris ad educendũ quicquid sanguini commixtum est, quod eum corrumpit: exhibetur etiam

etiam quartanariis, melancholicis, hydropicis & multis aliis affectibus, vt jam diximus: clementer enim & sine molestia vlloque vomitu totius corporis excrementa expurgat.

De Turpeto, Hermodactylis, Tymelæa, Chamælæa, Esula, & reliquis lactariis purgantibus.

CAP. VI.

Extractum Turpeti.

TVrpetum Mesues (non rad. Tapsiæ Fuchsii) albissimum, gummosum, & mediocriter recens, in pulverem tenuissimum reducatur, quod indas matratio vitreo, oblongo collo & hermeticè clauso, affundendo illi spiritum vini: qui supernatet materiæ tribus aut quatuor digitis, & sic omnia stent in Bal. tepido per ij. aut iij. dies, quò essentiam totam menstruum attrahat: illud seorsim reservato, deinde novum affunde denuo, donec nihil ampliùs ex materia elici possit, fæces semper sepone, & quod purius est, elige vt est artis. Quo facto circulentur omnia, vt summum acquirant perfectionis gradum: separato omnino menstruo, medicamentum perfectius reddetur, si in correctione addideris pro vnc. 1. essentiæ, olei nucis moschatæ & zinziberis añ. scrupul. j. Istis enim sic ejus actio intenditur, vt proprietate quadam mirabili, etiam sine nausea & ali-

& aliqua perturbatione, è juncturis & remotissimis ac profundissimis his partibus pituitam viscidam & crassam evacuet: quum aliàs tenuem solummodò, idq; tardè per se adduceret. Exhibetur hujus essentiæ scrup. j. cum vino rubro aut decocto pectorali. Hydropicis etiam & pituitosis omnibus affectibus confert.

Extractũ Hermodact. Diosc. 4r.c.79. Galen. simp.6. Paul. lib.7.

Ex radice etiam Hermodactyl. alb. & elect. Æginetæ (non colchici ephemeri Pharmacopolarum, quod Dioscor. Galeno, item & Paulo venenum est) eodem modo vt ex Elleboro essentia elicitur, quæ pituitam crassam & lentam à juncturis pręsertim trahit: ob id arthritidi multùm confert, corrigi tamen debet cũ oleo Cumini & Caryophyllorum, sine suo humore flatulento ventriculum cædat, & in ipso nauseam excitet. Exhibetur per se vel cum decocto competenti, pondere scrupul. j. plus vel minùs pro sumentis viribus.

Extracta lactariorum.

Radices, Esulæ, Thimeleæ & Chamælææ sive mezerii Serapionis & Tapsiæ succus, quæ partim pituitam, partim bilem evocant: non tamen sine mordacitate, cùm acria sint omnia & ignea, valdeque periculosa (viscera enim excoriant & venarum ora disrumpunt) eodem modo quo Elleborus parantur: exhibeturque illorum extractum sine periculo, immixto myrobalanorum extracto, ad hydropem & ad sero-

ad serosa excrementa expurganda etiam in articulis ipsis: dosis est scrup. j. cum oñ. j. olei amygdalarum dulcium.

Ex granis lathyridis contusis extrahes eodem modo essentiam, cui addes oleum mastiches & nucis moschatæ ad correctionem.

De Cucumere agresti, Ebulo, Sambuco, & Squilla.

CAP. VII.

Cucumeris agrestis radix mense Majo colligi debet, deinde contundi, denique ex ipsa succus optimè exprimi. Qui quidem filtrandus est bis vel ter, donec clarus distilletur & bene depuratus sit: cui affunde vini spiritum santalatum & optimè præparatum, collocando omnia in Bal. per 3. aut 4. dies: quod purum est transfunde, denuo vini spiritum affundendo, donec nullæ fæces ampliùs seponantur. Tum circulentur omnia simul ad majorem graduationem per aliquot dies: quo facto, separato menstruo, congeletur essentia igne lentissimo cinerum, donec inspissetur, cui adde pro oñ. j. olei cinnamomi scru. j. essentiæ croci scrup. ß. hoc autem medicamentum serosa excrementa potenter evacuat, qua ratione Hydropicis, item ictero & obstructionibus tum hepatis tum lienis summoperè confert,

Extract. rad. cucu. agrestis.

confert, si scrupul. dimidium aut plus pro ægrotantis viribus exhibeas cum vino albo, idque manè jejuno ventriculo.

Extractum Elaterii.

Ex succo è Cucumeris agrestis fructibus Autumnali tempore extracto, dum præ maturitate pallent, fit præstantissimum medicamentum, si debitè præparetur ad serosa & biliosa excrementa evacuanda. Elaterium Græcis hoc medicamentum dicitur, cujus præparationem Dioscor. tradit. 4. simpl. sed efficacius multò reddetur, & sine periculo exhiberi poterit, si ita præparetur.

Hic succus clementer per expressionem extractus per filamenta distilletur, ita vt fæx omninò ab ipso separetur, deinde indatur vasi vitreo oblongo collo cui affunde spiritus vini an. æquales partes, omnia postea digerãtur in Bal. tepido per aliquot dies, donec fæx & tota impuritas secernatur: separato priori menstruo blando igne, alium vini spiritum, infusionis speci. diamarg. frigidi affunde, & circulentur omnia in pellicano x. dierum spatio, vt vis medicamenti augeatur, & ab ipso omnis malignitas auferatur: separato deniq; vltimo menstruo, coaguletur igne lentissimo, quod fiet intra paucos dies: Hujus cape oñ. j. cui adde olei nucis moschatæ & cinnamomi añ. scrupul. j. fiat mixtura, & sic obtinebis præparationem Elaterii spagyricorum, sive

five ipsius essentiam, mirificè serosa excrementa etiam è juncturis trahentem, & è cerebro evocantem, Arthritidi, Hydropi, Cephalalgiæ veteri, & Epilepsiæ valdè conducentem. dosis scrup. dimid.

Sic ex rad. Scillæ succum extrahes, quem eodem modo præparabis, vel (quod melius est) cum mulso maluatico id facies. Humores crassos, lentos & thoraci inhærentes incidendo, tenuando, tergendo, resolvendo, & coquẽdo evacuat, & hepatis ac lienis obstructiones tollit. Exhibentur ℈. ij. pro dosi cum decocto pectorali, aut cum aqua cinnamomi.

Extractũ Scillæ.

De Lachrymis purgantibus & colocyntide.

CAP. VIII.

Scammonium violentissimũ & periculosissimum esse medicamentum, omnibus Medicis constat, idque multis de causis: flatu enim mordaci plurimum ventriculo nocet, ipsumque subvertit. Deinde immodicè attrahendo, venas aperit, & sua acrimonia intestina ipsa excoriat, hacque ratione gravissimos inducit dolores. Qua de causa Galenus ipsum cum cydoniis miscet: alii verò cum galanga, zinzibere, sem. anisi, dauci, apii, & lentore, sem. psyllii decoquunt in pomo acido vel austero, vt mitius reddatur. At spagyrica præparatione

Extractum scammonii.

Lib. 1. alim.

paratione sic commodum vsui redditur, vt sine vllo periculo multis aliis medicamentis immisceri possit, & tutò exhiberi ad purgandam bilem & pituitam.

Electum Scammonium solvatur in oleo mastyches spagyricè extracto cum vini spiritu, quo facto digerantur per viij. dies in Bal. calido in vase optimè clauso : quod clarum erit & pellucidum, transfunde, affundendo rursus novum menstruum , donec totam essentiam attraxeris, interim tamen omnes fæces seponito. Tum separato toto menstruo, affunde denuo vini spiritum corallisatum, vt supernatet iiij. digitis, circulentur omnia in Bal. per x. dies aut ampliùs. Demùm menstruum extrahe & pro vnc. essentiæ relictæ in fundo vasis, adde essentiæ veræ corallorum & margarit. an. scrup. j. essentiæ croci scru. ß. olei anisi & cinnamomi an. scrup. j. ß. fiat mixtura ad blandum ignem ad consistentiam debitã. Misceatur hæc essentia sic præparata cum essentia Aloes & myrobalanorum & fit mixtum medicamentum ad bilem expurgandam perutile , item serosa excrementa è capite educenda. Per se exhiberi potest scru. dimid. cum vnc. ij. olei amygdalarum dulcium sine vlla perturbatione, aut læsione cordis, ventriculi, & hepatis, è vasis ipsis bilem educit.

Euphorbium autem, Sagap. & opoponax,
vt præ-

vt præparentur, resolvi debent prius in aceto rosato albo in Bal. vaporoso distillato, & per setaceum transmitti hocque ter faciendum quo terrestreitas omnis separetur,& puriores remaneant hæ lachrymæ: à quibus abstrahatur acetum, vt ipsarum emendetur acrimonia, reiteratis ablutionibus in aqua rosarum. Sunt enim hæc medicamenta acria, substantiæ tenuis & igneæ: sed omnium lachrymarum, calidissimum, tenuissimumque & celerrimum Euphorbium est,& maximè vi ignea flagrans, teste Galeno, quodque tā violenter agit, vt valdè sit ab vsu ipsius cavendū, nisi prius rectè præparetur. Drachmas enim tres ipsius assumptas omninò necare Serapio & Avicenna scriptis prodiderunt. Aëtius tamen & Actuarius ipso vsi sunt, non solùm ad evacuandam pituitam, sed ad serosa omnia excrementa potenter educenda: & melli sollummodò immixtum præberi Ischiadicis Dioscor. scribit. Paulus autem Euphorbii cum melle cocti drachma pota pituitam amoliri, magis autem aquas refert.

Lib. 7. simpl.

Lib. 1. cap. 80. Lib. 7. cap. 4.

Sed sequenti pręparatione maligna omnis qualitas adimetur, ita vt Paralysi, Arthritidi, Spasmo, Hydropi, valdè conducat,& pituitam quantumvis lentam, crassam, & impactam nervis ipsis & juncturis, sine aliqua perturbatione evacuet. Fit autem hoc modo.

Extractũ Euphorbij. Euphorbio per acetum resoluto, vt suprà, & abluto, affunde vini spiritum, quo essentiam extrahes, fæcibus ac impuritatibus sepositis omnia circulato cùm novo alcoole sacharino per x. dies, deinde separato menstruo, coagula igne lentissimo, addendo sub finem olei mastichini scrup. ij. olei anisi scrup. j. essent. corall. scrupul. ß. fiat mixtura: dosis est scrup. j. cum decocto competenti ad prædictos affectus curandos.

Extractũ opop. sar. & sagap. Sic ex opoponacc, Sarcacolla, & Sagapeno medicamenta præparantur, ad eosdem affectus vtilissima, quorum vim purgatricem per inferiora, Græci reticuerunt, sed ab Arabibus inventa fuit. Purgant autem illa clementiùs, quàm Euphorbium: ex omnibus fit mixtum medicamentum purgans crassam pituitam & viscidam etiam à remotis partibus, cerebro, nervis, juncturis & thorace. Descriptionem brevi prelo tradam (Deo dante) in nostra praxi Spagyrica, in qua compositionem horum omnium medicamentorum, & vsum, fusiùs & pellucidiùs explicabo.

Extractũ Colocynthidis. Colocynthidi adeò vehemens est in purgando facultas, vt solo interdum contactu, ac etiam odore abundè & cum magna perturbatione, quibusdam aluum dejiciat. Medicamentum hoc aliàs vehementissimũ sequenti preparatione tamẽ tutissimè exhiberi potest.

Colo-

Colocynthis pulveretur tenuissimè, cui affunde vini alcool optimè præparati, vt supernatet 6. digitis, digerantur in Bal. vase clauso hermeticè tribus septimanis: amittet enim illo temporis spatio totam acrimoniam. Quod si diutius digeratur, extractum dulcescet, sicque reddetur optimum medicamentum ad pituitam & ad alios humores crassos & glutinosos à profundioribus partibus attrahendos, idque sine noxa, vt diximus: quare vertiginosis, hemicranicis, epilepticis, apoplecticis exhibetur cum syrupo rosato simpl. vel myrtill. Corrigitur autem cum oleo mastiches, nucis moschatæ, & cinnamomi.

De Lapidibus purgantibus. CAP. IX.

LApis Armenus & Cyaneus candentes extinguantur sexies in aqua ardenti, posteà reducantur in tenuissimum pulverem, quo facto pulvis hic abluatur aqua fontana, ejiciendo terram, & quod aquæ supernatabit, hocque fac pluries: demũ ablue relictum pulverem priùs exsiccatum aqua melissæ aut buglossi: evapora aqam à pulvere igne lentissimo: quo exsiccato, cũ cœlesti nostro menstruo & spiritu vini digerãtur in Bal. & circulentur per xx. dies ad summam graduationem: separato menstruo coagulentur

igne lentissimo, adde pro correctione essentiam margarit. coral. & croci cum oleo cinnamomi & Caryophyl. Melancholicis omnibus affectibus, maniæ, vertigini, epilepsiæ, cephalalgiæ quartanariis, & cancro conducunt, dosis est scrup. j. sem. cum aqua melissæ aut buglos. Purgant enim atram bilem & quicquid crassum & tenax sanguini est immixtũ.

Lapis Cyaneus sic præparatus poterit commodius multò exhiberi in confectione Alkermes, Medicis omnibus commendata, ad cordis tremorem, syncopen, mœstitiam, ad spiritus omnes roborandos, & ad arcendum quodvis venenum.

De præparationibus Rhabarbari, Aloes, Agarici, Sennæ, myrabolanorum, Oxiphœnicis & reliquorum mediocrium purg. medicamentorum.

Cap. X.

HÆc medicamenta inter verè purgantia ab Actuario & reliquis Medicis, quòd singula proprium à tota substantia humorem trahant, numerantur: vniversum enim corpus, radicitus, vt ita loquar, & cum tanta perturbatione non purgant sicut cætera: iis præsertim Medici vtuntur ad omnes ferè curandos morbos, aut quod illa vsui

vſui eſſe poſſint ſine majori prǫparatione,quã quæ ipſis eſt nota: aut quòd meliora experiri non audeant, ignotis veris aliorum medicamentorum præparationibus.Interim iſtorum etiam mediocrium purgantium vix purgatrix,Spagyrica præparatione augeri poteſt, eliciendo ex illis quod purum eſt, & fæcē purgationi corporum humanorum contrarium, ſeparando. Inde enim multiplex vtilitas ſubſequetur, primùm quòd non lædatur medicamento ventriculus,quum nihil obſtet, quò minùs actionem ſuã præſtet, & citiſſimè corpus afficiat, & ab ipſo viciſſim afficiatur. Deinde,quod ratione minoris quantitatis medicamenti facilius & lubentius multò ægri ipſum capiant:qui quidem interdũ adeò difficiles inveniuntur, vt vitam cum morte commutare malint, quàm illarum craſſarum & turbidarum potionum, plenos calices haurire:quas,etiam in multis,ante ipſarum aſſumptionem, ventriculus abominatur, aut certè ita imbecillis redditur, vt illas nauſeabũdus paulò pòſt abjiciat, non ſine magna perturbatione. Sedulã ergò operam veri Medici in iſtis perquirendis medicamentorum præparationibus adhibere debent, vt honori artis Medicæ conſulant,vel ſaltem ægrorum ſaluti.

Extractũ Rhabarbari. In Rhabarbari eſſentia vim ineſſe purgatricem maximè argumento eſt tenuis ipſius

 pars,

pars, quæ coctione dissipatur & deperditur; ita vt purgandi vim hac ratione amittat: quæ à Medicis elicitur, si in extenuante aliquo liquore maceretur, adjecto vino albo, & cinnamomo: Infusum Rhabarbari hoc appellant, quoniam ita vim sive essentiam quodammodo eliciunt ex ipso Rhabarbaro, fæcibus rejectis. Verum tamen sequenti methodo præstantius multò & vtilius illud medicamentum reddetur.

Rhabarbarum pulverisa, illud include vase vitreo, oblongo collo, affundendo vini alcool vt supernatet iiij. digitis: obturato vase, fac digerantur in Balneo per iij. aut iiij. dies, donec tandem menstruum coloretur, coloratum transfunde seorsim: quod reservabis, novum menstruũ denuo fæcib. affundendo, donec nõ ampliùs illud tingatur, & magma, sive fæx rhabarbari, subalba remaneat. Circulatis ritè omnibus ex arte, separetur menstruum per Balneum & remanebit in fundo, Rhabarbari essentia, cui adde pro on. olei cinnamomi scru. ij. Cujus si exhibeas scrup. j. cum cochleare vini albi potentius purgabit quàm on. s. in infusione, idque minori cum perturbatione. Potest exhiberi hoc medicamentum infantibus, prægnantib. senibus, & ex morbo jam imbecillis: purgat & educit flavam bilẽ.

Fæx sive terra quæ remanet, est astringen-

tis

tis facultatis, qua ratione, lienteriæ, dysenteriæ, & alui fluoribus præscribitur. Quòd si quis potentius purgare cupiat, fæcem calcinet in reverberio, tum per aquas, alkali extrahat, ipsumque reiteratis filtrationibus purificet cristalli instar. Essentiam extractam suo alkali superinjiciat, digerat, & demum distillet: hoc enim modo vis omnium medicamentorum augetur.

Extractū Aloes.

Sic præparabis extractum Aloes, quod bilem pituitamque crassam expurgat, sed lentè, præcipuè è ventriculo & intestinis, easque partes, tum detergendo tum vacuando, corroborat. Extracto adde oleum Caryophyll. & macis, ad vim ipsius stimulandam, & oleum masticħes, ad acrimoniam & erodentem vim retundendam.

Extractū Agarici.

Agaricus eo modo paratus, crassam pituitam maximè à ventriculo, mesenterio, jecore, liene, & pulmonibus expurgat, à cerebro & nervis debilius trahit, quòd vis ipsius sit imbecillior. Exhibentur ejus scrup. ij. etiam impuberibus & senibus: sed quoniam aliquantùm ventriculum offendit, cum oleo zinziberis & spicæ corrigitur.

Sic ex Senna, Polipodio, Mechoacam, Myrobalanis & reliquis hujusmodi, elicies extracta sive essentias: quæ omnia exhibebis quando & quibus conferent, additis propriis

correctivis pro morbi exigentia, & ægrotantium viribus.

Hæc sunt quæ de medicamentorum Spagyrica præparatione in medium afferre volui, brevi Deo dante, majora in publicum editurus, quò meis peregrinationibus & vtilitate quam in illis percepi ex doctissimorum quorumque colloquiis, laboribus denique & vigiliis, veræ Medicinæ studiosi fruatur. Quorum quædam, vocabulorum artis involucris quibusdam adumbranda censui, ne margaritas has pretiosas, in Spagyricorum Medicorum gratiam potissimùm hîc propositas, sophistis omnium bonarum disciplinarum ac Naturæ secretorum contemptoribus, temerè objicere viderer: qui cùm vulgare quippiam ac gregarium tantùm & è nigellis Cadmi filiis sint consecuti, ignota contemnunt, eamque artem improbare & omnium convitiorum acerbitate impudenter lacessere non verentur, quàm ne à limine quidem vnquam salutarint.

FINIS.

INDEX

INDEX RERVM INSIGNIORVM, QVÆ in hoc libro continentur. r. significat remedium.

A

Au-

Halitus

H

I

L

Marcha-

Vesicæ

FINIS.

JOSEPHI

QVERCETANI MEDICI SCLOPETARIVS:

Sive,

DE CVRANDIS VVLNERIBVS, QVÆ SCLOPETORVM ET SIMILIVM TORMENTORVM ictibus acciderunt, Liber.

EIVSDEM

ANTIDOTARIVM SPAGYRICVM adversus eosdem ictus.

1 6 1 4.

LIPSIÆ,
Impensis Thomæ Schüreri, & Bartholomæi Voigt,

AVCTOR AD SVOS LIBELLOS.

SI vos fortè videns caperata fronte, libelli,
Si quis vos carpat, non meliora ferens:
Hæc vos ne moveant, odijs patet ille bonorum,
Virtutis comitem prodit & invidiam.

Virtutis Comes Invidia.

SERENISSIMO ILLVSTRISSIMO, ET POTENtissimo Principi, Francisco Galliæ Regum Filio & Fratri, Duci Alensonio, &c. Iosephus Quercetanus Armen. S. D.

QVum *de tua erga me benignitate, & benevolentia certior factus essem, Princeps illustrissime, admonitusq; fuissem, tibi esse in animo ac jã decrevisse, me in tuam clientelam ac familiam recipere, ejusq; me consilij ac voluntatis tuæ nuper admonendum curasses; cogitare cœpi, quemadmodum meum er-*

ga Celsitudinem tuam studium, fidem atque obseruantiam declararem. Nam quum Principibus placuisse viris (vt ait Poëta) non vltima laus est: tum verò tanto ac tam sapienti Principi gratum jucundumq́; esse, summæ mihi fœlicitatis loco numerandum puto. Itaque quum hunc librum de Sclopetarijs vulneribus curandis propediem editurus essem, cepi consilium Illustrissimi tui nominis splendore illum exornare; meæq́; ad te profe-ctionis vel comitem adjungere, vel præ-nuncium & quasi antecursorem mittere: vt hoc quantumuis tenui & exiguo munusculo mei erga C. T. animi propensionem testarer. Etsi enim perexiguum munus istud est, neque tantæ amplitudini, dignitati ac potentiæ tuæ conueniens, quum in eo de chirurgicis tantùm artibus, & vulneribus, lacerationibusque corpo-

corpo-

corporum sanandis agatur: existimavi tamen hoc genus argumenti, praesertim hoc tempore, tibi non ingratum fore: imò verò ad sanctissimum & sapientissimum istud tuum in juvanda patria institutum accommodatum esse judicavi. Nam quum patriam charissimam, civilibus istis ac diuturnis bellis vexari, cruentari, lacerari videres, prudentissimum consilium inisti, remedium tot malis ex reconciliatione partium, & civium concordia, quaerere: tantaque tua erga patriam charitas extitit, ut ipsius salutem tuae anteponeres, eique pacificis tuis consilijs quamprimùm subveniendum putares. O beatam tali Principe Galliam! O faelicem fortunatamq; tali filio Patriam! cujus mortiferis vulneribus, ac propè jam desperatae saluti, tam praesens ac tam opportunum remedium obtulisti. O ingra-

tos ciues! ne dicam impios, si qui erunt (quod Deus prohibeat) qui tantum ac tã singulare beneficium sibi diuinitus oblatum repudient. Commemorantur summi Græciæ Duces ac Principes Chirurgi periti, eóq; nomine Patroclus, Machaon, Podalirius ab Homero magnis laudibus afficiuntur, quòd sauciatis militibus mederi, manusq; ipsorum vulneribus admouere non grauarentur. Alexander ille rex cognomento magnus sauciatos etiam suos milites sua (vt Plutarchus testatur) manu curabat. Eamq; virorum fortium commemorationem fateor mihi animum ad hanc inscriptionem ac dedicationem addidisse: quum cogitarem genus hoc argumenti ac tractationis tibi non alienum hoc funestissimo ac luctuosissimo tempore visum iri. Sed illorum Principum prudentiam ea re mihi superasse

rasse videris, quòd non modò accepta jam vulnera sanare institueris, verumetiam ne quid posthac ejusmodi incommodi accidere possit, præcavendum putaris. Laudantur reges veteres, atque Imperatores complures: in his Mithridates, Attalus, Iuba, Ptolemæus: item Augustus, Tiberius, Adrianus, Aurelius, Iustinus: quòd non modò summam Medicinæ peritiam assecuti sunt, verumetiam medicamenta quædam ipsi suo studio excogitarunt. Quantò illustrior tua res futura est, qui non paucis hominibus, sed universæ patriæ præsentissimum pacis medicamentum obtulisti. Itaque nũc, quum universis meis civibus de tam benefico Principe gratulor, quem verè, PATRIÆ PARENTEM, salutare atque appellare possumus: tum verò inprimis mihi ipsi gaudeo, quòd Mæcena-

tem heroica ista virtute & magnitudine animi præditum sim adeptus. Mihi quidem certum ac deliberatum est, ita fidelem & promptam Celsitudini tuæ operam in meo fungendo munere navare, vt neque te hujus in me complectendo consilij, neque me tanti erga C. T. studij atque obsequij vnquam pœniteat. Vale Serenissime Princeps & Mæcenas Illustrissime. Deus tuam Celsitudinem per quam diu beatissimam ac florentiss. esse velit. Calend. Decembris 1575.

ODE DE L' AVTHEVR, TOVCHANT LES miseres de la France,

A MESSIRE IAQVES DE LA Fin, Chevallier de l'ordre du Roy, & Gentilhomme de la chambre de sa Majesté, Seigneur de la Fin, la Nocle, Pluuiers, &c.

O Cent & cent fois detestable,
Cent & cent fois plus miserable,
Cent fois plus confite en douleur
De l'homme la race chetiue,
Qui foisonne en plus de malheur
Que toute autre chose qui viue.
O cent fois encor' malheureuse
Ceste pouure masse fangeuse,
Qui auance ores son trespas.
Gehennant en la guerre sa vie:
Et pour mourir ne comprend pas,
Qu'il ne faut qu'vne maladie.
De iour en iour la Parque dure
Trame nostre fil, qui peu dure
Maugré nous, & cillant nos yeux,
Mesme auant le temps nous menace,

Que dans le lac oblinieux
Elle abbaiſſera noſtre audace.
Toutesfois or' on void la terre
Ne couuer rien plus qu' vne guerre,
Auec cent mille horribles morts :
Et autant de dures batailles,
Qui ſortent auiourd huy dehors
Du creux de nos propres entrailles.
On void deſia la troupe noire,
Qui fait dedans la Meuſe boire
Ses cheuaux, & mille ſoldats
Auec la picque & la cuiraſſe,
Et l' arquebus de toutes parts
Faire trembler la populace.
Tout ce grand orage s' aſſemble
Contre la France, qui en tremble,
Et qui s' eſt cerché ce malheur,
Permettant à toutes ſes villes
De couuer à tort la rancueur
De toutes les guerres ciuiles.
Elle eſt deſia toute eſtonnee
Veoir marcher la foudre entonnee
Dedans l' homicide metal,
Qu' vn Moyne ennemi de nos vies
Fondit au braſier infernal,
Aydé de toutes les Furies.
Deſia les murailles chancellent,
Les cieux & l' air en eſtincellent,
Et on void ouurir les tombeaux,

Pour

Pour clorre mille testes mortes,
Que desia ces foudres nouueaux
Menacent en cent mille sortes.
Voila, mon de LA FIN, *en somme*
Le miserable estat de l' homme.
Et voila comme le Francois
Sa mort soy mesme se machine,
S' armant soy mesme d' vn harnois,
Duquel soy mesme il se ruine.
Le lion beste si tresfiere
N' abbat luy mesme sa taniere,
L' ours ne se paist pas de la chair
De l' ourse, encor' qu' elle soit morte,
Et ne vient sa griffe approcher
Contre les bestes de sa sorte:
Mais nostre France plus cruelle
Ores soy mesme se bourrelle,
Et s' ouure l' vn & l' autre flanc,
Afin de se venir repaistre,
Et se baigner dedans le sang
De ceux mesme qu' elle a faict naistre.
O poure France! quelle gloire
As-tu d' vne telle victoire?
N' acquerrois-tu pas plus d' honneur,
Si de guerroyer tu bouillones,
Monstrer la force de ton cœur
Contre tant d' estranges couronnes?
Ne vois-tu pas bien, qu' elles dressent
Leur gloire des maux qui t' abbaissent

Va

Va donques de tes ennemis
O France, d'vne ame eschauffee,
Triompher dedans les païs,
Et fais y marcher ton armee.
Autrefois estant toute vnie
Tu as faict trembler l'Italie,
Et faict sonner ton tabourin:
Et dans l'Espaigne & dans la Flandre,
Et dessus les riues du Rhin.
Tu l'as faict encores entendre.
France va plus auant encore,
France va butiner le More,
Et semer ton lis blanchissant
Dedans le milieu de la Grece,
Et monstre qu'il n'y a CROISSANT
Que ta force & vertu n'abbaisse,
Pour vne si saincte querelle
Tu rendras ta gloire immortelle,
Et rapporteras sur ton front
Toutes les victoires gravees,
Que tes braues enfans auront
Tant heureusement acheuees.
Non, non, il ne faut pas qu'ils craignent,
Soit que les flesches les attaignent,
Ou bien que par vn coup donné
Leurs os & leur chair soit meurtrie
De quelque plomb empoisonné,
Qu'ils perdent le los ny la vie,
En si beau lieu son sang respandre

N est

N'est rien plus qu'immortel se rendre.
Et quand la mort les assaudroit,
Par quelque playe fort extreme,
Ie leur appren comme il faudroit
Bien tost se guerir de soymesme.
Mais au contraire, poure France,
Le coup que ta propre main lance
Contre toy-mesme, est si mortel,
Que rien n'y seruira mon liure :
Ains faut qu'vn Alcide immortel
D'vn si grand meschef te deliure.
Alcide tira Pyrithee
Hors des enfers, & son Thesee,
Maugré le portier infernal :
Et contraignit remettre en vie
Iadis contre le sort fatal
A Pluton la morte Eurinie.
Encor' ce mesme fils d'Alcmenè
Deliura & mit hors de peine,
Tant estoit grande sa valeur,
Iadis Hesione de Troye,
Liee contre vn rochier dur
Pour estre d'vne Ourque la proye :
Ainsi toy, qui es oppressee
Et pour la proye delaissee
D'vn monstre hideux par tant de fois
D'vne guerre ciuile, ô France,
Voici cest HERCVLE FRANCOIS,
Qui vient cercher ta deliurance.

C'est

C'est celuy qui de toy dechasse
Tout horreur auecques sa masse
Bien loing, & de son puissant bras
Te soustient estant esbranlee,
Ainsi qu' Hercule & qu' vn Atlas
Soustenoit la voulte estoilee.
Chante donc la gloire immortelle,
O France, auec ma chanterelle
De ce grand Hercule François,
De ce François l' honneur des Princes,
De cest Hercule des Valois
Cerchant la paix de tes prouinces.
Et toy, mon LA FIN, *qui l honores,*
Et sur tous Princes le decores,
Ayde moy chanter ses vertus
Auec ta langue si faconde:
Ie sçay bien aussi que tu veux
Qu'on le louë par tout le monde.

ET FLORIDA PVNGVNT.

AV SEIGNEVR DE MORENcé & de Lyserable,

HVICTAIN.

Tu as auec tes doctes vers,
O mon du Chesne que i' honore,
Publié par tout l' vniuers
Les grandes beautés de ta Flore.

Ce

Ce tien labeur plus proffitable,
Et tes diuers escrits feront,
Que plusieurs gens t'estimeront
En plusieurs choses admirable.

I. D. L.

SONNET AV SEIGNEVR DE Morencé & de Lyserable, Medecin & Philosophe excellent.

Le Moine soit maudit, qui eut ceste industrie
De percer vn canon pour sçauoir quels efforts
Le salpetre feroit en vomissant dehors
Vn boul & tout en feu poussé de grand furie.
Carcent mille depuis ont accourci leur vie,
Lors que sur vne breche & courageux & forts
Ils chassoyent l'ennemi, en prodiguant leurs corps
Aux boulets qui pleuuoyẽt aussi menu que pluye.
Du Chesne soit benit, quand voyant les blessés
En grand nombre, auec cris, pour estre mal pẽsés,
Perdre, quelle pitié! du beau iour la lumiere,
Nous donne le moyen, par lequel on pourra
Toute playe guairir que la bale fera,
Et les hommes remettre en leur santé premiere.

PIERRE ENOC.

Virtus Phœnici similis.

AV

IOSEPHI QVERCETANI, MEDICI, SCLOPETARIVS,

Sive,

De curandis vulneribus, quæ Sclopetorum & similium tormentorum ictibus acciderunt, Liber.

Variæ disputationes de essentia morbi ex ictu Sclopetario contracti, ac de veneno & vredine cum illo complicatis.

CAP. I.

SVpervacaneum fortasse quibusdam videbitur, quòd hunc de curandis sclopetariis vulneribus libellum edendum putarim, de quibus cùm alij, tum præcipuè Laurentius Ioubertus, præstantiss. medicus, nuper admodum conscripsit ita diligenter atque accuratè, vt nihil, quod ad vulneris essentiam ac naturam pertineat, prætermiserit: quæ si nota & comperta est, confestim primam & veram curandi rationem ostendit: quam idem vir doctissi-

mus Ioubertus in suo libro eruditè ac methodicè demonstravit. Sed quo minus illius auctoritate ab hoc instituto meo deterrerer, fecit primùm incommodorum & vulnerum de quibus agitur, gravitas: deinde studium mihi à natura & DEO immortali insitum, aliquid opis, pro mea virili parte, generi humano afferendi: ac præsertim genti meæ, in cujus gratiam libellum hunc etiam lingua Gallica conscriptum evulgavi. Spero enim me salutaria quædam remedia, neque iis qui ante me scripserunt, neque in vulgus nota, prolaturum: quorum vsum ex summis quibusque Medicis ac Chirurgis cognovi, partim quum varias Europæ regiones peragrarem, partim quum in castris vna cum peritissimis Medicis versarer. Primùm autem exponam, quæ mihi videatur esse horum vulnerum ac morborum essentia: qua in tractatione primas tenent omnium consensu, Botallus, Ioubertus & Paræus: qui morbos istos sclopetarios tradiderunt esse complicatos: quasi constent ex solutione continui cum contusione, & dilaceratione plerumque musculorum, vasorum, & partium solidarum: cui multa symptomata contingunt: quæ quum varia sint, variam quoque curandi rationem requi-

requirunt. Hæ sunt duæ species morbi, ex quibus disputarunt ictus sclopetarios præcipuè constare, ac proinde duas remediorum species proposuerunt: vnam qua partibus dilaceratis & luridis succurratur, vtpote carni, nervis, tendonibus, ligamentis, compacturis, & ossibus, idque ratione contusionis, quæ potest sine vlla manifesta plaga contingere, & à Græcis ἐκχύμωσις appellatur: neque tamen idcirco periculi expers est: sed plerumque magnis symptomatis obnoxia, patiturque interdum magnam sanguinis effusionem inter musculos, qui è vasis suis excussus continuò putrescit: itemque dolores magnos & varios, quos variæ defluxiones cõsequuntur, variique tumores, inflammationes, ad extremum etiam gangrænæ & interitus partis affectæ: alteram quæ cum evidenti plaga contingit & multò frequentior est, & quò major est & profundior, eò periculosior videtur: glans enim plumbea aut ænea, quò vehementiùs ingreditur, eò magis elidit partes in quas incurrit, qua de caussa sanguis, qui in locum contusionis defluit, implens orificium venarum & porositatem aliarum partium, condensatur: & à calore naturali destitutus (qui restinguitur ac mortificatur propter resolutionem spirituum factam

& ratione doloris & dilacerationis tot partium, ſeſeque ad fontem ſuum recepit,hoc eſt, ad cor,propter horrorem, qui concipitur ob ictum lethalem) efficitur coloris luridi, ſimiliſq; in illo evadit eſcharæ,vt vulgò appellant, qui quum facilè corrumpatur, facilè quoque ſubjectas partes corrumpit, & præcipuè ſpermaticas: quæ celeriter in ſaniem convertendæ ſunt, quemadmodum antiquorum opinio fert, quò faciliùs iſto modo ſecernatur, quod eſt jam quaſi peremptum & mortuum, ab eo quod adhuc viget ac vivit. Quod vt fiat, vti ſolent chirurgi vulgò remediis ſuppurantibus & mollientibus: quorum vſus etſi vulgaribus contuſionibus eſt accommodatus, tamen in iſtis plagis non temerè, nec ſine gravi judicio adhibendus eſt: ac præſertim ſine indicatione, ſumpta ex conſtitutione corporis,temporis & partium.Nam quum iſtiuſmodi plagæ facilè magnam putrefactionum copiam admittunt, ſæpenumero etiam cum vermibus & putredine intolerabili, non eſt dubitandum, quin vſus illorum medicamentorum, quæ vi ſua putrefaciunt, augeat, exacerbetque morbum: propter vapores malignos, quibus partes præcipuæ inficiuntur: cerebrum nimirum, & cor, & jecur: vnde conſequuntur convulſiones, & phreneſes cum febribus continuis, quas plerumque

mors

mors atque interitus comitatur. Id autem evenit præsertim in corporibus cacochymis, quorum caro quum propter sanguinis putrefactionem malè affecta sit, non mirandum est, si vulnera vel periculossima sint, vel difficillimè & ægerrimè curentur. In hoc genere aëris quoque & cæli qualitas consideranda est, itemque partium affectio & status. Cui namque dubium est, quin Auster in harum plagarum concava penetrans, & naturalem calorem debilitans, majorem vim habeat in putrefactionibus adaugendis & vermibus ingenerandis? quod etiam experientia ipsa quotidie demonstrat: vt prætercam Hippocratis auctoritatem lib. Aphor. 3. & in lib. de Epid. quod alio etiam loco significat, vbi docet siccum salubriorem esse quàm humidum: ac proinde corruptionem omnem ex nimia humiditate, quasi ex sua materia, effici. Ad eam rem nobis quoque magnopere proderit cognitio temperamenti partium: propterea quòd vulnera imposita capiti, ventri inferiori, & partibus humidioribus, ac proinde magis obnoxiis putredini, quamvis contusæ sint, exquirunt à nobis vsum horum remediorum suppurantium: non tamen sine magno & acri judicio iis vtendum, quum præsertim multæ offensiones ex imprudētia & temeritate Medicorum in

hoc morborum genere contingant. Neque enim vnquam medicus excusabitur, si quum plagam tetro odore affectam videat (quod pessimum esse signum solet) itemque vermibus & sanie & pure contaminatam, (quæ omnia etiam primis quibusque diebus propter superiores caussas accidere possunt) satis habeat vti remediis digestivis, vt vulgò appellantur, disputans plagam esse contusam ac propterea suppurandam esse: præsertim quum his incommodis animadversis confestim confugiendum sit ad alia remediorum genera, quæ putrefactioni resistunt, vt incommodis periculosioribus occurratur, quæ nobis prædicta minitantur, gangrænæ videlicet, ac præsertim sphacelo, aut totius partis interitui. Ejusmodi sunt sales metallici & semimineralium, ex cupro præsertim, ferro, mercurio, vitriolo, sulphure, arsenico & auripigmento eliciti: quemadmodum suo loco docebimus, vbi de curatione agetur. Nam quum hi sales quasi Balsami exterioris vsum habeant, & calore ac tenuitate sua crassos humores, qui naturalem calorem suffocant, incidant, tenuesque digerant, & putredini salsitudine & aciditate obsistant, tuentur plagas illas à gangræna & mortificatione: viamque muniunt (mixti cum aptis medicamentis, de quibus posteriùs dicemus) ad facilem

lem & brevem curationem, idque sine vllo dolore. Meliora multò remedia, quàm simplex præcipitatus vulgò præparatus, quàm Ægyptiacum illud, præsertim quod Arsenicum & Sublimatum ingrediuntur,& similia: quorum vsum communem & pervulgatum vix est vt comprobare possim, propter ingentes dolores, quibus ij qui curantur, affici solent: quorum summam ac præcipuam haberi rationem oportet. Quod incommodum tamen per veram & idoneam præparationem Spagyricam vitari potest, magno cum ægrotorum solatio & allevamento. Hactenus de primis remediis quæ ad primam indicationem proponuntur, hoc est, ad partium dilaceratarum & contusarum substitutionem: qua in re prudentem & consideratum Medicum esse oportet in variandis remediis, & ad varias affectiones & casus repentinos accommodandis, vt vniverso morbo provideri possit: quemadmodum Galenus quoque docuit. Secunda remedia, quæ ad generaliorem indicationem vsui sunt, pertinent ad disjunctas partes invicem consolidandas: quod fit potissimum opera Balsami radicalis & naturalis, qui in quaque parte continetur, tamquam principalis agentis, & virtute sua operantis, cum alimento consentaneo & congruenti, cujus magna

vis est in efficienda agglutinatione & earundem partium consolidatione : qui Balsamus tuendus est à medico accommodante se illi tanquam efficienti & principali caussæ, & providente ne vis ejus & efficientia impedimento aliquo retardetur : tollenteque externas caussas illi noxias atque adversarias, & quæ irritandi vulneris & impediendæ consolidationis vim habent, quam moliri debet, quoad fieri potest, & ratione victus consentanea, & medicamentorum congruentium applicatione. Hæc igitur (vt rem summatim exponam) significant nobis duo morbi genera, quibus vulnera sclopetaria constare existimantur, vt revera plerumque constant : solutionem scilicet continui, cum partium mollium, mediocrium, & solidarum contusione, & dilaceratione : quæ duæ indicativæ curationes (vt ita loquar) nobis satis essent, nisi, bona cum doctissimorum hominum venia, qui ante me scripserunt, perfacilè mihi videretur adversus ipsorum opinionem, & ratione & experientia demonstrare, morbum hunc venenositate & vredine plerumque implicatum esse : quæ duo vulneribus immixta alias à nobis curandi indicationes postulant. Nec tamen hæc eò à nobis dicuntur, vt pertinaciùs eorum sententiam tueamur, qui statuerunt venenositatem ex pulvere evenire,

venire, partim propter ejus essentiam, partim propter ipsius transmutationem: que fuit opinio Iohannis de Vigo, alioquin doctissimi & præstantissimi Chirurgi, renovata nuper à quodam Alphonso Ferrio Medico Italo, cujus disputatio eruditissimè refutata est à Botallo Medico Regio & in re chirurgica excellentissimo. Nam illius pulveris compositio perspicuè declarat, essentiam ejus venenatam esse non posse: quippe quæ constet ex sulphure, salepetræ, & carbonibus, quæ simplicia omnino veneni expertia sunt, atque adeó salutaria, & summam vim in ma, ximis depellendis morbis habentia: atque in his sulphur, quo tamen Alphonsi disputatio præcipuè nitebatur, quod constat accommodatissimum esse ad affectiones pulmonicas: si modò & aptè & commodè præparetur, quemadmodum jam docuimus, in libello nostro de medicamentorum Spagyrica præparatione. Idemq; licet ex Galeni, Theophrasti, Plinij, & Dioscoridis scriptis cognoscere: nec non ex assiduo vsu & experimento nostræ Galliæ, atque aliarum nationum, vbi Medici in difficili aliquo morbo curando anxii ac potius desperati, ægrotos relegant ad aquas calidas quæ sunt in Bearnia, aut Germania, aùt Sabaudia, aut Italia: quæ per venas terræ metallicas fluentes retinent

quidem aliæ ex ſpiritu ſulphuris aliæ aluminis, aliæ nitri, aliæ vitrioli, aliorumque ſimilium: neque tamen mortiferæ eſſe ſolent, ſed ſalutares, ac præſertim quæ ſulphureæ ſunt ac nitroſæ: quæ multùm adverſus paralyſin, ſciaticam, calculum, inveteratos ſtomachi dolores, aliosque generis ejuſdem tartareos morbos conducunt: quorum cauſſa reſolvitur atque expurgatur per vrinas, propter vim inciſivam & diureticam, quæ à ſpiritu rerum illarum metallicarum promanat, quemadmodum quotidiana docet experientia, cum maxima & propè incredibili deſperatiſſimorum morborum curatione. Atque hęc quidem de ſulphure dicta ſint, quod nulla ratione lethiferum exiſtimari debet: non magis quàm ſalpetræ, quod tamen non idem eſſe arbitror cum nitro Dioſcoridis & aliorum antiquorum, vt Botallus exiſtimavit. Id enim ex Macedonia & Ægypto petendum eſſet, vbi antiquitùs magna ejus copia reperiebatur. In Macedonia quidem propter agri naturam, & nitroſum lacum, nomine Clytim: in Ægypto verò propter aquam Nili, qui extra ſuum alveum & ripas exundans in ſalebroſis quibuſdam locis reſidebat, in quibus progrediente tempore, illius agri ſalſugine imbuebatur: & vi Solis paulatim ita condenſabatur, niſi quis providiſſet, vt in lapidem

pidem indurefceret. Ejufmodi fuit nitrum quod Alexandriæ nafcebatur, quod & omnium fuit infimum; & notas ab optimo diffimillimas habuit. Optimum enim fubtile & cavernofum effe folet: itaque tum à Plinio tum à Diofcoride defcribitur. Vt igitur ad falpetræ noftrum accedamus à nitro diverfum, nifi quòd qualitatum communionem fortè quandam cum illo habet: quemadmodum fales omnes inter fe communionem quandam habent, verè tamen ac non temerè affirmare poffumus, pulverem tormentarium nullam in fe venenofitatem poffe propter falpetræ recipere: quippe quòd conficiatur vel ex pinguedine quadam è vetuftis cellarum aut fpeluncæ, & antri veteris parietibus diffluente, vnde fortitum videri nomen illud poteft falpetræ: aut ex folo pingui & putrido ftabulorum veterumque cœmeteriorum, ex quib. falpetræ elicitur. quod tamen vfitato & quotidiano fale venenofius dici non poteft: vt vel ex eo cognofci licet, quòd eo non pauci pro fale vtuntur. Et quoniam neminem fore arbitror, qui contrà pugnare velit, fecuti præftantiffimorum Medicorũ auctoritatẽ, concludere poffumus, pulverẽ illum tormentarium non effe compofitione fua venenofum, quũ carbo ex falice, aut alio ligno ficco confectus (quod eft ingrediẽs ipfius

ipsius tertium)omnis veneni sit expers: quẽadmodum puellæ quæ pallore afficiuntur & morbo (qnem *Picque* vulgò appellamus) laborant,quotidie experiuntur. Multò etiam minus venenati sunt liquores, quibus plerumque perfunduntur:vtpote vinum & aqua vitæ. Hactenus de pulveris essentia,qui,si ejus compositionem spectemus, venenatus dici non potest, quandoquidem nihil ex ejus simplicibus, sive ingredientibus venenatum est. Quantùm autem ad ejus transmutationem in qualitatem igneam, nihilò magis venenatus dici potest, quum ratio ipsa doceat ignem vi veneni resistere, tum actu, tum potentia sua. Et hæc ipsa ejus erroris caussa est,in quẽ Alphonsus Ferrius lapsus est: quum in hoc pulvere venenum aliquod exquirit, cujus omnino expers est, quemadmodum ex ejus partibus atq; simplicib.singulatim examinatis demonstravimus. Hujus rei Germani equites documento esse possunt, quibus moris est,vbi se bombardulæ ictu vulneratos sentiunt, pulveris illius non exiguam copiam in scyphum vino plenum infundere: atque illam potionem tanquam salutiferam ebibere. Vndenam igitur, dicet aliquis, venenum in istis plagis complicatum arbitraris? videtur enim ejus rei caussa in globulo posita, quum ictu ferit ac percutit.At,quum(vt plurimùm)

ex

ex plumbo fieri soleat, venenatus esse non potest: quum plumbum naturæ nostræ magnopere congruat, eique valdè familiare sit. Nam & ad consolidationem & ad exsiccationem vlcerum vehementer conducit, sive cũ sua forma & natura metallica vlceribus applicetur, vt quum laminulæ plumbeæ iis ad oras maligni vlceris tumidas deprimendas imponuntur: sive cum illius mortificati & dissoluti calx vnguentis & emplastris adhibetur, vt cum cerusa & minio fit (qua in re veterum omnium Medicorum valet auctoritas) neque tamen in illo vsu signum vllum pestiferum ac venenatum apparet, vt illud omittã, quòd illi globuli plumbei interdum diutissimè in eorum qui sunt icti corporibus, sine vlla pernicie aut incommodo, permanent. Vt igitur huic quæstioni non absurdæ respondeamus, ingenuè fateor, plumbum quidem per se & simpliciter in sua natura consideratum, nullam posse venenatam inferre plagis illis qualitatem, nisi fortè venenum extrinsecus adhibeatur: quod facilè factu esse nemo negaverit. Neque enim cuiquam dubium est, quin plumbum (quamvis corpore suo grave inter cætera metalla & terreum sit) tamẽ & rarum & spongiosum sit, quemadmodum Philosophi omnes fatentur, quippe qnod constet ex sulphure impuro & combustibili: magnaque crassi-

crassi mercurii copia impuri & fæculẽti (quæ tantæ in fundendo facilitatis & raritatis & molliciei caussa est) ac propterea facillimè quovis liquore imbuatur. Quod si etiam ipsi ferro multò densiori, solidiori, minusque poroso (quippe in quo minima mercurii copia sit) tribuitur, vt etiam venenatam aliquam qualitatem recipiat, dubium nemini esse debet, quin plumbum propter caussas superiùs expositas, multò faciliùs venenatam illam qualitatem admittat, cujus quidem rei varia apud auctores testimonia reperiuntur. Nam quis nescit veteres persæpe mentionem facere telorum venenis imbutorum, quæ venena Græci δηλητήρια nominabant? vt apud Virgilium Æneid. 9.

Vngere tela manu ferrumque armare veneno.

Et lib. 10.

Vulnera dirigere & calamos armare veneno.

Et lib. 12.

Non secus ac vento per nubem impulsa sagitta,
Armatam sævi Parthus quam felle veneni
Parthus sive Lydon telum immedicabile torsit.

Sic Silius lib. 1.

Spicula quæ patrio gaudens acuisse veneno.

Itemque Ovid. lib. Trist. 3.

Nam volucri ferro tinctile virus inest.

Sic Homerus Odyss. 1.

Φάρμακον ἀνδροφόνον διζήμενος, ὄφρα οἱ εἴη

Ἰοὺς

Ἰοὺς χρίεσθαι. Hoc eſt,
Pharmacum mortiferum quærens, vt ei eſſet vnde ſagittas oblineret.

Sic Theophraſtus lib. Plant. 9. cap. 15. teſtatur apud Æthiopes radicem eſſe peſtiferam qua ſagittas oblinunt. Idemque Plinius de Scythis ſcribit lib. 12. cap. 53. De Dacis & Dalmatis, Paulus Ægineta lib. 6. cap. 88. Et generaliter de Barbaris, Dioſcorides lib. 6. cap. 20. Neque ad rem pertinet, ſi quis neget, plumbum ſuam in fundendo craſſitiem exuens, alterius generis ſubſtantiam admittere. Sic enim natura fert, experientiaque comprobat, metalla omnia per ignem purgari, terramq; fæculentam, ſiue ſulphur impurum, exuere: eademque opera multò puriora in ſua ſubſtantia euadere. Hac eadem arte fiunt præparationes cupri, ſtanni, atque adeò ferri: quod per ignitam fuſionem fæces ac ſordes ſuas exuit, atque in imum abjicit, quodque in eo purius ac ſyncerius eſt, quod Chalybs appellatur, remanet; vt 4. Meteor. cap. 6. Ariſtot. teſtatur. Etſi autem horum metallorum imperfectorum proprium ſit, craſſitiẽ & ſordes ſuas per vim ignis exuere (quemadmodum ſuprà dictum eſt) nihilominus tamẽ ſubſtantiam quandam à natura ſua alienam imbibũt. Cui namque dubium eſt, quin Chalybs inter ea quæ ſolidiora ſunt, ſubſtantia

quadam

quadam planè contraria temperetur atque inficiatur? Quis dicet acetum, fuliginem, salē, aquam pilosellæ aut lumbricorum, (raphanorum succo permixtam) esse substantiæ ferreæ? At ferrum in illum succum sæpiùs immersum ac restinctū, adeò indurescit, vt vix quisquam, nisi reipsa sit expertus, fidem sit habiturus. Idem ex contrario mollescit extinctum sæpiùs in succo cicutæ, saponis & althææ. Quod idem stanno quoque vsuvenit, atque etiam plumbo: quæ fusa & sæpiùs in succo squillæ restincta sic afficiuntur, vt illud stridorem exuat, hoc verò mollitiem & nigredinem: quod fieri non posset, nisi aliquid ex ipsius temperationis spiritu & virtute retinerent. Perspicuum est igitur, illa, quamvis per ignem purgentur, & crassitiem suam exuant, tamen alterius etiam generis substantiam facilè posse imbibere. Atqui absurdum esset existimare, spirituū metallicorum, quæ generis ejusdem sunt, mixtionem eò faciliùs fieri non posse. Sic enim videmus cuprum tingi & flavescere per calaminæ & tuthiæ spiritum: rursus idem albescere per arsenici, auripigmenti, & aliorum quorundam spiritum. Vnde commodè concludetur: si metalla (ex quibus generaliter glandes & globuli conficiuntur) ac præcipuè plumbum, natura sua spiritualem substantiam quæ sui generis sit,

ſit, recipiant (ex qua veluti ex tam variis aquis mercurialibus fœtidis & lethiferis, quæ componi ſolent adhibendo ſuccum Aconiti, Napelli, Squillæ, Taxi, Apii riſus, & ſimilium ſimplicium, venenatarumque beſtiarum, quæ propter ſubſtantiæ ſuæ diſſenſionem ſubſtantiam noſtram lædunt & corrumpunt) mixtiones venenatas inde confici, atque plagas reddi iſtiuſmodi veneno ita complicatas, vt ſolo trajectu ac tranſmiſſu notas ejus veneni periculoſiſſimas relinquant, niſi maturè opportunum remedium adhibeatur. Nam experientia nos docet, multas hodie reperiri mixtiones adeò venenatas, & peſtiferas, vt ſi in iis acies ſagittæ temperetur, qua vulnus fiat, & ſanguis profluat, quanvis ſagitta non adhæreſcat, ſed velociſſimè tranſmittatur: tamen venenum adeò ſubtile eſſe & peſtiferum, vt ſenſim à minoribus venis ad majores ſerpens, atque inde ad præcordia progrediens, confeſtim vulneratum interimat. Quæ ideo commemoranda putavi, partim quia ſæpius ea mihi animadvertere licuit (vt alios præſtãtes in re medica viros & fide dignos prætercam) partim vt mirificos & propè prodigioſos effectus pateſaciam, qui hodie in his caſibus vſuveniunt, neque iccirco impoſſibiles exiſtimandi ſunt, quòd à quibuſdam fortaſſis ignorentur: quemadmodum copioſiùs in eo

libello docere institui, quem de Antidotis meditor, ac spero me propediem in lucē editurum, vt verum & aptum alexipharmacum adversus illud venenum aperiam. Quare dubium nemini esse debet, quin plagæ propter plumbearum aut quarumvis aliarum glandium venenum, venenatæ esse possint: quantumvis reclament nonnulli, quibus neque cū magnis & exercitatis viris versari contigit, neq; varios & mirabiles naturæ effectus animadvertere, quos antiquitati incognitos fuisse certum est. Verùm vt ex hoc diverticulo in viam redeamus, concludimus globulos infici veneno posse, non infundendo venenum in foramē aliquod data opera factum, quemadmodum nonnullis placere video: sed immergendis globulis atque aliquoties extinguendis in illis aquis mercurialibus & succis lethiferis: à quibus illorum substantia alterari & corrumpi potest, inficereque atque imbuere maligna illorū qualitate plagas (tanta illorum subtilitas est) quantumvis velociter ipsi globuli transmittantur. Quod vel ex iis liquet, qui hanc in bestiis experientiam animadverterunt: quam rationib. aliquot confirmare instituimus in eo libro de antidotis, cujus paulò suprà mentionē fecimus. Verumtamen vt concedamus globulum velociter per corpus permeantem tam celeriter venenum

num suum imprimere non posse: at certè tamen frequenter vsuvenit, vt in plaga satis diu globulus lateat, neque deprehendi à Chirurgo possit. Venenum autem quod in illo globulo latet (qua de re dubitaturum neminem arbitramur) annon intereà satis habet temporis ad partes læsas inficiendas? Nam quò magis ex spirituali & subtili substantia compositum est (quemadmodum superiùs demonstravimus) eò celeriores sunt ac subtiliores ipsius effectus: vaporeque suo maligno, per venas, arterias & nervos infuso, spiritus naturales, vitales & animales inficit: quos contrarietate & pugnantia quadam suffocat, per eosdem se permiscens: vnde vita hominis extinguitur, quæ in viva & idonea ipsorum actione consistit. Hæc eadem venena quò magis subtilia & communicabilia sunt, eò perniciosiora esse solent, quemadmodum ex viperarum aliarumque venenatarum belluarum morsu licet animadvertere. Quòd si quis pertinacius contendat (vt quosdam fecisse video) venenum globulo perfusum vi ignis extingui, atque interire: ego contrà illud, quo nonnunquam vtuntur, argumentum adversus illos retorquebo. Dicunt ergo hujusmodi plagas nulla ex parte vstulatas esse, propterea quòd globulus contra durũ corpus illisus non adeò

incalescit, quin continuò manibus contrectari possit. At ego ignem illum nequaquam tantũ aut tam idoneum esse comperio, vt venenum quo globuli substantia perfusa erat, extinguere valeat, præsertim quum venenum illud ita per omnes globuli partes permixtũ sit, vt omnem illius substãtiam maligna qualitate sua pervertetit atque corruperit. Neq; me movet, quod Aristoteles lib. de Cælo cap. 7. scribit, tela ita ignescere aëris pulsu, vt plumbum etiam colliquescat, quum res ipsa & experientia quotidiana id esse falsum demonstret: & præsertim in glandibus sclopetariis, quæ etiam igne adhibito emittuntur, & multò rapidiùs, quàm vllæ sagittæ feruntur. Intereà vt hoc Aristoteli concedamus, veterũ tamen auctorũ testimonia (quæ superiùs protulimus) perspicuè ostendunt venenũ non extingui: tantùm abest, vt minore multò ignitione idipsum extinguatur. Itaque nõ tantùm incalescere dicam, verum etiam hoc ampliùs adjungam, etiamsi globulus ipse colliquaretur, vix tamen substantiam illam quantumvis subtilem extinctum iri: siquidem adeò cum corpore metallico permixta & perfusa est, vt ipsum etiam magna ex parte alteraverit. Similiter non primis fusionibus evanescit arsenicũ, aut spiritus calaminæ aut tuthiæ, si cum inalbato vel flavefacto cupro permi-

Aristotelis falsa opinio.

permiſceantur: quamvis in eorum numerum à nobis nõ referãtur, quæ extrinſecus ac procul à præcordiis lethifera ſunt (de quibus ſuperiùs mentio à nobis facta eſt) propter illorum ſubſtantiam & occultam proprietatem: quemadmodum effectus ſatis dilucidè & euidenter oſtendunt. Speramus igitur ſatis perſpicuè demõſtratũ eſſe globulos eo veneno infici poſſe, quod momento tẽporis tranſmiſſum vim ſuam exerat, præſertim ſi in corpore permaneat: quemadmodum crebrò accidere videmus: venenumque illud tam exiguo igne, vt vix illud calefaciat, tolli extinguique non poſſe. Ex quibus ita diſputatis concludi poteſt, plagas ſclopetarias poſſe cũ veneno complicatas eſſe, non propter pulverem, quem veneni expertem eſſe demonſtravimus: ſed propter globulũ veneno delibutũ, vt frequentiſſimè accidere videmus. Quam ad rem bonum & prudentem Medicũ attentum eſſe oportet: neq; temerè pertinacem eſſe: nam vt quotidie iſtud non accidat, interdũ tamen fieri poſſe conſtat, neq; id tam facilè fortaſſe in prælio aliquo iuſto, in quo vel per ignorantiam, vel per veneni parati inopiam id prætermittitur, quàm in vrbium propugnatione, aut ex meditato cõſilio, quum quis malè animatus ex inſidiis aliquem adoritur: quibus incõmodis hoc infœliciſſimo ſæculo

Principes ac Proceres magis obnoxii ſunt, quàm milites gregarii. Neque verò hoc loco commemorabimus indicia ex quibus cognoſci poteſt, an plagæ venenò complicatæ ſint, quoniam huic argumento poſteriùs nobis conſtitutus eſt locus ſub capite de vera & methodica illarum curatione. Poſtulat enim hic locus, vt de varietate quæ in iſtiuſmodi plagis reperitur, diſſeramus: nimirũ de combuſtione, quæ vel illis juncta eſt, vel ab iis aliena. Atque vt meam hac de re ſententiam aperiam, non poſſum equidem (multorum doctiſſimorum hominum auctoritatem ſecutus) nõ eorum opinionem improbare, qui ſcripſerunt hujuſmodi plagas cum vredine junctas eſſe propter globulum, quem putant propter rapidum motum & aërem inflammatum, per quem citus veloxq; fertur, adeò incaleſcere, vt cauterii vim habeat: quod etiam colligere conantur ex effectis quæ inde conſequuntur, hoc eſt, ex atrore, eſchara, magnis inflammationibus, aliiſque ſymptomatis ejuſmodi, quibus aptas vredines eſſe conſtat. De hoc verò nolo pluribus contendere, præſertim quum globuli eſſentia conſiderata (qui plerumque ex plumbo cõficitur, ac proinde vix ægreque ignitionem ſine fuſione ferre poteſt) eorum error nullò negotio convincatur: repudiatuſque jam antè ſit ac refutatus multis

De cõbuſtione cũ hiſce vulneribus cõplicata.

tis & eruditis rationibus Laurentij Iouberti medici præstantissimi, & in Gallia nostra florentissimi: quem prudentia & judicio suo vteutem, spero mihi quoque non negaturum plagas istas vredini junctas esse posse, non propter globulum, quem quis è fistula ferrea eminus ac longinquo ex loco, sed quem è bombardula cominus ejaculatus aliquis fuerit, vt hodie frequentissimè accidere videmus, tam ex propinquo illata plaga, vt etiam vulneratorum vestis aut barba incendatur: idque propter vim solius pulveris inflammati, qui ardens atque ignitus è bombardulæ fistula foras fertur. Quòd si quis dicat ignem illum non admodum procul ferri, ex contrario respondebo, tam propinquo ex loco emitti posse, veluti si quis corpus ipsum attingeret, vt sentiri priùs possit, quàm evanuerit. Rursus si quis argutior quærat, an arma aut vestes prohibere non possint, quominus ignis ille suam impressionem in parte læsa efficere valeat. Quantùm ad arma, mihi non dubium est, quin impetum illius retundant, multò magis quàm thorax ex bubali corio, aliave vestium genera, quæ ictu etiam cum interula inflammantur, vt sæpenumerò ipsi vidimus. neque verò tum dubitandum est, quin aër inflammatus sequens impellensque globulum à quo ictus infertur,

imprimi possit etiam in parte oblæsa. Verùm quid tum dicent, quum ex bombardula cominus corpori intenta, ictus in apertum ac nudatum hominis membrum impactus est? Num omnes milites chirothecis, aut cassidibus vtuntur? annon admoveri solet interdum bombardula gutturi, aut manui, aut ori aperto ac nudato? Qui solent in acie & præliis versari, multò hac de re certius mihi testimonium reddere poterunt, quàm ij qui in vmbraculis & extra teli jactum (vt dici solet) disputant. Certè vbi id accidit, & in partem nudam vulnus cominus impositum fuit, negari non potest, quin istiusmodi plagæ possint adustione & vredine complicari. Quod quum ita sit, magno errore ducuntur, qui eas putant semper vredinis expertes esse, existimãtes ignem à solo globulo ferri, regulasque nimium generales statuunt, quæ tamen non paucas exceptiones patiuntur, quemadmodũ ex ijs intelligi potest, quæ de veneno, quod hisce plagis conjunctum esse potest, & vredine superiùs explicavimus. Hæc igitur habui quæ dicerem de istiusmodi plagarum essentia, variisque affectionibus quæ illas comitari possunt: quales, vt plurimùm, esse solent solutio continui, cum contusione & dilaceratione, à quibus duæ tantùm indicationes curandi demonstrantur: nimirum consolidatio

lidatio

lidatio partim disjunctarum, & substitutio earum quæ dilaceratæ sunt: quæ si cum vredine conjunctæ sint (quemadmodum fieri posse docuimus) ad tertiam indicationem aut intentionem (vt dicunt) confugiendum erit, hoc est, ad ignem restinguendum, & empyreuma extrahendum. Postremò etiam ad quartam, nimirum ad salutare aliquod alexipharmacum, quoties aliquid subesse veneni existimabitur: occurrendo præcipuè periculosioribus incommodis, atque investigando tot varias indicationes curantes, conservantes & præservantes, quot varii morbi cum variis caussis & symptomatibus complicati proponuntur.

De harum plagarum differentijs signis & varijs indicijs.

CAPUT II.

Qui attentiùs naturam earum partium considerant, in quibus hujus generis plagæ fiunt, earumdemque substantiam, vtilem actionem, positionem, sensum & figuram: itē qualis essentia sit divisionis, aut solutionis continui, qualesq; propriæ ipsius differentiæ sint, & ratione & experientia cognoscent, quales quantæque indicationes ad veram earum curationem exquiran-

tur: comparabuntque (vt inter se respondeant) indicationes illas cum variis affectibus, & morbis præsentibus: providebuntque ne qui nondum orti sunt, enascantur: quemadmodum Galen. lib. Meth. 4. & 7. docuit. Ad hanc rem magnopere conducet propriarum differentiarum cognitio, & consideratio, magnæ an parvæ sint, profundæ an planæ: quæ differentiæ à globulis ex variis metallicis materiis & figuris (tanquam à caussa procatarctica) oriuntur. Nam illorum alii sunt longi, plani, magni, minores, tenuissimi, qui variis modis humanum corpus oblædunt: alii universum corpus, alii partem duntaxat tollunt: alii per centrum permeant, carnem & nervosas partes dilacerando, aut ossa confringendo, aut carnem tantùm pertundendo, neque perforando, pro variis ac dissimilibus globulorum ictibus, & prout eminus aut cominus emissi sunt: prout præterea corpus ictum est, quum vel nudum est, vel tectū, & tectum fortasse lorica firma, & (vt nunc loquimur) sic temperata vt transfigi non possit; neque corpus vllo modo vulneratum sit: aut si corpus ictum est, plaga non ita magna & profunda est, & periculosa, quum lorica duritie & firmitate sua violentiæ ictus obsistat: præsertim si non majore machina, sed exigua tantùm fistula ferrea globulus emissus

sus fuerit. Porrò non dubitandum est, hujusmodi omnes differentias ad vnum genus referendas esse, hoc est, ad solutionem continui, quæ interdum apparet, interdum occulta est. Manifesta est, quæ sensu aspectus & tactus percipitur, si evidens plaga appareat cum lurido carnis colore, vt eschara esse videatur, eique conjunctus est dolor gravis, quum præsertim nervosæ partes læduntur: quod nobis significare poterit (præter vulnerati testimonium, cujus ad has res momentum permagnum est) vulnus ictu bombardulæ factum esse. Occulta autem sine manifesta cutis incisura est quæ Græcis ἐκχύμωσις dicitur, ac ex sanguine subter carnem & cutim effuso percipitur, partemque læsam lurido & violaceo colore afficit. Hæc sunt frequentissima ejusmodi vulnerum signa, vbi tantùm habenda est ratio simplicis divisionis junctæ cum contusione. Sed quoniam superiori capite docuimus illa vulnera posse interdum cum veneno & adustione complicata esse, contrà quã nonnulli arbitrabantur: commodissimũ erit Medicum operã studiumq; adhibere in singulis illis affectionibus, per sua propria & peculiaria signa discernendis: quæ affectiones possunt esse (vt suprà dictum est) cum illis vulneribus complicatæ, vt suum cuiq; proprium remedium exquiratur: ac diligenter animadvertere,

quænam

quænam affectio periculosior sit:quæ (vt Galenus docet)non tantùm prima,sed etiam sola curanda est: quandoquidem interdum cogimur propter illius rationem non modò alias affectiones relinquere, verumetiam novas efficere, vt ei quæ periculosior est,succurramus. Atq; hæc nimirum caussa est,cur horum vulnerum cognitio,quæ cum veneno intromisso ratione globuli complicata sunt (vt sup. cap. docuimus)prorsus necessaria sit: ne interitus inopinatus, qui fortasse inde cõtingeret, imputetur corruptioni aëris, & aliis primis qualitatibus: quum plerumque culpa in Medicorum imperitia aut pertinacia posita sit:si quis sibi contra veritatem persuadeat hæc vulnera nunquam venenata esse, atque hac de caussa veram medendi ratione aspernetur.Hujus rei caussam tribuent fortasse nõnulli plethoræ aut cacochymiæ: quam certè ingenuè agnosco, & secundùm Galenum fateor, potissimam esse caussam incommodorum, atque etiam exitii vulneribus omnibus inferendi. Sed etiamsi signa ex quibus venenum arguitur, commune aliquid habeant cum illis, quæ ex bombardularum ictibus accidunt, vbi sola contusio complicata est; discerni tamen atq; internosci poterunt, prout magis aut minùs vrgent: prout etiam magna sunt symptomata, & accidentia quædam extraor-

traordinaria, quæ sæpenumerò interveniunt. Itaque si caro lividior est, quàm vulgarium plagarum, quæ à sclopetariis inferuntur, & tanquam emortua cum totius partis decoloratione, doloribusque extraordinariis atque intolerandis: itemque cum inflammationibus & doloribus pungentibus, præsertim in plagarum ambitu, cumque gravedine & torpore totius corporis, plerumque non sine febribus ardentibus, & syncope & alienatione mentis, hæc omnia venenatam quandam qualitatem indicabunt cum illa plaga conjunctam esse: præsertim quum Medicis exploratum est, nullam esse manifestam caussam propter quam tam gravia symptomata interveniant: quemadmodum interdum vidi vsu venire in simplicibus quibusdam vulneribus, etiam sine vlla partium nervosarum dilaceratione, factis. Sed totius hujusce rei certiora signa esse poterũt, si qua indicia extrinsecus appareant, quæ ex ægroti sermone cognosci poterunt, aut familiarium & domesticorum testimoniis: adhibitis etiam conjecturis ex loco, ex personis & modo, quo imposita plaga fuerit. Porrò inter signa certissima globuli consideratio principatum tenet, si fortè reperiri possit. nam incisus atque in duas partes dissectus, apparet obscurus, violaceo & purpureo colore permixtus, alio denique

Signa complicati veneni.

nique quàm quo reliqui globuli esse solent: partes verò post incisuram rutilum quendam calorem habent. Tum enim certò affirmari poterit, globulum veneno aliquo imbutum ac perfusum fuisse: quo etiam ipsius globuli substantia affecta, ac immutata fuerit: quod potissimùm cognoscere licet ex colore interiore, qui admodum alteratus est, obscuratus & lividus, sicuti suprà dictum est. Licebit etiam id cognoscere per ignem explorato globulo, qui non temerè dictus est aptissimus ad venenorum omnium purgationem. Nam quum vera quæ dicuntur venena, sint substantiæ prorsus spiritualis, & aëreæ, facilè vi ignis in auras evanescunt, non tamen moderato aliquo calore (qualis in pulso globulo sentitur, vt Ambrosius Paræus existimavit, qui potiùs temporis progressu ea fixaret & retineret, ne volatilia essent, & per consequens ne nocerent) sed per calorem violentum, qualis est calor sublimationis. Sic illo calore exaltatur & evanescit Mercurius, itemque Arsenicum, Auripigmentum, aliique consimiles spiritus: eademque de caussa purgari non possent nisi in collo vasorum sublimatoriorum frigido comprimerentur. Itaque si suspectus globulus fundatur, ac super igne vehementi satis diu retineatur, fumusque ex illo exhalet ater, fœtidus, & metallum globuli circum-

cumfundens (à quo magnopere cavendum est) metallumque post fusionem non modò purgatum non sit, sed etiam atrum, lividum, & obscurum appareat: (quod propter venenatum vaporem, qui metallum circumfundit, solet accidere) signum erit certissimum veneni cum globulo permixti, quod cum plaga complicatum esse potest, quemadmodum suprà disputavimus: idque prout diu aut brevi tempore in ipsa plaga permansit. Hæc sunt signa, quibus venenum indicari solet: quod eò periculosius esse judicabimus, quò vires hominis magis prostratas videbimus. Præterea vesicatio, excoriatio, dolor mordens, & siccitas cutis contractæ atque induratæ, significant adustionem propter pulverem inflammatum complicatam. Quæ faciliùs & certiùs intelligi poterunt ex vulnerati sermone, qui plerumque indicare poterit, vtrum eminus an cominus percussus fuerit: cui rei testimonio etiam vestes adustæ esse poterunt: eaque omnia diligenter Medicus animadvertet, vtpote vrgentiora, & quæ malum efficere gravius possunt, atque idoneam curationem prohibere: propter copiam defluxionum, aliaque gravissima symptomata, quæ plerumq; accidunt: nisi mature salutaribus remediis provideatur: quemadmodum Galen. 4. Method cap. 5. præcipit, docens curationem vlceris (quod

Signa complicatæ adustionis.

cum

cum altera quadam affectione conjunctum est, cujus curatio debeat antecedere) non esse tanquam solius vlceris : sed prius illam affectionem curandam esse, ac tum demum ad vlceris curationem deveniendum.

De judicio.

Meth. 4.ca.6.

PORRO his de rebus eò certius statui judicium poterit, quò diligentiùs Galeni sententia in ipsius Methodo inculcata considerabitur : morbos videlicet tribus de caussis graves esse. Primùm, propter partis affectæ præstantiam : deinde propter mali magnitudinem & vehementiam : postremò propter idsius malignitatem. Itaque si præcordia, si cerebrum, in potissima sui partis substantia vulneratum sit, mortiferas esse plagas judicabimus: sic pulmones, diaphragma, ventriculus, lien, renes si lædantur (nam hæ quoque sunt ratione officii principales partes) vt plurimùm sunt lethales: eodemque in numero sunt vulnera in intestinis accepta, præsertim si in gracillioribus & minimè carnosis facta sint: itemque in vesica, quia quum sint partes membranosæ, agglutinari non possunt: eademque de caussa vulnera, quib. caput transfixum est, aut stomachus, aut ventriculus, periculosa esse concluditur. Vulnera quò majora sunt & profundiora cum dilaceratione

ne nervorum & ofsium fractura,eò periculofiora ſunt: ac præſertim ea quæ accepta ſunt in capite cum fractura cranij: itemque quæ juncturis propinqua ſunt, propter magna & varia ſymptomata quæ inde conſequi ſolent. Vulnera in quibus malignitas, ac præſertim venenum complicatum eſt, periculoſiſsima eſſe ſolent, quamvis in ſpecie exigua ſint: quoniam propter contrariam illius veneni ſubſtantiam,& qualitatum exceſſum, non ſolùm temperamentum, verum etiam propria facultatum corporis ſubſtantia planè pervertitur, atq; immutatur: præſertim quum vulnus factum eſt cum apertura cutis, quæ ſua denſitate prohibere non poteſt (quod alioqui faceret, ac tum præſertim quum venenum eſſet craſsioris ſubſtantiæ) quin ipſius contagio inficiat ſpiritus, ſanguinem & humores, & per conſequens communicetur cum partibus nobilioribus, unde mors ut plurimùm conſequitur. Cæterùm hæc omnia vulnera eò periculoſiora judicabuntur, quò certiùs deprehendentur eſſe complicata cum variis & magnis affectionibus, & ſymptomatis, & corpora erunt cacochyma: idq; tum præcipuè quum in exercitu graſſabuntur (ut ſæpenumerò evenit) morbi Endemij ex aëre promanantes, qui etſi ſubſtantiæ ſit ſimplicis, neq; putrefactioni fortaſſe obno-

xius; repentè tamen magnam qualitatibus commutationẽ affert; quum illis sordibus & fœtoribus infectus est, qui in magno exercitu esse solent in ea parte, ubi impedimenta sunt, & cadavera jumentorum, interdum etiam hominum insepultorum: unde fœditates, tetriq; odores nascuntur, quibus plerumq; milites inficiuntur. Præterea crebræ commutationes & inæqualitates, quæ ex temporis injuria nascuntur, maximum hujusmodi vulneribus incommodum afferunt, ac vulneratos in periculum adducunt: ac præsertim quum hyems sicca crebris aquilonibus antecessit, ver autem subsecutum est australe & pluviosum, unde quamplurimi superflui humores enascuntur, qui varietate illa commoti & conturbati facilè corrumpuntur: unde ardentes ac pestilentes febres consequentur, quum aër corruptus sese per illas permiscuerit: itemque inflammationes, gangrænæ, & mortificationes, atque ad extremum interitus, quemadmodum Hippocrates in lib. Epidem. testatur in tertio Aphorismo. Neq; verò prætereunda est perdita & dissoluta vitæ ratio in plerisq; non modò militibus gregariis, verumetiam ductoribus, præfectis, legatis, ac tribunis: qui plerumq; iis vesci cibis coguntur, qui fortè reperti sunt, sive frigidi, sive calidi, sive cocti, sive crudi, sive boni, sive mali,

persæ-

persæpe magna leguminum copia, & fructuum ac baccarum: plerumq; etiam uti coguntur aquis corruptis, aut vappa, & vino mucido, aut recens infuso, idq; intempestivè, nulla exspectata coctione, contra multorum consvetudinem ac naturam, quæ propter illa incommoda corrumpitur. Ex hujuscemodi perversa & depravata vitæ ratione nasci solent in exercitu morbi pandemii, vulneribus infestissimi, propterea quòd illorum ratione sanguis corrumpitur, humoresq; vitiantur: unde vulnerum malignitas augetur, variaq; symptomata contingunt. Ex contrario judicanda erunt vulnera eò minùs periculosa, magisq; sanabilia, quó minora erunt illa incommoda, & quò longiùs aberunt à præcordiis, reliquisq; nobilioribus partibus, ac sine dilaceratione nervorum, aut ossium, & malignitatis erunt expertia. Etsi autem Medicus judicaverit vulnus planè mortiferum, non tamen continuò æger pro perdito ac desperato habendus ac deserendus est: verùm ex contrario salutaribus remediis ei succurrendum est: quippe quum natura, præsertim arte adjuta, miracula interdum edat, quibus ex eventis Empirici laudem sibi & gloriam captant, magna cum medicinæ infamia & dedecore. Itaque freti illo naturæ bono interdum eorum curationem

suscipiunt, qui propè jam sepulti videbantur, & à Medicis erant deplorati: unde ad Medicos dedecus, ad illos summus honos pervenit: quemadmodum biennio antè usuvenisse audio nobili cuidam Provinciali, Vinsio, qui quum in exercitu regio contra Rupellam esset, & globulo plumbeo transfixus, à Medicis desertus, existimantibus jecinoris substantiam eo ictu læsam esse, tamen à nobilibus quibusdam ipsius amicis curatus est, adhibitis medicamentis satis familiaribus. Quod egregium documentum esse potest mirificorum naturæ effectuum, quæ persæpe doctissimorum quorumque Medicorum judicium fallit: quos tamen nunquam oportet salutaribus & extremis remediis adversus extremos & pestiferos morbos destitutos esse: quemadmodum Cor. Celsus præcipit, satius esse remedium aliquod adhibere, quàm nullam omnino medendi rationem tentare: præsertim in morbis penitus desperatis.

De superiorum vulnerum curatione.

CAPVT III.

SVperiorum vulnerum curatio sumitur ex duabus generalibus intentionibus, & una particulari, nimirum ex diæta & victus ratione, ex evacuatione humorum: postre-

postremò ex Chirurgia. Atque ut ordinem ac methodum aliquam certam ac facilem instituamus, primo loco de diæta & victus ratione differemus, quæ vulneratis præscribenda est. Illam enim constat esse utilissimam, & ad eorum incommoda curanda opportunissimam.

De victus ratione.

Ea victus ratio, quæ vulneratis præscribenda est, sicut ea quæ aliis morbis affectis præstitui solet, secundùm idoneam administrationem sex rerum non naturalium complectur. Particularis autem consideratio accepti incommodi magnum habet momentum: veluti temporis, aut virium, & naturæ, & constitutionis ægroti, consuetudinisque ipsius, tum in potu, tum in cibo: quemadmodum copiosè demonstrat Hippocr. in lib. De ratione vict. in morb. acut. Nam satis constat aliam à chronicis & diuturnis morbis, aliam ab acutis victus rationem exigi: eamque pro ratione initij, accretionis, status, aut declinationis morbi mutandam esse. Nemini etiam dubium esse debet, & regionum, & temporum rationem (quorum alia sunt frigida, alia calida, itemq; alia pluviosa & humida, alia sicca) mutationem aliquam in victus ratione exigere. Neminem quoq; negaturum arbitror, quin natura & constitutio ægroti considerandа sit: quum inter omnes constet, cor-

pora impura, quò magis aluntur, eò magis lædi. Conſiderandæ præterea vires ægroti, ſecundùm quas non modò victus rationem, verumetiam aliorum omnium medicamentorum adminiſtrationem accommodamus. Quantum ad conſuetudinem, fatentur omnes magnam ejus rationem habendam eſſe: præſertim quum repentinæ omnes mutationes, eò pericuſiores ſint, quò magis contra conſuetudinem & conſtitutionem ægrotorum eveniunt, quemadmodum Hippocr. in libr. De vict. rat. in morb. acut. docet, & ratio ipſa demonſtrat. Nam ſi quis velit nulla rerum illarum habita ratione generaliter omnibus qui ſclopetariis vulneribus affecti ſunt, ſtrictam victus rationem præſcribere, quemadmodum vulgò fieri videmus: neque rationẽ habere vitæ quotidianæ, quum nonnulli ter quatérve quotidie atq; adeò quibuſvis horis cibum capiant, nonnulli vini potu ne in morbis quidem ſine ſummo vitæ diſcrimine carere poſsint, certè ſi ſtrictam & auſteram victus rationem præſcribamus, continuò illud eveniet, quod Hippocrates ſuprà dicto loco concludit, vbi de iis ſcribens qui ter aut quater in die cibum capiunt, ait, ſi prandio abſtineant, debiles fore: ex contrario verò, eos qui tenui victu contenti eſſe ſolent, ſi largiùs ederint, aut biberint, aut aliis

horis

horis quàm quibus consueverunt, infirmos ac debiles futuros. Itaque, secundum illius summi viri auctoritatem, danda erit opera, ut ex usitata & consueta victus ratione, qua sanus utebatur, eam, qua ægroto utendum est, æstimemus. Nam illud tenendum est, Naturam rebus usitatis, consuetis & familiaribus delectari: easq; certiores, salubriores & conducibiliores esse, (quamvis aliquantisper studio & intentioni nostræ adversentur) quàm quæ novæ & præter consuetudinem excogitantur, ad ægroti quidem salutem, sed cum subita & magna mutatione, naturæ maximè adversaria. Atq; hæc nimirum caussa est, cur doctissimi quique Germani Medici usitatam illam, & quotidianam vivendi consuetudinem retinendam putent, usumq; vini vulneratis suis permittant, qui alioqui actum jam de se existimarent, propterea quòd aquæ usus illis est perniciosissimus: quemadmodum vidi usuvenire non modò in Gallia, verumetiam (idq; felicius) in Germania, ubi vinum, ut plurimùm, est ὀλιγοφόρον, & tenuius multò quàm in Gallia. Quæ tamen non eò dico, quasi nolim ægrotis aliam victus rationem præscribere, quàm eam qua uti, quum sani essent, solebant: neque tam imperitus sum, ut id credam: verùm ut Chirurgos admoneam, ne tam austeram illis vitæ

rationem præscribant, quam vulgò solent. sed ut in qualitate & quantitate ciborum modum adhibeant, prout morbi ratio postulare videbitur. nam in morbi statu, dum propter inflammationes & acerbitates dolor urget, minuenda est ciborum copia, & continentia in victu adhibenda, quemadmodum Hippocr. docet libr. De rat. vict. in morb. acut. Aphor. 10. Quinetiam, prout anni ratio fert, vivendi modum præscribi oportet, quum aliorum ventres calidiores sunt, aliorum frigidiores: facilioresque nonnullorum concoctiones, prout vulneratorum constitutio patitur. Nam pituitosis & phlegmaticis permittentur quædam, quæ sanguineis & biliosis interdicentur, sicuti Galenus docet. Ratio etiam habenda est ætatis, virium & consuetudinis, quemadmodum suprà demonstratum est: præbendaq; sunt cibaria jam inde ab initio non ita parcè ac tenuiter, sed paulatim imminuenda usq; ad finem status morbi: ita tamen ut ægri valetudo præscriptum illud ferre posfit: quod præscriptum necessariò & accuratè observandum est. His rebus omnib. consideratis accedendum erit ad legitimam administrationem rerum non naturalium, ut instituto nostro satisfaciamus.

De Aëre.

Aërem igitur deligi oportet siccum, & temperatum: talem enim omnis conti-

nui ſolutio poſtulat, quæ per exſiccationem conſolidanda eſt. Quòd ſi quis fortè obijciat, non eſſe in noſtra poteſtate aërem exſiccatum ægrotis præbere, præſertim quum nihil in rerum natura humidius ſit, quemadmodum Ariſt. docet Meteor.2. atq; adeò aquam humiditate ſuperet, quæ tamen in ſpecie humidior apparet, quippe quæ propter craſsitudinem ſuam immerſas res madefaciat: quod aër propter partiũ ſuarum tenuitatem præſtare non poteſt: facilis & expedita reſponſio hæc erit: aërem tamen corrigi atq; eligi talem poſſe, ut ad inſtitutum conſiliumq; noſtrum multò accommodatior eſſe poſsit. Nam ſatis conſtat, locorum & domiciliorum alia aliis calidiora eſſe, aut frigidiora, aut ſicciora, aut humidiora. Illa enim quæ ad Septemtriones vergunt, frigida ſunt: quæ ad Auſtrum, calidiora: prout ſol iis remotior aut propinquior eſt. Quinetiam regionum ſitus conſiderandi ſunt: nam aliæ ſunt montoſæ, aliæ paluſtres, nonnullæ lacubus, ſtagnis & fluminibus propinquæ: quarum rerum omnium varietate, qualitas ipſius aëris mutatur, ac pervertitur. Quis ignorat Aſiaticos homines alterius eſſe naturæ, quàm qui Europam incolunt? quod Hippocrates (in lib. De aëre, locis, & aquis) varietati mutationique temporum attribuit, quæ regionum naturam

c 5 aſpe-

asperiorem dulioremq; efficiunt. Eaq; ipsa caussa est, quamobrem homines montani aut qui proximè flumina aut mare incolunt, alterius naturæ & constitutionis sunt, quàm qui urbes aut campos ab aquis remotiores incolunt. Iam verò quid dicemus de situ & positione urbis Ferrariæ aut Florentiæ: quarum in hac vulnus omne in capite acceptum, pestiferum est: in illâ, tibiis imposita vulnera immedicabilia sunt? Eadem de caussa Hippocr. his de rebus tractans, scribit Austrum qualitates suas immutare pro ratione regionum per quas fertur, atq; ut aliæ aliis frigidiores, aut calidiores sunt. Scribit enim illum primùm ex frigidis & glacialibus regionibus oriri, unde venti nascuntur, quemadmodum Arist. Meteor. 2. demonstrat, ejusdemq; esse naturæ cujus sunt septemtrionales, vnde Boreas gelidus exoritur: ut, qui regiones illas incolunt, sentiunt: posteà per solis vias, perq; Meridiem delatus, adeò exardescit, ut propter solis calorem frigus suum amittat, plantasq; exurat, & Libyæ incolas æstu siccos aridosq; efficiat. Inde per mare delatus, ejusq; humorem eliciens, magnam illam quam contraxerat, siccitatem amittit, humidusq; efficitur, qualis in cuncta Italia sentitur, & in ea Galliæ nostræ parte quæ Occitania nominatur. Hæc autem vera ratio est, cur

cur eum his plagis adeò infeſtum arbitremur: propterea quòd nimirum iſta humiditas calori conjuncta magnam putredinis & corruptionis copiam affert: quemadmodum ſuprà demonſtratum eſt. Idem de Borea dici poteſt, qui certis in regionibus multò ſalubrior eſt, & putredini reſiſtit: in aliis peſtilentior eſt: adeo ut peſtes aliiq; morbi ex putrefactione nati, flante Borea increbreſcant. Cujus rei cauſſa tum regionum varietati (ut diximus) attribuenda eſt, tum etiam oppidorum poſitioni: velut in locis aquoſis aut paluſtribus, quorum vitio propria ventorum qualitas immutari atque alterari poteſt: corpora etiam eadem ratione humidiora, pluribusq; ſuperfluitatibus imbuta reddi poſſunt. His conſideratis ſimulq; anni temporibus animadverſis (quæ quum varia & diſſimilia ſunt, propter tam multas diverſasq; mutationes, quæ quotidie eveniunt, ut Hippocrates docuit in libr. De aëre, locis & aquis, qualitatem aëris immutant) idoneus aër & ad inſtitutum noſtrum accommodatus quoad ejus fieri poterit, deligendus erit, ubi vulneratus moretur. Sed quoniam vix ac ne vix quidem poteſt id commodè fieri, quòd plerumq; vulnerati, doloris acerbitate oppreſsi migrationem, & ſuccuſſum ferre non poſſunt, ac ſæpe iis ipſis in locis manere,

in

in quibus vulnerati ſunt, aut in proximas vrbes conferre coguntur: verumtamen locus ille ubi diu exercitus reſedit potiſsimùm vitandus erit, quòd ille à contagione ſuſpectus ſit: vitanda etiam erunt loca paluſtria & aquoſa, ex quibus vapores craſsi exhalant. Ex contrario ea deligenda erunt loca, ab aquis & paludibus remota,quorum aër purus, limpidus,ac ſerenus ſit. Videndum etiam ut conclavia verſus Septentriones potiùs quàm Meridiem aperta ſint. Quòd ſi frigidior aër videatur, frigiditatem illam igne temperari oportebit,qui in foco conclavis excitandus eſt, ac nonnunquam odoratis rebus corrigi, veluti maſtiche,roſis, baccis juniperi,aliiſq; generis ejuſdem. Æſtate verò irrorationibus utendum erit, veluti oxycrato, conſpergendumq; conclave junco, herbiſq; aliis viridibus, foliiſq; vitium & ſalicum. Atq; hac ratione aër ad vulneratorum ſalubritatem accommodari poterit, corrigiq;, prout læſæ & affectæ partes poſtulare videbuntur. Nam plagæ in capite aut commiſſuris acceptæ frigidum aërem multò magis propter mordicationem formidant, quàm aliis locis impoſitæ.

De cibo & potu.

Quantùm ad cibum, certum eſt eum præbendum &accommodandum eſſe,prout mali ratio (quemadmodum Hippocrates docuit?

cuit) itemq; vulnerati constitutio ferre potest, ne quid subitò innovetur: nam subitæ mutationes (ut anteà demonstratũ est) periculosæ esse solent. Cibos porrò boni succi esse oportet, neq; plenius & copiosius alere, ac præsertim usq; ad exitum status morbi: quo tempore parciore utendum est cibo, quàm posteà. Panis sit aptè fermentatus, & commodè coctus. Præbeatur avicularum caro, veluti turdorum, aliarumq; consimilium, quibus adhibeatur succus mali aurei, limonum, aut jus ex oxalide expressum ad excitandum appetitum: item jus panaceum, hoc est, ex pane & pullo, elixo priùs cum buglosso, oxalide lactucis, ejusdemq; generis herbis: quinetiam hoc pullaceo jure manè uti saucius poterit ad aluum molliendam, pruna quinetiam passa ad hunc usum aptissima sunt: itemque racemi Damasceni conditi, hordeum mundatum bene coctum, lac amygdalinum, aut ex avena: nam hæc omnia convenientissima sunt, ac præsertim initio quum sauciati cibos omnes, nisi liquidi sint, fastidiant. Post statum morbi, uti licebit perdicibus & pullis, & caponibus tenellis, & ovilla minutatim incisa cum suo succo, adhibito etiam citrino. Proderũt deniq; alij omnes cibi, suaves, delicati & ad concoquendum faciles, & boni succi. Pauperioribus satis esse poterit panaceum ex vi-

ex vitulina & ovilla carne paratum, pruna passa, racemi pasi, & (si facultas ferat) pullus: ejusdemq; generis nonnulla quæ ipsius tenuitas feret. Intereà prohibendus erit usus ciborum crassiorum & ad concoquendum difficilium, & mali succi, & avium omnium aquatilium, & palustrium: abstinendum à bubula, ac præsertim à suilla & carne salsa, rebusq; aliis mordicantibus, itemq; ab aromatibus, quæ nonnulli species appellant. Potus autem illorum erit ex ptisana, aqua Hippocratica, aqua filtrata & cocta etiam ad eorum usum qui sanguinei & biliosiores erunt: aliis præbebitur (ac præsertim iis qui nunquam anteà diluto utebantur vino) rubellum vinum, tenue, & aqua temperatum: idq; etiam ab initio, nisi fortè febris aut inflammatio id prohibeat. Quantùm autem ad corporis laborem aut requiem attinet, observandum erit illud usitatum Italorum proverbium, *La gamba al letto, & la man al petto*: retinendumque Hippocratis præceptum ex lib. De ulceribus quietem sauciatis omnibus maximè convenire, laborem verò perniciosum esse: neque stultius quicquam à Medico fieri posset, quàm si corporum exercitium iis præscriberet, quibus otio & quiete tantopere est opus, ac ne interdum quidem sese præ dolore movere licet: verumtamen

tamen ejus exercitii loco, adhiberi poterunt frictiones in locis sanis, ac præsertim in oppositis: tum enim revulsionis vim obtinebunt, humorumq; defluxum à locis affectis avertent, humoresq; ac superfluitates, quas diuturnior quies generat, exsiccabunt, ut Hippocr. in lib. De diæta tradidit. Quantum ad somnum attinet, permittendus erit ægroto, quum id natura exposcere videbitur. Somnus enim in morbis omnibus ad concoctionem pernecessarius est. Vires enim, per sangvinis fluxum, dolores, aliaq; symptomata prostratas reficit. Adhibenda tamen cautio est, ut si plagæ sunt interiores & veneno complicatæ, moderatior sit: ne forte major humorum copia in partem affectam influat: quandoquidem sangvis per somnum in interiorem se partem recipit. Omnes autem animi perturbationes perniciosissimæ esse solent atq; in primis ira, quæ ventriculum ciet, & humores fluidiores, subtilioresq; efficit, unde major defluxionum atque inflammationum copia promanat, aliaque in affectam partem ejusdem modi accidentia quamplurima. Repletionem autem & exinanitionem propterea tacitus præterii, quia separatim de utraque illarum mox tractare institui, meamq; semel sententiam aperire.

De

De secunda intentione, hoc est, de humoribus evacuandis per phlebotomiam & purgationem.

CAP. IV.

Meth.4. cap.6.

NOn temerè, neq; sine magna & gravi caussa Galenus in sua Meth. hanc præclaram Hippocratis sententiam „ commemorat, ac laudat: Medicum „ oportere non modò Naturæ imitatorem es„ se, verumetiam eorum, quæ, quum sua sponte eveniunt, conferunt: quum Medici officium sit, Naturæ defectum supplere, eaq; accidentia perniciosissima prævidere, quæ illi accidere possunt, idq; per indicationes ex morbi gravitate conceptas. Harum duo genera reperio, missionem sangvinis, & purgationem: quarum utraq; magnopere ad sclopetaria vulnera necessaria est, quæ inter gravissimos morbos verissimè tribus illis de caussis numerare possumus. Maximè igitur necesse est, sanguinem in hisce vulneribus curandis detrahere, idq; statim de principio, ut defluxus humorum in partem affectam prohibeatur, caveaturq; ne phlegmone aliquo molestetur: neque mali concoctio exspectanda est, aut tamdiu differendum, dum initium & status mali præterierit, quemadmodum Avicenna credidit, cujus opinio rationi omni adversatur, atque adeò Hippocratis

cratis auctoritati, qui censet siquid movendum videatur, id statim de principio tentandum esse. Porrò hæc missio sanguinis facienda est, idq́; in contrariis sive oppositis partibus: tùm præcipuè quum veneni suspicio nulla est cum illis vulneribus complicati: tum enim revulsivæ curationes interdictæ sunt: quoniam venenum eliciendum est per scarificationes, aut ipsius partis affectæ, aut inferiorum, atq; adeò remotarum partium: cavendumq́; ne longiùs serpat (ut ipsius natura fert) in partes nobiles ac principales, quemadmodum planiùs exponemus, quum de præcipua horum vulnerum curatione tractabimus. Tempus mittendi sangvinis (nisi vel per sangvinis fluxum vel per aliud quoddam accidens aliter cogamur) matutinum esse oportet: atque ante missionem commodissimum erit clysterem adhibere, ad excrementa ex intestinis educenda. Porrò in illa missione sanguinis observanda erit non modò vulneris magnitudo, verumetiam totius corporis plenitudo: pro cujus modo parcior aut profusior debebit esse missio. Ætatis quoque rationem haberi oportet & temporis, anni, & habitationis, aliarumq́; rerum quæ periti Medici prudentiæ committendæ sunt, cui videnda quæ Galen. in lib. De missione sang. hac de re tractat.

De purgatione in his vulneribus instituenda.

Purgationem æquè ut missionem sanguinis, in his vulneribus duabus de causis esse adhibendam, nempe propter morbi magnitudinem, & vitiosi succi abundantiam, licet colligere ex iis quæ Gal. lib. Meth. medendi
» quarto his scribit verbis: Purgatio non in so-
» la cocochymia convenienter suscipitur, sed
» (sicut missio sangvinis) vel propter ipsius a-
» bundantiam, vel propter morbi magnitudi-
» nem: ita purgatio & propter abundantiam
» alterius cujusdam succi, & propter vim mor-
bi adhibetur. Nec sunt excusandi qui genus istud remedii contemnunt, quasi nihil aut parum ad istorum vulnerum curationem pertineret, quum & ratio & experientia contrarium iis demonstret, qui Hippocratem & Galenum tanquam duces sequuti, hujusmodi vulnerum curationem methodicè tractaverunt. Purgatio enim (inquit Hippocr.) per alvum plerisq; ulceribus prodest. Præterea

Hippoc. lib. de vlcerib.

» vulneribus capitis, item ventris, tum inferio-
» ris, tum superioris, atq; etiam articulorum.
» Addit præterea, quæ exeduntur, & quæ ser-
» punt, quæ diuturna sunt, etiam quæcunque
» obliganda sunt, per alvum purganda esse.
Quod remedium de principio & statim post sanguinis missionem adhibendum est, partim ut irruentes humores ad partim affectam per oppositam (quam ἀντίσπασιν Græci dicunt)

dicunt) reducamus: utique in superioribus partibus vuluus illatum per inferiora purgemus: sin autem in inferioribus per vomitum & superiorem vacuemus, partim ut jam defluxionem parti infixam & inhærentem per παροχέτευσιν & vicinas partes derivemus, quemadmodum & Hippocr. & Galen. docent. Quòd si quis dicat, ex veterum Medicorum sententia, sanis corporibus, & in quibus excrementum nullum redundat, qualia plerumq; sunt militum corpora (vix enim alioqui tantos labores perferre possent) purgationem non convenire, quòd id & molestè ferant & vertigine afficiantur, & celerius exolvantur, quæ accommodata sunt naturæ depellendo: quum purgans medicamentum proprium educere humorem cupiēs ipsumque non reperiens, sanguinem & carnes colliquet, & ex iis quod sanum est & integrum educat: Verumtamen quia nisi evacuentur, in morbos, & graviora symptomata casuri sunt: nempe in febres, inflammationes, dolores eximios, deliria & cæt. ejusmodi, quæ violenta ista vulnera ferè comitantur, necessaria erit commotorum jam humorum purgatio, ut etiam futuris occurramus: atq; ut hoc modo, non solùm affectam partem, sed & universum corpus in bonam firmamque constitutionem reducamus. Ergo quum

Vide Oribas. lib. 7. ca. 22.

gravibus & acerbis istis vulneribus purgatio conveniat, magna cum animadversione, diligentiq; consideratione præstanda erit. Habenda enim erit ratio constitutionis vulnerati & consuetudinis, & ætatis ejusdem, itemq; temporis & regionis. Ita quoq; in reliquis,& humorem exuperantem & affectum locum spectabimus: quæ omnia monebunt, quis humor, & quo modo & qua parte sit depellendus. Atq; inter cætera eligenda erunt & quæ tutò præberi possint purgantia,neq; violenta illa quæ Hippocratis & Galeni temporibus in usu erant, adhibenda esse censeo: propterea quòd facultate calidissima sunt,ac proinde febres excitant,sanguinem commovent, vulnusq; ad inflammationem & abscessus disponunt: in quorum numero Elleborus, Colocynthis, & similia, præsertim non præparata, habentur. Porrò commodè uti quis poterit Cassia,Manna,Rhabarbaro,Senna, Polypodio & Agarico, præsertim illorum extractis: quæ tutiùs in istis recentibus vulneribus repurgandis, quemadmodum & reliqua in diuturnis & malignis ulceribus commodiùs præberi poterunt. Cæterùm, quoniam alvus quibusdam ne pharmaco quidem sumpto laxatur, propter variam cujusq; naturæ proprietatem (sunt enim qui difficulter purgantur, sunt qui modica potione sumpta,

sunt

ſunt qui olfacta tantùm copioſè evacuantur) cavendum erit, ne purgationem ægris præbeamus, quin prius ipſorum natura perſpecta nobis fuerit. quòd ſi ob ſtercus denſatum, atq; in inteſtinis exſiccatum evacuatio impediatur, leniente aliquo medicamento per os accepto, ut bolo ex ℥. j. caſsiæ parato, cum ſaccharo & ſem. aniſi, priùs alvus erit commovenda, vel injecto clyſtere ſubducenda, cujus hæc erit formula:

Clyſter emolliens.

℞. Malvar. viol. mercur. betæ an. m. j. ſem. frigid. ma. aniſi an. ℥. j. hord. florum chamæmel. borrag. & nymph. an. p. j. fiat decoctio colata ab ℔. j. diſſolve caſſ. extractæ cum foliis ſennæ, diaprun. ſimpl. vel tryphera perſicæ an. ʒ. vj. mellis & olei viol. an. ℥. ij. miſce pro enemate.

Sequenti die aſſumendum erit pharmacum, quod accommodandum erit prout æger pituitæ portione, aut bilis, aut alterius cujuſpiam humoris redundantia gravabitur. Faciliùs enim peragitur & melior eſt purgatio, qua moleſtus humor ſubducitur.

Potio pituitoſis conveniens.

℞. radic. ireos, eupatorij, pimpinel. & acori an. ʒ. iij. rad. mechoac. polypod. quer. recentis & medull. ſem. carthami an. ℥. s. ſeni Aniſi, paſſul. glycyrrh, an. ʒ. ij. herbarum veronicæ, betonicæ, ſcabioſ. an. m. j. florum cordialium an. p. j. foliorum ſennæ ʒ. ij. fiat decoctio.

Colaturæ infunde agarici trochiscati ℥. ij. Expressioni dissolve syrupi rosarum solutivi ℥. j. fiat potio. Pro robustioribus adde diaphœn. ʒ. j. s. aut ʒ. ij.

Potio pro biliosis. ℞. Cichorij cum toto, end. acetos. lactu. portul. veronic. an. m. j. passul. ʒ. ij. jujubarum, prunorum dulcium, an. paria iiij. sem. melonum, cuscutæ, citri, portul. & anisi an. ʒ. j. s. florum cordial. an. p. j. santal. citrini ʒ. s. fiat decoctio colata pro dosi, in qua infunde rhabarbari electi ʒ. iij. myrobal. citrinorum ʒ. ij. cinnamomi ℈. j. Express. dissolve syr. de cichor. cum rhabarb. & ros. sol. an. ℥. j. misce, fiat potio. Pro robustioribus adde elect. ros. Mes. vel elect. de citro sol. ʒ. ij.

Potio melancholicis conveniens. ℞. rad. eupatorij. Mes. sive gratiolæ & tormentillæ an. ℥. s. polypod. asari, tamarindorum an. ʒ. iij. sem. anisi & passul. mund. an. ʒ. ij. herbarum veron. scabios. borrag. bugloss. fumariæ, ceterach. polytrici an. m s. cinnamomi ʒ. s. Epithymi, florum violarum & genistæ an. p. j. fiat decoctio. infunde foliorum sennæ ℥. s. Express. dissolve syr. persicorum & de fumar. compos. an. ʒ. vj. fiat potio. Pro robustioribus adde confect. hamech. vel diapolypod. ʒ. ij.

Quum autem non unus tantùm, sed omnes humores redundant, & mixti, ac per universum corpus diffusi sunt, quod plerunq; acci-

accidere solet, sequens catharticum erit adhibendum, præsertim si aliqua veneni suscipio sit.

Potio omnib. humoribus malignis expurg. conveniens.

℞. rad. tormentil. angel. & gentianæ an. ℥.iij. acori, pimpinell. an ʒ ij. polypod. querc. medull. sem. carthami an. ℥. s. intybi latifol. cichorij, veronicæ, agrimoniæ, scolopend. lupul. fumar. an. m. s. glycyrr. & uvarum passul. an. ℥. j. s prunorum damasc. paria iiij. sem. end. acetos. citri & portul. an. ʒ j. sem. anisi, ℥. j. s. florum cordial. genistæ & tamaricis omnium p. j. foliculorum sennæ ℥. iij. fiat decoctio pro dosi, cui infunde rhabarb. ℥. ij. agarici ℈. iiij. spicæ nardi, zinzib. an. ℈. j. Express. dissolve syrupi ros. sol. ℥. j. misce, fiat potio quæ præbeatur & reiteretur, si opus sit.

Alia complura parari purgantia medicamenta poterunt, quæ periti Medici prudentiæ committenda erunt: quemadmodum & ipsorum repetitio etiam in morbi statu, si vires ferant, & commodum videatur. Quòd si æger ab horum medicamentorum usu abhorreat, extractis simplicium purgantium, ut rhab. agar. senn. commodè utetur. Ex quibus singulis, vel decenter mixtis, omnes etiam humores noxios expurgare poterit: quorum omnium idoneam præparationem & dosim in libr. de med. vegetab. spag. præparatione jam docuimus.

De tertia generali intentione curativa, quæ per Chirurgiam completur, ac primùm de primo apparatu.

CAP. V.

DIximus principiò duas in iſtis ſclopetariis vulneribus curandis indicationes curativas proponendas eſſe: ſi in ipſis ſolam contuſionem, ac non venenatam qualitatem, aut admiſtam aduſtionem conſideremus: ſuppurationem videlicet, & novæ carnis ingenerationem. Quod ut rectè atq; ordine fiat, finemq́; nobis propoſitum aſſequamur, nonnullæ nobis erunt, quas ſubalternas dicunt, indicationes obſervandæ: quarum prima jubet glandem prehendi educiq́;, tum & minuta loricæ fragmenta: & aculeos, & mucrones infixos, itemq́; veſtium particulas, oſsicula aſpera, & pungentia, grumos, & cætera extrinſecus incidentia, eaq; ſine dolore, ſi fieri poſsit, revelli: & quæ forſan in cavum inciderunt, ea digitis, aut tenaculis, aut forcipibus denticulatis, atque inſtar roſtri aduncis extrahi: quorum ferramentorum licet videre varias formas depictas in libro Ambroſij Paræi Chirurgi peritiſsimi. Glans autem educitur, vel ab ea parte qua ingreſſa eſt, conſtituto ſauciati corpore (quemadmodum Hippocr. præcipit)

cipit) in eam figuram in qua tum erat quum vulnus accepit: aut certè ita proſtrato, collocatoque in lectulo, ut quàm proximè fieri poterit, ad eam figuram accedat. Educitur etiam glans interdum per eam partem in quam vi tormenti impulſa ferebatur: propterea quòd viam ſibi atq; exitum in ea parte munivit: qui tamen exitus, ſi opus ſit, amplificandus erit ſcalpello, vel novacula, quò faciliùs glans ſequatur, & minor inflammatio naſcatur: præſertim ſi ſpecillo reperiatur, & in carne infixa ſit, neq; magnas venas, & loca nervoſa tranſierit. Itaq; hîc nova inciſione opus erit, quæ commodiùs fiet, ſi parum admodum integræ carnis ex adverſa parte ſuperſit, &, ſi digiti admoveantur, ſubeſſe glans ſentiatur, neq; quidquam obſtet, quominùs inciſio illa fiat. Hoc verò in utraque parte Chirurgo ſemper curæ eſſe debet, ut ſcribit Celſus de telis extrahendis commemorans, ne fortè nervus, vena major aut arteria lædatur. Quòd ſi periculum aliquod immineat, vel ita glans lateat ut reperiri non poſsit, ſatius erit eam tantiſper dimittere, donec natura ſua ſponte ipſam extrudat. Quid enim expedit ingenti vulneri ingens inſuper aliud vulnus addere, & ægrum tantis cruciatibus fruſtra fatigare, præſertim quum in multis infixa glans ita latuerit, ut vulnere

De re-med. li. 7. ca. 5.

ad cicatricem. perducto post annos multos abscessu aliquo facto sua sponte exierit? Porrò primum istud propositũ perficitur etiam medicamentis extranea depellentibus (quorum magnus sanè est usus) præsertim si venenata glande illatum fuisse vulnus suspicemur. Tum enim maturiùs adventitia evellenda sunt. Qua ratione etiam ne virus introferatur, & ad partes principes serpat, attrahentia ista valentiora confestim assumenda sunt, quemadmodum in contrariis accidentibus mitiora. De quibus in cap. de venenato vulnere alius nobis dabitur scribendi locus. Hoc primo proposito peracto, abstractis videlicet ex vulnere, quantum facultas feret, omnibus alienis atq; extraneis, deinceps de topicis & prima medicamentorum applicatione nobis agendum est. Variã enim hac de re tum Medicorum sententiam, tum castrensium Chirurgorum consuetudinem esse constat. Alij namq; ferrum candens, vel causticum, vel aliud quoddam exedens medicamentum, omni vulneri promiscuè admovent: alij olea ferventia olivarum vel sambuci: nonnulli theriacam: alii terebinthinam laudant: alij oleum catellorum tepidum probant. At frequentissimè vulgus utitur suis ellychniis, ac stupis, aceto, ovi candido & adstringente medicamento imbutis, quibus totum & cavum vulne-

vulneris infarciunt, & vicinas partes involuunt atque obligant: quem apparatum per integrum diem non movendum esse censent, fluxionem sangvinis, ut ajunt, metuentes. Sed quàm perniciosa hæc sit vulgi consvetudo, periti omnes judicàbunt. Hæc enim medicamenta emplastica crassæ ac terrenæ sunt substantiæ & facultatis adstringentis, quæ subitò exsiccantur, partemque affectam nimiùm comprimendo, dolores permagnos cient: unde majores oriuntur tum defluxiones, tum inflammationes, gravioraq; symptomata, quòd poros aut meatus cutis obstipent, humoresq; cogant, & crassiores efficiant. Quemadmodum sevum, resina, pix, cera, butyrum, omnisq; fluxilis materia frigore indurescit, minusque cedit tractantis fingentisque articulis: sic horum frigidorum medicaminum applicatione sine ullo discrimine, densantur humores, ægreque dissolvuntur, cuteque minùs spirabili reddita spiritus oppressi suffocantur, propter retentam malignam humorum exhalationem, vnde nonnullis gangræna innascitur, partisque totius interitus. Quòd si aliorum remediorum penuria, & vrgens necessitas, his uti remediis vulgaribus Chirurgos cogat, ad sanguinem immoderatè fluentem sistendum (quamvis id rarò his vulneribus accidat) tamen illa eligi

eligi(quum datur facultas)vel permutari debent, vel saltem frequenter oxyrhodino subtepido sunt imbuenda. Neq; verò prætermittendum est, multos hodie uti ad horum vulnerum curationem non solùm applicatione prima, sed ad perfectam usq; valetudinem, simplici aqua fontana tepida, cum qua oleũ & acetum alij commiscent. Quo remedio ellychnia & stupas imbuunt: idq; cum tam fœlici successu præstant, ut non pauci magicis carminibus & incantationibus hoc tribuant. Quod frequenti tamen experimento probatum est, neq; à ratione alienũ videtur: quippe quum aqua etiam frigida vulnera simplicia juvari, Celsus lib. 5. cap. 26. scribat, ac ipsam quocunq; modo impositam, imò & calentem ipsis prodesse alibi affirmet: dolores enim lenit, inflammationes arcet, ac defluxiones sistit, quæ symptomata statim in principio prohibenda esse, omnes ingenuè fatentur. Deinde quum ex Hippoc. sententia contusis vulneribus, celerrima suppuratione medendum sit, hoc ipsum tepidæ aquæ fotum præstare, veterum Medicorum scriptis & experientia comprobatur. Quum igitur illa primos & graviores vulnerum impetus aptissimè sustineant, ac repellant, nemini mirum videri debet, si tum demum natura (quæ in se efficientem caussam & Balsamum natura-

lib. 8. cap. 10.

lem

lem continet,quo & fracta ossa conglutinentur, & unitatis divisio consolidetur) & vulnera carne repleat,& cicatrice tandem ipsa obducat: modò ars naturæ ancilletur, eiq; ministret atq; inserviat: cavendo ne vulnus à caussis externis irritetur, & Balsami curatrix facultas impediatur, sed suo munere fungatur, vulnus ipsum exactè à sordibus (quæ sibi impedimento sunt) linamentis & omnibus modis expurgando. Porrò non possum non eorum institutum laudare, qui acetum & oleum commiscenda esse censent: quo remedio accepimus Vinsium illum, de quo suprà sermonem fecimus, ante Rupellam desperato vulnere affectum à nonnullis Italis, aliosque prætereà complures curatos fuisse. Illud enim mixtum symptomatibus occurrit, dolori nempe, defluxioni, & inflammationi: ac præterea putredini resistit: nam illi summo studio ac labore obsistendum est (quum hujus generis vulnera ei valdè obnoxia sint) ne gangræna aut sphacelus tandem subsequatur. Acetum enim corruptioni obsistere argumento est, quòd, si conditiis rebus infundatur, eas conservet ne mucore aut limo obducantur. Sic oleum vino vel alterius generis liquori superinfusum prohibet, ne vel vapescat,vel corrumpatur: siquidem aërem arcet, omnesq; halitus excludit, qui putredinem

infer-

inferre possent, eoq; laudabilior mihi videtur ipsius usus, quò foris & imbutum & intus assumptum veneni acrimoniam retundit, quod cum istis vulneribus aliquando commixtum esse posse docuimus. Quò fit ut illorum comprobem sententiam, qui olea ferventia confestim vulneri admovent: salubriter enim adhibentur: partim quòd relaxando efficiant ut interna pravorum humorum fuligo dissolvatur: partim quòd impediant, ne externo aëris ac ventorũ impulsu cavum vulneris feriatur. Hoc enim inter cætera observandum est, ne diutius aëri vulnus committatur, sed qua fieri poterit diligentia occludatur. Aërem namq; putrefactionem rebus quas ambit humiditate sua inferre, experiuntur illi: qui cujusq; generis fructus in olla seriatim collocant: eamq; accuratè operculo obductam ac luto sapientiæ, quod vocant, obligatam, ut nihil aëris subingredi possit, in putei profundum demergunt, atq; ita quum illi fructus ab ambiente aëre, omnique aura maligna sint remotissimi, corrumpi nec tabescere possunt, sed recentissimi inveniuntur, ac si nuper fuissent inclusi. Quæ à me per transennam dicta fuisse omnes velim existiment, quò demonstrarem multos curari non incantationibus, ut vulgus putat, sed remediis, etsi nonnulli iis cum ratione non utantur,

Aër hisce vuln. contrar.

tur,

tur, rationi tamen consentaneis: non autem ut Empiricorū caussam tuendam suscipiam, qui non verentur in hominum vitam ac corpora grassari, atq;, ut habet proverbium, in jactura vasis artem figulinam experiri: quum eos potiùs exterminandos censeam, quorum videlicet culpa ac temeritate efficiatur, ut ars medica summis alioqui laudibus extollenda, unà cum professoribus despecta sit & negligatur. Sed ne ab instituto nostra recedat oratio, commodissimum mihi videtur, si in sclopetariis istis vulneribus statim per initia oleum visci pomorum compositum vel olea florum verbasci vel hiperici vel ovorum, calentia admoveantur, quorum descriptionem invenies in nostro Antidotario spagyrico, quæ præparata habere debent Chirurgi: mirum enim in modum & leniunt & emolliunt, & dolores sedant, & his vulneribus curandis competunt. Horum defectu oleo sambuci (quod probatur à Iouberto peritissimo Medico) lini, ovorum, lumbricorum, liliorum, & chamæmeli & terebinthinæ assumenda erunt. Quòd si quis his omnibus oleis sit destitutus, buturo calenti aut terebinthina sit contentus: linamenta interim sequenti medicamento sunt inungenda.

Unguentum magistrale.

℞. sepi hircini, colophoniæ an. ℥.iij. medullæ cru-

læ crurum bovis & œſypi humidæ an. ℥. ij. s. butyri recentis ℥. ij. ſucci chelidoniæ & centaureæ an. ℥. j. oleorum viſci pomorum & ceræ an. q. ſ. ut fiat unguentum, Hujus cape ℥. iij. mercurij præcipitati, dulcificati & noſtro modo præparati, & croci veneris optimè præparati an. ℥ iij. fiat mixtura, qua inungantur turundæ vel ſetones ſi ipſorum applicatio requiratur. Pulveres præparati eſſe debent, quos ditiores poterunt in capſis aſſervare: quos etiam permiſcere erit optimum cum ſimplici butyro, ſi non eſſet præ manibus paratum unguentum ſupraſcriptum, cum quo poterit fingi ſatis amplum emplaſtrum, quod circumcludat partes vulneris proximiores. Linamenta autem ſunt imbuenda ſimplici oxyrhodino parato cum aceto roſ. oleo roſ. & viſci pomorum, Partibus autem longioribus tale unguentum adhibendum erit.

Defenſivum medicamentũ.

℞. boli armenæ præparatæ, ſangvinis draconis & corall. rubr. an. ℥. s. croci martis. ʒ. ij. baccarum myrti. ℥. j. s. olei roſ. omphacini ℥. iiij. aceti roſati ℥. ij. ceræ ℥. j. s. fiat linimentum.

Hoc interim ſtudioſè ſemper in hiſce vulneribus obligandis obſervandũ eſt, ne faſcia ita remittatur ut laxa ſit & quod continet elabatur, neq; tamen arctare adeò ipſam oportet, ut vehementiùs comprimendo dolorem

rem excitet, ac proinde fluxionem proritet, quandoq; phlegmonem atq; ad extremum gangrænam & cancrum accersat, quemadmod. interdum usuvenire Celſ. tradit. Danda erit igitur opera, ut amborum vitato incommodo, utriusq; fruamur commodo. Linamenta interim prædicta oxyrhodino frequenter imbuenda sunt, renovandusque ab initio apparatus, duodecim horarum intervallo: nisi fortè sanguinis fluxio metuatur, propter magnæ vel arteriæ vel venæ incisuram. Quòd si fluxus sit immoderatior, celeriter illi atq; ante omnia succurrendum est, quod sequentibus medicamentis appositis & assumptis commodè fiet. Neque tamen id præstandum censeo, quin priùs aliqua sanguinis copia per vulnus effluxerit.

Vnguentum sanguinem cohibens.

℞. croci martis subtilissimè reverberati, croci veneris an. ℥. ij. excipiantur oleo visci pomorum simplici, & fiat vnguentum. Hoc medicamentum adeò sanguinis fluxionē sistit, ut propè incredibile videatur, vulnus quinetiam in meliorem statum disponit: superfluos enim humores digerit, partem corroborat & putredini magnopere obsistit.

Aliud.

℞. croci martis ℥. j. calcis testarum ovorum, & colchotaris an. ℥. s. cineris ranarum

vstarum ℥.ij. excipiantur oleo visci pomorum.

Aliud paratu facile nec minùs utile.

℞. Colchotaris aceto præparati ℥.ij. calcis limacum ℥.s. butyri recentis ℥.iiij. misce & fiat unguentum, vel excipiantur ovi albumine.

Commodissimum etiam fuerit in magnis hæmorrhagiis potionibus uti, quarum formulas subscribemus.

Pro ditioribus.

R. olei croci martis & essentiæ corallorum an.℈.j. cum aqua spermatis ranarum vel rosarum fiat potio.

Alia, pro gregariis, sed approbata.

℞. croci martis nostro modo præparati℈.j. calcis testarum ovorum ʒ j. syrupi rosarum siccarum & myrtillorum an. ℥. j. cum aqua florum papaveris rubri, fiat potio assumenda tribus horis ante cibum: pro quo capiat hordeatum cum aqua rosarum & semine papaveris, præsertim hora somni.

Porrò nullum præstantius medicamentum reperiri potest, tum ad sistendum sanguinem undecumq; prorumpentem, tum ad dolores omnes pacandos & defluxiones reprimendas, quàm laudanum Opiaticum, si pilula illius grani piperis instar assumatur, cujus usus in hisce præsertim vulneribus non satis prædicari potest: ut alias innumerabiles ipsi-

ipſius opportunitates omittam, de quibus in mea reſponſione ad tractationem Auberti Vindonis de ortu & cauſsis metallorum, copioſiùs diſſerui. Porrò his primò completis, tùm demùm medicamenta, quæ quàm celerrimè ſuppurent, adhibenda erunt, ſuppurata diligenter repurganda exſiccandaque, ut juſta naſcatur caro, neque mollior quàm oportet, neque durior, & quæ non excreſcat, ut deniq; confracti oſsis fragmenta, ſi qua ſint, à vivo oſſe maturè deducantur. Porrò celeriùs in hiſce ſclopetariis vulneribus ſuppurationem maturamus, ne incluſum virus, aut latens ſanies periculum majus moliatur, atque ut ſic ſuppuratis omnibus, febres dolores & omnia ferè ſymptomata ex Hippocratis ſententia faciliùs conquieſcant. Igitur pro hac intentione in ſecundo apparatu vulgus uti ſolet ſuis digeſtivis (ut appellant) ovi vitello, roſato oleo & terebinthina paratis. Quæ, ut verè dicam, idcirco probare non poſſum, quòd citiſsimè putreſcant & fœtorem (quod indicium ſemper malum eſt) vulneri inducant. Alii hydrelæo modicè calido, butyro & ſimilibus ſuppurantibus utuntur, quibuſcum tritici farinam perpurgatam furfure excoquunt, & puſillum croci admiſcent. Probant nonnulli tetrapharmacum ex pice, reſina, cera, & adipe paratum,

cui primas tribuit movendo puri Corn. Celsus: ex quibus Macedonicum etiam addito thure conficitur, quo multi fœliciter utuntur. Alii Basiliconem summopere probant, quòd suppurativum sit optimum; semperq; in officinis paratum inveniatur. Laudant alij vngventum Dialth.& quod Resumptivum vocant: nonnulli emplastrum Diach. simplex & de mucilaginibus, quibus oleum liliorum permiscent. Quibus omnibus medicamentis cæsas glande carnes ac contusas in pus celerrimè convertunt, ut Hippocrati assentiantur. Scribit enim collisas carnes in saniem necessariò convertendas esse, quò minùs etiam hac curandi ratione vulnus phlegmone fatigetur, minusq; vexetur: quæ fuit & ejusdem Hippocratis & veterum omnium Medicorum opinio. Quorum suppurantium usum non possum & ipse non summopere probare: Nam quum insiti nostri caloris vim atq; substantiam tueantur, atq; etiam humores corruptos in benignius quippiam commutent, & putridum sanguinem in pus citissimè convertant, hac ratione vulnus in meliorem statum restituunt. Hoc tamen unicè observandum, ne ipsorum intempestivo usu vulnus corruptione afficiatur: quod ut prohibeatur, addenda erit ℥. j. præcipitati nostri pro quaq; uncia suppurantis medicamenti

mentì (cujus præcipitati pondus augeatur si fœteat vulnus) quò altius subire possit, viresque suas sine periculo exercere medicamentum: Nam illo solo medio statim pus conficitur syncerum, parsq; affecta à putrefactione & gangræna, cui illo præsertim tempore est valde obnoxia, conservatur: quod ego sæpenumerò certa experientia comprobavi. Neque absurdum fore putavi, si in minùs peritorum gratiam quibus utar remediorum formulis pro hac intentione, præscribam. Inungantur ergo turundæ, vel setones, & quicquid in cavo vulneris apponetur, sequenti unguento.

Unguentum paratu facile.

℞. unguenti Basilici majoris descript. Mesuæ ℥. ij. butiri recentis ℥. j. præcipitati nostro modo præparati ʒ. ij. s. misce pro ellichniis & turendis inungendis.

Unguentum aliud.

℞. ceræ novæ, resinæ, picis navalis, an. ℥. iiij. sepi hircini & medullæ cruris vitul, an. ℥. ij. œsipi humidæ ℥. j. olei olivarum, vel lini, vel visci pomorum ℔. j. liquefactis omnibus & transcolatis, fiat unguentum.

Additio.

Hujus cape ℥. ij. præcipitati nostri ʒ. ij. misce. Præstantissimum est remedium, quo etiam emplastra (sine præcipitato) sunt il-

 linea-

linenda,&in vulneris ambitu apponenda: vel,
℞. terebinthinæ venetæ, & mellis albi an. ℔. s. vitellos ovorum, numero 12. omnibus optimè mixtis decoquantur ad ignem ad pulmenti consistentiam.

Hoc unguento (quod Calcinatum magnum vocant Paracelsici) poteris commodè uti loco digestivi: putredini enim, sic præparatum, summopere obsistit, & hisce vulneribus suppurandis convenit.

At quoniam proprium est Naturæ, nostrique caloris, non autem medicamentorum, maturare, omnibus modis calorem inducemus insito nobis simillimum, qui fovendus est, ac tuendus, & bombace, & lana succida, & linteolis partem affectam circumdantibus, vel aliquo cataplasmate, quibus omnibus gravia quæq; vulnera etiam juvari scribit Celsus: quæ imbuenda sunt vel hydrelæo, ex oleo rosarum, & aqua rosarum confecto, cui pusillum aceti permiscere poteris: aceto enim parcè utendum, quòd tardiorem efficiat suppurationem: vel sequenti fomento mihi familiari utitor.

lib. 5. cap. 26.

Fomentum emolliens, doloresq; sedans.

R. foliorum visci pomorum minutim concisorum cum fructibus m.iij.red.althææ cum foliis, malvar. viol. an.m.ij.sem.lini,fœnigræci an.

ti an.℥.ij.florum chamæmeli, meliloti, an. p. ij. decoquantur cum lacte.

Nunquam hoc medicamentum me fefellit: inflammationes enim arcet, dolores mirum in modum sedat, partisq́; substantiam fovendo, pus exquisitum citissimè movet. Ex præscriptorum crassamento pistato & cribellato paratur cataplasma, addendo farinar. lini & fœnigr. an. ℥.ij. œsipi humidæ & medullæ cruris vituli an. ℥.j.s. vitellos ovorum numero iiij. croci gr.vj. oleorum visci pomorum & rosarum an. quantum suff. apponatur vulneri, ita ut involuat partes viciniores: loca autem remotiora ad prohibendam humorum defluxionem semper vnguento de bolo, vel sequenti, illinenda sunt.

Cataplasma.

Defensivum optimum.

℞. pulveris rosaxum rubr. & myrtillorum an.ʒ.j. boli Armenæ, terræ sigillatæ an. ʒ. vj. succorum plantaginis, solatri, an. ℥.j. aceti rosati ℥.ij. olei ros. omphac. & myrtill. an. ℥.ij.s. ceræ ℥.ij. misce pro defensivo.

Porrò illis remedijs eousque utendum, bis in die apparatum permutando, ut jam diximus, donec pus aliquo modo laudatum apparere incipiat: tunc enim detergentibus utendum erit, cum quibus etiam semper præcipitatus noster permisceri in majori dosi poterit, quod & optimè è vulne-

ribus pus eluat, & corruptione medeatur.

Detergens optimum, paratu facile pro gregariis.

℞. unguenti Aurei ℥. ij. terebinthinæ & mellis rosf.an.℥.s. farinæ fabarum ʒ.ij. boracis ʒ.j. pulveris præcipitati ʒ. iij. misce.

Aliud probatum pro ditioribus.

℞. succi persicariæ & symphyti, an. ℥. ij. oleorum terebinthinæ, thuris, myrrhæ, sarcocollæ, spagyricè destillatorum, an. ʒ.ii. radic. aristolochiæ rotundæ ʒ.j.s. ceræ albæ ℥.j. olei hypericonis comp. q, s.

Additio.

℞.hujus ℥.j.adde mercurij præcipitati ʒ.j. misce pro inunctione ellychniorum.

Solum unguentum de pæto multùm confert, cujus descriptionem in Antidotario nostro invenies.

Usus superioris cataplasmatis, etiam eo tempore approbabitur, modò addideris ipsi farinam orobi, hordei, fabarum, & lentium. Sequens etiam cerotum prodest.

℞. massæ emplastri Diachalciteos ℥. vj. olei visci pomorum q. s. ut fiat ceroti instar, quod vulneri superponatur.

Sed quoniam illa vulnera ferè adeò profunda sunt, ut neq; medicamenta, neq; turundæ eò pervenire possint, injectio sequens per catheterem est adhibenda.

Pro

Pro gregariis.

℞. vincæ pervincæ, pæti, persicariæ, betonicæ an. m j. florum hyperici & verbasci an. pugil. j. radic. aristoloch. utriusque an. ℥ s. thuris, myrthæ, sarcocollæ, iridis florent. an. ʒ ij. decoquantur cum vino albo, fiantque injectiones, quoties vulnus tractabis: cave tamen, ut nihil vel parum illius in cavo vulneris relinquatur: sufficit enim modò vulnus optimè abluatur.

Pro ditioribus.

℞. veronicæ, vincæ, pervincæ, pyrolæ, betonicæ, agrimoniæ, & symphiti majoris an. m. j. rad. aristolochiæ rotund. & iridis an. ℥. j. decoquantur cum phlegmate vitrioli.

Additio.

Hujus decocti colati cape ℔. s. dissolve oleorum myrrhæ, & mastiches, destillatorum ut suprà an. ʒ. iij. olei terebinthinæ ℥. s. misce, utitor, ut dictum est.

Purgato igitur, ut decet, vulnere, carne ipsum impleri oportet, quem scopum facilè assequemur, si turundas in dies paulatim imminuamus. Hoc enim modo citra ullum medicamentum, sed solius Naturæ opera vulnus carne implebitur, & tandem brevi cicatrice obducetur, modò pondus præcipitati in ungventis augeamus: vel sequenti medicamento utemur.

Pulvis epuloticus.

℞. calcis teſtarum ovorum optimè calcinatarum ℥.s. boracis, & aluminis uſti an. ʒ. j. croci martis ℥. j. fiat pulvis, hic optimus eſt ad cicatricem obducendam.

Porrò ſi vulnus enumeratis auxiliis ad ſuppurationem perduci non poſsit, videaturque in gangrænam ac partis jnteritum degenerare: quod & fœtore eximio, fuſco, livido, & nigro affecti loci colore deprehendes, medicamenta, quæ erunt idonea ad ejuſmodi corruptionem & interitũ, erunt admovenda, quorum deſcriptionem ſuo loco ca. de gangræna præſcriptam invenies: occurrendumq; erit ſymptomatibus, ſi qua ſuperveniāt, ut dolori, phlegmoni, & reliquis, ut poſteà dicetur. Reſtat enim jam, ut de venenato ac aduſto ſclopetico vulnere agamus.

De venenato & ambuſto vulnere ſclopetico.

Cap. VI.

CURATIONEM eorum vulnerum, in quibus ſola continui ſolutio cum contuſione & vaſorum dilaceratione conſideratur, jam præſcripſimus. Reſtat ut de veneno & ambuſtione (quæ complicata cum hiſce vulneribus eſſe poſſe jam docuimus) agamus: pro

illo

illo enim ad tertiam indicationem confugiendum est: nimirum ad salutare aliquod alexipharmacum, quò id è vulnere evelli & evocari citissimè possit: atq; vis ipsius obtundi, ne sensim intrò subiens ac prorumpens in principes tandem partes insiliat, earumqne vires ac substantiã dirimat: quod fiet partim topicis sive parri affectæ aur cordi applicatis, partim etiam per os assumptis medicamentis. Nam si caro vulneris sit lividior, quàm vulgarium plagatum esse solet, & veluti emortua, cùm totius partis decoloratione, laterum punctionibus, atque extra ordinariis inflammationibus & doloribus, cumque torpore totius corporis, alienatione mentis & febribus ardentibus: & hæc præsertim sine aliqua manifesta causa interveniant, venenum adesse judicabunt omnibus modis: ideóque quâ poterimus celeritate relictis omnibus aliis intentionibus tam gravi affectui occurrendũ erit. Quemadmodũ enim ingruente magna tempestate, ac sævientibus undique ventis, nauclerus etiam æstu adverso, ventoq; minus secundo celerrimè saluti prospicit, ac fidam tutamq; stationem ac portum remis velisq; consequi conatur: ita Medicus ratione atq; usu & experientia præditus, prima quaq; opportunitate salutare remedium adhibere præsenti tanto incommodo debet,
ad

ad ipsius ferociem subitò, si fieri potest, retnndendam: idq; antequàm virus radices agat, penitusque infixum esse contingat, atque ipsum cor, tum partes principes, quò cófestim properat, occupet. In his enim matnrã sectio sæpe decipit, sera semper. Igitur si ex prædictis signis aliisque conjecturis complicatum esse vulnus cum veneno censeamus, ad antidota statim confugiemus: adhibito priùs integro judicio; factoque prognostico; (ut rectè nos admonet Celsus) vel ægrũ prorsus desperatum, vel saltem periclitari, aut rectè valiturum familiaribus & amicis indicantes, ne si victa malo ars fuerit, id nostræ ignorantiæ, aut fallaciæ, & artis dedecori tribuatur. Porrò præscripta priùs idonea victus ratione, quæ venenis obsistat, statim prævidendum est, an morbus venæ incisionem, an verò expurgationem exposcat: matureque illa adhibenda sunt, & cum prudenti judicio, sive ut primùm atque inter initia evacuatio præcedat, aut sudore, vomitu, alui profluvio, aut venæ incisione: ut humores maligni, antequã se per venas diffundant, arteriisque penitus inhærescant, expurgentur: atque ut laxatis meatibus ac spiramentis, fuliginosi & maligni illi vapores, quibus cor opprimeretur, erumpant, forasque promanent. Quuod præstandũ est, præsertim si venenum priùs per corpus distri-

lib. 5. ca. 26.

distributum fuerit,& eger humoribus repletus videatur: tunc enim evacuationem etiam per missionem sangvinis convenire scribit Paulus lib.5.cap.2.Deinde ea adhibenda,quæ cor tueantur, ac muniant. ut sunt theriaca & mithridatium ex vivo aut decocto rad. angelicæ,tormentillæ,gentianæ bistortæ, seminis citri, acetosæ & herbarum melissæ, veronicæ, & Pimpinellæ cum syrupo de limonibus, aut alio quodam diluto: idque ut naturæ conditio exposcet, aut exercitato Medico expedire visum fuerit,in quo mirè illum prudentem & oculatum esse par est, nec à scopo aberrare. Cæterum optimum factu judicavi, si remedii cujusdam paratu faclis formulam in gratiam posteritatis præscriberem, quod exhibitum omne depellit venenum, quod sæpissimē probatum fuit: & quamvis familiare, pro insigni tamen secreto habendum est.

Alexipharmacum præstantissimum, & multis experimentis comprobatum.

℞.rad asclepiadis ℥.j.rad valerianæ & tormentillæ an.℥.s.rad polypod. querc. ℥. ij. angelicæ sativæ ℥. iiij. angel. sylvest. & rad. althææ an.℥.ij. urticarum ℥.j.rad. thymelææ ℥. j. s. rad. scabios. & valerian. minoris an.℥.s. radices omnes evellantur intra 15. Augusti, & 8. Septembris, quæ posteà incidantur ac reponantur in ollam vitreatam figillatā,cum

suff.

suff. q. aceti. Atque ita 12. horas macerentur, pòst coquantur spatio horæ unius cum dimidia Effuso tum aceto exsiccentur, donec in pulverem redigi queant. Contusis omnibus adde acinos herbæ Paris numer 12. cum ejusdem foliis 36. fiatque pulvis, cujus dosis est ʒ. j. cum vino albo.

Alexipharmacum aliud, quod in promptu paratum est.

℞. mithridatii & theriacæ an ʒ. s. margar. præpar. & corall. rubr. an. ℈ j. boli armenæ ʒ. s. syrupi de limonibus ℥. j. aquarum buglos. & scabios. q. suff. ac fiat potio. Reiteretur bis aut ter, si opus videatur.

Aliud pro ditioribus.

℞. auri vitæ & essentiæ margaritarum an. gr. vj. essentiæ corallorum gr. 8. tertæ sigillatæ electæ ℈. j. cum ℥. duabus, aquæ theriacalis nostræ: fiat potus statim sumendus. Hic mirificè cor ab omni veneno & contagione tuetur. Conferunt etiam epithemata regioni cordis applicata ex margaritis, sandalis, corallis, caphura, & aquis cordialibus.

Cæterùm Galen. lib. 13. Method. med. pro venenatis istis vulneribus curandis geminas assumendas esse censuit indicationes curavas: unam, quæ virus ipsum foras attraheret, alterã quę ortũ inde dolorẽ alteraret. Primæ indicationi occurrebatur excalefaciẽtibus & attra-

attrahentibus: ut cucurbitulis, frictionibus, & postremò ustionibus vel ferro vel medicamento factis. Ultimæ autem auxiliabatur per ea medicamenta, quæ qualitatem per contrariam qualitatem alterare possent, ut refrigerantibus, si eximius calor ægrum fatigaret; & calefacientibus, si frigus in ipso demorso loco ac in toto corpore ipse sentiret. Interim vulneri apponendum salem esse veteres Medici censebant, cæpam, rutam, sinapi, glandes, nuces, dictamnum, sulphur, & similia medicamenta, quæ magnam vim trahendi haberent: ligamentis quoque, scarificationibus etiam scalpello factis utebantur, quò magis vitiati sangvinis copia è vulnere profluere posset; de quibus fusiùs Paulus, Aëtius Actuarius, & Cornelius celsus summi Medici & perpetua commendatione digni scribunt. Verumtamen quoniam ipsi neque horum sclopetariorum vulnerum, neque cujusvis Antidoti peritiam habuerunt, neque eorum fortè venenorum, quibus glans plumbea infici potest: commodissimum fore judicavi utilissima remedia, non vulgaria tamen, hisce vulneribus venenatis applicanda in medium proferre, quorum usum satis prædicare grata posteritas non poterit. Primò igitur apparatu (si ex prædictis signis sit tibi quædam complicari veneni cum vulnere suspi-

Paul. l. 6. c. 2. Aët tetr. 4. ser. 1. c. 48. Cor. l. 6. c. 27.

re suspicio) extractis omnibus extraneis, si fieri potest, vulneris labra scalpello scarificanda censeo, atque cucurbitulas admovendas, ac sequenti vnguento ellychnia vulneri imponenda.

Vngventum venenatis vulneribus conducens.

℞. vnguenti Macedonici ℥ ij. olei myrrhæ & terebinthinæ an. ʒ ij. præcipitati nostri ʒ j.s. butyri arsenici fixi & dulcificati, ut artis est ℥.s. olei antimonii ʒ ij. ceræ tantillùm, & fiat ungventum.

Hoc medicamento non aliud præstantius inveniri potest ad eluendum & detergendum quodvis è vulneribus venenum. Quare præparatum illud habere Chirurgi præ manibus debent, cujus facultatum quum experti fuerint in hisce vulneribus & omnibus malignis ulceribus, ut carcinomatis, gangrænis, & aliis desperatis ulceribus, eò magis ipsum comendabunt: namq; sine ullo dolore operatur.

Aliud præstantissimum.

℞. olei mercur. corporalis ʒ. j. s. olei sulphuris terebinthinati ʒ. iij. arsenici dulcificati ʒ. ij. excipiantnr Butyro salem nō experto, & fiat unguentum. Apponatur vulneri, ut dictum, cum elychniis & turundis: venenatis, gangrænæ, cancro, phagedænis, & cacoëthis ulceribus curandis confert. Superponatur in vulneris ambitu tale emplastrum.

Attra-

Attrahens medicamentum.

℞. ammoniaci, bdellij dissolutorum in aceto rosato an. ℥. ij. galbani ℥. s. mumiæ, thuris, mastiches, an. ʒ. iij. caphuræ, ʒ. ij. coralli utriusq; & magnetis præparati, asphalthi. carabes an. ℥. s. rad. aristolochiæ, serpentariæ & arundinis an. ʒ. ij. s. ceræ, picis navalis an. ℥. iij. alabast. ʒ. iij. olei terebinthinæ & ovorum ana q. suff. ut fiat cerati instar. Hoc medicamentum rectè præparatum tum venenum elicit, tum glandem, ferri, ossium, lignorum, & vestium fragmenta ad se pertrahit.

Aliud attrahens optimum.

℞. gummi cort, med. tiliæ, extracti, ut docebitur, ℥ ij. magnetis præparati ℥. j. succini flavi præpar. ℥. s. opoponacis repurg. cum succo serpentariæ. ʒ. iij. terebinthinæ & ceræ, quod satis sit ad fingendum emplastrum.

Aliud specificum.

Lingua vulpis suo tempore evulsa, & ut decet præparata, & exsiccata, glandem etiam ab interioribus partibus sine dolore attrahit, si priùs in vino rubro decoction. aristoloch. & serpentar. madefiat, & parti affectæ apponatur.

Sequens etiam defensivum toti membro affecto impositum multùm confert.

Defensivum magistrale.

℞. florum verbasci, hyperici, & rosarum an.

p. ij. foliorum rutæ & hyoſcyami an. m. j. caphuræ ℥. s. decoquantur cum aceto & fiat in formam cataplaſmatis. Dolorem ſedat, ac prohibet, ne phlegmone pars moleſtetur.

Hæc medicamenta bis in die permutari poterunt, quibus utendum eſt, donec graviora omnia ſymptomata deſinere appareant: tunc enim vulnus tractandum ac ſi contuſum foret: idq; ad longum tempus prorogari poterit, quò viroſa materies ſemper effluat, nec intus contineatur. Vbi verò propoſitum tempus præterierit, quo nullum imminet veneni periculum, vulnus ad agglutinationem, & cicatricem perducendum erit, ut jam ſuprà præſcripſimus. Quòd ſi vulnus, veneni mortifera qualitate, mortis inevitabile periculum adferat, & lethale ſit, neque medicamentis vincatur, haud importunum fuerit, facto prognoſtico, partem ictam amputare, ſi commodè ſectionem ipſa non reſpuat. Hæc de venenato vulnere dicta ſufficiant. Porrò dicturus de ambuſtione, quæ cum ſclopetariis vulneribus crebrò complicata invenitur, non poſſum ſatis improbare illorum ſententiam, qui ſuadent ſic affectis frigida ac ſummè reprimentia ſtatim applicanda. Illa enim referiunt, non autem eliciunt aut extrahunt ignitum ardorem, eumque magis partibus infigunt morbum adaugent, ac & præſertim

De Ambuſt.

ace-

acetum, quo vulgus tamen frequenter utitur: adstrictoria enim sua facultate aperta vasa occludit, influxumque sanguinis cohibet, ut Aetius scribit. Quin potiùs muria, aut salsilago, præsentanea vi ambustis vim igneã atque urentem fervorem extrahunt, doloresque intentissimos mitigant, atq; pustulas reprimunt, si tenui præsertim peplo salsilagine imbuto præustæ partes statim foveantur. At Oribasius & Paulus ambusta moderatè detergenda esse censuerunt: proinde terram Chiam & Cimoliam & Creticam & levem omnem aliam quamq; aceto (non acri tamen) aut aqua mixtam commendarunt. Recentiores unguentum de calce septies lota, & oleo rosarum admista, & adustioni applicata probant. Alij ad ebulum in vino coctum & cataplasmatis forma præparatum confugiunt, & ad illa quæ impressum partibus ardorem foras calore prolectant. Hac enim ratione ignis si propiùs ipsi pars usta admoveatur, proprij insiti mali fit alexiterium. nam resolutione revocato empyreumate dolorem levat. Nos autem sequentibus remediis commodè sæpiùs usi sumus.

Tetr. 4. ser. 2. cap. 26.

Oribas. synopf. lib. 7. cap. 6. Paul. lib. 4. cap. 11.

Vnguentum pro gregariis empyreuma extinguens, & pustulas prohibens.

℞. olei sambuci & nucum an. ℥. ij. olei ovorum ℥. s. sepi cervini & medullæ cruris tauri

 an.

an. ℥.j. cæpas coctas ij. ceræ tantillum. Ex his fiat unguentum, apponatur parti affectæ.

Ad idem valde efficax.

℞. olei lardi & olei butyri an. ℥.s. ſucci foliorum & baccarum hederæ ℥. ij. ſucci corticis med. ſambuci ℥.j. olei ſambuci ℥.iiij. ſalis petræ ʒ. ij. decoquantur ſimul ad aquæ conſumptionem, & cum tantillo ceræ fiat linimentum, quod plurimùm aduſtionibus tollendis confert.

Sequens aqua etiam ad ambuſta pretioſiſſima eſt.

Aqua ad ambuſta.

℞. phlegmatis vitrioli & aluminis an. ℔.s. florum tapſi barbati & foliorum hederæ nigræ an. m. j. limacum, ranarum, aſtacorum, aut cancrorum fluvialium an. n. 10. deſtillentur in alembico plumbeo ſatis magno igne. Ex hac aqua fove aduſtum locum quinquies aut ſexies in die.

Aqua ſpermatis ranarum mixta cum phlegmate vitrioli multum etiam confert.

At nullum præſtantius medicamentum ad empyreuma pulveris tormentarij reſtinguendum ſequenti linimento. Inflammationes etiam omnes arcet, & dolores compeſcit, quo ditiores uti poterunt.

Linimentum optimum.

℞. ſalis ſaturni ſaccharini ℥. j. olei vitello-

rum

rum ovorum ℥.ij.butyri præparati ℥. iiij. misce. fiat linimentum, quo tutus adustus locus inungatur ter aut quater in die.

Partibus longinquioribus defensiva talia apponantur ad prohibendam humorum defluxionem & inflammationem.

Nutritum magistrale.

℞.ſucci foliorum nymphææ, ſempervivi & hyoſcyami an.℥.ij. aquarum ſpermatis ranarum & florum tapſi barbati an.℥.j.lithargyri, vel, quod melius, ſalis ejuſdem ℥. ij. olei viſci pomorum & roſ.omphac. an. ℥.ij.ſ. aceti roſ. ℥. j. ducantur diu in mortario plumbeo cum piſtillo etiam plumbeo & fiat inſtar nutriti, quo utendum pro defenſivo.

Hæc ſunt topica quæ ambuſtis iſtis vulneribus conveniunt. Porrò quoniam iſti affectus etiam plerumque morboſis corporibus, cacochymis, ac qui imbecilla ſunt valetudine,accidere ſolent,qui omnibus expoſiti ſunt injuriis ; omnibusq; obnoxij incommodis, ut doloribus aſperis atq; inflammationibus, unde etiam febres conſequi poſſunt, ac tandem interitus (ſic enim ſutiles, quaſſatæque naves ac rimoſæ faciliùs tempeſtati ſuccumbunt) omnibus præcavendum erit, tum exquiſita adminiſtratione victus, tum humorum evacuatione per pharmacum conveniens, & ſanguinis miſsionem, ſi res ipſa id

 poſtu-

postulet. Quæ omnia prudentis & periti Medici judicio committenda sunt, qui de futuro rei exitu prudenter præsagire poterit, res magnas non aspernando, neq; parvas exaggerando, ne plus ipse quàm par sit, præstitisse videatur: hoc semper secundùm Celsum curiosiùs circumspiciendo, ne quod per se exiguum est malum, majus Medici negligentia efficiatur.

lib. 5. cap. 26.

DE PARTICVLARI HORUM VULNERVM curatione, variisque illorum symptomatis.

De vulneribus cum fractura ossium.

CAPVT I.

HORUM vulnerum curatio eò difficilior vulgo videtur, si cum ossium fractura conjuncta sint. Et id quidem non immeritò, præsertim quum majora ossa, ut puta crurum & brachiorum, ita confracta sunt, ut medulla emanet, quod quidem non nisi cum magna nervorum, venarum, & arteriarum

riarum (quæ cuiq; membro vitam, ſenſum & motum ſuppeditant) diſruptione poteſt accidere: quibus ſublatis membrum corrumpi neceſſe eſt, ac plerumq; omnino interire. Cui rei eò diligentiùs attendere debet Medicus, aut Chirurgus, quò magis vigebit accidentium magnitudo, ut nihil eorum prætermittat, quæ ad exactam curationem pertinent: quam optimis quibuſque remediis aggredi præſtat, quàm deſperatis omnibus, atroci & luctuoſo remedio membrum abſcindere: præſertim ab initio, dum pars nondum ſphacelo tentatur. Id à me non fruſtrà commoneri, docent nos naturæ miracula, quæ congruentibus adminiculis adjuta, ſolet edere: adeò ut etiam doctiſsimorum judicia fallat. Qualia multa accidere ipſe hiſce oculis, in caſtris hoc poſtremo bello vidi: atq; inter cæteros nobili cuidam viro, nomine Broſſæo, cui quũ glande majuſcula tormento emiſſa brachium omni ex parte ita confractum fuiſſet, ut parum abeſſet, quin etiã caput quod omoplatæ inſeritur, abruptum eſſet: (quæ ſola fuit cauſſa, cur Chirurgi membrum non exciderint, quamvis id propter ſphaceli metum facere ſtatuiſſent) factum eſt tamen, ut æger, de cujus vita actum eſſe videbatur (adeò complicatum erat vulnus diverſis ſymptomatis) ſanatus fuerit: ſervato membro, quod etiam

nunc qualemcunque usum ipsi præstat. Hoc exemplo junioribus Chirurgis animum addere volui, ut modis omnibus & idoneis remediis conentur partes affectas potiùs conservare, quàm curationis initium à membri excisione tentare, quod, antequam de certa & explorata membri mortificatione constet, fieri non debet: idq; cum debita prædictione, & testatione. Obijciet aliquis vires initiò majores esse, quibus adjutus æger ingentes dolores ferre posſit: easq; sensim morbi magnitudine minui: omninoq; muturandum esse. Sed hoc est, ea quæ nondum acciderunt, & de quibus nondum constat, utrum accidere debeant, nec ne, tanquam præsentia sibi proponere. Adde, quòd laudabilioris ac perfectæ curationis spectatio prius perpendenda est, quàm aliorum atrociorum vulnerum præcautio tentanda. Neque existimandum est, naturæ vires adeò exiguas esse, quin si maturè ipsi opem feras, id fœliciter perficiat, quod imposſibile videbatur: nostramq; exspectationem ac commune judicium fallat: quemadmodum jam proximo exemplo demonstravimus. Vel saltem, si pars necesſariò præcidenda videatur, hoc fiet comodiùs communi doctorum judicio, quàm sola quorundam imperitorum opinione: qui tamen audacter id exequi non verentur.

Hæc

De capitis vulneribus cum cranij fractura.

Hæc est causa, cur quum de hujusmodi vulneribus cum fractura aut contritione ossium complicatis tractare instituerim, mihi visum sit ab illis initium sumere, quæ capiti accidunt, tanquam gravissimis, & periculosissimis: tum propter inclusi cerebri nobilitatem, tum etiam quod eis fasciæ & ligamenta omnibus (ut dicunt) fracturis convenientia accommodari non possint: quæ tamen tum ad repellendum, tum ad phlegmones sedandos, tum ad pus expurgandum, aut quicquid noxium partibus affectis inhæret, tollendum, inventa credunt: sine quibus remediis os nullum sanitati restitui posse credidit Galenus, method. 6. cap. 6. Eo fit, ut fracto cranio interdum necesse sit partem aliquam ossibus denudare, quòd vulgò Terebrare dicimus, ut detergere possimus, & saniei viam patefacere, qui alioqui meninges, ac tandem cerebrum mortiferè corrumperet. Ut autem ordine de his disseramus, & facilior nostra fiat tractatio, subjecti loco proponemus nobis aliquem sclopetico vulnere in capite læsum. Nam prima omnium consideratio hæc erit, utrum vulnus sensui pateat, an vero lateat, sola contusione sese prodent absque cutis apertione. quod quidem fieri potest, ut puta, si galea adeò firma sit, ut glans ex machina emissa

illam trajicere non poſsit, ſed tantùm facta impreſsione contiguum cranium abſque cutis apertione ita comprimatur, ut conteratur. Hoc perſpecto, vulnus (ut decet) decuſſatim novacula incidendum erit: ſectioni verò cum ſtupis vel linteolis admovendum erit adſtringens remedium ex ſangvine draconis, maſtiche, & bolo Armena, cum ovi albumine mixtis: ut ſequenti die vulneris labra magis pateant, ac faciliùs de oſsis fractura judicari queat. Hæc autem variis modis accidere ſolet: Interdum enim altera tantùm, interdum verò utraque cranii tabula ictu excinditur: interdum etiam fiſſura apparens fit, quæ ῥωγμὴ Græcis dicitur: vel ſenſum latens, & anguſtiſsima, quæ piloſa Latinis, τριχισμὸς autem Græcis nuncupatur: quæ rurſus aut utramque aut (quod non adeò periculoſum eſt) alteram tantùm cranii tabulam penetrant. Patente igitur fractura propriis ſignis, & quamprimum nobis conſtabit, vulnus ſive quod ita inflictum ſit, ſive novacula apertum, ſatis amplum & dilatatum eſſe; ad operationes neceſſarias: primùm omnium eximenda erunt omnia, quæ vehementer contuſa, & atrita eſſe videbuntur: deniqúe quicquid meninges comprimere poteſt. Quòd ſi magnum aliquod fragmentum (quod ſæpe contingit) adfuerit, illud non

Ægin. lib. 6. cap. 90. quo loco, expreſſionem, depreſſionem, camerationem & in infantibus cõtuſionẽ inter fracturarũ cap. differentias etiam enumerat.

non omnino & præcisè insequendum erit, ut docet Galen. 6.meth.cap. 6. Satis enim erit, si tanta sit ossis apertio, ut pus per illam expurgari possit. Hæc igitur nobis observanda sunt, ubi cranii excisio, vel fractura manifesta apparet. Quòd autem ad ea vulnera attinet, quibus simplex fissura adest, ea sanè peritissimum Chirurgum requirunt, ut dignosci possint: sæpe enim hac in re visum & tactum fallunt. Veteres hoc casu (ubi videlicet fissura pilosa, vel capillaris aderat) medicamento quodam nigro utebantur, quod vestigia nigra in osse ad fissuræ formam relinquens, ibi fissuram esse demonstrabat. Atramentum quo scribimus huic usui accommodari posset, cum mastiche mixtum: vel carbones cum melle rosato, aut (quòd melius est) tartarum calcinatum ad nigredinem: quod etiam facilè per se resolvitur. Recentiores verò restringente medicamento ossi superposito de fissura illa judicant: quo loco enim, & quo citiùs exsiccatur, quod accidit à vapore calido per rimam penetrante) ibi fissura demonstratur: quo cognito, statim consuetis & accommodatis mediis & signis indagandum est, an utramque, vel alteram tantùm ex tabellis seu bracteolis cranii, fissura penetret. Namq; fissa tantùm superiori tabella, satis erit, si quâ fissum erit, radulis (quas

ξυστῆ-

ξυϛῆρες Græci dicunt) vel aptis ad hoc organis eousque abradatur, dum ad ossis illæsam partem perveniatur, ut fiat os æquale: ac inde ad reliquam curationem pergendum erit adhibitis medicamentis contusionibus aptis, de quibus jam antè primo libro tractavimus. Porrò magna cautio adhibenda est, ne vulnera capitis ullo liquore madefiant, teste Hippocr. lib. de vuln. cap. Contrà verò exsiccantia & cephalica adhibeantur: vel sicca in pulverem tantùm redacta, aut cum melle ros. mixta. Sunt autẽ cephalica hæc: rad. utriusq; aristoloch. thus, myrrha, iris, panax, farina orobi, &c. hujusmodi. Mercurius etiam præcipitatus cum melle ros. utiliter adhibetur: & ossium ἐκφύλλωσιν maturat. Quod si fortè illa fissura usque ad interiora penetret, ante diem tertium terebrandum erit, aut alio modo apertio in osse molienda (ut ait Hippocr.) adeò ampla, ut impediatur inflammatio, & saniei via patefiat: ita ut omnino tolli & abstergi possit. Id autem circumspectè admodum, & organis aptissimis fieri debet, qualia nobis Ambros. Paræus in suo de cap. vulnerib. libro rectè depinxit. Porrò peracta quæ manibus fit in cranii fracturis operatione, diligenter attendendum erit, quando jam os vacillare incipiet, ac jam propemodum excisum erit, an ei membrana valde adhæreat (hoc enim

casu

casu nequaquã omnino evellendum erit) ne vis membranæ inferatur: aut ab ambiente aëre lædatur: sed tamdiu spectandum erit, donec os spontè à toto separetur. Si verò os planè à membrana sejunctum sit (quod plerumque in hujusmodi vulneribus à sclopetis inflictis propter ictus impetum contingit, adsitque inflammatio, aliáquè symptomata periculosa, quæ vulneribus illis familiarissima esse solent) molienda erit apertio, etiam antequam fiat corruptio, si maturè accersitus sit Chirurgus, quem peritissimum & solertissimum esse oportet, ut ad ungvem loca omnia norit, quibus terebrum applicari debeat: nequaquã enim attingendæ sunt cranij suturæ. Quòd si vulnus in eas inciderit, utraque in parte terebrandum erit, illis intactis: idq; eo loco, qui ad pus utrimque expellendum cõmodior esse videbitur. Summopere etiam cavendum est, ne circa supercilia, aut inferiores cerebri partes apertio fiat, ne cerebrũ sua mole & gravitate, patefacta via, dilabatur: nève circa tempora, propter musculum, & vasa quæ ibi insunt: id quod Galenus lib. 6. cap. 6. method. disertè notavit, his verbis: Co- « gitavi præterea accidere posse, ut si à latere « magnum fieret in ossibus foramen, prominè- « ret fortassis hac parte cerebrum. Est porrò & « in lateribus non uno in loco etiã nervorum, «

horum-

" horúmque non levis momenti quidam exor-
" tus.His admonitus abstinui ab eximendo os-
" se,quod in latere capitis esset.Sed ad superiores cerebri partes,ullum vel minimū nervum exire negat: quibus docemùr in illis apertiones minore cum periculo fieri. Aperto autē, ut oportet,vulnere(ut diximus) Chirurgi detecta membrana santalū,quod vocant, applicare solent. Est autem serici simplicis rubei frustulum detectæ membranæ magnitudine: quòd nonnulli oleo tantùm rosato imbutum calidum imponunt:alii verò mel rosatum addunt.Sunt qui tantùm melle rosato imbuant, veriti ne olei humiditate corrumpatur, & putrefiat membrana: inferciunt etiam turundas, & linamenta, ut tota vulneris cavitas impleatur. Alij suis digestivis, ut appellant,de quibus suprà jam mentionem fecimus. Alij maced. vel Basilicone, alii ceroto aliquo ex emplastr. de Betonica soluto. & in formam ungventi cum oleo rosato redacti utuntur.Debet enim ex Hippocr. sententia denudata membrana illico expurgari, & exsiccari: ne temporis diuturnitate intumescat,&putrefiat.Postquam verò phlegmonis tempus præterierit,ad sarcotica & detergentia progrediuntur: & vulnus tandem cicatrice obducunt,quòd fit Cephalicis, & exsiccantibus medicamentis,ut suprà diximus.

Cæte-

Cæterùm non alienum erit, si medicamentorum quorundam capitis vulneribus cum cranii fractura utilium descriptiones proponamus. Ac primùm ea quæ statim ab initio & primo apparatu, detectæ meningi imponi debent, describamus.

℞. mellis rosati ℥.ij. olei luteorum ovorum ℥.j misce, & ex eis santalum (sic enim consveto vocabulo appellare lubet) intinge vel linamenta & calida membranæ impone, vel si εὐπορέστερον medicamentum habere velis.

℞. mellis rosf. ℥.ij. olei rosf. ℥.j. terebinthinæ lotæ ℥.s. misce & santalum imbue.

In tertio, aut quarto apparatu, nequaquam oleo rosf. vel ovorum utendum erit, sed melle rosato. & oleo hyperici simplici mixtis, partibus æqualibus. Ubi dies septima, aut undecima præterierit, sequentia remedia meningi betectæ applicanda erunt.

℞. mellis rosati ℥.ij. terebinthinæ ʒ.j, aquæ vitæ guttas 10. misce omnia simul, & calefac in lance, ac santalum intinge, & linamenta tenuissima, calidaque meningi impone. Semper autem propè adsit vas carbonibus accensis plenum, ne frigidus aër ingrediens noceat.

Ad idem pro ditioribus.

℞. mellis rosf. ℥. ij. olei myrrhæ ex descript. nostra ʒ. s. olei terebinthinæ per Bal,

neum

neum destill. cum aqua vitæ ℥.j. misce & utere,ut supra: modò pars phlegmone nõ tentetur. Hoc medicamentum commodissimum est ad membrannam ab omni putredine conservandam,& cranij fracturis aptissimum.

Interim verò utendum erit initiò ungvento magistrali, à nobis descripto, suprà pag. 63. quod circum ossa collocabis, eoque vulneris cavitatem replebis, & linamenta imbues: omniaq; insuper ejusdem materię emplastro conteges. Calcinatum magnum Paracelsic. ad illud etiam est efficax. Interim pro abstersione vulneris, sequentibus utendum.

Pro gregariis.

℞. myrrhæ, sarcacollæ, irid. florentiæ an. ℥.ij. mumiæ ℥.j.s. utriusque aristoloch. an. ʒ. j. farinæ orobi ℥.ij.s. mellis rosſ. & terebinthinæ lotæ aqua betonicæ an. q. s. ad ungventi consistentiam: vel

Pro ditioribus.

℞. ungventi de pæto nostræ descriptionis ℥. iij. olei myrrhæ ℥ iij. olei succini per descẽsum destillati & purificati, ut docebitur ℥. ij. pulver. rad. aristol. ℥. j. misce & utere ut suprà.

Tecta jam meninge, tunc majore exsiccatione opus erit ideoque ad ℥. j. præscriptorũ ungventorum addenda erit una aut altera drachma præcipitati nostri dulcificati: tum ut

vi

vt ipsius ossis particulæ fractæ faciliùs decidant: tum ut hypersarcosis, sive excrescentia carnis prohibeatur: quo medicamento usq; ad finem perfectæ curationis, & cicatricis inductionem utendum erit. Contegenda autem omnia erunt emplastro de betonica, aut de gratia Dei, vel Diadictamno à Galeno descripto, vel sequenti.

Emplastrum cephalicum optimum.

℞. succi pervincæ, chelidon. & consolidæ majoris an. ℥. j. mumiæ, myrrhæ, sarcocollæ, ireos an. ʒ. j. rad. aristol. rotundæ ℥. s. succini flavi in pul. tenuissimum redacti ʒ. ij. s. terebinth. & mel. an. ℥. iij. croci martis subtiliss. ʒ. iij. ceræ q. suff. ut formetur emplastrum.

Ad inflammationem verò sedandam utile erit primis diebus partes vulnus ambientes oleo rosato irrigare: applicanda etiam erunt pulviscula, & ligamenta, quoad ejus fieri poterit accommodatissima. Frigidus aër, tanquam ejusmodi vulneribus nocentissimus omnibus modis vitandus erit.

Victus ratio sit tenuis: in qua vini usus periculosissimus, ut & reliquorum omnium ciborum, halitus & fumos parientium. Nec sunt prætermittendæ evacuationes, cùm per sanguinis missionem, tum per inferiora, si opvs videatur. Semper autem memoria tenenda erit Hippocr. sententia afferentis nullum, nemi-

lib. de vul. cap.

ne minimũ quidem, capitis vulnus spernendum, etiam si sola cutis læsio adsit: propter varia & magna symptomata, quæ intervenire solent. Itaq; summa cum prudentia prognostico utendum erit, ad calumnias (quibus plerunq; ij qui medicinam tractant obnoxij sunt) vitandas.

Signa & judicia.

Sunt igitur metuenda maximè vulnera commissurarum, magis etiam quæ parti anteriori capitis ac temporũ, & ad latera, quàm quæ reliquis locis, ut puta, occipitio infliguntur: quod & Hippocrates testatur. Ac quò major erit osis quassatio, eò vulnus magis periculosum, ubi præsertim læsæ sunt meninges: vulnera enim ab ejusmodi machinis tanto cum impetu fiunt, ut non solùm id quod attingunt, conterant; sed etiam partes vicinas, atq; adeò remotiores convellant: hominemq; attonitum ac propè exanimatum reddant: quod pessimum est judicium. Quæ omnia eò diligentiùs animadvertenda sunt, quò meliùs remediis utaris, certiusq; de rei eventu amicos ægri commonefacias.

Hi quorum vulnera lethalia sunt, aut statim moriuntur, aut non diu superstites sunt: prout vulnus vel magnũ fuerit, vel in periculosum locum inciderit. Interdũ qui minùs læsi sunt (sed mortiferè tamen) si febri corripiantur, septimo die moriuntur, vel 11. vel 17.

Mor-

Mortis proximæ indicia ſunt hæc: vulneris color lividus, ſanies fœtida & exigua, os ſubnigrum, puſtulæ in lingua apparentes, oculorum deniq; rubor: ſed & alia quædam, quæ ex Hippocrat. ſcriptis lib. de vul. cap. colligere licebit. His accedit in ſtante morte delirium, & convulſio.

Signa mortis.

De faciei plagis cum oſsis contritione.

CAPUT II.

FRACTIS aliis capitis oſsibus, ut eo quod Baſilare dicitur, vel ambabus maxillis, nullo alio utendum remedio, præterquam congruenti obligatione vulneris, & eorum applicatione, quæ contritis ac contuſis oſsibus adhiberi ſolent. Elicienda ergo erunt omnia extranea, etiam primo apparatu: utpote glans, ſi inhæreat, atque adeò oſsium particulæ à toto prorſus ſeparatæ, & quæ facilè eximi poterunt: alioqui ſpectandum erit, donec natura ſua ſponte illa depellat, ea parte, qua glans ingreſſa eſt, vel quà exierit, quæ juvanda erit à Chirurgo remediis conſentaneis à nobis jam lib. 1. deſcriptis. Quòd ſi fortè vulneris labra ad extraneorum extractionem, utpote oſsium confractorum, non ſatis aperta ſint, amplificanda erunt ſpongiis præparatis, ac tum demum ferro,

Faciei vulnera.

si res postulet. Cæterùm non alienum facturus videor, si aliquam deformitatis, quæ propter hujusmodi vulnera remanet, mentionem faciam: cujus magna est habenda ratio, præsertim ejus quæ in facie relinquitur: hominem enim turpiorem reddit, maximeq; omnium oculis patet, quum facies detecta esse soleat. Si igitur ita è propinquo vulnus inflictum sit, ut barba cutisq; comburantur, recurrendum erit ad medicamenta quæ combustioni convenire jam docuimus. Inter cætera utilissimum est sequens remedium, pustulas enim prohibet, ac pilos gignit, ut à magno quodam viro, qui se id expertum esse asserebat, didici.

Εὐπόριστον.

℞. succum ex porris, sub prunis coctis, expressum, quo partem ambustam, & pilis denudatam quotidie ter aut quater inunges.

Aliud ad idem probatum.

℞. succi porror. & cæparum sub prunis coctar. an. ℥. ij. aquæ seminis ranarum ℥. j. olei è visco pomorum & popul. ceræ albæ an. q. suff. ad linimentum conficiendum, quo bis quotidie partem ustam & depilatam inunges.

Si fortè pulveris tormentarij granula, ut sæpe accidit cuti inhæreant, acus majusculæ cuspide primùm, quantàm fieri poterit, vel alio instrumento extrahenda erunt, deinde superpo-

perponendum quod sequitur linimentum.

Pro gregariis.

Butyrum liquefactum in aquam ex ranarum semine extractam inijce, aut in aquam gammarorum more nostro paratam, id decies aut sæpiùs repetendo donec butyrum lactis instar albescat. Ejus ita præparati ℥. iij. misce cum ℥. j. olei luteorum ovorum ex nostra descriptione: fiat linimentum, quo partem pulvere maculatam inunges, est enim ad id singulare remedium, ut & ad ἱμασύρευμα partis ambustæ tollendum.

Aliud ad idem excellentiß. pro ditioribus.

℞. olei lithar. ℥. s. aquæ ex gammaris extractæ ʒ. ij. balsami saturni ʒ. j. aquæ foliorum nymphææ ʒ. iij. buturi præscripti q. suff. ut fiat linimenti instar.

Post ambustionem autem facies est lenienda sequentibus ter aut quater in die.

Vnguentum faciem ambustam leniens.

℞. unguenti citrini ℥. ij. spermat. ceti ʒ. j. olei rosarum & liliorum an. ℥. s. misce.

Aliud præstantius.

℞. ungenti pomatæ ℥. ij. mucilag. sem. psyllij cum aqua rosarum extracti ℥. j. caphuræ ℈. j. olei amygdal. dulcium ℥. s. misce.

Porrò ad cicatrices elatas & rubentes sequenti medicamento utendum erit.

℞. olei litharg. ʒ. ij. olei tartari & balsami

saturni an. ʒ.j. caphuræ ℈.j. spermatis ceti ʒ.j. olei ovorũ ℥.ij. misce, utere quater quotidie.

Ditiores oleo talci ad omnes maculas delendas omnium præstantissimo, utentur.

Si fortè propter os exemptum vulneris labra corrũgentur & occallescant, quod cicatricem fieri prohibet, recurrendum erit ad ea, quæ paulò pòst singulatim de iis dicturus sum. Hæc igitur de capitis vulneribus cum fractura dicta sufficiant.

De vulneribus quibus brachiorum aut tibiarum ossa rupta sunt.

CAP. III.

CÆTERUM hujusmodi vulnera, quibus ossa rumpuntur, imponuntur sæpe brachiis, aut femoribus, aut tibiis: partim quia globuli tormentarii faciliùs ossibus illis, utpote grandioribus, occurrunt: partim quia membra illa plerunq; armis nudata sunt. Quum igitur aliquis hujusmodi vulneribus affectus nobis oblatus erit, diligenter erit nobis digito, vel specillo tentandum, atq; explorandum, quomodo ruptum os fuerit: ac tum præsertim, quum vulnus humero vel coxendici inflictum est, propterea quòd ossium fractura in illis membris admodum periculosa esse solet:

let: quippe, quæ propter extensionem, musculos, & nervosas partes offendat: ac proinde magnas inflammationes inferat, magnosque dolores, & convulsiones, aliaq; gravissima symptomata: ex quibus plerunq; interitus consequitur, nisi maturè remedium adhibeatur. Quorum autem remediorum duo sunt genera: unum miserabile,& luctuosum, sed tamen ad reliqui corporis salutem conservandam necessarium:amputatio videlicet sauciati membri, quum ita læsum atq; affectum est,ut nulla medicinæ faciendæ spes superfit. Verùm hujus extremi in extremo malo remedii dijudicatio nequaquam gregalibus quibusdam Chirurgis committenda est: qui sibi honestissimum illud nomen tribuunt, simul atq; incidendi, amputandi, lacerandi,&(ut veriùs loquamur) dilaniandi rationem didicerunt. Neq; aliud habent remedium præter ferriculam, cauteria quædam, quibuscum confidentiam afferunt, quam animi præsentiam appellant: quam equidem perniciosissimam esse judico, nisi cum prudentia, & judicio conjuncta sit: præsertim qui per magna sæpe incommoda, nonnunquam etiam luctuosos interitus ex illa nimia confidentia & carnificina accidere viderim. Verùm ubi morbi magnitudo, & gravitas diligenter perspecta fuerit, exploratumq;

tumq́; partem affectam alijs nullis remediis in priſtinam valetudinem reſtitui poſſe : tum verò jure optimo adducentur ij, qui prudentia & moderato ingenio præditi ſunt, & harum rerum uſum ac peritiam aſſequuti, ad ulterius progrediendum : ac tum præſertim, quum inflammationes, aliaq́; ſymptomata nondum contigerunt:præcidendumq́;membrum erit, ſi facultas ferat,ut reliqui corporis ſalus conſervetur, poſteaquam Chirurgus ea denunciarit,ac proteſtatus fuerit,quæprædici neceſſe eſt.Neq; dubitandum eſt,ubi humerorum aut coxendi cum oſſa rupta erunt (quod magna cum muſculorum dilaceratione accidit, itemq́; nervorum, aliarumq́; partium, unde repentinæ convulſiones, inflammationes,gangrænæ, univerſiq́; adeò interitus conſequi poſſunt)quin diligentia tanta in præcidendo requiratur,quantum periculum apparet. Nam ſi è veterum Medicorum numero reperti ſunt, qui rupturæ horum oſſium manum ullo modo admoveri vetabant, alij jubebant ſaucium membrum penitus exſcindi, etiam quum oſſa paululùm extrinſecus eminebant : ecquid, quæſo, nunc dicerent,quum viderent horribiles rupturas,quæ poſt furiale ac diabolicum iſtud bombardarum inſtitutum accidere conſueverunt? quod inſtitutum multorum artibus conſceleratis

Hippoc. lib. de fract. Celſus lib. 8. cap. 10.

ſtatis ac nefariis ita in dies augetur, ut jam propè neque ab armis, & tegmentis corporis, neque ab ullo medicinæ genere comparari remedium poſsit. Quantùm autem ad illud luctuoſum remedium attinet, nimirū abſciſſionem membri, commodiùs erit, de eo, ſub cap. de Gangræna & ſphacelo diſſerere. Nā in præſentia veniendū eſt ad alterum remedium utilius ac ſalutarius, quod per manualem (ut loquuntur) operationem exquiritur: quodq; modis omnibus tentandum eſt: quemadmodum jam inde ab hujus capitis initio demonſtravimus. Ad hanc rem Chirurgi plerumque duplicem ſibi intentionē (ut appellant) proponunt, quarum una rupturæ rationem habet, & magna oſsium fragmenta jubet ſuam in ſedem, locumque reſtitui, quantum facultas ferre poteſt: tum ubi reſtituta ſunt, jubet univerſam compaginem faſciis obligari, & comprimi, quæ neceſſariis medicamentis tinctæ, ac madefactæ ſint, ut incommoda, quæ accidere poſſent, probibeantur. ad extremum etiam ferulas adhiberi, quas nōnulli etiam in primo apparatu comprobant, quo firmior compactura reddatur, quam omni ex parte non diſſolvunt: ſed vel laxant, vel conſtringunt, prout res poſtulat, idque uſque ad diem quadrageſimum: niſi fortè aliud flagitent pruritus, inflammatio, dolor, aliaque

incomoda: quibus tamen mederi conantur, adhibita commodissima ratione victus, aut sangvinis missione, aut purgatione, aut medicaminibus topicis, quæ idonea videntur.

Altera intentio rationem habet vulneris; vetatque illud contegi, & involui fasciis ad fracturam ossium accommodatis: propterea quod frequentem curationis renovationem postulat, ut excrementa & adventitiæ quædam sordes (quas natura rejicit) exitum reperiant: ob eamque ipsam causam confestim nonnulli setonem (ut appellant) adhibent: si per vulnus trajici commodè possit, quem medicaminibus idoneis inungunt: alii usu turundarum contenti sunt, & vulneris labra paululùm dilatant, si res postulet, ac præsertim inferiora, quò faciliùs omnia supervacanea & sordida dilabantur: atq; ita partes affectæ tractabiliores, & ad curandnm habiliores reddantur. Quas turundas in dies ac sensum eò breviores faciunt, quo magis vulnus curatur, novaque caro adnascitur: eamque ad rem idoneis utuntur medicamentis adversus ictus sclopetarios, fracturis ossium complicatos: de quibus in priore tractatu disseruimus. Atque ad extremam complendam intentionem hoc potissimum spectant, ut præcipiant, tantisper tum callus conficitur, bonis & succulentis uti cibis, sed præcipuè conglutinan-

nantibus: idq; tum maximè, quum ea vulneris ratio & conditio est, ut ad ossium consolidationem propendere videatur. Hanc viam & rationem plerique Chirurgi hodie tenendam censent, in hujusmodi vulneribus, quibus ossa fracta sunt. Quod illorum consilium non magnopere probare non possem (præsertim quum præstantissimos viros in eadem sententia consentientes habeant, qui hanc eandem viam & rationem usurpant) nisi res & experientia ipsa me perspicuè docuissent, ac plane sub oculos subjecissent innumera incommoda, quæ ex ferulis & arctioribus illis vinculis accidunt. Frequenter enim symptomata inducunt, dolores, inflammationes, & gangrænas, quibus hæc vulnerum genera plerumq; obnoxia sunt. Quinetiam exhalationes prohibent eorum humorum, qui in iis abundant, & pleruinque naturalem calorem suffocant: atq; adeò gravium symptomatum notitiã impediũt prohibéntque ne tam facilè ipsis remedium adhibeatur, quàm res ipsa flagitat: nisi fortè admodum serò, quum necessitas cogit vincula illa orbicularia, & obliqua dissolvere: hoc est, tum fortasse, quum illa incomoda: adeò inveterata erunt, ut non tam cõmodè per remedia coërceri possint, quàm facilè fuisset, si maturè, ac tempori prospectũ illis fuisset. Quare vulgares

gares & usitatæ ligaturæ simplicibus fractu-ris convenientes, in plagis quæ osſium fra-cturam habent, meo judicio, adhiberi sine periculo non possunt: ac præsertim iis, quæ sclopetariis ictibus infliguntur: quamvis fra-cturis illis complicatę sint, ut ex superioribus argumentis existimari potest: quam ad rem attentum esse chirurgum oportet, nequid te-merè & imprudenter admittat, cujus eum nimiùm serò posteà pœniteat. Cæterum o-ptimum fore judico, si statim ab initio ossa in suam sedem, locumque ac naturalem for-mam, & eam quæ sauciatum minùs crucia-bit, restituantur: etiam antequam inflamma-tio affectum membrum invaserit; atque u-tendum esse censeo veris & idoneis remediis, quæ utrique affectioni conducant hoc est, plagæ & fracturæ. Et quoniam idem illud vi-di observari à peritissimis & nobilissimis Medicis, quos cum aliis locis, tum etiam a-pud Germanos notos habui, non prætermit-tendam putavi eam artem, quam in vulneri-bus cum fractura ossium curandis tenere ac sequi consueverunt: præsertim quum illam sclopetariis vulneribus iccirco aptissimam esse judicem, quod ligaturas illas arctiores & usitatas, non aliam ob causam improbem, nisi ob dolores, inflammationes, gangrenas, quæ propter illas consequuntur, quibusque vulnera

vulnera sclopetica præter cætera omnia, obnoxia esse jam diximus. Postquam igitur vulnerati loci ossa in suam naturalem sedem restituta erunt, & membrum suo loco idoneè collocatum, curataque plaga, ut res postulabit, extendendum erit Cerotum, quod sequitur, super linteo priùs oxyrhodino madefacto: ac tum adhibendum erit vulneri propterea quòd fracturis omnibus opportunissimum est.

℞. resinæ, ceræ an. ℔. j. pulver, cort. tiliæ ℥. iij, succi geranij ℥. iiij. coquantur ad ceroti consistentiam & apponatur.

Aliud quo ipse semper utor.

℞. gummi rad. consol. major. & visci pomorum & popul. an. ℥. iiij. succi geranij ℥. vj. lapid. sabulos. Rhenens. vel argill. tub. aut boli Armenæ ℥. iij. pulver. cort. tiliæ ℥. ij. vitellos ovorum 20. terebinthinæ ℔. s olei lumbricorum ℥. iij. coquantur omnia bene permixta, usque ad ceroti consistentiam: aptissimum est remediũ ad vulnera fracturis complicata, atque ad arcendos dolores, inflammationes, aliaque symptomata. Commovendum autem erit xxiiij. horarum intervallo ad primos apparatus ac paucorum dierum spatio mirabiles effectus in fracturæ consolidatione perspicies. Interea applicanda erunt in ipso vulnere, & ipsius ambitu remedia idonea

Catagmaticum Quercetani.

mea,& defensiva,de quibus superius commemoravimus. Porrò danda erit opera, ut pars affecta idoneè locetur, & involvatur lamina plumbi,instar tibiæ aut brachii inflexa, ut opus videbitur:aut corio elixo,cui corrigiæ alligabuntur,quibus ossa quæ priùs coagmentata fuerint,firmiùs contineantur: quæ certè, quamminimum fieri poterit,labefactari, aut sua sede commoveri oportebit,tum, quum saucius curabitur,& vincula illa dissolventur. Interea utendum erit potionibus vulnerariis ad hanc rem aptissimis: quorum opera vidi fracturas sanari posteaquam ossa suam in sedem restituta fuerant.Idq; potissimũ in Germania observari vidi: ac memini me Reystadij non procul à Rheno didicisse,loci ejus incolas uti lapide quodam, qui in illa vicinia nascitur, & ab effectis Beinbruch appellatur. Unam enim illius drachmam in vino rubro exhibent, in quo priùs vinca pervinca madefacta fuerit per noctem.idq; manè, per dies quatuor aut quinq;: atq; hac ratione dolores eximunt,graviaq; symptomata, fracturasq; intra quatuor aut quinq; dies sanant, magna cum omnium admiratione: cujus rei oculatus ipse sum testis, ejusq; rei Mattiolus in commentariis suis mentionẽ facit.Eodemque lapide uti præterea solent in formã cataplasmatis redacto,cũ geranio contuso & oleo oliva-

lib.5.ca.109.

olivarum vel rosato, tã fœlici successu,ut sine ullo dolore,ac inflãmatione partis ossa coagmetentur:quod incredibile videri posset, nisi præter me innumerabiles alii oculati & idonei testes exstarent. Quamobrẽ conjecturam facio,genus illud medicamẽti ad hæc sclopetaria vulnera fracturis ossium complicata esse accomodatissimũ.Magna enim jã operis pars effecta est,quũ ossa confracta tã facilè,& tam brevi tẽpore sanantur,sine ullo symptomate: prẹsertim quum id nõ prohibeat nos vulnus, tanquã contusum,& quemadmodũ decet,tractare: quinetiã viam nobis compendiariã ad brevem curationem patefacit. & ad sauciatũ sublevandum accommodatissimam.Sed quoniam non ubiq; lapidis illius copia est (cujus tamen recondita apud se fragmenta pharmacopolas habere deceret)utendum erit ea potione vulneraria,quã in Antidotario docebimus ad plagas cũ fracturis sanandas esse aptissimam:cujus formulam in cap. de Ptionibus vulnerariis descriptam invenies: Interea catagmatico meo utendũ erit renovato si opus sit,quod ad idem remedium est aptissimum: cui adjungi poterũt (quum nullus erit ab inflamatione timor)gummi aut succus Aristolochiæ,serpentariæ, borax, crocus martis ad callum obdurandum &partẽ confirmandam. Quòd si quæ parvulæ essent ossis particulæ,

quas

quas rejici opus esset, tum hac injectione utendum erit.

℞.succi aristoloch.serpentariæ,iridis, vincæ pervincæ an.℥.iij.vini albi ℥. vj. aquæ vitæ ℥.iij,myrrhæ,sarcocol.mastiches,iridis, guaiac.an.℥.j. aloës hep. mumiæ an. ℥. s. caryophyll.ʒ.j. circulentur in Bal.iiij.dierum spatio,aut decoquantur ad tertiæ partis consumptionem,pòst colentur & asserventur, ut iis quum res & tempus postulabit,uti liceat cum syringe,alióve instrumento, ut commodiùs esse videbitur.Hęc injectio prętèrquàm quòd ad osſium salutem præstantisſima est,plagam optimè perpurgat, eamque carne sensim replet, aptisſimaque est ad perfectam curationem adjuvandam.

Quòd si fortè os corrumpatur,& in cariem degeneret (quemadmodum frequenter usuvenit propter aërem qui per vulnus sese insinuat, & fracturis perniciosisſimus esse solet) sequenti remedio utendum erit: quamvis illud quòd superiùs præscripsimus sit maximè consentaneum.

℞.olei myrrhæ destillati per descensum & purificati cum vini spiritu ℥.s.olei caryophill. ʒ. ij. olei sulphuris cum colchotare destilati ʒ.j.s.misce omnia,& quum uti voles, os corruptum bis térve contrectatio cum xylo in hoc medicamentum intincto,quod ad extremum

anum ſpecilli alligaveris: ac tum os à carie ſanabitur, ſimulq; quod corruptum eſt, brevi dilabetur.

Aliud.

℞. olei tartari deſtillati per retortam, olei guajaci an. ℥. s. olei ſulphuris, & vitrioli an. ʒ. j. miſce, & utere ut ſuprà.

Aut.

℞. balſami mercurij ℥. s. olei Antimonij ʒ. iij. ſalis ſaturni ʒ. ij. miſce omnia ſimul.

Nullum hoc medicamento præſtantius, aut exquiſitius exoptari poteſt, magiſque ad hanc intentionem noſtram accommodatũ: nam etiã ulcera maligna & deplorata ſanat. Interea emplaſtrum illud vulneri,& ejus oris ac labris impones, quod eſt ad oſſa corrupta extrahenda commodiſsimum, atq; ad integram vulneris conſolidationem aptiſsimum.

Cæterùm ſi fortè oſsis aliquod fragmentum exiturum arbitraris, & vulneris orificium pluſquam ſatis opus eſt, anguſtetnr, atque arctius nimiò fiat, non erit difficile illud dilatare, adhibitis turundis ex gentiana & ſpongia præparata confectis, ad vitandos dolores, atque inflammationes, ſi fortè vi fragmentum illud evellendum eſſet. Ad hanc rem manuali operationi parcendum non erit: velut inciſioni, raſuræ oſsis cum ferramentis idoneis: ſimul etiam cum cauterio

actuali, quod summum & extremum esse remedium solet.

De sclopetariis vulneribus, quæ per alias corporis partes sine fractura penetrant.

CAP. IV.

VERUMTAMEN si per pectus, aut latera, aut inferiorem ventrem ictus permanet, considerandum erit an plaga in cavum ingrediatur, &, si ingrediatur, an principalem aliquam partem offendat, ut idonea de vulnere judicatio fieri possit, prout in cap. de signis & iudiciis docuimus. Nam si corpus non transfodiat, non aliud curationis aut tractationis genus postulat, quàm id quod generatim & universè superiùs exposuimus. Sin secus evenerit, quædam erunt magis propriè, ac speciatim observanda. Nam si in pectus plaga infixa sit, neq; glans totum corpus perforerit, danda erit opera, ut evellatur: simul & alia omnia extranea & adventitia eximenda sunt: ac summopere considerandum erit, ecquid sangvinis in capacitatem thoracis influxerit. Quòd si acciderit, diligenter educendus erit, collocandumq; atq; inclinandum ægri corpus in eam partem, quæ commoda videbitur: aliaq; generis omnis idonea erunt adhibenda remedia, quæ usui ad illud

illud consilium esse poterunt: dilatandumq; vulneris orificium, ac tantisper cum hiatu relinquendum, dum res postulabit, quo faciliorem exitum habeat. Hac enim ratione quamplurimis incommodis occurretur, quæ nasci ex sangvinis illius retentione possent: quibus hujus generis vulnera maximè obnoxia sunt. Et his casibus potiones vulnerariæ maximo usui esse solent: sangvinem enim concretum dissoluunt, atq; adeò ne coaguletur, impediunt. Eas autem exhibebis ægro, etiam primo quoque die, tum manè, tum etiam vesperi: quemadmodum cognosci licebit ex ultimo cap. Antidotarii de potionibus vulnerariis. Reliquam curationem perficies iisdem artibus ac remediis, quæ in sclopetariis aliis vulneribus adhibentur. Vnum illud separatim ac singulariter observabis, ut medicamenta (quæ ad cavum vulneris ferri non poterunt, ad vim & efficientiam suam expromendam, nisi in formam liquidam radacta sint) varientur, eorumque forma mutetur: fiantque idoneæ injectiones, prout rei necessitas postulare videbitur. Quas ex iis medicamentis conficies, quæ in priore tractatu nostro præscripsimus. Injectiones illæ fieri debent per catheterem, quem omnibus aliis instrumentis aptiorem esse comperi, quoniam ad se denuò retra-

hit quod priùs expulerat, quemadmodum horum remediorum ratio flagitat. Turundas posteà filo alligabis, easq; in plagæ concavum immittes, ea longitudine, quæ convenire videbitur, ad orificium vulneris patens, atq; apertum perpetuò retinendum: ut quum interior pars purgata & mundata fuerit, carne sensim adnascente repleatur, priusquam hiatus coalescat, ne alioqui putredini exitus intercludatur. Porrò dum æger curabitur, vitandus est aër frigidus: utpote his malis incommodissimus. Si utraq; ex parte hiatus sit, turunda erit utrimq; imponenda: eoq; diutiùs apertum orificium illud retinebis, per quod putredo & sanies faciliorem exitum habere possit. Quòd si aliquo callo fortè obducatur (ut accidere solet) adhibendum erit remedium, quod posterius magis idoneo loco explicabitur. Quantùm ad victus rationem attinet, ea servanda erit, quæ in alterius generis plagis præscribi solet: frigida nimirum, sicca, & tenuis. Ab acribus sanè & astringentibus cibis temperandum erit; idq; præsertim ab initio, quoniam tussim commovent, & angustæ respirationi caussam præbent, quæ frequenter miseros ægrotos in hoc vulnerum genere discruciat. Ex contrario pectorica magnoperè conducunt: veluti ficus, uvæ, hordeum mundatum, & cætera generis ejusdem.

San-

Sanguinis miſsio magno quoq; uſui eſſe ſolet,: itemq; vacuatio per clyſteres, & alia remedia, ſi corpora ſint cacochyma.

De vulneribus inferioris ventris.

Eadem hæc etiam in ventris inferioris plagis erunt obſervanda: quarum curatio non eſt abſimilis aliarum, quas in cæteris ſclopetariis vulneribus præſcripſimus. quanquam his potiones vulnerariæ majori ſunt uſui, propterea quòd in his partibus ad quas profluunt, commodiùs vim & efficientiam ſuam expromunt. Miſcendæ autem hæ potiones erũt, prout intentiones poſtulabunt, eoq; plus corroborantium adhibendum erit, ſi qua pars nutritionis oſtenſa fuerit (veluti jecur, aut lien) quam etiam fomentis extrinſecus adhibitis tueri oportebit. Interdum etiam curantur hæ plagæ admotis idoneis clyſteribus, quum partes inferiores attingunt. Quòd ſi per corpus permanent, & dorſi ſpinam attingant, utendum erit iis medicamentis, quæ adverſus capitis vulnera præſcripſimus. Ideóq; judicium ſtatuendum erit, ſi fortè medulla è ſpina dilabatur, quod de reliquis ſtatuitur.

Porrò quoniam ſæpenumerò accidit, ut ictus à ſuperiore parte in inferiorem ferantur, & in membrum aliquod penitus immittantur, neq; tamen glans exeat (qua de cauſſa exitum habere putredo & ſanies non poteſt) conſiderandum erit, an ſine periculo poſsit

in inferiore parte exitus aperiri. Quod faciliùs effici poterit, si digitis glans sentiri possit,quam eadem ratione multò commodiùs educere poterit quemadmodum jam antè à nobis dictum est, quum de extraneis & adventitiis rebus extrahendis agebamus. Quòd si hoc fieri nō possit, tum utendum erit compressionibus, & ligaturis arctioribus, ut hac ratione putredo faciliùs effluat, quum versus superiorem partem comprimendo impelletur. Injectiones ad has sinuosas plagas sunt accommodatissimæ: quoniam alia medicamenta usq; ad illarum intimam partem ferri non possunt: dandaq; opera erit ut quam minimum illarum injectionum intus relinquatur, atq; quod residebit eadem syringe qua injecisti, retrahas. In hoc vulnerum genere turundæ ex spongiis præparatis aptissimæ sunt: quoniam putredinem eliciunt,eaq; imbuuntur,vulnusq;exsiccant.Et quoniam persæpe os vulneris obdurescit (quæ res perfectam consolidationem impedit) sequentibus remediis utendum erit.Sunt enim ad hæc incommoda, & ad omne fistularum genus aptissima: neq; ferramentorum usu opus erit: quod extremum remedium vulgares Chirurgi adhibere consueverunt.

Ad Callum & Fistulas curandas.

℞. olei mellis destillati ignis expressione

℥.ij.

℥.ij. olei Saturni & Mercurii ſublimati an. ʒ.j. olei caryophyllorum & petrolei an.ʒ.j.ſ. excipiantur terebinthina & apponantur cum ellychniis aut turundis parti affectæ.

Aliud optimum.

℞. Antimonii ℥.iij. mercurij ſublimati ℥. j.ſ. mellis ℥.vj. mixtis omnibus ut artis eſt, deſtillentur per retortam vitream mediocri igne; exibit oleum ad calloſa & maligna omnia ulcera, fiſtulas, cancrum, & gangrænam curandam præſtantiſsimum.

De Symptomatum quæ hiſce vulneribus occurrunt correctione.

CAP. V.

SÆVIORIBUS ſymptomatis, quod vires nimioperè convellant, aut etiam poſternant, in primis diligenterq; ſuccurrendum, morbi etiam propria cura prætermiſſa, omnes Medici ingenuè fatentur. Atq; ea quidem ſymptomatis curatio eſt, non quâ ſymptoma, ſed quâ aut virium labefactarum, aut gravioris cujuſdam affectus cauſſa exſiſtit. Dolor enim excrucians, intemperies, phlegmone, febris, convulſio, paralyſis, gangræna, ſphacelus, quoniam gravia, nimiumque infenſa & periculoſa ſunt ſymptomata, quæ iſta præſertim vulnera comitan-

tur, lenienda ac tollenda protinus sunt, quòd & vires debilitent, & morbos periculosiores ingenerent, atq; tunc ipsa methodus immutanda est, ne violentia symptomatum illorum laborans juguletur, aut saltem ne ipsorum sævitia crudeliùs ipse torqueatur. Atq; primùm eo auspicanda erit curatio, à quo ægro periculum impendet, in eamq; primùm medentis consilium dirigi debet. Nunquam enim ad integram curationem perduci poterunt illa vulnera: nisi ejusmodi symptomata priùs arceantur. Itaq; operæpretium duxi idonea methodo & ordine singula pertractare, & singulis sua quæ conveniunt remedia paucis præscribere.

De dolore.

Dolorem lenimus anodynis vel paregoricis medicamentis, quæ temperata existunt, corporiq; nostro consimilia, vel ordine primo calida tenuisq; substantiæ, idq; fomentis & linimentis.

Fomenta parantur ex decocto radicum althææ, capitis vervecini, malvarum: ex floribus verbasci, chamæmeli, meliloti: sem. lini, fœnigræci cum lacte.

Linimenta autem fiunt ex mucilaginibus seminum psyllii, fœnigræci & althææ: ex butyro, axungiis gall. & taxi: ex œsipo & oleo visci pomorum.

Narco-

Narcotica etiam dolores leniunt, quòd inducto stupore partis sensum obtundant, torpidioremque reddant, ut doloris urgens causa minimè percipiatur. His utimur quum dolor acerbior vires dissolvit, syncopesque metum affert, & ex nimia inflammatione suboritur.

℞. radicum hyosciami & nymphææ an. ℔. s. digerantur ad solem in aceto rosaceo & oleo nenupharino per aliquot dies; deinde exprimantur,& ex colatura locus dolens tepidè foveatur.

Inungatur posteà sequenti linimento.

℞. succi foliorum hyosciami & sempervivi an. ℥.ij. olei visci pomorum,& nenupharis an. ℥.j.s. butyri recentis ℥.ij. ceræ novæ ℥.j. misce, fiat linimentum.

Hoc studiosè Medico semper observandum, ut doloribus præcavendis sedulam operam adhibeat: semper enim aliquid mali portendunt. Et hæc de dolore sufficiant. superiùs enim jam multa remedia ad hanc intentionem præscripsimus.

De intemperie.

Si intemperies calida affectum locum obsederit, quod ex dolore & vesicatione facilè deprehendes, affectum locum infrigidabis ungvento nutrito vel caphurato albo cum populeone

leone. Sequens multum proderit.

℞. ſucci plantaginis, ſolatri, ſempervivi an. ℥.j. boli armenæ ℥.s. lithargiri loti aqua plantaginis, & tuthiæ præparatæ an. ℥.j. olei roſ. omphac. & nenupharis an. ℥.ij. aceti roſacei & ceræ tantillum, ut fiat ungventum.

Porrò ſi intemperies frigida adſit (quā mollities oſtendit) corrigitur vini fomento cum quo anethium, ſemen lini & flores chamæmeli decoxeris. Ex quibus etiam parari poteſt aliquod cataplaſma. De hæmorrhagia nullam iccirco mentionem facimus, quòd de illa jam ſuperiùs ſatis ſuperque tractaverimus.

De Febre.

Ne febris ſuperveniat, ſtatim de principio occurrendum erit: ipſamque cohibere oportet victus ratione tenui & frigida, venæ ſectione, & medicamentis humores peccantes purgantibus. Quòd ſi etiam vigente morbo (quod ſæpiùs evenire vidi) febris vulneratos corripiat, humores erunt convenienti aliquo apozemate concoquendi, & denuò purgandi. Cui rei ſummam curam & diligentiam impendere debet Medicus, omnibusq; modis juvandus æger, nè morbi acerbitate interitus ſubſequatur.

De convulſione.

Conſtat inter medicos convulſionem tribus fieri modis: ſcilicet inanitionē, quod accidit

dit superfluis ac copiosis evacuationibus, & immoderatis hęmorrhagiis, quā periculosam testatur Hippocrat. Aphor. 3. lib. 5. tum repletione sive plenitudine, quòd contingit propter tumores præter naturam qui in vulneribus de repente evanescunt: & propter immoderatum frigus, quod nervos in unum cogit, cohibet atque implet: quod Hippocrates etiam Aphor. 16. lib. 5. expressit: tum cerebro per consensum affecto ratione doloris, quum vel nervus punctus est, vel quum acres, mordaces, & venenati humores naturam permutant ac corrumpunt: unde dolores Hippocr. etiam auctore excitantur, ex quibus propter sensus vehementiam convulsio exoritur.

Convulsio ex inanitione.

Convulsioni autem ex inanitione sic medendum erit: primò instituatur victus ratio humectans, nutriaturque æger sorbitionibus ex lacte amygdalino, hordeato, aut jure aliquo competenti. Paretur balneum in quo humectantia quædam & lenientia decocta sint, ut sunt capita & extremitates vervecū: item rad. althææ, malvarum, violarum & visci pomorum folia, quod (nisi hoc vulnus impedit) æger ingrediatur, vel saltē pars affecta foveatur. Deinde liniatur oleo visci pomorum & violarum, vel aliquo ungvento ex prædictis parato. Et quoniā hic affectus, si confirmatus sit, & cum nervorum siccitate, incurabilis Galen.

len. habetur lio. Meth. med. ſeptimo, ad præſtantiora remedia confugiendum eſt, nempe ad tincturam auri & balſami naturalis: nam ſi qua ſuperſit ſalutis ſpes, in illis duobus jam commemoratis conſiſtit.

Convulſio ex plenitudine.

Quòd ſi convulſio ex plenitudine fiat, curabitur victu tenui, primis ſaltem diebus exſiccante & calefaciente: vitandi tamen vini potio, quod fluxiones protitet. & nervis noceat. Vini autem loco exhibendū hydromel malvaticum, aut aqua cinnamomi. Tum demum evacuatione partim à toto corpore, mittendo ſangvinem & commodè purgando: partim ab ea parte quæ convellitur, quòd fiet ungventis Agrippæ, Aregonis & Marciati: oleis caſtorei, vulpis, lauri, & ſimilibus: quibus abundè repurgato corpore cervix & univerſa ſpina, itemque affectus locus inungi poterit. Sed ſequentia mihi utiliora videntur.

℞. axungiæ cervi, taxi, vrſi an. ℥ j. olei laurini ℥. j. s. olei vulpini, caſtor. terebin. junip. lumbric an. ℥. s. ungvent. Agrip. & Dialth. an. ℥. ij. terebinth. in aqua liliorum lotæ ℥. j. euphorbij ℈. j. cum modico ceræ fiat ungventum: vel

℞. reſinæ, picis navalis an. ℥. j. colophoniæ & ceræ novæ an. ℥. ij. olibani, maſtiches, ceruſæ an ℥. s; ſalis nitri, ſang. draconis, terebinth.

binth olei rof. falis ammoniaci olei vitell. ovorum an.ʒ.ij. caphuræ. ʒ.j. matris perlarum ℥. j.carabes ʒ.j.s.magnetis ℥.s. vitrioli albi ʒ. ij.fiat emplaſtrum ſecundum artem.

℞. balſami gummi elemi & hederæ an. ℥. ij. oleorum ceræ,terebinthinæ,& juniperi deſtillatorum modo chymico an. ℥.s. olei caryophyllorum & benioni an. ℈. ij. miſce, & fiat in formam linimenti, quo inungatur ſpina dorſi & pars affecta: vel

℞. balſami viſci pomorum, hederæ & hypericonis an.℥.ij. olei ſalviæ & terebinthinæ an.℥.j. olei juniperi ℥. s.olei tartari fœtentis ʒ.iij. axungiæ taxi ℥. iij.miſce: utatur ut jam dictum eſt.

Interim utatur ſequentibus aſſumptis.

℞.aquarum lilii convallii & juniperi an.℥. j. olei ſuccini ℈.s. fiat mixtura: vel

℞,aquæ cinnamomi & florum tiliæ an. ℥.j. olei juniperi per ebullitionem aquæ extracti guttas iiii. olei ſuccini ℈. s. ſpiritus vitrioli guttas ij. fiat mixtura.

Porrò ſi convulſio per ſympathiam ratione doloris excidetur, dolor ſtatim prædictis remediis in cap. de dolore erit leniendus. Quòd ſi ex virus acrimonia,&venenato morſu(quod iſtis vulneribus plerumq; accidere ſolet) convulſio efficiatur, ad ea quæ jam de venenatis vulneribus præſcripſimus, occurrendum

Convulſio per ſympathiam.

rendum est. At si ex nervi punctura aut incisione morbus contingat, quod etiam ut plurimùm evenire vidi, non ratione ictus sclopetici jam impressi (qui potiùs nervos ipsos contundit, quam pungat, vel incidat) sed Chirurgorum inscitia, qui glandem vel extrahere vel aliqua incisione uti nituntur, plerumque nervos vulnere transverso offendunt, unde convulsio exoritur: præsertim si illos attingunt qui ad musculos perveniunt. Tunc enim, ut tam gravi affectui occurratur, eligenda erunt illa medicamenta, quę substantia tenui ad imum usque nervi læsi penetrare possint, ut nos admonet Gal. in libro Artis med. quæque digerant, ac dolores mitigent. At è contrario quæ cruda & frigida sunt, quæque obstruunt & perspirationem prohibent, vitanda sunt. Idemque Galenus vetat usum aquæ calidæ, tanquam nervis vulneratis adversissimæ, quod illorum substãtia ex refrigerata concretaq; humidiore materia constet. Quæ quum ejusmodi sint, per ea quæ simul calefaciunt & humectant, resolvitur ac putrescit: qua ratione ipsis adversatur, quamvis alioqui reliquas phlegmonas valdè mitiget: cuius rei quosdam monitos esse velim, qui promiscuè curandis hisce vulneribus illo remedio hodie utuntur. Quin potiùs oleum jasminum ac prę sertim sabinum vetus utilissimum esse nervorum

vorum puncturis, scripsit Gal. lib. 6. Meth, med. Idem quoq; & terebinthinam & resinã approbavit, itemq; sulphur vivum (quod omnino tenuium partium esset) valdè conducturum illis vulneribus eodem libro speravit: sed eò magis olea & terebinthinæ, & resinæ, & ceræ,& sulphuris,& sabinæ (chymico modo extracta) proficiunt , quò illa tenuioris multò substantiæ destillatione redduntur: atque sic valentius exsiccare possunt, quod in puncturæ nervi curatione observandum esse scribit Galen. l. 6. Meth. med. his verbis: Nervi vulnerati curatio medicamenta postulat, quæ & tepidum calorem excitent, & valenter (sine molestia tamen) desiccare possint. Tum quæ ex substantiæ suæ natura,& trahendi vim habeant, & tenuium partiũ sint. Interim hoc unum est observandum, robustis nempe corporibus valentiora medicamenta, imbecillis mitiora esse adhibenda. Hac igitur ratione sequens remedium commodè administratur.

℞. olei sulphuris terebinthinati, olei sabinæ & terebinthinæ an. ℥. ij. olei vitellorum ovorum ℥. s. misce, & applicetur calidè parti affectæ.

Aliud.

℞. Olei butyri, resinæ an ℥. ij. olei euphorbij destillati chymicè & olei baccarum juniperi an. ℥. s, olei terebinthinæ ℥. j. s,

ʒ. j. olei vitellorum ovorum ℥. j. miſce.

At ſi morbus præſcriptorum medicamentorum applicatione non vincatur, totus nervus erit præcidendus: præterea enim nullus metus inſtat ex Gal. ſententia, niſi quod mutila particula manebit.

Lib. 6. meth. med. c. 3.

De paralyſi.

Paralyſi ſive nervorum reſolutioni, quæ ex iſtis vulneribus plerumque etiam accidit, occurrendum & idonea victus ratione, & medicamentis tum aſſumptis, tum etiam admotis: ut formentis, cataplaſ. linimentis unguentis & ſimilibus. Alii probant oleũ jaſminum, ſalviæ, caſtorei, de lateribus, vulpinum & ſimilia. Conferet autem plurimum, ſi ſequentibus remediis chymicis æger utatur.

℞. Aquarum lilii convallii & florum lavendulæ an. ℥. iiij. fac cum his decoquatur ſacch. ℔. s. ad perfectam coctionem: extra ignem adde olei ſuccini flavi per deſcenſum deſtillati & rectificati ℈. j. s. olei cinnamomi & eſſentiæ ſalviæ an. ℈. s. fiant rotulæ, quibus æger ſæpiùs utatur.

Probatur autem pro topicis oleum ſequens.

Oleum ad paralyſin & contracturas præcipuum.

℞. olei hypericonis ℔. j. terebinthinæ ℔. s. olei laurini ℥. iiij. olei ſpicæ ℥. j. s. granorum juniperi ℔. s. caſtorei ℥. j. euphorbii ℥. ij. caryophyllorum, macis & nucis moſcatæ, cinnamomi an. ℥. i s. florum lavendulæ, ſalviæ & lilii

lilij convallij an. m. ij. mastiches, myrrhæ, thuris an. ℥.ij. mumiæ ℥. j. s. pingued. taxi ℥. iij. digerantur omnia per mensem in fimo, deinde distillentur in alembico æneo secundùm artem. Hoc oleo inungantur membra paralytica & contracta: est enim medicamentum efficacissimum.

De Syncope.

Syncope tanquam gravissimo & mortis finitimo affectui, cui præsertim isti vulnerati obnoxii sunt, aut ex immodica sanguinis profusione, aut ex vehementi cruciatu & dolore, subitò occurrendum: atq; spiritus & vires concisæ refovendæ sunt, modico alimento dato intervallis, ut expressionibus, gelatina, distillatis, vino & aromaticis. Pulveres cordiales approbabantur vetustioribus ex margar. splend. ras. eboris, ex folijs auri & fragmentis pretiosorum lapidum, qui exhibebantur cum vino aut syrupo conservationis citri. Nos autem commodiùs vel tinctura auri & corallorum, vel essentiis illorũ omnium lapidum utendum esse censemus: quod ratione jam demonstravimus in nostro lib. de Med. mineral. spagyr. præpar. in quo illorum etiam omnium præparationem docuimus.

De Gangrana & Sphacelo.

Varia symptomata ac vitia hisce vulneribus succedere scripsimus, quorum tamen

non aliud gangræna pejus, aut magis deplorandum: quòd sit corruptionis incipientis indicium quæ oritur secundùm Paulum, vel quia inflammatio non discutitur, neq; in pus transmutatur: vel secundùm alios, quum humorum copia ut in magnis inflammationibus & ingenti obstructione ex emplasticorum usu, ut suprà annotavimus, quæ perspirationem prohibet, atq; venenata & maligna aliqua qualitate insitus partis calor extinguitur & præfocatur: cujus etiam indicium magnum est sanies.

lib. 4 cap. 19.

Cui nisi quis præsentissimas adferat suppetias, metuendum est ne pars corruptione extincta & emortua vicinas partes invadat: & in mortificationem, quam sphacelum aut syderationem dicunt degeneret. Quæ percipitur quum pars livet aut nigrescit: tumida, mollis, & cadaverosa apparet, idq; sine ullo arteriarum pulsu, nec dolore, nec sensu ullo: ut etiam sine sensu doloris altè scalpellum adigi posit. Hanc syderatam & emortuam partem celerrimè amputare & resecare radicitus aut proximè sanam partem oportet: gangrænam autem rupta omni mora curare. Quod fiet corruptum sanguinem copiosè scalpello ex affecta parte evacuando, & ea medicamenta, quæ putridis destinata sunt, imponendo: ut scribit idem Paulus. Vulgus

Signa sphaceli.

Chirur-

Chirurgorum post scarificationes, aut sectiones locum affectum aqua salsa, aut salso aceto abluit. Alii unguento Ægiptiaco, quod Pharmacopolæ paratum habent, utuntur. Quòd si iis remediis mali asperitas non remittatur, ad efficaciora, ut ad caustica & quæ crustam inducunt, utpote ad trochiscos Andronis & Arsenicum recurrunt: vel si necessitas id exigit, ferro corruptum à sano separant. Porro sequentia medicamenta gangrænis multùm conferunt. Primùm ex parte affecta sanguis corruptus educatur, & sequenti lotione abluatur.

℞. fuliginis ℥. iiij. mellis ℥. ij. aceti optimi ℔. j. decoquantur ad medias: vel

℞. succi raphani & chelidoniæ an. ℥. ij. olei mellis ℥. s. phlegmatis aluminis acidi ℥. iiij. salispetræ ʒ. ij. salis fuliginis ʒ. j. s. misce pro lotione: vel

℞. phlegmatis vitrioli & aluminis an. ℥. iiij. aceti ℥. ij. pulver rad. aristolochiæ ℥. j. s. salis tartari ℥. j. myrrhæ ℥. j. s. caphuræ ℥. s. bulliant omnia simul ad medias pro lavamento, quod reiteretur sæpiùs.

Aliud.

R. tartari calcinati ad albedinem ℥. ij. cineris corticum ovorum & rad. aristoloch. vel sarmentorum an. ℥. j. s. salis nitri, caphuræ an. ℥. s. phlegmatis vitrioli & aluminis

an.℔.j. bulliant ad medias & fiat capitellum, quo vtendum ut suprà, scarificata priùs affecta parte cui apponatur sequens ceratum.

℞. ceræ & picis navalis an. ℥.iij. liquoris myrrhæ ℥.ij. colophoniæ ℥. j.s. olei frumenti & ovorum an. ℥. s. fiat ceratum secundùm artem: vel

℞. mellis ℥. ij. croci martis croci veneris an. ℥. s. pulver. myrrhæ & aristoloch, rotundæ an. ʒ. ij. caphuræ ʒ. j.s. phlegmatis vitrioli acidi an. ℥. iiij. decoquantur ad consistentiam unguenti. adde mercur. præcipitati ℥.s. hoc inungantur ellychnia & turundæ: vel

℞. butyri arsenici fixi ℥. ij. mercur. præcipitati ℥. s. olei myrrhæ ʒ. iij. Excipiantur melle priùs loto cum succo chelidoniæ. Isto medicamento nullum efficacius aut valentius inveniri potest ad gangrænæ curationē, modò priùs totum venenum, atq; auram malignam, atram & fœtidam ex arsenico ademeris: quod fiet ipsius fixatione, & docebitur in nostro Antidotario spagyrico. Non enim alioqui possum illorū comprobare sententiam, qui Arsenicum non præparatum ad gangrænæ curationē adhibendum censent, quum sit septicum & putrefaciens medicamentum, quodq; qualitate sua maligna & venenata, carnis quam attigerit substantiā corrumpat, & putredine cadaverosam deducat,

quæ

quæ multò etiam deterior est, quàm ex gangræna. Quocirca ipsius usus valde periculosus (hæc pace multorum dixerim) nisi priùs, ut jam dictum est, rectè præparetur. Interim optimum erit, si superponatur aliquod cataplasma paratum ex farinis lupinorum, orobi, lentium & fabarum, quæ decoqui poterunt cum oxymelite, aut priore capitello. Quòd si hæc omnia medicamenta nihil prodesse, sed jam in sphacelum, ex prædictis signis, gangrænâ degenerare percipias; membrum sic emortuum, si fieri posit, ita ocyssimè abscindendum est, ut nihil putridi prorsus relinquatur: quod nonnulli filo ex alumine plumæ confecto; & imbuto in oleo mercur. sublimati (quod alij aquam inferorum nominant) sine dolore præstant. Alii autem serra; & tum demum ferro adurente & candenti utuntur: ita enim ex Galeni consilio, celeriter sanguinis profluvium compescunt, putredinem arcent & partem affectam roborant. Cessante autem putredine & hæmorrhagia, medimentis utuntur crustam detrahentibus, ut macedonico, butyro & similibus: atq; tum demum curatio reliquis ulceribus communis adhibenda est. Non interim prætermittenda est idonea victus ratio, tenuis & refrigerans, neq; missio sanguinis revulsiva, aut medicamenta sangvinem depuran-

purantia, si opus esse videatur: atq; illa, quæ cor (vitæ principium) tuentur à putrida & fœtida illa aura maligna, à parte affecta sublata, ægroto exhibenda sunt.

ANTIDOTARIUM SPAGYRICUM,

SIVE, DE MEDICAMENTORUM *præparatione & compositione adversus ictus sclopetarios*

VEtus & verum illud Comici verbum est; Homine imperito nihil quicquam injustius: qui, nisi quod ipse facit, nihil rectum putat: quod cùm in aliis artibus quamplurimis, tùm præsertim in ea, quam spagyricam appellamus, intueri licet. Videmus enim passim homines, nescio quos, stulta & barbara quadam arrogantia præditos, qui remedia ex metallifodinis extracta stomachose insectantur: quæ tamen constat apud veteres Medicæ artis principes magno in pretio atq; usu fuisse: quemadmodum à nobis demonstratum est in eo libro, quem de Medicamentorũ spagyrica præparatio-

ratione edidimus. Et quænam, rogo, hujus sive iracundiæ, sive insaniæ caussa est? quoniam (ut ipsimet fatentur) eorum præparationem ignorant. O fœlices artes, si de iis soli artifices judicarent: ut Fabius olim dixisse fertur. Infœlices ergo, de quibus imperiti & inscii tam temerè judicium ferre non ferentur: qui ne vnde quidem, aut cur Spagyrica hæc ars appelletur, vnquam intellexerunt: quam eruditi viri ex Græcis duobus verbis sic nominarunt ἀπὸ τοῦ σπᾶν καὶ ἀγείρειν: quòd per eam eliciatur, ac tum cogatur comprimaturq; subtilis quædam & spiritualis natura, in qua vis & effectus medicamenti præcipuè consistit. Cujus rei summa & planè incomparabilis utilitas, cùm in aliis multis morbis, tùm præcipuè in sclopetariis vulneribus curandis cognosci potest: quemadmodum, Deo volente spero multò felicius posthac compertum & exploratum iri, ex medicamentorum tùm vegetabilium, tùm animalium, & mineralium præparatione; alijsq; essentiis è Mercurio, Sulphure, Vitriolo, Arsenico, Marte, Venere, Saturno, & Lithargyro elicitis: itemque ex Antimonio, aliisque id genus mineralibus, quàm è pingui & crasso simplicium metallicorum corpore: cujus multum abest, ut vis tanta sit (tametsi veteres eo ad vulnerum & ulcerum curationem

usos esse, scripta illorum testentur) quanta spirituum, qui quasi illorum animæ dici possunt. Verumtamen (dicet fortasse horum obtrectatorum aliquis) cur non contenti sumus iis medicamentis & remediis, quæ docta Antiquitas nobis per manus tradidit? quæ veteres illi artis nostræ antistites, Hippocrates, Galenus & alii monimentis suis prodiderũt? cur novas vias & prorsus inauditas quærimus, præsertim Pharmacopœis incognitas? Atqui, respondebit nostrûm aliquis, vel unicum illud Mercurij præcipitati remedium (ut alia omittam) quo nuper admodum uti in sanandis sclopetariis vulneribus, malignisq; aliis ulceribus cœperunt, huic illorum quæstioni satisfacere, imò verò illorum imperitiam intolerabili arrogantia conjunctam coarguere potest. Quòd si auctoritas quæritur, tanti sanè apud eruditos viros puto fore Gesnerum, Guinterium, Andernacum, Severinum (ut alios quamplurimos præteream) quanti obtrectatores istos: præsertim quum illorum summorum virorum eruditio, doctissimis ipsorum scriptis & monumentis ita testata sit, ut isti maledici magno sibi honori tribuere debeant, si se illorum discipulos fateantur. Alia perfacile mihi foret argumenta proferre quamplurima, nisi tantam istorum malevolorum ineptiam animadverterem,

terem, ut certè me pudeat: præsertim quum quorumdam libellos novissimè divulgatos intueor, in quibus extra propositum institutæ tractationis tã aliena infarciuntur, ut (quemadmodum vetus fert proverbiũ) in lente unguentum positum videatur. Quasi verò ad institutam de podagrę curatione tractationem, nescio quæ invectivæ digressiones de rerum principiis, origine metallorum, & lapide philosophico (qui ab ipsis morosophicus nuncupatur) aliqua ex parte pertineant, & in re aliqua congruere videantur. Iterum igitur, iterumque exclamare cogor: Fœlices artes, si de iis soli artifices judicarent! Quàm dissimile fuit multorum veterum consilium! qui, si quid ipsi ignorabant, quod ab aliis sciri etiam in longinquis regionibus audissent, nulli labori in illis invisendis parcebant. Plato discendi ea quæ ignorabat cupiditate incensus, in Ægyptum profectus est, post Tarentum ad Archytam: in reliquam Italiam, ut cæteros Philos. Pythagoreos audiret. Apollonius Tyaneus peragravit Persarnm regionem, pertransivit Caucasum, Albanos, Scythas, Massagetas, opulentissima indiæ regna perlustravit. Posteà delatus ad Brachmanas, Iarcham in sella aurea de abditis rerum causis, & arcanis naturæ mysteriis disputantem audivit. Inde per Elamitas, Babylonios, Chaldæos, Me-

dos, Aſſyrios, Arabas, Palæſtinos; reverſus ad Alexandriam, profectus eſt in Æthiopiam, ut Gymnoſophiſtas audiret, eorumque arcanas & reconditas artes cōdiſceret. Hæc ſanæ imitanda virtus, non horum ignavorum deſidia: qui quum à focis patriis vix unquam pedem moverint, tamen hanc artem ſpagyricam improbant. neque majorem ullum in perveſtiganda veritate laborem ſuſcipiendum putāt: quum tamen Ars illa miranda & recondita Naturæ arcana luculenter nobis patefaciat. Neque, meo judicio, immeritò ab iis contemnuntur, qui multis ſuis periculis & peregrinationibus arcana illa Naturæ perſcrutati ſunt. Sed quænam obſecro, iſta ſtultitia eſt, interdicere nobis, ne aliis medicamentis utamur, quam quæ antiquis cognita fuere? Quaſi verò Rhabarbarum, quo nullum hodie uſitatius medicamentum eſt, antiquis notum fuerit. Præterea quid eſt, quod nobis ſulphureos & metallicos, venenatos (ut appellant) fœtores objiciant, quorum olfactu, & aura ſpirante (hæc enim contumelioſa illorū verba ſunt) exanimantur propemodùm ij, qui horum Cyclopum antra ſubierunt. An verò calumniatoribus & ſycophātis iſtis ignotum eſt, veteres quoſque Medicos ex rebus fœtidiſsimis medicamenta quam plurima confeciſſe? veluti ex aurium ſordibus, ſudoribus

cor-

corporum, menstruis muliebribus (horrendū dictu) ex stercore humano, & diversorum aliorum animalium, sputo, urina, muscis, muribus, cinere ex capite bubonis, ungulis caprarum & asinorum, vermibus ex arbore putrida, malorū impetiginibus, quemadmodum ex scriptis Galeni, Aëtij, Æginetæ, Dioscorid. Marcelli Plin. Serap. colligere licebit: ut ipsa quoq; metallica prætercam, quibus ipsos usos fuisse satis constat. Equidem quum apud me imperitorum istorum fastum considero, qui hanc metallicæ medicinæ partem (quam ipsi suo more contumeliosæ Chymicericam nominant) fastidiunt, atq; propterea neq; suis, neque aliorum quamplurimis morbis mederi possunt, venit mihi in mentem historiæ, ipsis fortassis notæ, de Heraclito Ephesio, qui quum Hydropisi affectus Medicorum artes aspernaretur, oblitum se bubulo fimo soli siccandum præbens, obdormivit, atque ita à canibus laniatus est. Verùm hæc de nugatoribus & maledicis istis plus satis. Iam autem quodnam sit meum consilium, & quis in hoc tractatu scopus, exponendum est: nimirum ut apertè præscribam deinceps non ea quæ jam pervulgata, & (ut vulgò fertur) lippis ac tonsoribus nota sunt, ne illos imitari videar, qui ferragines & rhapsodias scriptitant: sed viam atq; methodum medicamenta

Gal. sim. 10. c. 1. 8. 9. 10. 12. 18. Aët. Tetr. 1. serm. 2. cap. 110. Ægin. lib. 7. Dioscor. lib. 2. cap. 90. Marcell. cap. 4. & 26. Plin. lib. 28. cap. 4. & 15. Sera. sim. cap. 451. & 456.

arte

arte ſpagyrica præparandi, quæ ad ſclopetarios ictus pertinent, quam pleriſque Medicis ac Chirurgis ignotam ſcio. Hocque ſyncere teſtari poſſum, me duabus de cauſis ad hoc adductum fuiſſe: nimirum ſtudio provocandi doctiores, ut ſi habeãt meliora, proferãt: tum ut generi humano, ac præſertim patriæ meæ inſervirem cui (proh dolor) nimiùm nimiùmq; his funeſtiſsimis & luctuoſiſsimis temporibus iſto medicamentorum genere opus eſt, quum tamdiu civilibus ac domeſticis bellis cruentetur. Verùm ut eorum occurram calumniis, qui clamitant, iſta remediorum genera non tantùm difficili & longa præparatione indigere, verùmetiam tanti prætii eſſe ut non facilè quivis iis uti poſsit: de principio proponenda vulgaria & εὐπόριστα remedia putavi: poſt ad ea deveniendum, quæ longè pluris facio: ut certè longè aliis præſtantiora ſunt, quemadmodum ex illorum præparatione cognoſcere licebit: quanquam etiam tenuiorum & gregariorum militum rationem habere inſtitui, ſeparatimque alia quæ ditioribus conferent, adſcribere.

MOnendi ergo Chirurgi erunt, ut, quum in caſtra proficiſcentur, hæc præparata ſecum afferant, quæ apud Pharmacopœos pleroſque reperiuntur.

Suppurantia.

Ungven-

Ungventum Basilicum utrumque.
Ungventum Macedonicum.
Tetrapharmacum Galeni.
Ungventum resumptivum.
Emplastrum de mucilaginibus, quod dissolvi poterit cum oleo olivarum, si opus sit.
Diachylon simplex & compositum.

Detergentia.

Ungventum Diapompholigos Nicolai.
Ungventum viride Andromachi.
Emplastrum divinum solutum cum oleo rosato.
Ungventum Apostolicum Avicennæ.
Ungventum Ægyptiacum ejusdem.

Sarcotica.

Ungventum Aureum.
Ungventum Cerafeos Mesuæ utrumque.
Emplastra de gratia Dei & de Ianua.

Cicatricem inducentia.

Ungventum de Minio.
Desiccatum rubrum.
Emplastrum de Cerusa.

Venenum attrahentia & res extraneas

Ungventum fuscum Nicolai.

Ad ambusta.

Ungventa magistralia Medicorum Florentinorum à VVeckero descripta.
Ungventum de calce viva.

Repel-

Repellentia & astringentia.

Unguentum de bolo commune.

Unguentum Rosatum Mesuæ

Diversa. VEl ad prædictas intentiones componi poterunt medicamenta, quæ non alia egent præparatione, quàm vulgari.

Ἑλκωτικὰ, sive suppurantia.

R. butyri recentis & olei olivarum an.℥.ij. farinæ tritici suo furfure expurgatæ ℥.s.aquæ communis ℥.iiij. decoquantur: vel

R. foliorum tussilag.& malvarum an.m.ij. coquantur sub cineribus,& cum butyro permisceantur: vel

R. succi radicum liliorum,coctarum priùs sub cineribus ℥. iiij. axung. gall. vel anseris, vel porci ℥.ij cum oleo lini, vel olivarum, vitello ovi, & tantillo ceræ fiat unguentum.

Detergentia.

R.mellis ℥.iij.farinæ fabarum & hordei an. ʒ.ij.decoquantur cum vino ad consistentiam unguenti: vel

R. foliorum plantag. & apii an. m.j.rosarum rubrarum p. ij. vini rubri ℥. viij. decoquantur ad medias: colaturæ dissolve sacchari rubri ℥.ij. terebinth. ℥.j. farinæ lupinorum & orobi an. ʒ.j. aloës, myrrhæ an. ʒ. s. decoquantur rursus, & addendo ceræ quantitatẽ suff.reducantur in formam unguenti: vel

R. succi plantag.& agrimoniæ an.℥.ij.mellis

lis rosati ℥. iiij. rad. iridis & farinæ fabarum an. ℥.s. permisce sub finem terebinthinæ ℥.j. fiat unguentum.

Sarcotica.

℞. mannæ, thuris an.ʒ.ij. farinæ fœnigræci & orobi an. ʒ. j. excipiantur melle & ovi luteo : vel

℞. sarcocollæ in lacte solutæ ʒ. iij. mastiches, olibani an.ʒ.j. picis liquidæ & terebinthinæ an. ℥.j. misce pro unguento.

Ἐπουλωτικά.

℞. cretæ albæ ℥. ij. cineris corii adusti ʒ. iij. excipiantur oleo rosato : vel

℞. calcis vivæ, toties in aqua lotæ, dum omni destituatur acrimonia ℥.ij. terræ Armenæ ℥.j. excipiantur myrtillorum oleo.

Ex plumbo usto, stibio usto, cadmia, pompholyge, parari poterunt etiam medicamenta ad id accommodatissima.

Ad venenata vulnera.

℞. succi anagal. idis purpureæ & cyclaminis an. ℥.j. sulphuris vivi, mixti cum saliva hominis ℥.s. misce : vel

℞. lithargyri ℥. ij. galbani ℥. s. picis Græcæ & terebinthinæ an. ℥. ij. olei quantum suff. vel.

℞ olei ℥. iiij. sagapeni, mumiæ & succini an. ʒ.iij. thuris, mastiches an. ʒ.ij. terræ sigillatæ optimæ & corall. rubr. an. ʒ.j. picis ℥.ij. ceræ

quod

quod satis sit ad fingendum vngventum: vel

℞. cepas duas, folior. vincæ pervincæ, scabiosæ, recini an. m. j. decoquantur sub cineribus. adde theriaca ℥. s. & cum terebinth. fiat vngventum.

Ad ambusta.

℞. succi cepæ sub cineribus coctæ ℥. ij. olei nucum ℥. j. misce: vel

℞. foliorum hederæ nigræ cum aqua plantag. contusorum m. ij. olei. ℔. j. coquatur cum ℥. iiij. vini albi ad illius consumptionem: adde sub finem ceræ quantum sufficit ut fiat linimentum.

℞. laridi ad flammam liquati, & succis betæ & rutæ excepti ℥. ij. cremoris lactis ℥. j. mucilag. sem. cydoniorum & tragacanthæ an. ℥. s. misce.

Repellentia, & sangvinem cohibentia.

℞. succi foliorum caprifolii & foliorum quercui an. ℥. j. rosarum rubr. ʒ. j. boli Armenæ & sang. draconis an. ʒ. ij. olei rosari ℥. iij. ceræ quantum sufficit.: vel

℞. pulpæ pomorum decoctorum in lacte ℥. iij. mucilag sem. psyllii & cydoniorum an. ℥. s. succi bursæ pastoris & polygoni an. ℥. j. acaciæ & sangvinis draconis an. ʒ. iij. terræ sigillatæ ℥. s. olei myrtillorum ℥. iiij. ceræ albæ q. suff. ut fiat ungventum.

Porrò

PORrò quæ ſequuntur remedia pharmacopolis noſtris non ita admodum uſitata ſunt, neq; Chirurgis nota: vulneribus tamen ſclopetariis, cæteriſq; omnibus commodiſsima, quorum idoneam præparationem ars Spagyrica partim demonſtrat.

Suppurantia.

℞. rad. althææ & liliorum an. ℥. iiij. betæ cum rad. m. j. butyri recentis ℔. s. lumbricorum vino præparatorum ℥. iij. vitellos ovorum 12. medullæ vituli & terebinth. an. ℥. v. olei olivarum depurati à fœcibus ℔. j. contuſis quæ contundi debent, ac ritè omnibus mixtis digerantur in fimo calido per menſem: poſt prælo exprimantur, ac igne cinerum coquantur ad vnguenti conſiſtentiã: vel

℞. ſucci herbarum tuſsilag. & oxalidis an. ℥. iij. caricas pingues 20. thuris ℥. ij. reſinæ laric. ℥. j. s. axung. anſer. gall. an. ℥. ij. butyri recentis ℔. s. olei viſci pomorum compoſ. ℔. j. mixtis omnibus decoquantur in duplici vaſe, luto ſapientiæ obducto, per ſex horas igne mediocri: calidè percolentur, & rurſus ſolis radiis exponantur vel coquantur ad idoneã conſiſtentiam. Hæc celeriter pus movent, atque anodyna ſunt medicamenta, vulneribusque ſclopetariis accommodatiſsima.

Detergentia.

℞. ſucci centaurij & chelidonij an. ℥. iiij.

 mellis

mellis ℥.iij. florum verbasci p.ij. thuris,myrrhæ, mastiches an.℥.s.olei terebinthinæ ℥.vj. vini albi generosissimi ℔. j. putrefiant in fimo calido, & coquantur ut suprà ad vini & succorum consumptionem, igne cinerum, donec reducantur in formam vnguenti,adde pro ℥.j. hujus unguenti ʒ.j. præcipitati mercur.dulc. si majore detersione opus sit: vel

℞. visci herbarum saniculæ, pyrolæ, aristoloch.& vincæ pervincæ an.℥.ij. terebinthinæ lotæ ℥.iiij. croci veneris ℥. s. balsami tartari ʒ. ij. sulphuris antimonii ʒ.j.s.imponantur igni cinerum, dum unguenti consistentiam acquirant.

Sarcotica.

℞.mucilag.sem. fœnigræci ℥. ij. visci herbarum cynoglossi, persicariæ, consolidæ majoris an.℥.j.s.olei thuris, & myrrhæ an. ʒ.iij. olei hyperic. simp.℥.ij. tereb. lotæ vino albo ℥. ij. stent ad solem,vel ad calorem cinerum, donec incrassescant.

Vngventum de Pato.

℞.succi pæti ℔.j. terebinthinæ ℥.v.olei hyperici compos. ℥.viij. vini albi geneross. ℔. s. digerantur per viij. dies, pòst decoquantur ad vini consumptionem: tum demum adde colophoniæ, ceræ an. ℥. iij. mumiæ, carabes, an.ʒ.ij. liquefiant rursus ad ignem,& fiat ungventum, ut artis est: vel

℞.visci

℞. visci herbarum pæti & consol. major. an.℥.iiij.olei terebinth. ℔. j. florum hyperici & verbasci an.m.ij. pomorum ulmi ℥. iij.acinorum popul.arb.℥.iiij. spiritus vini ℔.j.s.digerantur in fimo equino, vel relinquantur in cal. hypocaust. in vase vitreo optimè clauso per mensem integrum, deinde exprimantur & colentur: adde thuris, masticbes,myrrhæ an. ℥. ij. sang.draconis ℥.s. mumiæ ʒ. vj. terebint. ℔.s. benioini ℥. j. circulentur simul in pelicano octo dierum spatio, deinde moderato calore destilletur vini spiritus, & remanebit in fundo pretiosus balsamus.

Aliud nostræ descriptionis.

Ἐπουλωτικά, sive cicatricem inducentia.

℞. aluminis usti ℥.j.cretæ vitrioli ʒ.iij.croci Martis, croci Veneris an. ʒ. ij. misce, fiat pulvis, quo uti poteris per se, vel excipiatur melle: vel

℞. boli Armenæ nostro modo præparatæ ʒ.ij.calcis corticum ovorum ℥.s.succi prunorum immaturorum ℥. iij. decoquantur igne lento ad perfectam consistentiam.

Ad Venena.

℞. olei carabes & terebinth. an. ℥. j. olei juniperi ʒ. ij. seminis urticæ & rad. gentianæ an. ʒ.ij. olei sulphuris vitriolati ʒ. j. s. coral. rubr. ʒ.j. misce: vel

℞.succi pentaphyll. scabiosæ & rutæ an.

 ℥.ij.

℥.ij. olei sulphuris rubei ℥.j.olei myrrhæ ℨ.ij. colophoniæ & gummi hederæ an. ℨ.vj. misce pro unguento.

Ad ambusta.

℞. lardi liquefacti & aqua solani excepti ℥.ij.olei Saturni ℥.s.misce : vel

℞. visci rad. hyoscyami & florum papaveris rubr.an.℥.j. salispetræ ℨ.j. muci lag. seminis cydoniorum ℨ. iij. cum oleo caphuræ fiat linimentum.

Repellentia & sanguinem cohibentia.

℞. boli Armenæ spagyrico modo præparatæ ℥. ij. croci Martis, croci Veneris an. ℥.j. Excipiantur oleo rosato : vel

℞. colcotharis dulcificati, cineris ranarum adustarum an. ℥.s. Excipiantur ovi albumine.

Quamplurima alia parantur remedia ad easdem superiores intentiones, quorum jam formulas propriis quibusque locis descripsimus, quæ judicio periti Chirurgi committo, ut his prudenter, atque ut morbi & affectarum partium ratio postulabit, utatur. Restat ut de potionibus vulnerariis loquamur, antequam medicamentorum præparationem doceamus.

De

De potionibus vulnerariis.

POTIONES istæ vulnerariæ quamvis humores per inferiora non depellant, valent tamen ad vulnera expurganda: quandoquidem superfluos humores & sanguinem ab omnibus sordibus expurgant, ac mira qua pollent facultate & confracta ossa consolidant, & læsis ex vulnere nervis medentur, ac Naturæ opem ferendo tandem vulnera illa carne replent, & cicatrice, nullo adhibito alio remedio, obducunt. Quum autem ex illarum potionum usu mirandos ac propè incredibiles effectus præsertim in Germania viderim etiam ad desperatorum ulcerum curationem, commodissimum fore non prætermittendam illarum mentionem existimavi: idq; eò magis quia usum illarum scio antiquitus probatum fuisse, nunc autem Medicorum negligentia propè obsolevisse. Quinetiam compertum habeo illas non solùm medicamentorum, sed & alimentorum loco assumi: atq; symptomatis, omnibusq; incommodis quibus vulnera obnoxia sunt, occurrere. Simplicia autem ex quibus parantur, sunt hæc,

Cyclaminus.
Consolida major.
Consolida media, quam Sophiam nonnulli vocant.
Verbena.
Sabina.
Aristolochia.

Serpentaria. *Veronica.*
Persicaria. *Agrimonia.*
Artemisia. *Pyrola.*
Lilium convallium. *Sperma ceti.*
Zedoaria. *Cancri fluviatiles.*
Galanga. *Nux vomica.*
Vinca pervinca. *Astaci.*
Centaurium. *Mumia.*
Ophioglosson. *Macis.*
Betonica. *Bolus Armena.*

Horum simpliciũ vim omnem multò meliùs quàm ut vulgus solet, elicies, si vel in dolium albo musto plenum ea injicias, ut per duos menses digerantur: vel si dissectas minutatim virides herbas, aut illarum expressum succum in pelicanum cæcumve alembicum imponas ut in baln. m. per tres aut quatuor dies circulentur. Ultimus enim hic modus illis convenit, quibus usus vini interdictus est, præsertim si vulnus in capite acceperint. Destillatæ etiam ex ipsis aquæ proderunt, si per se quotidie manè & vesperi (dosi & modo convenienti) assumantur: vel si unà cum iis vinum album (si fortè vulneratis id conceditur) diluatur. Sequuntur autem vulnerariarum potionum formulæ.

Vulneratiæ potiones primæ

R. consolidæ utriusque, veronicæ, cyclamini an. m. j. astachos expurgatos, nu. iiij. vini albi

albi mensuras ij. circulentur in balneo per triduum. Colaturæ exhibe cochlear unum manè: vel

septem diebus exhibendæ.

℞. oculorum cancri pulverat. ℥. s. mumiæ ʒ. ij. boli Armenæ ʒ. j. s. herbarum agrimoniæ, ophioglossi, veronicæ, & cyclamini an. m. j. spermatis ceti ʒ. j. temperentur in vino albo per noctem in baln. m. Capiat hujus cochlearia duo manè & vesperi, si opus sit. Inflammationes plurimùm arcent, atq; ambustis conveniunt.

℞. macis, oculorum cancri, zedoariæ an. ʒ. iij. mumiæ, galangæ minoris an. ʒ. ij. nucis vomicæ ʒ. j. s. Crassiusculè contusa imponantur in vas vitreum, affundendo vini albi mens. j. s. macerentur lentissimo calore per biduum. Dosis est cochlear unum manè, & vesperi tantundem. Hujus potionis vis tanta est, ut laudari vix satis possit.

Potiones danda reliquis morbi temporibus.

℞. florum vincæ pervincæ, & lilii convallii an. pugil. j. galangæ, zedoariæ an. ʒ. ij. mumiæ & boli Armenæ veræ an. ʒ. j. spermatis ceti ʒ. s. vini albi mensuras ij. digerantur ac circulentur in bal. m. per quatuor dies. Dosis est cochlear unum manè & vesperi.

Potio venenatis vulneribus sclopetariis conveniens.

℞. aristolochiæ, cyclamini, serpentariæ & consolidæ utriusque, geranii an. m. j. sabinæ m. s. macis, zedoriæ & oculorum cancri an. ℥. s. mumiæ & galangæ minoris an. ʒ. j. s.

Potio vulneraria in fracto osse ab ictu sclopetario.

Conquassatæ ac minutatim concisæ herbæ,& reliqua in pulverem crassiusculum redacta coquantur in duplici vase horis quatuor cum mensura j. vini: utatur manè & vesperi. Solum hoc remedium multò commodius est, quàm tot ferulæ quibus nonnulli excruciantur.

Potio vulneraria Cephalica.

℞. florum lilij convallij & betonicæ an.p.j. galangæ, macis án. ʒ. iij. persicar. chelidon. vincæ pervincæ, veronicæ & centaur. an. m.s. Macerentur ut suprà, & ad usum reserventur.

Potio pector. vulner.

℞. succi verbenæ, betonicæ, veronicæ an. ℥. ij. aquæ cinnam. ℔.j. macerentur.

Potio Inferioris ventris vulneribus conducens.

℞. boli Armenæ ℥. s. consolidæ utriusque an. m. j. galang. ʒ. ij. temperentur cum vino ut suprà & ad usus serventur.

Variæ ex suprascriptis simplicibus poterunt parari potionum descriptiones, quas periti Medici judicio relinquendas censui: hoc unum tamen adjungam, ipsarum usum quamplurimas tum ad vulnera sclopetaria, tum ad phagedænam, cancrum, & omnia maligna ac desperata ulcera opportunitates habere. Ex quibus omnibus multò etiam majorem utilitatem Medicus percipiet, si potiones præparandas curet cum vulnerariorum simplicium essentia spagyricè extracta, quod jam alibi docuimus.

Elen-

Elenchus medicamentorum Spagyricorum.

QVONIAM autem deinceps restat,ut eorum simplicium, quæ ad vulnerum sclopetariorum curationem pertinent, præparationem Spagyricã describamus, eadem utemur methodo,qua jam superiùs usi sumus,quò tractatio hæc nostra planior sit.

Suppurantia sunt igitur & Anodyna,
- Oleum ovorum.
- Oleum butyri.
- Oleum resinæ.
- Ol.visci pomorum compos.
- Oleum hyperici simpl.
- Olea omnium axung.

Detergentia,
- Oleum myrrhæ.
- Oleum masticheș.
- Oleùm terebinthinæ.
- Oleum mellis.
- Viscus centaurij.
- Viscus vincæ pervincæ.
- Viscus aristolochiæ.
- Sal fæcum aceti.
- Balsamus martis.
- Crocus veneris.
- Mercur. præcipitatus vulgaris.
- Mercur. præcip. dulcific.
- Oleum guajaci.
- Balsamus veneris.

Balſamus Saturni.
Balſamus tartari.

Sarcotica.
Balſamus hyperici.
Oleum thuris.
Oleum ſarcocollæ.
Ol. mannæ.
Viſcus conſolidæ utriuſq;.
Viſcus cynoglosſi.

Epulotica.
Calx teſtarum ovorum.
Calx teſtarum limacum.
Bolus armena præparata.
Alumen aduſtum & præparatum.
Crocus martis.
Creta vitrioli flava.
Ol. ſalis tartari. } *quæ etiam cicatrices decorant.*
Ol. talci.

Repellentia & ſanguinē cohibentia.
Oleum viſci pomorum ſimplex.
Oleum Martis.
Crocus Martis.
Crocus Veneris.
Colcathar ſimplex.
Colcothar dulcificatum.
Bolus Armena præparata.
Calx teſtarum ovorum.
Calx teſtarum limacum.

Buryrum arſenici fixum.
Præcipitatus dulcificatus.

Bal-

Ad venena. {
- Balſamus tartari.
- Oleum Mercur.corporale.
- Oleum antimonii.
- Oleum ſulphuris vitriolatum.

Ad ambuſta. {
- Oleum ovorum.
- Oleum lardi.
- Oleum butyri.
- Aqua gammarorum.
- Aqua ſpermatis ranarum.
- Aqua florum papaver. rubri.
- Fiſcus rad. hyoſcyami.
- Oleum Saturni, ejusq; ſal.
- Oleum Lithargyri.

Attrahentia. {
- Viſcus ariſtolochiæ.
- Viſcus corticis med. tiliæ.
- Succinum præparatum.
- Magnes præparatus.

Oſsibus corruptis, {
- Oleum myrrhæ.
- Ol. caryophyllorum.
- Oleum tartari fœtens.
- Oleum vitrioli.
- Ol.ſulphuris ſimplex.
- Oleum ſulph.vitriolatum.
- Oleum antimonii.
- Sulphur rubicundũ Antim.
- Oleum ſalis.
- Oleum Mercur.ſublimati.

Sunt

Sunt rursus illorũ simpliciũ singula, quæ singulis partibus vulneratis conducunt: ut

- Nervis vulneratis,
  - Oleum ceræ.
  - Oleum juniperi.
  - Oleum euphorbii.
  - Oleum ovorum.
  - Oleum terebinthinæ.
  - Oleum sulphur. tereb.
- Carni putridæ ac corruptæ,
  - Sal fuliginis.
  - Sal urinæ.
  - Sal tartari.
  - Sal mellis.
  - Oleum frumenti.
  - Oleum mellis.
  - Oleum sulph. acidum.
  - Phlegma vitrioli acidũ.
  - Phlegma alum. acidũ.
  - Balsamus Martis.
  - Balsamus Veneris.
  - Balsamus Mercurii.
  - Balsamus tartari.

At quoniam nobilium partium semper habenda ratio est, in quarum actione vita consistit, sunt etiam nonnulla quæ exhibita ipsas tueri possunt.

- Cerebrum,
  - Oleum succini.
  - Oleum salviæ.
  - Oleum caryophyllorũ.
  - Spiritus vitrioli.

Robo-

Roborant enim	Cor,	Aurum vitæ. Tinctura auri. Essentia margaritarū.
	Hepar,	Tinctura Balſ.natural. Tinctura corallorum. Oleum Martis.

MEDICAMENTORUM
proximè enumeratorum Spagyrica præparatio.

Fæx vini crudumvé Tartarum in pulverem redactum imponatur in retortam vitream aut terreā cum suo recipiente: subjiciatur ignis per gradus, qualis ad aquā fortem conficiendam adhibetur. Producet magnam copiam spirituum alborum, qui & in aquam & in oleum crassum ac fœtum convertuntur & separetur oleum illud per infundibulum, atque ad usum reservetur.

Oleum Tartari fœtens.

Porrò tartari salem extrahes ex fœcibus (quas caput mortuum appellant) in retorta relictis, easque in aqua calida dissolves: dissolutum totum posteà bis terve filtrabis. Tum eundem coagula ad ignem per evaporationem aquæ. Ita remanebit sal in fundo vasis quem si rursus dissolvas & coagules, sic expurgabis, ut crystallinus evadat.

Sal Tartari.

Hunc

Oleum tartari.

Hunc cryſtallinum ſalem ſi vitro imponas, & in cella vinaria alióve humido loco colloces, intra perpaucos dies in oleum reſolvetur limpidum & ad faciei maculas & ulcera detergenda præſtantiſsimum.

Balſamus tartari.

℞. Tartari crudi ℔. ij. ſalis petræ, ſalis fuliginis, & fæcum aceti an. ℥. iiij. calcis vivæ ℥. vj. Omnia minutiſsimè contuſa injiciantur in vas non vitreatum, ac ritè obturatum. Calcinentur xij. horarum ſpacio: calcinata ſolvantur in calida, ac per filtrum deſtillentur, pòſt coagulentur, & deinceps calcinentur: ter deniq; calcinationes, ſolutiones, & coagulationes fiant. Tum injiciantur omnia in alembicum, ſimulq; acetum deſtillatum infundatur, ut digitos quatuor ſupernatet. Deſtilletur acetum in Balneo mar. ac liquor dulcis emanabit. Tum infunde iterum acetum ut deſtilletur, idque tamdiu dum non ampliùs ſit dulce, ſed acidum fiat, & quale priùs infudiſti, per alembicum efferatur. Tum omnia valido igne deſtillato per retortam: & prodibit oleum fervidiſsimum, cujus vix ſatis prædicari utilitas poſsit.

Hoc eodem modo, ſi voles, totum ſalem tartari per alembicum pelles: ex quo præſtantiſsimum & ſaluberrimũ oleum efficies.

Oleum aceti.

DEſtillato aceto per alembicum reſident fæces ipſius in fundo vaſis: quæ priùs igne

igne violentissimo exsiccatæ, si pellantur per retortam, exibit oleum rubicundissimum & acerrimum. Quòd si rursus caput mortuum dissolvas in calida, filtres, & coagules, subsidebit sal aceti ad phagedænica omnia accommodatissimus.

Sal aceti.

FVligo in tenuem pollinem redacta, dissolvatur in aceto destillato, in Balneo: separato toto menstruo, quod in fundo subsidebit, denuò dissolves, deinde coagulabis: idque tamdiu donec in salem candidissimum abeat: qui in humido solvetur in oleum ad gangrænam, & quævis maligna ulcera curanda opportunissimum.

Sal fuliginis.

BOlus Armena in pulverem tenuissimum redacta, dissolvatur in phlegmate acido Aluminis: tum separetur phlegma per Bal. & aliud superaffundatur. Id ter facito. Tum Bolus in oleum perpingue convertitur: quod igne lentissimo exsiccetur, & in pulverem reducatur ad cohibendum sanguinem vndecunq; prorumpentem aptissimum.

Boli Armenæ præpat.

R. Caryophyllorum pulveratorum ℔. j. aquæ simpl. vel quod melius est aquæ vitæ ℔. vj. Infundantur in vas vitreum ad digerendum in bal. vel fimo per quatuor dies: pòst apposito rostrato alembico cum suo refrigerio destillentur ex artis præscripto: oleũ autem ab aqua separetur per infundibulum,

Olea aromatum, lacrymarum, lignorum & gummi.

& ad

& ad usus servetur. Eadem methodo elicies olea Salviæ, Juniperi, Succini, Terebinthinæ, Myrrhæ, Thuris, Sarcocollæ, Masticches Euphorbii. Aliam & præstantiorem olea eliciendi, ex jam enumeratis, invenies methodum in lib. quem de medicament. Spagyr. præparatione conscripsimus.

Oleum frumenti.

FRumentum in retortam impositum cum Spiritu vini digeratur per octo dies : tum demum igne violento pellatur. Quod, destillatum est, capiti mortuo reddatur, denuò digeratur ac destilletur. Id si ter iteraveris, prodibit oleum præstantissimum ad gangrænam & carcinomata.

Balsamus Hyperico-nis simplex.

R. Florum Hyperici minutatim concisorum ℔ ij. olei terebinth ℔.j. vitellos ovorum xx. aquæ vitæ ℔. s. mixtis omnibus putrefiant in fimo calenti per mensem integrum : post exprimantur & ponantur ad solem per duos menses.

Balsam. visci pomorum.

Balsamus visci pomorum eadem methodo fiet : vel cum oleo olivarum priùs depurato in Balneo.

Balsam. Hyperici compositus.

R. Florum hyperici ℔.j. visci rad. symph. major. ℥.iiij. florum chamæmeli, verbasci an. pug. ij. olei ovorum & terebinthinæ an. ℔ s. aquæ vitæ ℔.j. thuris, myrrhæ, masticches, mumiæ an. ℥. ij. sacchari rubri ℥. vj. putrefiant simul in vase accuratè occluso in fimo

per

per menſem: deinde exprimantur & circulentur in Bal. per triduum: tum demum lentiſsimo calore decoquantur ad Balſami conſiſtentiam.

℞. Foliorum viſci pomorum minutatim conciſorum ℔. ij. injice in matratium vitreum, addendo acinorum populi arboris ℔.s. olei axungiæ taxi, & butyri an. ℥. iiij. terebinthinæ ℥. vj. olei lumbricorum ℔. ij. s. vini albi generoſi ℔. ij. digerantur omnia rectè occluſa in fimo calidiſsimo per duos menſes: poſt prelo exprimantur, tum circulentur, & ad ignem lentiſsimum decoquantur ad liquorum conſumptionem. Ad dolores ſedandos nullum præſtantius inveniri medicamentum poteſt.

Balſamus viſci pomorum compoſitus.

SVccum foliorum & rad. herbarum purificabis, donec clareſcat: ipſi affunde tantundem aquæ vitæ, & digerantur in Bal. in vaſe vitreo per quindecim dies: deinde ſeparata aqua per deſtillationem remanet in fundo herbarum viſcus.

Ex herbis, viſcus ut extrahatur.

Vel. folia & rad. herbarum mergantur in aqua communi filtrata, aut, quod melius eſt, in vino albo, per octo dies: deinde per triduum lento igne ſubjecto bulliant: pòſt exprimantur & decoquantur igne lento, donec ſpiſsitudinem mellis acquirant, quam viſcum nominamus. Hac methodo ex con-

Alia methodus.

ſolida utraque, cynogloſſo centaurea, vinca per vinca, ariſtolochia, rad. hyoſcyami, & cort. med. tiliæ viſcum elicies ad præſcripta utiliſsimum.

Ex floribus papaver rubr. vel ipſorum ſucco, aquam per alembicum elicies ad refrigerandum aptiſsimam.

Sal urinæ.

SAl vrinæ humanæ ſummam ad detergendum vim habet. Conficitur autem ſic: primùm urina filtranda eſt, tum coagulanda, pòſt cum aceto deſtill. diſſolvenda atque iterum coagulanda. Nam ter aut quater hæc iteranda ſunt.

Oleum ceræ.

LIquefiat ad ignem cera, & decoquatur cum vino ad conſumptionem ipſius: idq; tamdiu donec nullos crepitus ampliùs edat. Hujus ſic præparatæ ceræ cape ℔. j. aluminis calcinati ℔. s. fol. ſalviæ m. j. Injiciantur omnia in alembicum cupreum, cui receptaculum ſit ſubjectum, & deſtillentur igne mediocri. Prodibit primò craſsiuſculum oleum, quod rurſus deſtillandum eſt ut anteà, idq; ter iterandum: atq; ita fit oleum ceræ præſtantiſsimum ad omnes nervorum affectus. Eodem modo ex reſina, & pice oleum conficitur.

Aqua & oleum mellis.

EX melle in vitreum alembicum impoſito aquam eximiam primùm elicies per Bal. Pòſt capiti mortuo, aut fæcibus relictis are-

nam vel silices calcinatos addes, ne regurgitet materia, quàm per retortam vitream pelles, subijciendo ignem per gradus: ita destillabit oleum pellucidum & flavescens simul cum oleo crasso & impuro. Omnia digerantur per quatuor aut quinque dies: pòst rursus destillentur per alembicum intra arenam, manabitq; oleum purum & rubicundum aquæ suæ supernatans. Hæc aqua acidissima est propè ad instar aceti destillati: & plurimùm adversus gangrænam conducit. Oleum autem quod instar aquæ vitæ ardet, vires habet admirandas, præsertim si per dies aliquot circuletur cum vini spiritu. Separato enim illo posteà, remanet oleum dulce & gratissimi saporis, vulneribus sclopetariis & phagedænicis ulceribus plurimùm conducens.

Ex fæcibus quæ remanserint, igne reverberii priùs calcinatis, extrahitur sal cũ aqua propria, vel communi, solvendo, filtrando, & coagulando: idq; ter. Putridis omnibus ulceribus confert. Hunc salem cum oleo proprio & adurente ex artis præscripto commiscebis, atq; inde majorem, quàm dictu fas est, opportunitatem auferes. *Sal mellis.*

℞. mellis à sua cera non separati ℔. ij. tartari in pulverem redacti ℔. j. putrefiant simul in fimo quindecim dierum spacio, & destillentur per retortam. Emanabit primò aqua *Aliud mellis oleum præstantissimũ.*

candida, tum flavescens. Hanc redde capiti mortuo & putrefiant rursus per quindecim dies. Pòst depella iterum pertortam, idq; ter facito: ac tum oleum mellis præstantissimum consequêris.

Oleum butyri & laridi.

BUtyrum priùs in vino albo liquefactum injiciatur in alembicum, subjiciaturq; ignis mediocris. Destillabit oleum valde anodynum. Ex ℔. j. habebis uncias x. Sic facies oleum laridi & axungiarum omnium.

Oleum ex luteis ovorū.

LUtea ovorum centum priùs cocta inijce in cucurbitam: subijce ignem per gradus. Primò aqua exibit, pòst oleum flavescens aquæ supernatans, postremo oleū crassiusculum. Aqua maculis omnibus prodest: olea autem doloribus sedandis conferunt.

Cancrorū aqua.

CAncri aut Gammari bulliant cum aqua sempervivi majoris in vase duplici accuratè occluso per diem integrum: pòst destillentur igne subjecto. Aqua ter affundatur capiti mortuo: tum demum reservetur. Inflammationibus, ambustis, & carcinomati multùm confert.

Aqua spermatis ranarum.

SPerma aut semen ranarum colligitur mense Martio. Destillatur autem per alembicum vitreum. Elicitur aqua uredini & inflammationi opportunissima.

Calx testarum ovorum & limacum.

TEstæ ovorum aut limacū reverberentur igne acerrimo per triduum, donec reducantur

cantur in calcem candidiſsimam. Si dum calcinantur, aſpergantur aceto, calx levior reddetur, & ad vires ſuas exercendas aptior.

Mercurius præcipitatus vulgi.

MErcurius priùs lotus ac præparatus ex Geberi præſcripto, ſolvatur cum duplo pondere aquæ chryſulcæ communis, deinde quater deſtilletur, ac ſuper fæces totius effundatur: atq; ita reducitur in pulverem rubicundiſsimum, ex quo reverberato ad ignem, eliciuntur aquæ fortis ſpiritus, qui alioqui ſummos dolores commovent. Satius erit ſi abluatur phlegmate aluminis, & aceto deſtillato & ovorum aqua. Acrimonia enim hoc pacto eximitur.

Præcip. Mercurius fixus & dulcificatus, ad iſta vulnera curanda utiliſſimus.

Sed præſtabit iteratis ſublimationibus Mercurium priùs præparare, ipſumq; redivivum & à terra fœculenta & humiditate ſuperflua depuratum fixare cum aqua, quàm in libro à nobis de præparatione ſpagyrica evulgato jam deſcripſimus. Quòd ſi omnes deſcriptionẽ illam propter artis vocabula ſubobſcura non intelligunt, non erit incommodum Mercurium ipſum cum aqua ſtygia vulgariter ipſi affuſa & abſtracta quodammodo fixare, ac in pulverem rubicundum reducere: idq; igne ſatis violento, ut acrimonia & venenum menſtrui totum eliciatur. Quod meliùs multo fiet, ſi ſequens aqua ipſi commiſceatur, & deſtillatione repetita ſeparetur.

℞. aceti destillati ℔.ij.s. phlegmatis aluminis ℔.j.s. calcis testarum ovorum ℥.vj. Destillentur omnia ad siccitatem. Hujus aquæ cape ℔.iij. præcipitati Mercur. ut suprà ℔.j. Omnia optimè ex artis præscripto mixta, destillentur per alembicum, ter aquam fæcibus reddendo. Postremo loco depellantur ad siccitatem: ac tum remanebit in fundo pulvis, quem super marmore priùs contusum injicies in alembicum, rursus affundendo aquam præscriptam, quam ter à fæcibus destillabis, ut suprà. Postremò Mercurius præcipitatus circuletur cum vini alcoole per viginti quatuor horas. Destillato vini spiritu ad materiæ siccitatem, denuo novum affunde, circula, & destilla, idq; quater aut quinquies: ac tum perfectam Mercurii præparationem assequêre: cuius vires in variis depellendis morbis, præsertim in morbo venereo, satis prædicari non possunt, sive per os assumatur, sive locis vulneratis applicetur.

Oleum Mercurii corporale. Fac Amalgama cum Mercurij crudi ℥. iiij. & Iovis optimi ℥. j. Istud ipsum super laminam Martis extendito, & in humido collocato. Totum in oleum dissolvetur. Fit etiam cum solo Mercurio & lamina Iovis.

Oleum Mercurii sublimati. Mercurius cum chalchantho & sale, ut moris est, ter sublimatus, misceatur ad extremum cum æquali portione salis ammoniaci, &

& rursus sublimentur simul ter aut quater. Totum illud sublimatum in oleum resolvitur, ex quo spiritus salis ammoniaci eximendus est, omnia circulando cum vini essentia: ipsaq; tamdiu destillando, donec oleum fervorem & acrimoniam amittat, & ammoniacus separetur.

Reducitur etiam per se in oleum lentissimo calore Athanoris, longoq; temporis intervallo.

Balsamus Mercurii.

Sublimetur Mercurius toties cum simplici calce ovorum optimè præparata, donec omnino sit extinctus. Huic mixturæ affunde acetum destillatum alcolisatum, ut supernatet quatuor digitos. Destilletur liquor à fæcibus quater aut quinquies, donec Mercurius in pulverem rubicundissimum evadat: quem cum vini alcoole circulabis in pelicano per octo dies. Separato vini alcoole per alembicum, remanebit in fundo balsamus Mercurii pretiosissimus & dulcissimus. Desperata omnia ulcera, atq; etiam carunculam in vesica sanat, & vulneribus istis sclopetariis summopere conducit. Porrò alias Mercurij præparationes, & utendi rationem ex libro nuper à nobis edito cognosces.

Balsamus Martis.

Limaturæ Martis lotæ pluries cum muria, superfundes acetum acerrimum, ut supernatet quatuor digitos: ponantur super

cineres calidos octo dierum spatio, quotidie movendo materiam, & separando acetum, quod colorabitur, & iterum novum affundendo, idq; tamdiu, donec acetum non amplius coloretur. Quo ad ignem evaporato, pulverem qui subsidebit, sumito: eumq; cum æquali portione ammoniaci sublimato. Eundem sublimatum toties super fæcibus repones, iterumq; sublimabis, donec rubini appareat color. Postea totum in aquam ferventem injice, ut sal dissolvatur: tum apponendo statim frigidam, subsidebit in fundo Martis Balsamus, calcis solis instar. Aqua autem separetur ac denuo recens affundatur, ut dulcis balsamus efficiatur.

Oleum Martis. Ex ipso cum vini spiritu alcolisato circulationibus conficies oleum rubicundum ad omnes hæmorrhagias interiores, & viscera nutritionis corroboranda præstantissimum, si guttula conservæ rosarum aut symphyti permisceatur, aut cum vino exhibeatur.

Crocus Martis. Limaturam Martis prius optime lotam calcinabis cum floribus sulphuris, vel ipsam dissolves cum aqua stygia. Deinde superfunde acetum acerrimum: & in calore relinquantur per aliquot dies: tum demum reverberentur igne aperto, ut ars præcipit, per integrum diem: colligendo semper flores qui supereminebunt, donec totũ convertatur in pulve-

pulverem rubicundissimum & levissimum.

Hac methodo conficies balsamum, oleum, & crocum Veneris: ex qua reflexa crustuli azymi instar, cum phlegmate vitrioli acido, omnia circulando artificiosè, elicies vitriolum cæruleum, ac pellucidum, cujus vires alio modo descripsimus.

Balsamus, oleum, crocus & vitriolum Veneris.

Ex Saturno calcinato sal elicitur dulcescens in Bal. cum aceto destillato: toties ipsum in fæces affundendo, dum nihil ampliùs attrahat: evaporato menstruo remanet in fundo sal, qui solutionibus & coagulationibus iteratis fit crystallinus. Deinde facilè in oleum resolvitur in loco humido collocatum. Porrò si hunc crystallinum salem circules in pelicano cum vini alcoole per quindecim dies: posteà menstruum per destillationem eximas, novumq; affundas, & circules, addasq; idoneum pondus salis tartari crystallini, conficies Balsamum saccharo dulciorem, & qui adversus maligna ulcera, & oculorum affectus majorem in modum conducit.

Sal Saturni.

Oleum Saturni.

Balsamus Saturni.

Decoquatur antimonium pulverisatum cum capitello præparato ex tartaro calcinato, aut cineribus clavellatis, & calce viva per horæ unius spacium. Tum finito illud infrigidari affundendo tantillum aceti, & rubor quidam apparebit supernatans, quem colliges: pòst rursus ebulliant per horam v-

Sulphur antimonij.

nam aut alteram: iterumque refrigerentur, ac denuo quod supernatabit collige, id toties iterando donec rubor nullus amplius appareat. Est enim sulphur antimonii, quod exsiccatum igne lentissimo ad usus bonos servabis.

Oleum antimonij.

Antimonium saccharo & alumine misceatur, imponanturque omnia in retortam vitream. Subjicies ignem per quatuor aut quinque horas lentissimum, quem postea augebis. Manabit oleum sangvinis instar rubicundum.

Fit etiam cum Mercurio sublimato: sed cautio adhibenda urit, ne quis in gradu ignis error admittatur.

Oleum sulphuris.

Sulphur præparatum decoquatur cum oleo linij, lentissimo igne subjecto & fiet concreti sangvinis instar. Refrigerata materia injiciatur in retortam, & subjiciendo ignem destillabit oleum sulphuris rubicundissimum.

Fit etiam si sulphuri furfur commisceatur & destilletur.

Oleum sulphuris vitriolatum.

Cape sulphuris vivi p. j. cum quo misceas, lento igne, liquefacti vitrioli puri, tandumdem, ut unum fiat corpus. Hoc depellatur per descensum: & oleum rubicundum in receptaculum descendit.

Oleum sulphur.

Si florum sulphuris ℔.j. admisceatur duabus

bus aut tribus olei terebinthinæ, in calore ficco, solventur flores in oleum rubicundissimum tum ritè & artificiosè separato menstruo sulphuris rubinus circuletur cum vini alcoole per octo dies: & habebis oleum sulphuris, quod naturalis Balsami vires obtinebit.

ris terebint.

Acidum autem sulphuris oleum fit ipso accenso, & superposita campana, aut vitro satis capaci, ad retinendos vapores, qui in oleum illud acidum convertuntur.

Oleum sulphuris acidum.

Vitriolum contusum imponatur in cucurbitam, & subjiciendo ignem secundi gradus, exibit aqua acida, quæ phlegma vitrioli dicitur.

Phlegma vitrioli.

℞. Fæces sive caput mortuum, quod residet in fundo vasis, quod colcothar dicitur: ipso contuso, si salices permiscueris igne violentissimo, oleum rubicundum emanabit.

Oleum vitrioli.

Fiet etiam cum simplici colcothare, pulso igne violentissimo trium dierum spatio: ac prodibit oleum serventissimum, quod dulcificatur circulatione cum vini spiritu tartarisato.

Aliud.

Colcothar autem si solvatur in calida, & rubor per ipsam diffusus separetur, pòst exhaletur, remanebit colcothar subdulce. Quod remanet abstracta omni rubedine, creta vitrioli dicitur.

Colcothar dulcific. & creta vitrioli.

Quòd

Spiritus vitrioli.

Quòd si vitriolum pellatur per nonum alembicum, affundendo semper liquorem capiti mortuo, tandemq; omnia circulando octo dierum spatio, fiet spiritus vitrioli ad multa perutilis.

Phlegma aluminis.

ALuminis phlegma perinde fit, ut illud vitrioli.

Aluminis præparatio.

Præparatur autem alumen, si quinquies phlegma illud capiti suo mortuo aut fæcibus ex quibus elicitum fuit, affundatur & destilletur: ultimoque ad siccitatem omnem pellatur.

Oleum salis.

FAc muriam ex sale, in quam inijce calculos ignitos, ut ipsa imbibantur: eos autem sic imbutos indas retortæ, & dando ignem per gradus prodit oleum salis ferventissimum.

Butyrum arsenici fixum.

MAgnam in butyro arsenici fixo diximus esse vim ad venenata & maligna ulcera curanda: fit autem hoc modo:

Cryſtallinum, Arsenicum priùs sublimatum cum solo colcothare (quod venenum ipsius retinet) commisce cum æquali pondere salis Tartari, & salis-petræ, omnia intra duos urceolos imposita fixentur, subjiendo ignem xiiij. horarum spatio, primò lentissimum, tùm summi gradus. Invenies materiam fixam albissimam, & perlarum referens colorem, quam in aqua calida solves, ut inde

alka-

alkali extrahere posſis. Pulverem qui ſubſederit, imbibe oleo Tartari, vel, quod melius eſt, Talci, & exſicca ad ignem: idq; ter facias. Rurſus materiam in calida diſſolve, ut ſalem eximas, & remanebit pulvis candidiſsimus & fixus, qui in loco humido reſolvetur in oleum pingue, butyri inſtar anodynum.

Oleum Talci.

EX Talco ritè & artificioſè calcinato elicitur anima cum aceto deſtillato: hæc ipſa reſolvitur in oleum pretioſum, humido in loco collocatum.

Magnetis præparatio.

℞. ſucci Ariſtol. rotundæ & ſabinæ an. ℥. iiij. ſerpentariæ ℥. ij. ſpiritus vini ℔. j. circulentur priùs xxiiij. horarum ſpatio, tum deſtillentur. Hujus aquæ cape ℔. j. magnetis electi in pulverem redacti ℥. iiij. Circulentur ſimul, & aqua à fæcibus deſtilletur: idq; ter reiterabis. Atq; hoc pacto magnetis præparationem aſſequêre.

Cardiaca.

AT quoniam, ut diximus, nobiliores partes ſunt roborandæ, & cor (vitæ principium) ſemper tueri oportet: ſequentibus præparationibus utendum erit.

Aquæ theriacalis compoſitio.

℞. Theriacæ Alexandrinæ ℥. ij. s. myrrhæ electæ ℥. j. s. croci ʒ. ij. ſpiritus vini ℥. vj. Miſceantur omnia, ac per cineres in alembico vitreo, ſubjecto igne lentiſsimo deſtillentur: deſtillata circulentur in Bal. per octo dies, & rurſus deſtillentur. Hæc aqua ſummam con-

tra-

tra pestem & omnia venenata vim habet, & cor majorem in modum roborat.

Tincturam auri, corallorum, & balsami naturalis, itemque margaritarum essentiam exposuimus in libello quem de præparat. conscripsimus: earum etiam vires, & summos in medicandis morbis usus explicavimus. Superest tantùm ut de auro vitæ loquamur, quod in sanandis morbis summum & extremum esse remedium non ignorabunt ij, qui singularem auri præstantiam etiam ad lepram curandam esse perspexerint.

Aurum vitæ.

Aurum vitæ fit multis modis. Calcinatum enim morte spagyrico, levissimum, spongiosum, & quod reduci non potest, redditur: à quo cum aceto destillato elicitur semen, idque in Balneo: cujus vires circulationibus cum vini spiritu ita augentur, ut ad innumerabiles morbos sanandos propè incredibiles videantur.

Aurum vitæ aliud præstantius.

Aurum in tenues bracteolas redactum calcinetur toties cum sale præparato (calcinatione philosophica) donec impalpabile reddatur. Salem ex alcoole Solis separato solutionibus: tum ipsum rursus calcinato sale candidissimo & saccharino: huic mixturæ affunde spiritus vini alcolisati cum proprio sale, ut ex artis præceptis traditur, tantùm ut quatuor digitos supernatet: fac deinde ut

accen-

accendatur, & exardeſcat vini alcool: hocque ſæpius reiterabis. Deinde novum affunde vini alcool, ac ritè & decenter omnia circulentur quatuor dierum ſpatio: tum demũ ſeparetur deſtillatione competenti menſtruum: novumque rurſus affundendo, totieſque circulando & deſtillando ut factum eſt priùs, donec Auri tota ſubſtantia per alembicum efferatur. Separato menſtruo, ut decet, remanebit in fundo Aurum vitæ arcanorum omnium ſummum & præſtantiſsimum.

FINIS.

SONNET A MONSIEVR DV Chesne, Baron & Seigneur de Morencé & Lyserable.

Ie serois trop ingrat à la posterité,
A ceux de nostre temps, à ta memoire saincte,
A Dieu qui t'adoué d'vne vertu non feincte,
Si mes vers ne chantoyent le los qu'as merité.
Nourrisson des neuf sœurs, tu as precipité
Le superbe ignorant, & donné telle atteincte
A son chef orgueilleux, qu'il a senti la poincte
De tes sacrés escrits dignes d'eternité.
Encor' tu n'es content d'auoir fait ce grand bien,
Par ton liure premier à tant de gens de bien,
Leur monstrant de fuir ce qui plus les affole:
Veu que par cest escrit qui ne pourra perir,
Tu leur donnes moyen d'eux-mesmes se guerir,
Des coups que l'on reçoit d'harquebuze ou pistole.

F. Marchant P. Valet de chambre du Roy.

IN EXIMII D. MEDICI D. IOsephi Quercetani Sclopetarium.

In pravas, spretâ, quum labes, numinis irâ,
Se mortale genus laxis immersit habenis,
Armipotens, scelerum vindex, justißimus vnus,
Ignivamas rutilo nubes fabricatus olympo,

Torsit

Torsit in indonitas ardentia flumina terras.
At magis exarsit sceleris vesana libido,
Invisum cœlo & terris, è faucibus Orci,
Verticis obrasi monstrum dum excitur, opacis:
Orbis dira lues, nostriq; infamia sacli.
Hoc nova namq; novo cuduntur fulmina fabro,
Et stygia erumpunt stygio documenta magistro,
Qualia, Avernalis pandens mysteria templi,
Torva Hecatè dederat, monstroso inclusa cucullo:
Lurida quum pariter, permixto sulphura nitro,
Tisiphone adjunxit, flammasq; operasq; ministras.
Flamifera hinc tetro torquentur fulmine glandes,
Glandiferaq; fremunt horrendo murmure flammæ,
Vt reboent campi, montesq;, & magnus olympus.
Mox rapidum latas infert se virus in oras,
Quod quatit (heu furiale malum) tot fortia bello
Corpora, tot tetro raptim vlcere pascitur artus:
Crescente ut culpâ, crescat quoq; numinis ira.
Verùm qui vindex, nomen munusq; parentis
Idem habet, atq; hominum casus moderatur acerbos:
Mutua nam postquam jurasse in funera Celtas,
Acriùs & rigidos funesta utrimq; parare
Arma videt, ferrumq; atrox, glandesq; micantes
Igne venenato, per mutua viscera tortas,
Attamen humanæ, facilisq; bonusq; misertus
Sortis, opem pressis tandem mortalibus affert,
Aptaq; depromit reseratis pharmaca thecis,
Non audita aut visa priùs: quæ tradidit vni
Quercetane tibi, ut morbosq; luesq; levares,

m Quas

Quas ferro flammisq; parens fœcunda malorum
Orbe parit toto duri sævitia Martis.
Sic, tibi glandifera à quercu, certo omine nomen
Nascenti ut cessit, diris quoq; glandibus istis,
Sulphureo tinxit quas Tartarus ipse veneno,
Sydere felici cessit tibi munus ut obstes,
Atq; alias hinc mille lues, passim ulcere sævo
Grassantes, tu mille modis, tu mille medelis,
Alter ἀλεξίκακος tollas, alterve Machaon.

Cl. Tex. M.

IN IOSEPHI QVERCETANI Baronis Morencæi, & præstantissimi Medici Sclopetariam ἀλεξιφαρμακείαν.

Si tot terra malis, quibus abstinuêre priores,
Fertilis est hodie, quæ mens humana, malorum
Fabrica, sulphureis nuper corrasit ab antris;
Quid mirum, pariter priscis si multa negata
Commoda, fertilior terra nunc suggerit alvus,
Ceu bona juncta malis, & morbis sæpe medelas
Provida cura Dei scaturigine ducit eâdem?
Ergo, qui tenebris usus hos eruat atris
Si quem largitur D E U S, *hunc laudemus, amemus,*
Et quæ haud usq; capit livor, non illico carpat.

I. Textor. M. V. D.

Sonnet,

SONNET SVR LE TRAICTE des Arquebusades du Seigneur de Morencé & de Lyserable, Medecin. & Philosophe excellent.

Mars jaloux dés long temps pour la forte vaillance
Des gendarmes Francois, qui estoyent la terreur
Des autres nations, plein d'amere rancueur,
Delibera en fin d'en prendre la vengeance:
La discorde il hucha, qui par sa diligence
Les rendit mi-partis: & lors tant fut leur cœur
Saisi de son venim, quesans voir leur malheur,
Ils se sont par quinze ans poursuyuis à outrance:
Si que d'vn plomb meurtrier mille & mille soldats
Sont morts dessus le champ, recerchans les hasars,
Et autant, n'ayans eu l'appareil convenable.
Et ainsi peu à peu làs! la France eut esté,
A la fin sans enfans, si Dieu n'eust suscité
DV CHESNE, qui se rend en son liure admirable.

PIERRE ENOC.

Virtus Phœnici similis.

IOSEPHO QVERCETANO
Medico excellenti, & optimè de patria merito merentiq;.

Ob conservatos insigni hoc munere civeis,
Quercetane tibi querna corona datur.

FR. HOTOMANUS I.C. POSUI.

A D L E C T O R E M, Q V O D quernea corona à clariss. Iurisc. Fr. Hotom, optimo iure auctori sit posita.

Fortes fulmineis perituros glandibus istis,
Præsenti auxilio vis relevare viros?
Tot tibi quas Chiron, tot quas Epidaurius herbas
Monstrant, ne tanto quære labore procul,
Nec Pergameni insignes Coive medelas:
Arboris vnius sat tibi fructus erit.
Fertilis hoc fructu est, pretiosas, glandibus illis,
Quercus quæ glandes obijcit ipsa suas:
Quæ tot frugiferas inter fert nobilis arbor,
Et domino & patriæ munera tanta suæ.
Quo nunc, Natura & patriæ cui iura coronam
Decernunt quernam, Zoile iure negas?

CL. Tex. M.

INDEX

INDEX RERVM INSIGNIORVM QVÆ IN hoc libro continentur.

A.

C.

Fascia-

I.

L.

M.

Oleum

Quie-

FINIS.